

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BELEDİYE MECLİSİ VE İL GENEL MECLİSİ ÜYELERİNİN
SOSYAL HİZMETİ ALGILAMA BİÇİMİ: YALOVA İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Mahmut Sami KÖKTAŞ

Enstitü Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL HİZMET

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ali Rıza ABAY

HAZİRAN 2019

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BELEDİYE MECLİSİ VE İL GENEL MECLİSİ ÜYELERİNİN
SOSYAL HİZMETİ ALGILAMA BİÇİMİ: YALOVA İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Mahmut Sami KÖKTAŞ

Enstitü Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL HİZMET

Bu tez 02/07/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Adı SOYADI	Kanaati			İmza
Jüri Başkanı <i>(Danışman)</i>	Prof. Dr. Ali Rıza ABAY	☐ Kabul	☐ Düzeltilme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Abdulhakim BEKİ	☐ Kabul	☐ Düzeltilme	☐ Ret	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Salih BATAL	☐ Kabul	☐ Düzeltilme	☐ Ret	

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS / DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU
BEYAN BELGESİ

Tez Başlığı: BELEDİYE MECLİSİ VE İL GENEL MECLİSİ ÜYELERİNİN
SOSYAL HİZMETİ ALGILAMA BİÇİMİ: YALOVA İLİ ÖRNEĞİ

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 102 sayfalık kısmına ilişkin aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve 19/06/2019 tarihinde aşağıda ismi yazılı araştırma görevlisi tarafından şahsıma iletilen Turnitin intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı % 10'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç,
2. Alıntılar dâhil,
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

İmza

Adı SOYADI : Mahmut Sami KÖKTAŞ
Öğrenci Numarası : 127203011
Ana Bilim Dalı : Sosyal Hizmet
Programı : Sosyal Hizmet
Türü : () Proje (X) Yüksek Lisans Tezi () Doktora Tezi

Taramayı Yapan Arş. Gör.
Araş. Gör. Burak Kúsmez

Danışman
Prof. Dr. Ali Rıza ABAY

ÖNSÖZ

“Belediye Meclisi ve İl Genel Meclisi Üyelerinin Sosyal Hizmeti Algılama Biçimi: Yalova İli Örneği” isimli çalışma, yerel yönetimlerin karar mekanizması içinde bulunan organlarından meclis organlarının sosyal hizmet alanını nasıl algıladıklarını/gördüklerini ve yerel yönetimlerce sosyal hizmetlerin uygulanması durumunda ortaya çıkabilecek olası avantaj ve dezavantajları ortaya çıkartmayı bu çalışma hedeflemektedir.

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde danışmanlığımı yapan Sayın Prof. Dr. Ali Rıza ABAY’a, mesai arkadaşlarım Metin ÖKSÜZ’e, akademik desteğini esirgemeyen Selman YARCI’ya ve akademik becerileriyle beni cömertçe destekleyen Polat Sait ALPMAN’a, eğitim/öğretim ve öğrenim hayatım boyunca bana katkı sunan tüm değerli insanlara;

Ayrıca yüksek lisans öğrenimim sürecinde desteğini sürekli hissettiğim, beni motive eden değerli eşim Zehra KÖKTAŞ’a teşekkür ederim. Ayrıca tez çalışmalarımın otürü bazen zaman ayıramadığım kızım için ve bebekliğini benden uzakta bir eğitim neferi olan annesiyle geçiren oğlum için de başarılı bir gelecek dilerim. En kısa zamanda bir arada olabilmeyi Allah’tan diliyorum.

Son olarak, varlık sebebim olan ve tüm imkanlarını çocuklarının eğitim alabilmeleri için harcayan, çocukları için “Gerekirse ceketimi satar sizi okuturum, yeter ki siz okuyun; nereye kadar okuyorsanız oraya kadar okuturum” diyen fedakar babama ve hayatını çocuklarına adayarak gençlik/yetişkinlik çağıma kadar bakım, koruma ve gözetimini üstümünden ayırmadığını hissettiren anneme ve babama minnet, şükran ve sevgi duygularım ile yetişmemde, üstümde emeği olan herkese saygılarımı sunuyorum.

Son Not: Tez çalışmamın teslimi döneminde vefatını teessürle öğrendiğim anneannem için de Allah’tan rahmet ve mağfiret diliyorum.

Mahmut Sami KÖKTAŞ
18.06.2019

İÇİNDEKİLER

BEYAN	i
ÖNSÖZ	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	v
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
GİRİŞ	1

BÖLÜM 1: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Yerel Yönetimler	12
1.1.1. Belediyeler	13
1.1.2. İl Özel İdareleri	16
1.1.3. Köy Yönetimi	18
1.2. Yerinden Yönetim / Ademi Merkeziyetçilik	18
1.3. Yerellik (Subsidiarite) İlkesi	19
1.4. Sosyal Hizmet	19
1.4.1. Sosyal Hizmet Alanları	20
1.4.1.1. Sosyal Yardım	20
1.4.1.2. Çocuk	21
1.4.1.3. Kadın	22
1.4.1.4. Engellilik	23
1.4.1.5. Yaşlılık	25

BÖLÜM 2: KAPSAM VE İÇERİK

2.1. Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmet İlişkisi	27
2.1.1. Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmetler	29
2.1.2. Sosyal Hizmet Uygulamalarının Yerel Yönetimlere Devri	29

BÖLÜM 3: BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet	33
3.2. Sosyal Belediyecilik	40
3.3. Mikro Kredi	43
3.4. Çocuk	44
3.4.1. Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk	45
3.4.2. İhmal ve İstismar Edilen Çocuk	46
3.4.3. Suça Sürüklenen Çocuk	50
3.5. Engellilik	55
3.6. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet	62
3.6.1. Şiddetin Sonuçları	63
3.6.2. Kadın Konukevi	65
3.7. Yaşlılık	74
3.7.1. Huzurevi	75
3.8. Sosyal Hizmetlerin Yerel Yönetimlere Devri İle İlgili Görüşmecilerin Değerlendirmeleri	81
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	88
KAYNAKÇA	97
EK	103
ÖZGEÇMİŞ	105

KISALTMALAR

AÇSHB	: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
Ak Parti	: Adalet ve Kalkınma Partisi
ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BG	: Bulgaristan
BMÜ	: Belediye Meclis Üyesi
CEDAW	: Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
IFSW	: Uluslararası Sosyal Hizmet Çalışanları Federasyonu
İÖİ	: İl Özel İdaresi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KOSGEB	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
NEE	: Nüfus Etüdüleri Enstitüsü
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SYDV	: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
TR	: Türkiye
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri

Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Belediye Meclisi ve İl Genel Meclisi Üyelerinin Sosyal Hizmeti Algılama Biçimi: Yalova İli Örneği
Tezin Yazarı: Mahmut Sami KÖKTAŞ Danışman: Prof. Dr. Ali Rıza ABAY
Kabul Tarihi: 02/07/2019 Toplam Sayfa Sayısı: vii (ön kısım) +102 (tez) + 3 (ekler)
Anabilim Dalı: Sosyal Hizmet Bilim Dalı: Sosyal Hizmet
Bu çalışmada “Belediye Meclisi ve İl Genel Meclisi Üyelerinin Sosyal Hizmeti Algılama Biçimi: Yalova İli Örneği” konusu ele alınmış, bu çerçevede sosyal yardım, sosyal hizmet, çocuk, engelli, kadın ve yaşlılara yönelik sosyal hizmetler hakkındaki meclis üyelerinin algısı ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır.   Araştırma yapılırken literatür, konuyla ilgisi olduğuna inanılan ve bu konunun araştırılmasında ve geliştirilmesinde katkı sağlayacağı düşünülen kaynaklar ışığında incelenmiştir.   Yapılan bu çalışma da yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş ve derinlemesine mülakat uygulaması gerçekleştirilmiştir. Çalışma nitel bir araştırmadır. Yüksek lisans düzeyinde yerel yönetimler ve sosyal hizmetle ilgili ilk nitel çalışmalardan birisidir.   Çocuk, engelli, kadın, yaşlılar ve diğer risk gruplarına yönelik sosyal hizmet uygulamaları merkezi yönetim tarafından gerçekleştirilmektedir. Ancak bazı sosyal hizmet uygulama alanlarının yerel yönetimlere devri zaman zaman gündeme gelmektedir.   Sosyal hizmet çalışmalarının yerel yönetimlere devri halinde yerel yöneticiler ve meclis üyelerinin bu faaliyetlerle ilgili yetkili karar organlarında yer alması kaçınılmazdır. Bu durumda sosyal hizmetlerden yararlanan müracaatçıların (birey-grup ve topluluk düzeyinde) alacakları hizmet süreci bu idari mekanizmadan etkilenecektir. Bu etkinin pozitif veya negatif yönlü gelişmesinin ise yerel yöneticilerin sosyal hizmeti “ne ve nasıl” gördüğüne bağlı olarak etkileneceği düşünülmektedir. Bu araştırmada yerel yöneticilerin ve yerel meclis üyelerinin (İl genel meclisi üyeleri ve Belediye meclisi üyeleri) sosyal hizmet konusu ile ilgili nasıl bir algıya sahip oldukları ortaya konmuş ve meclis üyelerinin sosyal hizmete bakış açıları ortaya çıkartılmıştır.   Sosyal hizmet kurumları, diğer kurumlarda olduğu gibi, bir idari yönetim mekanizmasına sahiptir. Bu kuruluşlar sadece bütçe, personel, gelir-gider vb. faaliyetler ile yürütülmez. Sosyal hizmet kuruluşları, öznesi insan olan incinebilir müracaatçı gruplarına hizmet sunmaktadır. Yapılan çalışma sonrası meclis üyelerinin sosyal hizmet kavramı hakkındaki düşüncelerini yardım etme eylemi ile ilişkilendirdikleri ortaya çıkmıştır. Yardım etme/alma eyleminde, yardım alacak birey ve grupların hizmetlerden yararlanmaları / yararlandırılmaları sırasında siyasal faktörlerin sosyal hizmet uygulamalarına etki edebileceği ve klientalizm öngörüsünde buldukları görülmüştür. Ülke genelindeki hizmet standardının bütünlüğü ile ilgili kaygı taşıdıkları görülmüştür.   Meclis üyelerinin bazılarının sosyal hizmetlerin yerel yönetimlere devri halinde faaliyetlerin aynı şekilde devam edebileceğini öngördükleri görülmüştür. Ancak bu devrin yalnızca işletme mantığı çerçevesinde tutumlarını şekillendirdiği anlaşılmaktadır.   Bu sonuçlar üzerinden öneriler sunularak araştırma sonlandırılmıştır.
Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetim, Belediye, İl Özel İdareleri, Sosyal Hizmet, Sosyal Belediyecilik.

Yalova University Institute of Social Sciences Master Thesis Summary

Thesis Title: Municipal Council and Provincial Council Members' Perception of Social Services: The Example of Yalova Province	
Thesis Author: Mahmut Sami KÖKTAŞ Advisor: Prof. Dr. Ali Rıza ABAY	
Date of Acceptance: 02/07/2019 Number of Pages: vii (pre text) + 102 (main body) + 3 (appendices)	
Department: Social Work	Field of Study: Social Work
In this study, the topic of "Municipal Council and Provincial Council Members' Perception of Social Services: The Example of Yalova Province" was issued and an attempt was made to reveal the council members' perception of social help, social activities and social services for children, disabled people, women and elders in this scope. During the research, the literature was reviewed in the light of the resources which were believed to have a relation with the subject and expected to contribute to the research and development of this subject. In this study, face-to-face interviews were conducted and in-depth interviews were held. The study is a qualitative research. It is one of the first qualitative studies on local administrations and social services at the graduate level. Social service practices for children, disabled people, women, elders and other risk groups are implemented by the central administration. However, the transfer of some social service practices to local administrations is sometimes brought to the agenda. In case of the transfer of the social work activities to local administrations, it is inevitable for local administrators and council members to take part in the authorized decision-making bodies related to these activities. In this case, the service process to be taken by the clients benefiting from the social services (at the individual-group and community level) will be affected by this administrative mechanism. It is thought that the positive or negative development of this effect will be influenced depending on how and as what the local administrators see social services. In this research, it was revealed what perception local administrators and local council members (members of the provincial council and members of the municipal councils) had regarding social services and the viewpoints of the council members on social services were presented. Social service institutions, as in other institutions, have an administrative management mechanism. These organizations are not run only with budget, staff, income-expense etc. activities. Social service organizations provide services to vulnerable client groups, whose subjects are human. After the study, it was revealed that the council members associate their opinions about the social service concept with the action of helping. It was observed regarding the act of helping/receiving help that political factors could affect the social service practices and clientelism was foreseen while the individuals and groups who will receive help are benefiting from/being helped to benefit from the services. It has been witnessed that they are concerned about the integrity of the service standard throughout the country. It was seen that some of the council members predicted that activities could continue in the same way if the social services were transferred to local administrations. However, it is understood that this transfer shaped their attitudes only within the scope of business logic. The research was finalized by presenting suggestions through these results.	
Keywords: Local Government, Municipal Council, Provincial Council, Social Work, Social Municipality.	

GİRİŞ

İnsanlar, gündelik hayatlarını insan onuruna yakışan bir biçimde sürdürebilmek için kendi elde ettikleri kazançlarla kendi ihtiyaçlarını karşılamak isterler. İnsanlar ihtiyaçlarını karşılamak için ise bir çalışma karşılığı elde ettikleri gelir veya başka bir akarla geçimlerini sağlarlar. Ancak bu ihtiyaçları karşılama becerisi her zaman ve herkes için aynı düzeyde gelişme göstermemektedir. Dünyada ulusal gelir dağılıma bakıldığında, 2016'da, en zengin % 10'un ülkesinden topladığı gelir, % 37 ile Avrupa ülkelerinde iken bu oran Ortadoğu'da % 61 düzeyindedir (Dünya Eşitsizlik Raporu, 2018). Diğer ülke ve kıtalarda ise bu dağılım % 37 ile % 61 arasında değişmektedir. Bu gelir dağılımındaki eşitsizlik alt ve alt-orta gelir düzeyine sahip bireylerin sadece kendi çalışmalarıyla sahip olacakları gelir düzeyinin sürdürebilir olmaktan uzak olduğunu göstermektedir.

Kendi ihtiyacını bireysel ya da toplumsal/yapısal sorunlardan ötürü karşılayamayan bireylerin sorunlarının çözümü için, toplumlar, sosyal devlet uygulamaları geliştirmiştir. Sosyal devlet, destekleri/yardımları merkezi yönetim bürokrasisi içinde veya yerel yönetim bürokrasisi içinde çözüme kavuşturmaya çalışmaktadır.

1854'ten bu yana 165 yıldır kurumsal varlığı bilinen belediyeler ve 1864'ten bugüne 155 yıldır hizmet yürüten il özel idareleri bir buçuk asırdır hizmet üretmektedir. Buna rağmen yerel yönetimlerin geliştirilmelerine ihtiyaç bulunmaktadır ve hala kurumsallaşmaları tamamlanmış değildir. Dolayısıyla, Türkiye'de, yerel yönetimler tarafından sunulan hizmetlerinde bu durumdan etkilendiği düşünülmektedir. Etkilenen çalışma alanlarından birisi de sosyal hizmet uygulamalarıdır.

Türkiye'de yerel yönetimlerin gelişimine bakıldığında, bu gelişimin yerelden gelen bir talep doğrultusunda değil ancak merkezi idarenin tasarrufu ve teşvikiyle başladığı görülebilecektir. Yerel yönetimlerin bu başlangıç aşamasının yerel yönetimlerin gelişme yönünü de belirlediği düşünülebilir.

Türkiye'de yerel yönetimlerin kurumsal becerilerinin gelişmemiş olmasının altında, Avrupa'daki yerel yönetim deneyimlerine kıyasla, daha kısa bir süre yerel yönetim deneyimine sahip olması, halk katılımının geliştirilmesine ihtiyaç duyulması, yönetişimin gelişmemesi, yerel yönetimlerle ilgili yasal düzenlemeler bu duruma gerekçe olarak gösterilebilir.

Sosyal hizmet uygulamalarının gerek merkezi yönetime bağlı taşra teşkilatları aracılığıyla yürütülmesinin gerekse yerel yönetim kurumları aracılığı ile yürütülmesinin avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır.

Sosyal hizmet uygulamalarının bir kısmı yerel yönetimler tarafından da sunulabilmektedir. Ancak bu hizmet yürütümü yerel yönetimlerin kurumsal becerileri ve yerel yöneticilerin bireysel inisiyatifleri ile sağlanabilmektedir. Türkiye'de yerel yönetimlerin sosyal hizmetle ilgili kurumsal becerilerinin bir kaç büyükşehir ve bazı belediyelerle bir kaç il özel idaresi dışında geliştiğini iddia etmek pek mümkün görünmemektedir. Bu durumda yerel yönetimler arasındaki uygulamalarda birlik olmadığını göstermektedir. Her bir yerel yönetim, bir başka yerel yönetimden daha farklı

uygulama geliştirebilmekte veya sosyal hizmet faaliyeti yürütmemektedir. Farklı uygulama becerileri bir zenginlik olarak değerlendirilebilecekken aynı zamanda birbirinden farklı şekilde ortaya çıkması sosyal hizmet uygulamalarının ortak bir niteliğe sahip olma özelliği azaltabilmektedir.

Sosyal hizmet; ekonomik durum, sağlık, psikolojik durum, eğitim vb. konularda kendi ihtiyacını yeteri kadar karşılayamayan birey/grup ya da topluluklara destek sağlar. Bu destek, ülkemizde, hem merkezi yönetimlerce hem de isteğe bağlı olarak yerel yönetimlerce sağlanmaktadır. Yerel yönetimlerin bu desteği verebilmesinin yasal zeminini ise yerel yönetimleri ilgilendiren 5216 sayılı Büyükşehir Belediye yasası, 5393 sayılı Belediye yasası ve 5302 sayılı İl özel idaresi yasasının sağladığı söylenebilir.

Her yasanın yürürlüğe girmesiyle birlikte, aynı zamanda farklı olumlu ya da olumsuz yürütümleri beraberinde getireceği düşünülmektedir. Hem toplumun değişmesi hem de diğer yasal düzenlemeler bu olumlu ya da olumsuz seçeneklerin oluşumuna zemin hazırlamaktadır. Ancak araştırmamızın sınırlılığı çerçevesinde bu olumlu ya da olumsuz sonuçlar, konumuzun sınırlarını aşacağından tartışılmamıştır. Bu çalışmadan yararlanırken bu durumun göz önüne alınmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

Türkiye’de yerel yönetimler, idari yerinden yönetim uygulamalarının yürürlükte olduğu kurumlar olarak değerlendirilmektedir. Vatandaşa en yakın ve en hızlı hizmet üretim aracı özelliğine sahip kurum olarak da görülebilir. Halkın karşılanmasına doğrudan ihtiyaç duyduğu hizmetler yerel aktörler tarafından yerine getirilebilmelidir. Bu hizmet sunumunda ise ülke genelinde ortak bir uygulama birliğine dikkat edilmelidir. İnsanların farklı yerel yönetimlerde aynı/benzer hizmete ulaşımı ve hizmet sürdürülebilirliği ile ülke genelinde yerel yönetim uygulamalarında bir uyumluluğun sağlanması nitelikli hizmet üretimini mümkün kılacaktır (Karakılçık, 2013).

Türkiye’de zaman zaman sosyal hizmetlere ilişkin yürütülen faaliyetlerin yerel yönetimlere devri tartışılmaktadır. Bununla ilgili olarak yasal düzenleme teşebbüsleri de olmuş ancak bu yasal düzenlemeler, mahkeme kararıyla iptal edilerek, uygulama fırsatı bulamamıştır (Kesgin, 2016:324-325).

Yerel yönetimler sosyal hizmetlere ilişkin faaliyetlerden tam olarak sorumlu olmamakla beraber yine de hem il özel idareleri için hem de belediyeler için, yasayla (Büyükşehir Belediyeleri dahil), sosyal hizmet çalışmalarına ilişkin yükümlülükler düzenlenmiştir. Yalova ili hem il özel idare yönetiminin bulunduğu hem de Belediyelik olan bir yerel yönetim kurumuna sahip olan bir ildir.

Yalova Belediyesi, Türkiye’deki çoğu yerel yönetime göre genç bir yerel yönetimdir. 1930’da İstanbul’un ilçesi yapılan Yalova, 1995 yılında ise İstanbul İl’inden ayrılarak ayrı bir il yapılmıştır. 5 Haziran 1995 tarih ve 550 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnamenin, 6 Haziran 1995 tarih ve 22305 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak il statüsüne kavuşan Yalova ilçesi, Yalova İli’nin merkez ilçesi olmuştur (Yalova Belediyesi, 2019).

Sosyal hizmet uygulamaları, sosyal devlet olma ilkesine bağılı olarak yürütölen bir sosyal politika uygulaması olarak gerçekleştirilmektedir. Sosyal devlet uygulamaları; birey, grup veya toplulukların kendilerinden kaynaklanan nedenlerle veya toplumsal nedenlerden kaynaklanan sebeplerle toplumsal hayattaki rollerini toplumla uyumlu bir biçimde yerine getiremeyen insanlara yönelik, hak temelli, sistemli ve programlı sürdürülebilir bir hizmet yaklaşımıyla yürütölmesi gereken bir alan olarak değerlendirilebilir.

Sosyal hizmet faaliyetlerinin ölkö genelinde yaygın olarak verilmesi, eşgüdümün olması, merkezi yönetimin tüm taşra teşkilatlarında aynı mesleki bakış açısıyla mesleki çalışmaların gerçekleştirilmesi, hizmet alan ve hizmet sunan arasındaki beklentilerin birbirini görece karşılması, kaynakların elverdiği ölçüde yeterli kaynak dağılımı/aktarımının sağlanması, yönetim uygulamalarında tutarlılıkların olması ve sürdürülebilir bir sistemin yaygınlaşması gibi bir dizi özelliklere sahip çalışmayla doğru orantılı olarak yürütölmesi gerektiği düşünölmektedir.

Sosyal hizmet uygulamalarının yerel yönetimlere devri ile birlikte sosyal hizmet mesleğinin, mesleki uygulamalarının korunabilirliği, uygulamalarda süreklilik, hak temelli bir yaklaşım ve aynı hizmet çeşitliliği ile ilgili, ölkö genelinde, uygulama birliğinin sağlanıp sağlanamayacağı konusu tartışılmaktadır (Genç, 2009:60-67). Bu tartışmaların bir paydaşı da karar organı olarak, yürütme organı olarak veya kanunun öngördüğü şekliyle bir role sahip olacak olan meclis üyeleridir. Uygulamadaki rolü her ne olursa olsun sosyal hizmet uygulamalarını doğrudan etkileyebilecek bir özelliğe sahip olduğu düşünölen yerel yönetimlerdeki meclis üyelerinin sosyal hizmet algısının ne olduğunun bilinmesi, hizmetlerden yararlanacak olan müracaatçılar adına, mesleki olarak ortaya konması gereken, bilinmesi gereken bir durum olduğu şeklinde düşünölmektedir.

Yerel yönetimlere devri düşünölen sosyal hizmet uygulama alanları çocuk, engelli, kadın ve yaşlılara yönelik yürütölen hizmetlerdir. Ancak bu hizmet alanlarında korunmaya ihtiyacı olan çocuklar için yürütölen hizmetlerden şiddete uğrayan çocuğa yönelik hizmetler, suça sürüklenen çocuklara yönelik hizmetler gibi farklı alt alanlardan hepsinin devredilmesinin sonuçlarıyla bir kısmının devredilmesinin sonuçları farklı ve her iki durumda da hizmetten yaralanacak müracaatçı grubu için nasıl bir etki edeceğinin durumu belirsizliğini korumaktadır. Kadınlar için yürütölen hizmetlerden kadının aile içinde korunmasından kadının geliştirilmesine kadar farklı türlerde mikro ve mezzo düzeyde çalışmalar gerçekleştirilebilmektedir. Bu hizmetlerden hangisinin devredileceği ve bu devirden yerel yönetimlerin ve kadınları nasıl etkilenebileceği bilinmemektedir. Kadın konukevi hizmetlerinin yerel yönetimler tarafından işletilmesinin ortaya koyacağı sonuçlar tartışılmaktadır. Öte yandan engelli ya da yaşlılara yönelik hizmetlerin bir kısmının bir kamu kurumu tarafından sağlanması, bir başka hizmetin ise başka bir kamu kurumu tarafından yürütölmesi hizmetlerde dikkat dağınmıklığına yol açacak ve hem yetki kargaşasına hem de çok başlılığa yol açabilecek bir sonuç doğurabilecektir. Çok parçalı hizmet sunumu; SHÇEK'in lağvedilmesi, bazı Bakanlık ve genel müdürlüklerin birleştirilmesiyle oluşturulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın (mülga) kurulması amaçlarıyla da uyumlu olmayacaktır.

Sosyal hizmet uygulamalarının yerel yönetimlerle işbirliği içinde ve/veya yerel yönetimler tarafından verilmesine yönelik çalışmalar III. ve VII. Beş Yıllık Kalkınma Planlarında görünmektedir (Uludağ, 2014:60-66). Yerel yönetimlere devir çalışmalarının bu kalkınma planlarına bağlı olarak yapılmak istendiği de düşünülebilir.

Nitel araştırma yöntemi benimsenerek gerçekleştirilen bu çalışmada Yalova İl Özel İdaresi ve Yalova Belediyesi Meclis Üyesi 23 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış (Punch, 2011:184) görüşme formu kullanılarak toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

İl Genel Meclisi üyeleri ve Belediye Meclis üyelerinin sosyal hizmet algıları bireysel görüşmelerde farklılık göstermektedir. Bazı Ak Parti veya CHP meclis üyelerinin bir kısmı sosyal hizmetlerin yerel yönetimler tarafından yürütülebileceğini iddia ederken aynı zamanda bir başka Ak Parti'li veya CHP'li meclis üyeleri sosyal hizmetlerin yerel yönetimler tarafından verilmesinin doğuracağı sakıncaları paylaşmaktadır. Ancak bu bireysel tutumların parti görüşü olarak ortaya çıkma sürecinde nasıl bir tutarlılık göstereceği ve meclis kararlarına nasıl etki edeceğinin tartışılabileceği düşünülmektedir.

Engellilik, bireyin fiziksel/ruhsal yönden beden fonksiyonlarının tam olarak yerine getirilememesi durumudur. Hayatın her anında ve yerinde karşılaşılabilecek bir gerçek olarak yaşamaktadır. Ancak bu bireysel engelliliğin yanında bir de toplumsal nedenlere bağlı oluşan sosyal engellilik diye isimlendirilebilecek olgularla da karşılaşılabilmektedir. Engellilerin sosyal hayata katılımının önündeki tüm bariyerler buna örnek olabilir. Engellilerin toplumsal içerme halinde iken bile engellenmeleri söz konusu olabilmektedir. Bir engelli meclis üyesinin engellilikle ilgili bir yerel yönetim birimindeki komisyonda yer alamaması buna açık bir örnektir. Engelli birey, meclis üyesi olmasına rağmen temsil ettiği risk grubu adına savunuculuk bile yapamamaktadır (Kaymaz, 2013:59). Engelli bir meclis üyesinin kamu hizmeti sunan yerel birimlerde sosyal engellenmişlik / sosyal dışlanma durumunu yaşaması bile sosyal hizmetlerden yararlanabilecek diğer risk gruplarının alacağı hizmetlere yerel düzeyde erişim konusundaki kaygıları beslediği düşünülmektedir.

Araştırmanın Konusu

Sosyal devletler, sosyal politika uygulamalarını merkezi idare teşkilatı ile veya yerel yönetim/yerinden yönetim teşkilatı ile yürütür. Türkiye'de sosyal politika uygulamaları merkezi idare olarak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından uygulanmaktadır ve bu uygulamalar taşra teşkilatlanması aracılığıyla yürütülmektedir. Öte yandan coğrafi yerinden yönetimin bir parçası olan il özel idareleri ve belediyeler de sosyal politika uygulamalarını, sınırlılıklarını/sınırlarını merkezi yönetimin düzenlediği yasal çerçevede, gerçekleştirebilmektedir. Sosyal hizmetin ana uygulama alanlarından olan çocuklar, engelliler, kadınlar ve yaşlılara yönelik hizmetlerin yerel yönetimlere devri zaman zaman politikacıların gündemindedir. Gerek Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na bağlı olarak Avrupa Birliği uyum çalışmaları çerçevesinde, gerekse merkezi hükümetin bir politikası olarak çocuk, kadın, engelli ve yaşlılarla ilgili hizmet birimlerini yerel yönetimlere devretme planlamaları mevcuttur.

“Sosyal Politikada Dönüşüm Programı, Hizmet Kuruluşlarının Yerel Yönetimlere Devir Altyapı Projesi” (TÜBİTAK, 2015); (ASPB 2015 Faaliyet Raporu, 2016:287-289) bu kapsamda yapılan çalışmalara işaret etmektedir.

Hizmetlerin yerel yönetimlere devri söz konusu olduğunda yerel yürütme birimlerinden olan İl Genel Meclisi ve Belediye Meclisi üyelerinin sosyal hizmet algısı ile çocuk, kadın, engelli ve yaşlılarla ilgili hizmetlerin yerel yönetimler tarafından yürütülmesi hususundaki meclis üyelerinin algısının ne olduğunun ortaya çıkartılması bu araştırmanın temel konusunu oluşturmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Yerel yönetimlerin sosyal hizmetlere daha önceki yıllara göre daha fazla ağırlık vermesi 5393 sayılı Belediye yasası, 5216 sayılı Büyükşehir belediyesi ve 5302 sayılı İl özel idaresi yasalarındaki düzenlemelerle birlikte meydana gelmiştir. Bu yasal düzenlemeler yerel yönetimlerin sosyal hizmetlerle ilgili yapacakları çalışmalara yasal dayanak olmuştur. Böylece yerel yönetimler daha fazla sosyal hizmet uygulamaları gerçekleştirebilmişlerdir.

Akademik olarak yapılan çalışmalarda, genellikle, yerel yönetimlerin sosyal belediyeçilik uygulamalarının araştırma konusu yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalar yerel yönetimlerin sosyal hizmet faaliyetlerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi üzerine yoğunlaşmaktadır. Yapılan çalışmaların veri kaynağını yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmiş olan sosyal hizmet uygulamaları oluşturmaktadır.

Yapılan yasal düzenlemeler kurumların niçin ve nasıl çalışacağını belirlemektedir. Yasal düzenlemelerin yürütücüleri yasaları uygulamada farklı yöntemler takip edebilmektedir. Yerel yönetimler gibi tüzel kişiliğe sahip olan kurumlar kendi iç çalışma prensiplerine sahiptir. İl genel meclisi ve belediye meclisi de bu tüzel kişiliklerdendir. Bu tüzel kişilik, bir kurumun çalışma düzenini doğrudan etkileyebilmekte ve değiştirebilmektedir. Bu çalışmanın odağında tüzel kişiliğe sahip yerel yönetim üyelerinin sosyal hizmet algıları ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır.

Araştırılan yüksek lisans ve doktora tezleri incelendiğinde yerel yönetimler ve sosyal hizmet ilişkisini meclis üyelerinin algısı yönünden nitel olarak çalışan bir teze rastlanılmamıştır. Kendi çalışma alanıyla ilgili nitel ilk tez olması, meclis üyelerinin algısını ortaya koyması ve hizmetlerden yaralanacak olan incinebilir gruplar hakkında meclis üyelerinin algılarını ortaya koyması diğer tezlerden farklılaşan yönleridir.

Sosyal hizmet alanıyla ilgili ilk nitel çalışmalardan olması nedeniyle literatüre yeni katkılar sunması ve ileride yapılacak nitel çalışmaların yaygınlaşmasına katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

Araştırmanın Amacı

Türkiye’de sosyal hizmet alanıyla ilgili uygulamalar çoğunlukla merkezi yönetime bağlı taşra kurumları eliyle yürütülmektedir. Politika yapıcılar tarafından kalkınma planlarındaki programlara bağlı olarak sosyal hizmet uygulamalarının yerel yönetimlere devri ile ilgili yapılan düzenlemeler çeşitli tartışmaları da beraberinde getirmektedir.

Yerel yönetimleri ilgilendiren düzenlemelerde Büyükşehir belediyeleri, Belediyeler ve İl özel idarelerine sosyal hizmet alanı ile ilgili konularda sorumluluk yüklenmiştir.

Bu çalışmada sosyal hizmetlere ilişkin yürütülen kamusal hizmetlerin yerel yönetimlere devri söz konusu olduğunda hizmetten yararlananlara yönelik yapılan çalışmaların merkezi yönetimden daha iyi niteliklere sahip bir hizmet olarak sunulup sunulamayacağı hususunda yerel meclis (belediye ve il genel meclisi) üyelerinin bakış açısı öğrenilmeye çalışılacaktır.

Sosyal hizmetlerin yerel yönetimlere devredilmesi ile birlikte sosyal hizmetlerin yürütülmesiyle ilgili konularda (işletmenin kuruluş olarak faaliyet yürütümü sırasında etkili olabileceği düşünülen) siyasi karar mekanizmasında yer alan / yer alabilecek olan (belediye ve il genel meclisi) meclis üyelerinin sosyal hizmete ilişkin algılarını bir yerel yönetim idaresi olarak Yalova ili ölçeğinde görebilmek çalışmanın amaçlarından biridir.

Çocuk, kadın, engelli ve yaşlılara yönelik hizmetlerin yerel yönetimlere devredildiğine İl Genel Meclisi ve Belediye Meclisi üyelerinin çocuk, kadın, engelli ve yaşlılarla ilgili hizmetlere yönelik sosyal hizmet algısının ne olduğu öğrenilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Hipotezi

İl Genel Meclisi üyeleri ile Belediye Meclisi Üyesi Meclis üyelerinin kişisel nitelikleri sosyal hizmeti algılama biçimini etkilemektedir.

Alt hipotezler:

İl genel meclisi üyeleri ve belediye meclisi üyelerinin sosyal hizmet kavramını algılamaları durumu temsil ettikleri siyasi partiye göre farklılık göstermektedir.

İl genel meclisi üyeleri ve belediye meclisi üyesi olan meclis üyelerin mesleki kariyerleri, sosyal hizmet kavramını algılamalarını etkilemektedir.

İl genel meclisi üyeleri ve belediye meclisi üyelerinin toplumsal cinsiyet rolleri sosyal hizmet alanına ilişkin algılarını farklılaştırmaktadır.

Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri

Araştırma boyunca literatür taraması ve doküman incelemesi gerçekleştirilmiştir. Alan araştırması yapılmıştır. Meclis üyeleri ile bire bir görüşme ve grup görüşmesi şeklinde çalışılarak araştırmanın saha çalışması tamamlanmıştır.

Bu çalışmada bilimsel araştırma yöntemlerinden “nitel araştırma” yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, gerçekliğe ilişkin algılama, anlam, tanımlama ve gerçeğin inşa edilmesine vakıf olmanın yollarından biridir (Punch, 2011:157). Araştırmada Yalova İl Özel İdaresi (İl Genel Meclisi) ve Yalova Belediyesi Meclis Üyelerinin sosyal hizmet algısı belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılmıştır. Evrendeki örneklem seçimi *Basit Tesadüfi Örneklem Seçimi* ve *Tabakalı (Katmanlı) Örneklem Seçim* tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Yalova il özel idaresinin toplam 18 Meclis üyesi vardır. Bu meclis üyelerinden dokuzu ile görüşme sağlanmıştır. Yalova Belediyesinin 31 meclis üyesi bulunmaktadır. Bu meclis üyelerinden görüşme yapmayı kabul eden ve görüşmesi gerçekleştirilebilen 12 kişi ile görüşme sağlanmıştır. Ayrıca Yalova il özel idaresinden Yalova il özel idare sekreteri ile yürütmenin başkan vekili olarak görüşülmüştür. Yalova Belediye başkanı ile görüşülmüş ancak mülakat gerçekleştirilememiştir. Belediye başkanının kendi yerine yönlendirdiği sosyal hizmetlerden sorumlu başkan danışmanı ile Başkan adına görüşme sağlanmıştır.

Araştırmada nitel araştırma deseni benimsendiğinden kullanılacak veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşmeler ses kayıt cihazı kullanılarak kayıt altına alındıktan sonra bilgisayar ortamına aktarılarak raporlaştırılmış, daha sonra bu raporlar üzerinden içerik analizi yapılmıştır.

Veriler tabakalı örnekleme yöntemi kullanılarak toplanmıştır (Krysiç ve Finn, 2015:264). Veriler araştırmacı tarafından 01 Kasım 2018 – 15 Aralık 2018 tarihleri arasında İl Özel İdare binasında, Belediye binasında, katılımcıların işyerlerinde veya önerdikleri mekânlarda (park alanı veya spor salonu gibi) bire bir görüşülmek suretiyle elde edilmiştir. Görüşmelerde katılımcıların sosyal hizmet, sosyal yardım; çocuğa ilişkin ihmal, istismar, korunmaya ihtiyacı olan çocuk; kadına ilişkin kadına yönelik şiddet ve kadın konukevi; mikro kredi, sosyal belediyeçilik kavramları ile engellilere ve yaşlılara yönelik hizmetler konusundaki algıları öğrenilmiştir. Çocuk, kadın, engelli ve yaşlılara yönelik hizmetlerin yerel yönetimler tarafından yürütülüp yürütülemeyeceği; bu hizmetlerin yerel yönetimler tarafından yürütüldüğünde ortaya çıkabilecek avantaj ya da dezavantajlar hakkındaki görüşleri toplanmıştır.

Görüşmelerin hepsinde görüşmecilerden önceden onay alınarak görüşme kayıt altına alınmıştır. Görüşmelerden bir tanesinde kayıt cihazı görüşmenin tamamını kaydetmediği için bir görüşmede veri kaybı olmuştur. Bir görüşmeci, görüşmelerde kayıt cihazı kullanılmasını onaylamamış ve not alınarak görüşme gerçekleştirilmiştir. Bir görüşme, grup görüşmesi (4 kişi) olarak gerçekleştirilmiştir.

Görüşmenin başlangıcında, katılımcılara araştırmanın amacı hakkında bilgilendirme yapılarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme süreleri 7 dakika 13 saniye ile 1 saat 48 dakika arasında sürmüştür.

İl Özel İdaresi yürütme organı (Başkan/Vali) adına İl Özel İdaresi sekreteri ile Belediye başkanı adına belediye başkanının yönlendirmesiyle sosyal hizmet alanından sorumlu belediye başkan danışmanı ile görüşülmüştür.

İl genel meclisinde ihtisas komisyonlarından birisi olan *eğitim kültür ve sosyal hizmetler komisyonu* üyelerinin hepsi ile görüşme sağlanmıştır. Belediye meclisi üyelerinden tüm kadın üyeler ile görüşme sağlanmış, tüm partiler (bağımsız dâhil) görüşmeye dâhil edilmiş ve belediye meclisi üyelerinden görüşme teklifini kabul eden üyelerle görüşme sağlanmıştır. Belediye meclisinden görüşme teklifini kabul etmeyen 4 belediye meclis üyesi ve görüşme planlanmasına rağmen görüşme gerçekleştirilemeyen 2 üye vardır. İl genel meclisi üyelerinden ise 9 üye görüşme talebini onaylamamıştır. Görüşme yapmak

istemeyen üyeler diğer üyelerin görüşlerine katıldıklarını beyan etmişler ve görüşmeye istekli olmamışlardır.

18 il genel meclisi üyesiyle, meclis toplantısının olduğu bir gün seçilerek irtibata geçilmiş ve il genel meclisi üyelerinden 9 üyeyle görüşme sağlanmıştır.

31 belediye meclisi üyesinden 18 üyeyle irtibata geçilmiş bunlardan 12 si ile görüşme sağlanmıştır.

Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturularak gerçekleştirilmiştir.

Görüşmelerden ortaya çıkan verilerin içerikleri analiz edilmiştir. Bu analizlere göre de veriler açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın analizi için önce veriler ses kayıt cihazından bilgisayara aktarılmıştır. Bilgisayara aktarılan veriler (ses dosyaları) metne çevrilmiştir. Son olarak ise metinden elde edilen veriler ayrıştırılmış, araştırmayla ilişkili bölümler seçilmiştir. Anlatım bozukluğuna sahip cümlelerin içine araştırmacı köşeli parantezle [] ek açıklama yaparak cümleleri açıklığa kavuşturmuştur. Anlatımın özüne müdahale edilmemeye özen gösterilmiştir. Tüm görüşmeler için sesteki yazıya çevrilen metinler tekrar tekrar okunmak suretiyle analiz edilmeye çalışılmıştır.

Nitel araştırmanın iki temel sınırlılığa sahip olduğu düşünülmektedir. Bunlar, verilerin öznel olması ve sınırlı genellenebilirlik özelliğidir (Krysik ve Finn, 2015:190-192). Türkiye’de 30 tane il belediyesi ve il özel idaresi bulunmaktadır. Yalnızca bir tane vilayete ait belediye meclis üyeleri ve il genel meclisi üyelerinin algısı öğrenilmiştir. Bu ildeki tüm üyeler ile görüşmek istense de görüşme taleplerinin onaylanmaması nedeniyle görüşme yapılamamıştır. Ayrıca görüşmeyi kabul eden üyelerle yapılan görüşmelerde bilgiler birbirini tekrar ederek yeterli doygunluğa ulaşıncaya başka bir deyişle yapılan görüşmelerin yeterli veriyi sağlayacağı öngörüldüğünde diğer üyelerle görüşme ihtiyacı kalmamıştır. Literatürde daha önce meclis üyelerinin sosyal hizmet algıları ile ilgili yapılmış tez çalışmalarının olmaması veya ulaşılamamış olması nedeniyle konunun nasıl bir çerçevede yürütüleceği hususunda yöntem geliştirme ihtiyacı olup bazı konuların arka planda kalarak işlenmemesi söz konusu olabilir. Araştırma, araştırmacının becerileri ve elde edilen veriler ile sınırlıdır.

Literatür İncelemesi

Sosyal hizmet alanı akademik olarak hem dünyada hem de Türkiye’de yeni yeni gelişen bir alandır. Dünya’da bir asrı yeni deviren geçmişle çok genç bir disiplindir. Türkiye’de ise 60 yılını doldurmaya yakındır. Akademik olarak ilk sosyal hizmet eğitimi Birleşmiş Milletler öncülüğünde (Koşar ve Tufan, 1999:3) yapılan çalışmalar yasalaştırılarak (Karataş ve Erkan, 2002:115) sosyal hizmet akademisi 1961’de kurulmuş ve burada sosyal hizmet eğitimi vermeye başlanmıştır (Abay ve Ceylan, 2011:18).

Yerel yönetimlerin yaptığı sosyal belediyecilik ve sosyal hizmet uygulamaları hem yüksek lisans düzeyinde hem de doktora düzeyinde akademik çalışmaların konusu olmuştur.

Sosyal hizmet literatüründe sosyal hizmet ve yerel yönetimler ile ilgili yapılan akademik çalışmaların temelini sosyal belediyeçilik uygulamalarının araştırılması ile il özel idarelerinin sorumluluğunda yürütülen mikro kredi uygulamalarının araştırılması oluşturmaktadır. Yerel yönetimlere ait literatür incelendiğinde il özel idareleri ve belediyelerin farklı yönlerinin araştırıldığı çalışmalarla karşılaşılmaktadır.

Yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilen sosyal hizmet uygulamalarının sosyal hizmet disiplini dışındaki diğer disiplinler tarafından da araştırma konusu edildiği görülmektedir. Sosyal hizmet, sosyoloji, çalışma ekonomisi, maliye ve mali yönetim anabilim dalı, kamu yönetimi gibi farklı disiplinlerden araştırmacılarda yerel yönetimler ve sosyal hizmet ilişkisini kendi disiplinleri çerçevesinde çalışmaktadır.

Bazı literatür örnekleri incelenecek olursa;

Yerel yönetimlerdeki sosyal belediyeçilik uygulamalarının çalışıldığı görülmektedir. "... Belediyelerde sosyal belediyeçilik hizmetlerinin uygulanıp uygulanmadığını tespit etmek ve sosyal belediyeçilik hizmetlerinin uygulanması suretiyle hangi fonksiyonların/disfonksiyonların icra edildiğini de ortaya" çıkarmayı amaçlayan çalışmaların olduğu (Beki, 2008:4); "Yerel yönetimlerin sosyal belediyeçilik uygulamalarına ilişkin artan beklentilerle" ilişkili çalışmaların yapıldığı (Keleş, 2008:2); Yerel yönetimlerin "sosyal belediyeçilik ekseninde hangi ölçüde etkili olduğu, halkın memnuniyet düzeyini ortaya koymak üzere gözlemler ve araştırmalar" (Arslan, 2013:3-4) üzerine odaklanıldığı görülmüştür.

Mikro kredi uygulamalarını çalışan tezler de bulunmaktadır. "Sosyal girişimcilik olgusunu yoksullukla mücadelede bir yaklaşım biçimi olarak sunmayı temel amaç olarak edinen bu çalışma ... sosyal sorunlarla mücadelede sürekli etkinliği tartışılan sosyal girişimciliğin sorunların çözümünde sunduğu mücadele biçiminin temel dayanaklarının neler olduğu"nu ortaya çıkarmayı hedeflemektedir (Mengü, 2016:4). "... İl özel idarelerinin mikro kredi faaliyetlerinin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi ve il özel idarelerinin mikro kredi uygulaması konusunda başarılı ve uygun bir yerel yönetim birimi olup olmadığı hususunun" incelendiği çalışmalar vardır (Seymen, 2011:2).

Yerel yönetimlerin farklı risk alanlarındaki gruplara yönelik yaptıkları çalışmalardan bir tanesi de yaşlılara yönelik hizmetlerdir. Yaşlılara yönelik hizmetlerin yaşlılar tarafından nasıl değerlendirildiği çalışılmıştır (Özdemir, 2017:34).

Engellilere yönelik olarak engellilerin ve ailelerinin sosyal yaşamları üzerine yapılan çalışmalar mevcuttur. "Engelli bireylere yönelik sunulan hizmetlerin yeterliliğinin belirlenmesi ve sunulan hizmetler karşısında ailelerin bu hizmetlere ulaşabilirlikleri ve onların sosyal katılım düzeylerinin ölçülmesi" çalışılmıştır (Coşkun, 2010:69). "Yerel yönetimlerde uygulanan ve spesifik olarak engellilere yönelik sosyal belediyeçilik yaklaşımını ortaya koymak, uygulanan hizmetlerle ne tür fonksiyonların icra edildiğini tespit" etmeyi hedefleyen çalışmalar bulunmaktadır (Pekşen, 2014:2).

Kadınlara yönelik yerel yönetim politikaları çalışılmıştır. Yerel yönetimler tarafından "kadın politikalarının nasıl uygulandığına hem bu merkezlerden destek alan kursiyerler

hem de çalışanlar açısından” bakılarak değerlendirmelerin yapıldığı, “kadınların istihdam olanaklarını geliştirmek için düzenlenen projeler ve programlar temelinde, kadınların yerel yönetimlerle ilişkileri ortaya konmaya” çalışılmış ve uygulanan politikalarla “ yerel yönetimlerin kadın politikalarının amacına ulaşip ulaşmadığı” araştırma konusu yapılmıştır (Kıraker, 2010:1).

“... Kadın sorunlarının saptanması, çözüm önerilerinin üretimi aşamasında demokratik kadın katılımı, toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşımları ve hizmet sunumundaki farklılıklar ve/veya benzerliklerin ... Türkiye’de farklı coğrafi ve demografik özellikleri bulunan bölgelerde farklı siyasal anlayışta hizmet veren belediyelerin, kadın sorunlarına yaklaşımları ve algısı karşılaştırmalı olarak” çalışılmıştır (Koçum, 2013:2).

Toplumsal cinsiyet bağlamında kadınların sosyal hayata katılımları konusunda yerel yönetimlerin yaptıkları çalışmaların araştırma konusu edildiği görülmektedir. “... Kadın ve kent ilişkisinde aksayan yönlerin ve yerel yönetimlerin etkinliğinin ölçülmesi, eksikliklerin ve faydalı uygulamaların tespiti” çalışılmıştır (Şafak, 2013:3).

Sosyal yardım alanıyla ilgili yerel yönetimlerin yoksullukla ilgili mücadeledeki politikalarını konu edinen çalışmalar bulunmaktadır. “Yerel yönetimlerin yoksulluk konusuna bakışları ve yoksulluğu önleme ve yoksul bireylerin daha da yoksullaşmasını önleyecek sosyal yardım ve sosyal hizmet programları üzerinde” araştırma yapıldığı (Kobak, 2006:iii); “Yoksulluk sorununun nedenlerini ve Türkiye’deki yoksulluğun boyut ve profilinin belirlenerek yerel yönetim kuruluşlarının sosyal hizmet ve yardım alanında yasal yükümlülüklerini ortaya koymayı ve ...” yerel yönetimlerin “sosyal hizmet ve sosyal yardım politikaları ve uygulamaları incelenerek elde edilen bulgular ışığında sistemin eksikliklerini belirtmeyi, sosyal hizmet ve yardımlarda etkinlik ve verimliliğin sağlanabilmesi için yapılması gerekenleri tespit etmeyi” hedefleyen çalışmalar yapılmıştır (Kirazaldı, 2011:3).

“Yerel yönetimlerin sosyal belediyeçilik kapsamında yardıma muhtaç ailelere yaptıkları sosyal yardımlar” incelenmektedir (Gündüz, 2013:1).

Çocuklara yönelik yapılan sosyal belediyeçilik kapsamındaki çalışmalar incelenmiştir “Türkiye’de sosyal belediyeçilik yaklaşımı çerçevesinde çocuklara yönelik yapılmış uygulamaları incelemek ve ne tür uygulamalar yapıldığını ortaya” koymaya çalışan tezler mevcuttur (Aka, 2018:3). Bir başka çalışma olarak suça sürüklenen çocuklara yönelik yapılan çalışmalar hakkında yerel yönetimlerin yaptıkları çalışmalara yer verilmiştir (Aydın, 2010:7). Yerel yönetimlerin dezavantajı gruplara yönelik tutumlarının incelendiği çalışmalar da bulunmaktadır (Demirhan, 2013:60-62).

Sosyal belediyeçilik kapsamında gerçekleştirilen harcamaların analizi yapılarak “harcamaları etkileyen kritik faktörlerin değerlendirilmesi” yerel yönetimler alanında yüksek lisans tez konusu olmuştur (Karadağ, 2018:49).

Sosyal belediyeçilik uygulamalarının farklı yönleri araştırma konusu olabilmektedir. Bazı çalışmalar hem nicel hem nitel olarak ortak yapılan çalışmalardır. Nitel çalışma

kapsamında sosyal hizmetlerle ilişkili olan ilgili birimlerde çalışan yerel yöneticilerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler değerlendirilmiştir (Sönmez, 2015:68).

“2004 yılından itibaren çıkarılan, yeni yerel yönetim yasaları kapsamında, ... sosyal hizmetlere ilişkin mevcut kurumsal yapının analizini, ... nasıl bir örgütsel yapılanmaya gereksinim duyulduğunun tespitini” içeren çalışmalar yapılmıştır (Artan, 2011:183).

Belediyelerin Türk kamu geçmişindeki yerini, “Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluşundan itibaren günümüze kadar geçen süreçte belediyeçiliğin geçirdiği aşamaları, ... son Büyükşehir Belediye Yasası'na kadar uzun bir süreci” inceleyen çalışmalar bulunmaktadır (Karabulak, 2013:ii).

Yerel yönetimlerde halkın ihtiyaçlarının dile getirebildiği, halkla doğrudan etkileşim kurulabilen ilk mekanizmalardan birisi de Yerel Gündem 21 uygulamalarıdır. “Mevcut durum ve yapılması” gerekenlerin tartışıldığı çalışmalar mevcuttur (Hancıoğlu, 2008:2). Yerel gündem 21 uygulamaları artık kent konseyleri olarak devam etmektedir.

Sadece bir belediyenin değil iki ya da daha fazla belediyenin yaptığı sosyal belediyeçilik uygulamalarını, hem yüksek lisans düzeyinde hem de doktora düzeyinde, karşılaştırmalı olarak çalışan örneklerle rastlamak mümkündür. 2000’li yıllardan sonra yerel yönetim yasalarında yapılan değişikliklerin yerel yönetimleri nasıl etkilediğini ortaya koyan çalışmalar gerçekleştirilmiştir. “Yerel yöneticilerin yoksulluk sorununu nasıl değerlendirdikleri, ... yerel yönetimlerin yoksulluk mücadelesinin neresinde durdukları, ... yoksulluğun çok boyutlu niteliğine ... yerelden bakmayı ve yerel uygulamaları yoksulluk bağlamında değerlendirmeyi” içeren farklı parti yönetimlerine sahip yerel yönetimlerin sosyal belediyeçilik çalışmaları karşılaştırılmıştır (Kesgin, 2008:4; Köse, 2010:86).

Yerel yönetimlerdeki sosyal hizmet uygulamaları hakkında yapılan araştırmaların bir kısmı burada ifade edilmiştir. Akademik alanda yapılan katkı günden güne niceliksel ve niteliksel olarak artmaya devam etmektedir. İl özel idarelerinin sosyal hizmet çalışmalarını inceleyen akademik çalışmaların hem nicelik olarak artmaya hem de nitelik olarak artmaya ihtiyacı bulunduğu düşünülmektedir.

Yapılan literatür çalışmasında, sosyal hizmet alanı ve sosyal belediyeçilik konusuyla ilgili YÖK tez merkezi veritabanı araştırılmış ve sosyal hizmet alanı ve sosyal belediyeçilik konusunda meclis üyelerinin algısını ortaya çıkartan nitel bir tez çalışması tespit edilememiştir. Bu yönüyle içerik bakımından (sosyal hizmet konusu/ sosyal belediyeçilik konusu ve sosyal hizmetlerin yerel yönetimlere devri konusu özelinde) sosyal hizmet alanı ve yerel yönetimlerde sosyal hizmet/sosyal belediyeçilik konusunu çalışan diğer yüksek lisans tezlerinden nitel bir çalışma olmasından ötürü, bu çalışma ayrılmaktadır. Nitel bir inceleme örneğinin ilk çalışmalarından olmasından kaynaklanan noksanlıkların ileride yapılacak başka araştırma ve araştırmacılarla giderilebileceği düşünülmektedir.

BÖLÜM 1:

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Yerel Yönetimler

Ortak amaçlar doğrultusunda bir araya gelmiş ögelerin birbiriyle uyumlu bir biçimde çalışabilmesini sağlayacak olan temel mekanizmalardan birisi yönetim mekanizmasıdır. İçinde, “insan, örgüt, amaç, planlama, işbirliği, eş güdüm ve denetim” (Karakılçık, 2013:15) mekanizmalarının insan odaklı ve eş zamanlı yürütüldüğü sistem yönetim olarak tanımlanabilmektedir. Bununla birlikte tek bir yönetim tanımından bahsetmek mümkün olmamakta, yönetim kavramı, kullanıldığı metin ve alan içerisinde farklı tanımlamalara imkan verecek şekilde kullanılabilir (Karakılçık, 2013:16).

Devletin kamu kurum ve kuruluşlarını idare etmede, hizmetlerin bütünlüğünü sağlamada, siyasi yönden hiyerarşik olarak tek bir yapıya bağlı olarak yönetme biçimine merkezi yönetim denmektedir. Siyasal gücün ulusal düzeyde tek bir merkezde toplanması anlamına gelmektedir (Anbarlı Bozatay ve Kızılkaya, 2016:612).

Yönetim kademelendirmesinin bir çeşidi olarak, bakanlıklar gibi, merkez teşkilatlanması dışında kalan her düzeydeki teşkilat yapısı taşra teşkilatı olarak değerlendirilir. Taşra teşkilatı genellikle bakanlıklara bağlı olarak faaliyet gösterir. Ülke genelinde yaygın bir teşkilatlanma biçimidir. İdari yönden ülke hizmetlerini yürütmeye kolaylıklar sağlar.

Yönetim kavramı, yerel yönetimlerinde içinde bulunduğu idari sistemin işlevsel mekanizmalarının tanımlanmasında yardımcı olan bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Yönetme eylemini içerir. Yönetme, sadece merkezden yönetim şeklinde değil aynı zamanda yerelden yönetme biçiminde de gerçekleştirilir.

Siyasal yönetim mekanizmalarının gerçekleştirdiği yönetme eylemi sırasında ortaya çıkan hizmet yürütümüne kamu hizmeti denebilir. Devletin doğrudan kamu kurumları aracılığı ile yürüttüğü veya devletin denetimi altında faaliyet gösteren özel kuruluşlar aracılığı ile yürütülen çalışmalar da kamu hizmeti olarak düşünülebilir. Sosyal hizmetlerle ilgili olarak yürütülen kamu hizmetlerinin çoğunlukla devletin doğrudan doğruya merkezi yönetime bağlı kurum ve kuruluşlarla gerçekleştirdiği ve/veya yerel yönetimler aracılığı ile gerçekleştirdiği faaliyetlerden oluştuğu söylenebilir. Ayrıca bazı özel sektör ve gönüllü/sivil toplum kuruluşları aracılığı ile de sosyal hizmet çalışmaları yürütülmektedir.

Yerel yönetim, belli bir coğrafyada bir arada yaşayan insanların ortak ihtiyaçlarına çözüm bulabilmek amacıyla organları hemşehriler tarafından oluşturulan idari birimlerdir.

Yerel yönetimlerin ilk ortaya çıktığı varsayılan deneyim; insanlığın, gruplar/komünler halinde yaşarken, ortak ihtiyaçlarını birlikte karşılamaya duydukları/duyulan farkındalık ve bu farkındalığın gereği olarak belirli konular (belirli bazı ortak insan ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik) üzerinde, ortaya koydukları kurallar ve buna uygun davranma iradesinin ortaya çıkmasıyla yerel yönetimler oluşmaya başlamıştır. Bu oluşum özellikle, kıta Avrupa'sında, 12. Yüzyıla kadar doğal, kendiliğinden oluşan bir yapı iken 12.

yüzyıldan sonra hem doğal hem de devletler tarafından oluşturulmaya başlanmıştır (Koçak, 2013:32-40).

Osmanlı devleti, sona ermesinden önceki son iki yüzyılında gerek ekonomik kapitülasyonlar, gerekse kendi iç düzenindeki yapı(lanma)lar nedeniyle sosyo-ekonomik (ve askeri) değişime uğramıştır. Bu değişim, Osmanlı devletinin idari, siyasi, askeri, sosyal ve ekonomik yönden Avrupa'nın etkisi altına girmesine yol açmıştır. Çalışmanın niteliği gereği, bu etkinin yönetim yönüyle ilgili bağlamı dikkate alınarak siyasal/idari (bürokratik yapılanma) etkisinden bahsedilecektir. Türk toplumunda Cumhuriyet öncesi siyasal irade, Osmanlı Devleti şeklinde vücut bulmaktaydı ve üniter bir yapıya sahipti. Belediye yönetimi bağlamında yerel yönetim teşkilatlanması, Osmanlı'da ilk kez Fransa'dan örneklenerek alınmıştır (Çiçek, 2014:59).

Cumhuriyet öncesi dönem, yerel yönetimler deneyimi açısından değerlendirildiğinde, Osmanlı devletinde yerel yönetimlerin, yerel idari bir sistemin parçası olup olmadığı tartışmalıdır. Bununla birlikte ilk yerel yönetim uygulamaları Osmanlı devleti tarafından, Tanzimat dönemiyle birlikte oluşturulmaya başlanmıştır. Daha önceki dönemlerde ise şimdilerde yerel yönetim faaliyeti olarak yürütülen uygulamaların, Osmanlı'da Vakıflar, ahilik-lonca sistemi, muhtesiplik ve Kadılık makamları gibi kurumlarca yerine getirildiği söylenebilir. Tanzimat dönemiyle birlikte 1854 yılında ilk yerel yönetim deneyimi olarak belediyeçilik deneyimi, şehremini emaneti olarak dönemin payitahtı (Başkent) İstanbul'da kurulur. Daha sonraları ise hem Belediye(lik) yerleşim yeri sayısı artırılır ve hem de il özel yönetimleri devreye alınır (Karakılıçık, 2013:113-114).

Gücünü halktan alan ve organlarını halk seçimi ile oluşturarak coğrafi yerinden yönetim şeklinde faaliyet gösteren yerel yönetimler, halka en yakın idari mekanizma olarak değerlendirilebilir.

Türkiye'de yerel yönetimler, coğrafi yerinden yönetim esasına dayalı olarak yapılandırılmıştır. Türkiye'de üç tür yerel yönetim çeşidi bulunmaktadır. Bunlar; belediyeler, il özel idareleri ve köy yönetimleridir.

1.1.1. Belediyeler

“Belediye: Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” olarak 5393 sayılı Belediye yasasının üçüncü maddesinde tanımlanmıştır. Organları; “Belediye meclisi, Belediye encümeni ve Belediye Başkanından müteşekkildir” (5393 sayılı Belediye Yasası).

Osmanlı döneminde ilk belediyeler kurulmaya başlanmış ancak yaygınlaşması ve kurumsallaşması Cumhuriyet'le birlikte gerçekleşmiştir.

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e devam eden toplumsal yapı, yaşadığı sorunlarla beraber Cumhuriyet'e geçiş yapmıştır. Siyasal yönetim biçiminin değişmesi toplumsal sorunları ortadan kaldırmamıştır. Yeni yönetim biçimiyle yeni yeni sorunlar ve ihtiyaçların ortaya çıktığı iddia edilebilir.

Cumhuriyet'in kurulduğu zamandaki köy-kent nüfusu oranı incelendiğinde kırsaldaki nüfus % 80'lerde kentlerde ise % 20 civarındadır.1920'lerden 1950'lere kadar kırsaldan kente göç fazla olmamıştır. Kentlerdeki nüfus artışının kentin doğal nüfus devinimi ile devam ettiği görülmektedir (Yılmaz, 2014:164-166); (NEE, 2019).

1950'lerde kırsaldan kente (köylerden belediye yerlere) başlayan iç göç 1960'lardan sonra daha da artmıştır. Ancak ne merkezi yönetim (Devlet) ne de yerel yönetimler bu beklenmedik, plansız, düzensiz nüfus hareketlerine hem hazır (altyapı, üstyapı bakımından) değil hem de iç göçle gelen sosyo-ekonomik değişimin olumsuz sonuçlarını ortadan kaldıracak bilgi ve beceriye sahip olamamıştır. Ne yasal düzenlemeler yaparak merkezi yönetim makro düzeyde ne de yerel yönetimler konuyu local düzeyde ele alamamıştır. Bu iç göçle yaşanan sosyal değişim, günlük/gündelik politikaların kullanılma aracı haline dönüşmüştür. Yaşanan sorunlara kalıcı ve etkili çözümler üretmek yerine, sorunların çözümünde geçici ve karşılıklı menfaate dayalı plansız yapılaşmaların yasallaştırılması (Kara, 2019:315-317) gibi ilişki örüntüsü kurulmuştur.

Belediye olan yerleşim yerlerinde kentleşmenin önemli unsurlarından planlı kentleşme için konut üretimi planlı gerçekleşmemiş, gayri resmi imar faaliyetleri (gecekondulaşma, izinsiz – imarsız yapılaşma) bir yandan barınma sorununu çözerken diğer yandan toplumsal eşitsizliğin görünen yüzü haline gelmiştir de denebilir. Örneğin, 1960'larda, İstanbul'da, kimi gecekondu (bugün konut olarak dahi nitelendirilemeyecek özellikteki) barınaklarda, insanların banyosu/mutfağı ya yok ya da ortak kullanılmaktadır (Buğra, 2011:181). Toplumun en temel ihtiyaçlarından birisi olan konut/barınma sorunundaki marazlı çözüm (imar affı, tapu tahsisi vb.) yöntemi, aynı konut(lar)da yaşayan bireylerin diğer sosyal sorunlarına ilişkin kalıcı hiçbir çözüm geliştirememiştir. Bugün bile planlı kentleşme dönüşümü gerçekleştirilememiş ve planlı/plansız sorun çözümlerinin devam ettiği söylenebilir (Kasparoğlu ve Suri, 2019:49). Plansız kent(li)leşmeden kaynaklanan sosyal sorunların giderilmesine yönelik sosyal hizmet uygulamalarının ise, ne 1950'ler öncesi ne de şimdi, ne merkezi yönetim ne de yerel yönetimler tarafından yeterince değerlendirilmesi yapılmayan alanlardan birisi olduğu söylenebilir.

Yerel yönetimler, çalışmalarını yapılan yasal düzenlemelerle yürütmektedir. 1930 tarih ve 1580 sayılı yasanın yerine 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı belediye yasa, belediyelerin kuruluşu, yapısı, fonksiyonları ve yükümlülükleri ile çalışma usul ve esaslarını düzenlemektedir.

Belediyelerin görev ve yetkileri ile ilgili düzenlemeler 5393 sayılı kanunun 14. Maddesinde yer almaktadır. Bunlar;

Yerel ortak ihtiyaçları karşılamak üzere kentin alt yapı ve üst yapı hizmetlerini yürütmek, geliştirmek, halk sağlığını koruyucu tedbirleri almak, eğitim, spor, kültür ve sanat faaliyetlerinde çalışmalar yürütmek; kadın, çocuk, yaşlı, engelli gibi risk gruplarına yönelik tedbirler almak; kadın konuk evleri açmak gibi yükümlülükleri bulunmaktadır.

Ulaşım ile ilgili tedbirleri almak, arsa ve konut üretimi gerçekleştirmek, halkın katı ve sıvı gıda ihtiyacının karşılanmasına yönelik faaliyette bulunmak gibi sorumluluk ve yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu görevleri kendisi yapar ya da yaptırır.

Yerel yönetim olarak Belediye'nin organları Belediye Meclisi, Belediye Encümeni ve Belediye Başkanı olarak üçlü bir yapıdan oluşmaktadır.

Belediye meclisi, 2972 sayılı mahalli idareler ile muhtarlıkların seçimi hakkındaki kanuna göre seçilen üyelerden oluşmaktadır. Belediye meclisi, Belediyenin bütçe faaliyetlerinin iş ve işlemlerini yapmak, imar iş ve işlemlerini yürütmek, beldenin gelişimine katkı sağlayacak düzenlemeleri yapmakla yükümlüdür.

Belediye meclis çalışmaları halka açık olarak yapılır ve alınan kararlar uygun usullerle halka duyurulur. Meclis çalışmalarında gündeme madde teklifini üyeler de başkan gibi getirebilir. Örneğin sosyal hizmet alanıyla ilgili yapılacak olan düzenlemeler/uygulamalar hem başkan tarafından hem de Belediye Meclis üyeleri tarafından gündeme alınabilir veya gündeme getirilebilir.

Meclis, yasalarla belirlenmiş olan alanlar ile ilgili konular dışında karar alamaz. Yasaların kendisine çizdiği sınırlılıkları korumakla yükümlüdür. Bu duruma aykırı olarak siyasi konularla ilgili karar alması halinde, İçişleri Bakanı'nın Danıştay'a kararı bildirmesiyle, Danıştay meclis feshetme hakkına sahiptir. Üye tam sayısının yarısından fazlasının tutuklanması halinde ve bu durumda, meclis üye sayısı yedek üyelerle beraber yarısından ama düşerse, açığa alınırsa, Meclis yeniden yapılanıncaya kadar, meclis çalışmaları encümenin memur üyeleri eliyle yürütülür (Karakılçık, 2013:159).

5393 sayılı yasanın 33 üncü ve 34 üncü maddesine göre belediye encümeninin çalışma biçimi aşağıda bahsedildiği gibidir.

Belediye meclis üyeleri ve belediye bürokratlarından meydana gelen beş ila yedi kişiden oluşur. Encümen, belediyenin çalışmalarını şekillendiren oluşumlardan birisidir.

Belediyenin üç organından biri olan belediye encümeni, idari bir organ olarak encümen başkanlığında faaliyetlerini yürütür.

Belediye Başkanı, Belediye'nin tüzel kişiliğini temsil eder ve Belediyenin başıdır. Belediyedeki iş ve işlemleri sevk ve idare etmekle sorumludur. Belediyenin ve beldenin hak ve menfaatlerini korur. Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, engellilere yönelik hizmetleri yürütmek ve engelliler merkezini oluşturmakla yükümlüdür. Yasanın öngördüğü şekilde davranmakla yükümlüdür.

Belediye başkanı, belediyede çalışacak personeli atamaya yetkili amirdir. Birim müdürleri ve üstü düzeydeki yöneticilerin atamaları ile ilgili olarak yapılacak ilk toplantıda, yapılan görevlendirmeler meclisin bilgisine sunulur. Belediye, sözleşmeli personel ve geçici görevlendirme yoluyla personel çalıştırabilir; sosyal çalışmacı/sosyal hizmet uzmanı, avukat, veteriner, mühendis gibi. Bir ile dört arası sayıda belediye başkan yardımcısı nüfusun durumuna göre görevlendirilebilir.

Belediyeler iç ve dış denetime tabi kuruluşlardır. Ayrıca yaptıkları faaliyetler aynı zamanda İçişleri Bakanlığı ve Valilik bünyesinde kontrol edilebilir. Böylece bir idari vesayet uygulamasına tabidir.

Belediyeler genel bütçeden gelen pay ve yasanın öngördüğü gelir kalemlerine sahiptir. Bütçesi mali yılla sınırlıdır. Belediye encümeni Belediyenin bütçe iş ve işlemlerini yerine

getirir. Aynı zamanda yasayla belirlenmiş usullerle harcama yaparlar. Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar belediyelerin giderleri arasındadır.

1.1.2. İl Özel İdareleri

İl özel idaresi: “İl halkının mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” olarak 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu’nun tanımlar başlıklı üçüncü maddesinde tanımlanmıştır. Organları; “İl genel meclisi, İl encümeni ve Vali’den oluşur” (5302 sayılı il özel idaresi yasası).

İl Özel İdareleri, Cumhuriyet’e Osmanlı Devletinden geçerek devam eden kurumsal bir yapıdır. 1864 yılından beri var olan ve Fransız idare sisteminden faydalanılarak kurulan il özel idareleri faaliyetlerini sürdürmektedir. 150 yılı aşkındır Türk idare sisteminde varlığını sürdüren il özel idareleri Batı’dan (Fransa) alınan örneklerle kurulmuştur. İlk il özel idaresi Tuna Vilayeti’nde kurulmuştur (Şengül, 2011:36).

İl sınırları içinde, (Büyükşehirler dışında) gençlik ve spor, sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri gerçekleştirir.

Belediye sınırları dışında ise imar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma; orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri yapmakla görevli ve yetkilidir.

Merkezce yürütülen bazı hizmetler, Bakanlığın uygun görmesi halinde il özel idarelerince gerçekleştirilir.

Acil durumlarla ilgili planlamalar söz konusu olduğunda; yangın, sanayi kazaları, deprem ve diğer afetlerden korunmak, bunların zararlarını azaltmak amaçlı planların yapılması, ekip ve donanımların hazırlanmasıyla görevlidir. Bu konularla ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla paydaşlık çerçevesinde görevini yürütür.

İl çevre düzenlemeleri ve planı Vali başkanlığında, Belediyeler ve İl özel idareleri ortak çalışmasıyla gerçekleşir.

5302 sayılı il özel idaresi yasasına göre, il genel meclisi, il encümeni ve Vali, il özel idaresi organlarını oluşturur. İl genel meclisi ve il encümeni karar organı, Vali ise yürütme organıdır.

İl özel idareleri, kendi iş ve işlemlerini yürütmek üzere kendine ait özel bir yapılanmaya sahiptir. Bu yapı, bir meclis özelliği taşır ve bu mecliste sorumluluklarını yerine getirebilmesi için meclisin yürütme ve karar organları bulunur.

Meclisin üyeleri ilan edilmiş olan seçim takviminde siyasi partiler kanununa göre seçilen üyelere oluşur. İl özel idaresini Vali temsil eder ve aynı zamanda İl encümeninin başkanıdır. Meclis başkanı, üyeler tarafından kendi aralarında seçilir.

İl Genel Meclisi, meclis çalışmaları için gerekli olan ekonomik faaliyetleri yürütmeye yetkilidir. Yasanın öngörmüş olduğu vergi işlemlerini yerine getirmek, ilin gelişimi için gerekli olan faaliyetleri yürütmekle yükümlüdür. Görev alanındaki iş ve işlemleri kendisi yapar veya yaptırır.

İl genel meclisinin uhdesindeki yetkilendirme(ler) incelendiğinde sosyal hizmet(ler)e ilişkin işletmelere (kamu kurumlarının hizmet birimlerinin de birer (kamu) işletme olduğu hatırlanmalıdır.) sahip olduğunda yürüttüğü hizmetleri, neo-liberal politikalar (Koçak, 2013:153) yürütmek suretiyle, (sosyal) hizmetin özelleştirmesine imkân tanındığı görülebilecektir. Bu kararı her il özel idaresi kendisi verebilecektir. Ya hizmeti kendisi yürütecektir ya da özelleştirebilecektir. Özelleştirme sonrası kar amaçlı hizmet yürüten özel işletmelerin, hizmetten yararlananlar lehine ne kadarlık, nitelikli bir hizmet üretebileceği tartışılmalıdır. Bu tip uygulamaların zaman zaman hizmetten yararlananlardan bedel alınmak (Koçak, 2013:154) suretiyle gerçekleştirilebildiği de söz konusu olmaktadır. Bu durumda zaten sosyo-ekonomik nedenlerle kendi kendini finanse edemeyen, desteğe ihtiyaç duyan kesimlerin piyasanın insafına bırakılma riskini beraberinde getireceği değerlendirilmektedir. Bu ilişki biçiminin bağımlılık üretebileceği, bireylerin kendi iradelerini geliştirmek ve gerçekleştirmek yerine, hizmetten yararlananlara teklif edilen seçenekleri benimsemek zorunda bırakılmalarına neden olabileceği değerlendirilmektedir.

5302 sayılı kanuna göre;

İl encümeni hem meclisin seçimle göreve gelen üyeleri arasından hem de il özel idaresinin bürokrasisi içinden Vali'nin başkanlığında seçilerek oluşturulur. İl encümeninde üç meclis üyesi ve dört bürokrat bulunur. Haftada bir kez toplanır. Meclisin çalışmalarının temelini oluşturur. Meclisteki faaliyetlerin organize edilmesi ve yürütümü için gerekli çalışmaları yerine getirir ve meclise sunar. Kanunun öngördüğü sorumlulukları yerine getirir.

İl Özel İdareleri üçlü yapıdan oluşur. Kararları uygulayan makam olarak yürütme organı görev yapar.

İl özel idaresini temsilen Vali görev yapar, encümenin doğal başkanıdır, şartsız bağışları kabul eder. İl halkının esenliği ve sağlığı için gerekli olan tedbirleri alır, gerek gördüğü durumlarda imza yetkisini ilçelerde Kaymakam'lara ve il özel idaresi yönetimine devredebilir.

İl özel idareleri, genel sekreterlik makamı, mali işler birimi, sağlık birimi, tarım, imar, insan kaynakları birimi ve hukuk işleri biriminden oluşur. Danışma birimi fonksiyonu gören 3-5 kişilik uzmanlık komisyonları kurulur. "Bütçe, plan, imar, bayındırlık çevre, sağlık, eğitim, kültür ve sosyal hizmetler" komisyonlarının kurulması zorunludur.

İç ve dış denetim yoluyla kurum faaliyetleri denetime tabi tutulur (Kara ve Karakılçık, 2016:729).

Genel bütçeden ve kanunun öngördüğü kaynaklara sahiptir. Aynı zamanda kurum faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için gerekli harcamayı gerçekleştirir. Yoksul muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar için bütçeyi kullanır.

1.1.3. Köy Yönetimi

“Cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar bağ ve bahçe ve tarlalarıyla birlikte ...nüfusu iki binden aşağı yurlara...” 442 sayılı kanuna göre köy denir. Köy muhtarı, ihtiyar meclisi ve köy derneği köy yönetiminin organlarını oluşturur.

1.2. Yerinden Yönetim / Ademî Merkeziyetçilik

“Siyasal, yönetsel, hizmetsel ve bölgesel” (Karakılçık, 2013:20) olarak merkezi yönetimden bağımsız olarak faaliyet yürüten bir yürütme biçimidir. Bu bağımsızlık tam bir serbestlik olmamakla beraber, bağımsız hareket edebilmek içinde uygun bir alanın açılmasına zemin hazırlayabilir. Bu nedenle üniter yapıya sahip devletler, yerinden yönetime dayalı yerel yönetimlerin yetkilerini sınırlandırmaktadır.

Yerinden yönetim yürütümü sırasında ortaya çıkan avantajlı ve dezavantajlı durumlar incelenecek olursa;

Avantajları:

- Resmi iş ve işlemler daha kısa sürede çözüme kavuşabilir.
- Yerel ihtiyaçların tespiti, bu ihtiyaçların karşılanması daha doğru ve daha hızlıca yerine getirilebilir.
- Demokratik bir sistem için daha iyi uygulama zemini hazırlayabilir.

Dezavantajları:

- Özellikle jeo-politik (coğrafi)nedenlerden kaynaklanan bölgesel/yerel eşitsizlikler ortaya çıkabilir. (Yönetimin bulunduğu coğrafi mekân, insan kaynaklarından maddi gelirlere, yer altı ve yer üstü zenginliklerinden bunların pazarlanmasına kadar bir dizi sınırlandırıcı ya da güçlendirici/zenginleştirici sebep olarak halkı etkileyebilir.)
- Yerel kaynakların yerel ihtiyaçları karşılamaya gücü yetmeyebilir ve böylece bütçe yetersizlikleri ortaya çıkabilir.
- Yerel erk ve memurlar, belli bir zümrenin inisiyatifine girebilir/geçebilir ve bu durum sosyal, ekonomik, adli/güvenlik eşitsizliklerine zemin hazırlayabilir.
- Hizmetlerin yeteri düzeyde (tatmin edici verimlilikte) karşılanamaması yerel sisteme olan güvensizliğe yola açabilir.
- Etkin bir denetim mekanizması kurulması zorlaşabilir. Bu hem mali yönden zorlukların yaşanmasına hem de büyük bir harcamaya neden olabilir.
- Yerel yönetimlerin özerkleşerek siyasal yerinden yönetime dönüşmesi, içinde bulunduğu siyasal yapıdan ayrılmak isteyen grupların başarılı olmasına zemin hazırlayabilir.

Ülkeler yönetim faaliyetlerini icra ederken tek bir yöntem kullanmazlar. Hem merkezi yönetim hem de yerel yönetim birlikte yürütülür. Üniter devlet yapılarında yönetsel yerel yönetim türleri varken federal devletlerde ise siyasal yerinden yönetim vardır (Karakılçık, 2013:19).

1.3. Yerellik (Subsidiarite) İlkesi

Teorik çerçevedeki çalışmalarda yerellik (subsidiarite) ilkesini Aristo'ya kadar uzatan tartışmalar vardır (Karakılçık, 2013:44). Bununla birlikte, yerelliğin, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, dördüncü maddesinde “kamusal görevlerin halka en yakın yönetimlerce yerine getirilmesi” olarak tanımlandığını görmek mümkündür. Maastricht antlaşmasına göre ise “her konuda ve her alanda alınacak kararlar ve izlenecek politikaların vatandaşa en yakın olan” birimlerce yerine getirilmesi yerellik ilkesine uygun yönetim biçimi olarak değerlendirilmektedir.

Sosyal hizmet uygulamalarının yerel yönetimlerce yerine getirilmesini düzenleyen ve teşvik eden uygulamaların aynı zamanda Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne uyum çalışmaları ile de ilgisi bulunmaktadır. Bu durumla ilgili olarak temel iki metinden bahsetmek mümkündür. Bu metinler Avrupa Sosyal Şartı ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'dır. Avrupa Sosyal Şartı, Batı Avrupa ülkelerinde uygulanmakta olan sosyal ve ekonomik haklara ilişkin düzenlemelerin Türkiye'de de uygulanmasını öngören bir sözleşmedir. Türkiye'ye “Avrupa'ya Sosyal Uyum” (Gülmez 2007:34) becerisini kazandıracak olan Avrupa Sosyal Şartı sosyal hizmet uygulamalarını da içeren bir dizi ilkeye / kurala sahiptir. Sosyal hizmetlerin yerel yönetimlerce yerine getirilmesi ile ilgili Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ilişkisi ise yasalarca düzenlenmiş sınırlarda kalmak şartıyla kamusal hizmetlerin düzenlenmesinde ve yürütülmesinde yerel yönetimlerin yetkili kılınmasıdır. Bu durum Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın üçüncü maddesinde belirtilmiştir (Eken, 2009:385).

1.4. Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet, Sosyal Hizmet Uzmanları Uluslararası Federasyonu (IFSW) tanımına göre; sosyal değişim ve gelişmeyi, sosyal uyumu, insanların güçlenmesi ve özgürleşmesini teşvik eden uygulama temelli bir meslek ve akademik disiplindir. Sosyal adalet, insan hakları, ortak sorumluluk ve farklılıklara saygı sosyal hizmetin esaslarıdır. Temelini sosyal hizmet, sosyal bilimler, beşeri bilimler ve yerel bilgi kuramlarının oluşturduğu sosyal hizmet, insanlar ve kuruluşları hayatın sorunlarına odaklanma ve refahın artırılmasına yönlendirmektedir (Selcik ve Güzel, 2016:462). Sosyal hizmet uygulamaları, özel sektör, sivil toplum veya kamu kaynakları kullanılarak gerçekleştirilir.

Birey, grup, topluluk ya da toplumun biyolojik, psikolojik, sosyal, ekonomik ve tinsel ihtiyaçlarını kendi kendine karşılayamadıkları durumlarda sosyal çalışma bilgisi kullanılarak yürütülen sistemli çalışmalara sosyal hizmet denir şeklinde de ifade edilebilir.

2828 sayılı (mülga) SHÇEK kanununa göre sosyal hizmet:

... kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına,

sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü

ifade eder diye tanımlanmaktadır.

Bir başka tanıma göre ise;

Sosyal hizmet, toplumsal değişme ve kalkınmanın, toplumsal birlikteliğin tesis edilmesine ve insanların yetkinlik ve özgürlüklerinin geliştirilmesine yardımcı olan uygulama temelli bir meslek ve bilim dalıdır. Sosyal adalet, insan hakları, ortak sorumluluk ve farklılıklara saygı ilkeleri sosyal hizmet mesleğinin odağında yer alır. Temellerini sosyal hizmet kuramları, sosyal bilimler, beşeri bilimler ve uygulamadan elde ettiği bilgilerin oluşturduğu sosyal hizmet, yaşamda karşılaşılan güçlüklerin giderilmesi ve iyilik halinin sağlanması için insanlar ve toplumsal yapılarla meşgul olur (IFSW, 2014).

Sosyal hizmet, kendi başlarına kendi ihtiyaçlarını karşılamada yeterli olamayan, sosyal destek mekanizmasına bağımlı olan birey/grup ya da topluluklara yönelik gerçekleştirilen ve sosyal destek mekanizmasından yararlananların kendi kendilerine yeterli hale gelmelerini amaçlayan kurumsal ve sistemli hizmetler bütünüdür.

1.4.1. Sosyal Hizmet Alanları

Bireyler ya da gruplar biyo-psiko-sosyal yönden yetersizlik durumu yaşayabilirler. Daha önceki deneyimledikleri durumlarla ilgili olarak bireyler ya da grupların biyo-psiko-sosyal başatma becerileri, yaşadıkları yeni ya da süregelen durumları için çözüm üretemeyince dışardan biyo-psiko-sosyal desteğe ihtiyaç duyarlar. Dışarıdan sağlanan destekler ise sosyal hizmet aracılığı ile gerçekleştirilmektedir.

Hedef sistemler açısından hem sosyal hizmet hem de sosyal politika disiplini; yoksulluk/sosyal yardım(laşma), barınma/evsizlik, engellilik, sağlık/kronik hasta(lık)lar, çalışma hayatı, sosyal güvenlik, eğitim, yaşlılık, çocuk, aile ve kadınlar gibi konularda bireylerin/ailelerin temel yaşam durumlarını etkileyen, hayatın olağan akışı içerisinde kendi kendine yeterli olamayan bireyler ve ailelerin desteklenerek güçlendirilmesi konusunda faaliyet gösteren akademik bir disiplin ve meslek olarak değerlendirilmektedir (Ersöz, 2004:7-11). Sosyal hizmetlerde toplumsal alanda hem akademik bir disiplin hem de uygulamalı bir meslek olarak yer alır. Sosyal hizmet faaliyetleri, merkezi yönetime bağlı kurum ve kuruluşlar tarafından yerine getirildiği gibi yerel yönetimler tarafından da yapılabilmektedir.

1.4.1.1. Sosyal Yardım

Sosyal yardım; bireylerin/grupların içinde yaşadıkları toplumdaki sosyal bütünlük içerisinde yaşlılık, engellilik gibi nedenlerle kendi becerilerinin ve niteliklerinin kendi kendine yetmesini azaltması nedeniyle veya işsizlik, dışlanma, eski hükümlü olma gibi toplumsal nedenlere dayalı olarak beslenme, barınma, ısınma, tedavi, eğitim gibi olanaklara çok sınırlı erişime sahip olmaları nedeniyle toplumun diğer üyeleri tarafından insancıl, vicdani, merhamet, şefkat duyguları ve dinsel öğretiler gibi gerekçelerle gönüllü olarak, bireysel motivasyon kaynaklarını kullanarak aynı/nakdi yardımlarla bireysel veya vakıf ve dernek gibi sivil toplum kuruluşları eliyle desteklenme faaliyeti ve/veya kamusal kaynaklarla ihtiyaç sahiplerinin desteklenme faaliyetleridir.

Sağlık/hastalık sorunları, zihinsel engellilik ve fiziksel engellilik, meslek sahibi olamama, gelir getiren bir işte çalış(tırıl)mama, işsiz kalma, yaşlanma gibi nedenlerle günlük

ihtiyaçlarını kendi gelir ve akarları ile karşılayamayan veya dönemlik geçici sağlık, eğitim, barınma, ısınma gibi desteğe muhtaç birey ya da gruplara yapılan destek hizmetlerine sosyal yardım denebilir.

1.4.1.2. Çocuk

0-18 yaş grubunda (Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989). bulunan, bir mahkeme kararına göre ergin kılınmamış herkes çocuk olarak kabul edilir. Kendi fiil ehliyetine tam olarak sahip olamayan bireydir.

Çocuk, ailenin, toplumun geleceğinin inşa edildiği bir yapı taşıdır. Toplum/Aile bu yapı taşıyı çocuğun kendi özelliklerine özen göstererek mi geliştirmelidir yoksa ailenin kendi istediği biçime göre mi geliştirmelidir? Bu ve benzeri yaklaşımların, çocuğun toplumdaki yerini belirleyen bir unsur olduğunun farkında olunması, çocuğun geleceğini (aynı zamanda toplumun geleceğini) belirlemektedir. Çocukla kurulan ilişki; çocuk merkezli midir, aile merkezli midir? Bu sorunun cevabı çocuğun yüksek yararının gözetilip gözetilmediğinin de cevabı olacaktır. Çocuğun bir birey olarak kabul edilmesi/görmesi, bu niteliğine bağlı sosyalleşme sürecinde yoğunlaşması; yetişkinliğinde de sağlıklı bir insan olmasına etki edebilecektir.

Kamusal alanda çocuk refahına yönelik düzenlemeler, her zaman çocuk merkezli ve çocuğun yüksek yararı gözetilerek yürütülür/yürütülmelidir. Aile, çocuk üzerinde çocuğun eğitimi, bakımı, korunup gözetilmesi, yetiştirilmesi gibi konularda hak ve ödevlere sahip olsa da çocuk hakkında tam bir denetim hakkına sahip değildir (Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989). Yasalarca sınırları belirlenmiş kurallara bağlı olarak, ailenin kendi özelliklerini çocuğa aktararak devamı sağlansa bile yasalarca yasaklanmış fiillerin gerçekleşmesi durumunda ve çocuğun yüksek yararını öncelemeden aileler için devlet, çocuk ve aile arasına girerek çocuğun tarafında yer alır ve müdahale eder. Bu müdahale ise genellikle sosyal hizmet müdahalesi olarak değerlendirilir.

Korunmaya ihtiyacı olan çocuklardan olan sokakta yaşayan çocukların topluma kazandırılması sürecinin zor bir süreç ve nitelikli personelle yürütülmesi gerektiğine; korunmaya ihtiyacı olan çocukların eğitim, barınma ve meslek edinmeleri için çok amaçlı rehabilitasyon merkezlerine ihtiyaç duyulduğuna; bu bağlamda yerel yönetimlerin yerel ihtiyaçlara cevap vermesi gerektiğine dikkat çekilmektedir (Doğan, 2004:623).

Yerel yönetimler, çocukların yaşadıkları sorunların giderilmesine yönelik sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde çalışabilmektedir. Sokakta çalışan çocuklara yönelik sokak çocuk merkezleri kurarak; madde bağımlısı olmuş çocukların rehabilite edilmesine yönelik birimler kurmakta; ihmal ve istismar mağduru çocuklar için hukuki yardım ve psikolojik yardım merkezleri kurmaktadır (Yıldırım ve Göktürk, 2008: 250).

Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik hizmetlerin tamamen yerel yönetimler tarafından yürütülmesi gerektiği savunulabilmektedir. Korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik hizmetlerdeki aksamaların merkezi yönetimin uygulamalarındaki zaafıtan kaynaklandığını ve merkezi yönetim teşkilatlanmasıyla çözülemeyeceği iddia edilmektedir. Bunun yerine kaynakların yerel yönetimlere devredilmesi halinde daha yetkin bir uygulama olacağı iddia edilmektedir (Eryılmaz, 2007:82).

Çocuk hakları sözleşmesinde çocuğun ihmal ve istismarının önlenmesi ile ilgili olarak 19. madde'de çocuğun korunması, bakımı ve gözetimi gibi konularda sorumluluk sahibi olan bireylerin yapabileceği kötü muamelelere karşı devleti yükümlü kılmaktadır (Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989). Devlet bu durumlarda çocuklarla ilgili bakım, barınma, eğitim, sağlık, danışmanlık gibi tedbir kararlarını almak ve bunlar için kurum bakımına alma, eğitimine devam ettirme, sağlık sorunlarını giderme gibi yükümlülükleri yerine getirmekle mükelleftir. Devletin bu yükümlülükleri merkezi idareden alıp yerel yönetimlere devrettiğinde hizmetlerin yürütümünde oluşabilecek olası durumların çocukların iyilik halini artırıp artırmayacağı konusunun tartışılması gerektiği düşünülmektedir.

1.4.1.3. Kadın

İnsanlar, dünyaya gelirken, yaratılışları gereği, farklı biyolojik özelliklere sahip olarak gelirler. İnsanlardaki farklı biyolojik özellikler cinsiyet farklılaşmasını da sağlar. İnsanlardaki biyolojik özelliklere bağlı ortaya çıkan ve özellikle üreme organlarındaki farklılıklar, insanları kadın ve erkek olarak ayırır. İnsanlardaki biyolojik farklılıkların aynı zamanda fizyolojik farklılıkların (Kakıcı, Emeç, Üçdoğruk, 2011:21) da temelini oluşturduğu söylenebilir. Fizyolojik özelliklerin de bireylerin doğuştan gelen farklılıklarını etkilediği düşünülebilir. İnsanlardaki ortaya çıkan farklılıkların birbirlerini tamamlayıcı bir bütünlük içerisinde olduğu da değerlendirilebilir. Böylece kadın ve erkeğin birbirine karşı bir mücadeleye girişmesi değil, birbirinin ihtiyacını tamamlayan bir anlayışa sahip olması mümkün olabilir. Bunun dışındaki seçeneklerin çoğunda kadın ve erkek arasındaki etkileşimin, kadın ve erkek cinslerinin birbirine rakip olmasına neden olan zemini oluşturduğu iddia edilebilir.

İnsanlık tarihi boyunca kadınlar ve erkekler bir arada yaşamışlardır. Bu yaşama biçimi hem insanoğlunun neslinin devamını sağlamış hem de yaşam boyunca kadın ve erkeğin farklı rollere sahip olmasına neden olmuştur. Neredeyse, bilinen ve birbirini tanıyan tüm toplumlarda kadınların ve erkeklerin rolleri birbirine benzer tarzda gelişmiştir. Aile oluşum biçimlerine göre roller farklılaşsa bile kadın ve erkeğin aralarındaki işbölümü dağılımı/eylemi toplumlar arasındaki benzeşikliği ortaya koyan en önemli ortaklıklardan birisidir denebilir. Kadın ve erkek arasındaki işbölümü aynı zamanda kadınların ve erkeklerin gündelik hayatlarında hangi rollere sahip olabileceğini de biçimlendirmiştir. Bu biçimlendirme, cinsiyet farklılığına dayalı bir politika olarak geliştirilmiştir. Günümüzde ise bu politikanın görünür yüzü toplumsal cinsiyet olarak değerlendirilmektedir.

Toplumsal cinsiyette, kadın ve erkeğin, kendi cinsine ait olan rolleri üstlenmesi, içselleştirmesi ve bunu sürdürerek bir sonraki nesle aktarması gibi politikaların öncelendiği iddia edilebilir. Kadın ve erkeğin eşit hakları üzerine politika geliştiren toplumlarda ise bir başka deyişle toplumsal cinsiyet eşitliğini (Doğan, 2013:86) gözetilen toplumlarda ise kadın ve erkek sorunu en az görülen sosyal sorun alanlarından birisi olacaktır. Kadın ve erkek arasındaki ilişkinin simetrik değil asimetric bir politika olarak uygulandığı toplumlarda ise kadın-erkek sorunları doğabilecektir.

Türkiye'de kadın ve erkek arasındaki ilişkinin simetrik bir politika değil daha çok asimetric bir politika olarak uygulandığını söylemek mümkündür. Kadınların toplumsal

fırsatlardan yararlanmada erkekler kadar benzer hak ve imkanlara sahip olduğunu söylemek zordur. Geçmişe nazaran iyileşmeler söz konusu olsa da hala iyi bir simetrik profile ulaşılabildiğini iddia etmek mümkün olamayacaktır. Kadın-erkek eğitim istatistikleri, kadınlara yönelik istihdam politikaları, kadınların sağlığa erişim imkanları gibi alanlarda hala alınması gereken yollar olduğu söylenebilir (TÜİK, 2019); (Albayrak ve Kelebek, 2017:121-128).

Türkiye’de kadınların, toplumsal yapının özelliklerinden dolayı, kadın ve erkek arasındaki eşitliğe ulaşmakta zorlandığı söylenebilir. Elbette kimi kadınların diğer kadınlardan çok daha fazla imkan ve fırsata sahip olduğu, hatta kimi erkeklerden bile daha güçlü olduğu söylenebilir. Bu durum ülkedeki genel (sosyo-ekonomik) eşitsizlik politikasının bir sonucu olarak görülmelidir. Sosyal hizmet kadınların yaşamış oldukları eşitsizlikleri giderici/onarıcı bir rol üstlenir. Daha önceden kadınların ulaşamadığı eğitim, sağlık, meslek edinme, istihdam edilme gibi konularda pozisyonlarının iyileştirilmesi ve bireysel imkanlarının geliştirilmesi ile ilgilidir. Aynı zamanda kadının yaşadığı şiddet ve şiddetten korunmayı sağlarken gelecekte benzer süreçlerin tekrar etmemesi için önleyici çalışmalar yürütür.

Kadınların toplumda dezavantajlı bir durumda bulunmaları toplumsal politikalarla (Sağ, 2003:24) da ilgilidir. Toplumsal politikayı belirleyen ise toplumda yaşayan insanlardır. Toplum hem yasalar tarafından şekillendirilir hem de yaşayan bir gelenek olarak toplumsal tutumlar tarafından toplum şekillendirilir. Bazen tutum ve davranış arasında tutarlılık olmayabilir. Özellikle tutumların olumlu yönde geliştiği ancak davranışa olumlu yönde evrilmediği durumlarda çelişkiler ortaya çıkar. Öte yandan toplumda kadınlara yönelik olumlu tutumların geliştiğini de söylemek mümkündür. Özellikle pozitif ayrımcılık politikaları hem uygulayıcıları / yürütücüleri bakımından hem de yararlanan insanlar bakımından olumlu olarak karşılanmaktadır denebilir. Fakat hayatın her alanında bu pozitif tutumlar tutarlılık ve süreklilik göstermemektedir. Kadınlar, hayatın pozitif ayrımcılık uygulamaları dışında kalan alanlarının çoğunda mâdun (Alpman, 2018:12) olabilmektedir. Sosyal hizmet çalışmaları, kadınların mâduniyetini giderici özelliklere de sahiptir.

1.4.1.4. Engellilik

İnsan, doğum öncesi, doğum sırasında ya da doğum sonrası organlarının fonksiyonlarını tam olarak yerine getiremeyeceği bir durumla karşı karşıya kalabilir. Engellilik, bireyin doğum öncesi, doğum sürecinde veya doğumdan sonraki herhangi bir zamanda çeşitli nedenlerden ötürü zihinsel ve/veya fiziksel olarak bireyin kendisinden beklenen biyo-psiko-sosyal (Zengin, 2011:32) rollerini kısmen veya tamamen yerine getirememe durumudur diye tanımlanabilir. İnsanlar, bilişsel ya da fiziksel olarak farklı şekillerde engellilik durumu yaşayabilir. Bu durum bireylerde engellilik durumu olarak değerlendirilir.

Birey kendisinde engelliliğin oluşmasını tercih etmez. Bu nedenle zihinsel veya fiziksel olarak engellilik (Ende İnce ve Güdücü Tüfekçi. 2015:106) birey(ler) için istenmeyen bir bireysel farklılıktır. Bu bireysel farklılıkların oluşumu ve gelişimi bireyin kendisinden kaynaklanan seçimler nedeniyle oluşmaz. Bireyde doğuştan veya sonradan gelişen, elinde olmayan (havale geçirmek gibi, zihinsel engelli ya da down sendromlu doğmak gibi) bireysel ya da (bir toplu ulaşım aracında trafik kazasına karışmak ya da çalıştığı iş / işyeri

nedeniyle iş kazasına maruz kalıp malul duruma düşmek gibi) toplumsal nedenlerden dolayı engelli olabilir.

Bireylerin, engelli olarak, yaşamlarını kendi başlarına, başkalarına ihtiyaç duymadan sürdürmeleri, çoğunlukla olanaklı değildir. Çünkü fiziksel ve sosyal çevreleri, engelli bireylerin (Kesgin, 2014:4-5) hayatlarını kolaylaştırıcı ve engelliliklerinden ötürü ortaya çıkan eşitsizlikleri giderici özelliklere yeteri kadar sahip değildir. Yasal düzenlemeler her ne kadar engellilerin toplumsal hayata katılımları ile ilgili düzenlemeleri barındırır da uygulayıcıların bu konudaki duyarlılıkları, denetimleri ve halkın bu düzenlemelere katılım için göster(me)diği özenin engellilerin hayatını kolaylaştırdığını iddia etmek pek mümkün görünmemektedir.

Engelli bir bireyin taşıdığı özelliklerinden ötürü, sosyal hayata katılım konusunda, kendisini destekleyici bir iklimin içerisinde bulunması, engellinin gelişimini sağlayan önemli bir atmosferdir. Engellinin doğduğu andan hayata katılıncaya kadar geçen zamandaki ihtiyaçlarının karşılanması için yapılan düzenlemeler, sokağa çıkmasıyla beraber yoldaki işaretler, kaldırım düzenlemeleri, park ve bahçe düzenlemelerinden ulaşım imkânlarının engellilerin hayatlarını kolaylaştırıcı nitelikte olması, engellilerin hayatlarını iyileştirecek, sosyal hayata katılım ve kendilerini geliştirmeye uygun bir iklimin oluşmasına yardımcı olacaktır. Aynı zamanda eğitim ortamlarının engellilerin hayata katılımını hem kolaylaştırıcı hem de teşvik edici olması engellilerin toplumsal olarak dışlanmasını önleyecektir. Aynı zamanda engelliler için istihdam olanaklarının geliştirilmesi, engellilerin aktif olarak yer alacağı sosyal-kültürel ve sportif etkinliklerin parçası olmalarının sağlanması engellilerin sosyal içermelerine katkı sunacaktır. Böylece toplumdaki olanak ve fırsatlardan yararlanarak kendilerini gerçekleştirme yolunda imkân bulabileceklerdir.

Engellilik, bireyin doğum öncesi, doğum sırasında veya doğumdan sonraki herhangi bir zamanda organlarındaki fonksiyon kaybı anlamına gelmektedir (Küçükali, 2015:101). Bu fonksiyon kaybı farklı derecelerle ifade edilebilir. Yüzde birden yüzde 100'e kadar olarak oranlanabilir. Bu oran, bir organın fonksiyon kaybına işaret eder. Bazen birden fazla organdaki fonksiyon kaybı söz konusu olduğunda bu durum çoklu organ fonksiyon kaybı olarak da isimlendirilir.

Organ fonksiyon kayıpları, fiziksel ya da zihinsel olarak farklı özelliklerde karşımıza çıkmaktadır. Bu organ fonksiyon kayıpları insanın bireyselleşmesini ve toplumsallaşmasını engelleyecek düzeyde olabilir. Bu engellilik durumunu, engellinin aşabilmesi için toplumsal düzenlemelere ihtiyaç vardır. En büyük toplumsal organizasyon düzenlemesi ise kamu tarafından bir başka ifade ile devlet tarafından gerçekleştirilerek yürütülür. Kamu, bu yürütüm gücünü farklı kurumları aracılığı ile gerçekleştirir. Bu kurumlar merkezi teşkilata bağlı veya tamamen taşra teşkilatıdır. Yerel yönetimler taşra teşkilatı olarak engellilerin hayatlarını kolaylaştırıcı ve destekleyici çalışmaları yürütebilecek becerilere sahip kamu kurumları olarak değerlendirilebilir. Bu çalışmalarını gerçekleştirebileceği hem yasal düzenlemelere sahiptir hem de coğrafi yerinden yönetimin (Şengül, 2011:9) bir parçası olan yerel meclisleri tarafından alınabilecek

kararlarla engellilere yönelik destekleyici faaliyetlerini geliştirebilecekleri imkana sahiptirler. Bu imkanların engellilerin lehine düzenlenmesi / kullanılması, engellilerin organ fonksiyon kayıplarından kaynaklanan toplumsal katılımlarını engelleyici özelliklerini gideren ve toplumsallaşmalarına imkan sağlayan bir araç olabilir.

1.4.1.5. Yaşlılık

İnsanlar, doğar; bebek/çocuk olur, gelişir; yetişkin olur, olgunlaşır; yaşlanır da denebilir. Bu süreç doğan ve yaşayan herkes için beklenen ve kaçınılmaz olarak gerçekleşecek bir süreç olarak görülür. Yaşlılık, gelişim dönemi olarak yaşamın son aşamasıdır. Bu dönemde, bireyler fizyolojik olarak organizmasının farklılaştığını görür. Gençlik ve yetişkinlik dönemindeki gibi değildir. Sağlık açısından organlar fonksiyonlarını eskisi gibi yerine getiremez. Hastalığa hazır bir organizma vardır. Çalışma hayatı yaşlılıkta neredeyse sona ermiştir. Sosyal ilişki bağları azalarak zayıflamıştır. Bireysel (psiko-motor) becerileri (Bayat, 2005:69) işlevselliklerini yerine getirmekten giderek uzaklaşmaktadır. Bunlara çoğu zaman eş kaybı ve bilişsel etkinliklerde azalmalar da eklenir. Çocukları ve torunlarıyla olan ilişkisi çoklu sosyo-ekonomik etkenlere bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Dolayısıyla yaşlılık, bireyin aynı çocukluk dönemindeki gibi (bakım ve korunmasından sorumlu) başkasına bağımlı bir ilişki biçimine dönüşmekte ve isteklerinin karşılanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Yaşlı, yetişkinlikten sonraki dönemde bilişsel ve fiziksel yetilerinin biyo-psiko-sosyal yönden azalmaya başladığı dönemde ortaya çıkan yeni yaşam döngüsündeki bireye denir de denilebilir.

Yaşlılık, hem kronolojik (Taşçı, 2010:176) olarak bir takvim dönemi içerisinde geçen zamanı hem de aynı zamanda yaşanan zamanla da bağlantılı olarak bireyin biyolojik fonksiyonlarının ve bilişsel fonksiyonlarının etkinliğinin en üst düzeyden yavaş yavaş azalmaya başladığı dönemi ifade eder denilebilir. İnsanların yaşam biçimi, bireyin çocukluğundan başlayıp gençlik ve yetişkinlik döneminde yaşadığı deneyimlere bağlı biyo-psiko-sosyal (Zengin, 2011:32) etkenlerden doğrudan etkilenerek bireysel farklılıkları oluşturmaktadır. Dolayısıyla bir kronolojik yaşam süresine bağlı olarak bireyleri tek bir sınıflandırma tabii tutmak yerinde olmayabilir. Ancak örneğin huzurevi kuruluşlarına başvuru yapabilmek gibi bazı hizmetlerden yararlanma şartlarının belirlenebilmesi için kronolojik bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu da açıktır.

Yaşlı bakımevi, yaşlandıktan sonra toplumsal hayata uyum konusunda tek başına katılım sağlayamayan, yalnız başına sosyal-kültürel etkinlik üretemeyen çeşitli sınırlılıkları ortaya çıkan bireylerin/çiftlerin biyo-psiko-sosyal ihtiyaçlarının bir kurum/kuruluş çatısı altında karşılandığı gündüzlü hizmet sunan kuruluşlar olarak görülebilir.

Huzurevi, yaşlanmanın ortaya çıkardığı biyo-psiko-sosyal sorunlarla tek başına ya da çift olarak baş etmedeki (Öz, 2002:20) becerilerin azaldığı, özbakım ihtiyaçlarını bireyin kendisinin yerine getiremediği, bireyin yetişkinlikten sonraki yaşam döngüsü içinde tek (veya çift) başına hayatını sürdürmekte zorluk çektiği dönemlerde ihtiyaç duyulan ve bireyin biyo-psiko-sosyal ihtiyaçlarının karşılandığı bir sosyal hizmet kuruluşudur denilebilir.

Yerel yönetimlerin yaşlılara yönelik hizmet sunumlarının dayanağını 5393 sayılı Belediye yasası ve 5312 sayılı İl Özel İdaresi yasasından aldığı görülmektedir. Buna göre Belediyeler 5393 sayılı yasanın 14 üncü ve 77 nci maddesi, İl Özel İdareleri ise 5302 sayılı yasanın altıncı ve 65 inci maddelerine göre yaşlılara yönelik hizmetleri sunabilmektedir.

5393 sayılı kanunun 14 üncü maddesine göre hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin malî durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenirken Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda yaşlıların durumuna uygun yöntemler uygulanır denmektedir. Belediye, hizmetlerini kendi görev, sorumluluk ve yetki alanı içinde gerçekleştirebilir. Belediye meclisinin kararı ile mücavir alanlara da belediye hizmetlerini götürülebilir.

5393 sayılı kanunun 77 nci maddesine göre Belediye; yaşlılara yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygulayabilmektedir.

5302 sayılı İl Özel İdaresi kanununun altıncı maddesine göre İl özel idaresi, hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunar. Hizmet sunumunda yaşlıların durumuna uygun yöntemler uygulanır.

Hizmetlerin diğer mahallî idareler ve kamu kuruluşları arasında bütünlük ve uyum içinde yürütülmesine yönelik koordinasyon ilgili ilin Valisi tarafından sağlanır.

5302 sayılı İl Özel İdaresi kanununun 65 inci maddesine göre İl özel idaresi yaşlılara, yönelik hizmetlerin yapılmasında ilde dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular.

Hem Belediye yasası hem de İl özel idaresi yasası incelendiğinde, yaşlılarla ilgili konularda, yerel yönetimlere aynı ya da benzer sorumluluklar yüklendiği görülmektedir.

Yaşlıların deneyimlerinden, bilgi ve becerilerinden yararlanabilmek için yaşlıların gönüllü katılımının teşviki yapılmalıdır. Yaşlıların yararlanacağı hizmetlere yönelik yapılacak çalışmalarda ise çalıştırılacak personelin nitelikli olması ve ücretli çalışanlardan oluşması yararlı olacaktır.

Türkiye’de yerel yönetimlerin, Belediyelerin (özellikle Büyükşehir Belediyeleri) yaşlılara yönelik yaptığı hizmetlere bakıldığında evde bakım (özbakım, temizlik gibi) hizmetleri, sağlık hizmetleri, psiko-sosyal destekler, gıda desteği gibi farklı hizmetlerden oluştuğu görülmektedir (Kesgin, 2012:176-177). Bu çalışmaların bütçesi, yerel yönetimlerin kendi bütçelerinden karşılanmaktadır. Farklı belediyeler, farklı hizmetlere yönelmiştir (Çağlar, 2017:263-264). Bu yönelim, daha çok ihtiyaç duyulan hizmetlerin karşılanmasına yönelik gerçekleştirildiğinde yerel(den) yürütülen hizmetlerin verimliliği artırılırken diğer yandan da isteğe ve belediyelerin bütçesine bağımlı olması nedeniyle yerel yönetimler arasında ve hizmetten yararlananlar için hizmet bütünlüğü ile örtüşmemektedir.

BÖLÜM 2:

KAPSAM VE İÇERİK

2.1. Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmet İlişkisi

Yerel yönetimler, hemşehrilerinin ortak ihtiyaçlarını karşılamakla yükümlü olan kamusal teşkilatlanmadır. Öncelikle beldenin alt yapı ve üst yapı hizmetlerinin yerine getirilmesinden sorumludur. Bağlı buldukları yasanın kendilerine verilmiş sorumlulukları yerine getirir. Bu sorumlulukların bir kısmı zorunlu yükümlülüklerdir. Bir diğer kısmı ise isteğe bağlı yerine getirilebilen yükümlülüklerden oluşmaktadır. İsteğe bağlı sorumlulukların yerine getirilmesi beldede ortaya çıkan ihtiyaca ve yerel yönetimlerin bu ihtiyaçları karşılama imkânları ile de ilişkili ve sınırlı olduğu düşünülmektedir.

Yerel yönetimlerin sosyal yardım uygulama örneklerinden birisini Amerika Birleşik Devletleri'nde görmek mümkündür. 19. yüzyılda, Avrupa'dan Amerika'ya giden göçmenlerin meydana getirdiği sorunların giderilmesi yerel yönetimler tarafından çözülmeye çalışılmıştır. Hızlı nüfus artışı, yoksulluk, sağlık sorunları ve işsizlik gibi sorunlar yaşayan göçmenlerin hem de yerel halkın ihtiyaçlarını, maddi kaynak yetersizliğinden ötürü, yerel yönetimlerin yeterince yerine getirememeye başladığı görülmektedir. Sonrasında sivil toplum desteği aranarak/sağlanarak ihtiyaçlar karşılanmaya çalışılmıştır. Sivil toplum örgütlerinin çalışması sırasında keşfettikleri bir durum vardır: İhtiyaç sahiplerine yardım etmenin belirli bir sistem içerisinde ve eğitim alan kişiler tarafından gerçekleştirilmesi gerektiğidir (Turan, 1992). Başka bir deyişle ilgili alandaki çalışmaların meslek elemanları tarafından yapılması gerektiğidir. Türkiye'de sosyal yardım uygulamaları sadece merkezi hükümet (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) tarafından değil aynı zamanda yarı kamusal niteliğe sahip olan yerel yönetimler ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları tarafından da verilmektedir. Gerek belediyelere ait sosyal yardım birimlerinde çalıştırılan personel, gerekse Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarında çalıştırılan personelin, sosyal hizmet alanında eğitim alan personelden oluşturulması gerekirken hala bu ilkeye dikkat edildiği iddia edilemez. Nitelikli personel istihdamı gerçeğini göz ardı etmeden/yeniden keşfetmeden, istihdam gerçekleştirilirken nitelikli personel aracılığı ile başka bir deyişle işi ehline vererek hizmetlerin yürütümü sağlanmalıdır. Bir inşaat mühendisliği eğitimi almış ya da işletme eğitimi almış bir bireyin sosyal yardım ve inceleme görevlisi olarak istihdam edilmemesi gerekir. Devlet, bireylerin eğitimini aldıkları alanlarda istihdam edilmelerini sağlayıcı/düzenleyici rol üstlenmeli ve denetleyici rolünü yerine getirmelidir.

Yerel yönetimler, temelde yerel ölçekte ortaya çıkan ihtiyaçların karşılanması, sorunların çözülmesi, yerel imkânların geliştirilmesi ve artırılması, yerel dayanışmanın sağlanması ve yerel etkileşim üzerine odaklanabilir. Bu yerel ölçekte ortaya konan performans başka beldelerde benzer şekilde gerçekleşmeyebilir; hatta bazen bir belde de ihtiyaç veya sorun olarak ortaya çıkan bir durum başka bir belde de hiç görünmeyebilir. Bu bağlamda yerel ölçekte yapılan düzenlemelerin yerel etki bırakabileceği bilinmelidir.

Ülke genelinde ortak bir ihtiyaç olarak ortaya çıkan sağlık, eğitim gibi hizmetlere yönelik ihtiyaçların karşılanması genel bir düzenlemeyi gerektirir. Sosyal hizmetlerinde hedef kitlesi değerlendirildiğinde hem demografik nitelik olarak sosyal hizmetler tarafından tüm yaş gruplarına hizmet üretilir hem de toplumsal dayanışmaya ihtiyaç duyan tüm risk gruplarına hitap edilir: Bunlar, çocuk, genç, yaşlı, kadın, erkek, engelli, mülteci gibi farklı risk grupları sosyal hizmet müdahalesine ihtiyaç duyan risk gruplarıdır. Risk gruplarında var olan niteliklerden ötürü sosyal hizmet uygulamaları da ülke genelini ilgilendiren bir alan olarak değerlendirilmelidir. Hedef sistemi açısından değerlendirildiğinde ülkenin tüm coğrafyasını ilgilendirmesine rağmen ülkenin tüm yerleşim yerlerinde aynı hizmet türüne ve yoğunluğuna aynı düzeyde ihtiyaç olmayabilir. Bu durumda da sosyal hizmetlerin sunumunda yerel ihtiyaçların öncelenecek şekilde sunulmasında yarar görüleceği düşünülmektedir.

Yerel yönetimler, sorumlu oldukları coğrafyadaki beşeri kaynakları verimli kullanmak (Usta, 2008:91) ve geliştirmek gibi becerilere sahip olabilir. Beşeri kaynakları geliştirirken bu gelişimi doğal seyrine bırakmadan planlı ve programlı bir biçimde sürdürmelidir. Bu planlı ve programlı geliştirme sürecinde de kendi ihtiyaçlarını kendi kaynaklarıyla karşılayamayan birey ya da gruplara destekleyici politikalar uygulamalıdır. Böylece yaşanabilecek sosyal sorunların öncesinde tedbir alma imkânı doğabilecektir. Alınacak bu tedbirler önleyici sosyal hizmet politikaları ile de uyumlu olacaktır. Böylece iyileştirici/rehabilitatif sosyal hizmet programlarına olan ihtiyaç azalacaktır.

- Sosyal Belediyecilik Unsuru

Yerel yönetimlerin sosyal hizmetlerle ilgili uygulamalarını sosyal belediyecilik olarak da nitelediği görülmektedir. Belediyelerin insanların temel ihtiyaçlarından olan gıda, barınma, ısınma gibi ihtiyaçlarını hemşehrilerinin kendilerinin karşılayamadığı durumlarda yapmış oldukları destekleyici çalışmalar; engellilere, yaşlılara, kadın, çocuk ve gençlerle ilgili sosyo-ekonomik ihtiyaçlarının karşılanması için gerçekleştirdikleri uygulamalar ve bireylerin gelişimleri için yapılan eğitim, meslek edindirme gibi faaliyetler sosyal belediyecilik çalışmaları arasında düşünülmektedir. Sosyal belediyecilik yasal dayanağı olan ancak günümüzde yerel yönetimlerin tercihen uyguladıkları yeni bir alan olarak değerlendirilebilir.

- Mikro Kredi Unsuru

Mikro kredi, özellikle kadınların ve kadınlardan çocuklu olup aile geçimini kendi başına sürdürmek durumunda olan/kalan tek ebeveynli aile (Demir & Çelebi, 2017:113-114) özelliğine sahip ailelerin öncelikli olarak değerlendirilerek desteklediği bir kredi türüdür. Ekonomik bir faaliyet olmakla birlikte bir kredi çeşidi olarak krediyi sağlayan ve krediyi kullanan arasında bir banka-müdi temelli ilişki söz konusu değildir. Bu nedenle krediyi sağlayan ve kullanan arasında piyasa ilişkisi bulunmamaktadır. Kredi kullanımında faiz işlemi bulunmamaktadır/bulunmamalıdır (Bayraktutan & Akatay, 2012:18). Ancak proje için sağlanan kredinin geri dönüşüne ilişkin iyi bir fizibilite araştırması yapılmalı ve geri dönüş de sağlayabilecek sağlam/tutarlı bir projelendirmeye dikkat edilmesi önemlidir.

İlk olarak Bangladeş'te Muhammed Yunus tarafından 1970'li yıllarda uygulaması başlatılmıştır. Bu çalışma ile Muhammed Yunus Nobel Ödülü almıştır (Mengü, 2016:30).Türkiye'de ise bir sivil toplum kuruluşu olan İsrâfi Önleme Vakfı tarafından yürütülmüştür. Aynı zamanda bir kamu kurumu olarak İl Özel İdareleri tarafından finansmanı sağlanan bir kredi/destek türüdür.

Mikro kredi uygulaması ilk olarak Bangladeşli akademisyen Muhammed Yunus'un yoksulların çalışmalarına rağmen yoksulluk döngüsünden çıkamadıkları gözleminden sonra bir çözüm olarak ortaya koyduğu ve Bangladeş'teki çalışan yoksulların çalışma hayatındaki en büyük engellerden biri olan faiz/tefeci sarmalından kurtulmaları için yaptığı düşük miktarlı ve kefilsiz/faizsiz kredilendirme sistemini kurmasıdır (Mengü, 2016:66). Osmanlı Devletindeki vakıfların bir kısmı Para Vakfı olarak faaliyet göstermekteydi ve bugünkü anlamda bir mikro kredi uygulama biçimi olarak yoksullara faizsiz kredilendirme / borç imkânı sağlamaktaydı (Seymen, 2011:100). İslam dünyası için önceden varlığı bilinen ancak bugün uygulan(a)mayan karz-ı hasen (güzel borç verme) uygulamasının kurumsallaşmasıdır da denebilir.

2.1.1. Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmetler

Yerel yönetimlerde sosyal hizmet uygulamaları yaşlılar, yoksullar, çocuklar, kadınlar, engelliler ve gençler gibi gruplara yönelik olarak 5216, 5393 ve 5302 sayılı yasalar çerçevesinde yürütülmektedir. Belediyelerde yapılan sosyal hizmet uygulamaları zaman zaman sosyal belediyecilik olarak isimlendirilebildiği gibi bazen toplumcu belediyecilik (Sezgin, 2017:53) olarak da isimlendirilmektedir.

Türkiye'deki yerel yönetimlerin sosyal hizmet uygulamaları hem coğrafi, hem nüfus hem de bütçe olarak farklı olması hizmetleri etkileyebilecektir. Yerel idarelerin inisiyatifi, yerel imkanları, farklı siyasal politikalar takip edilmesi nedeniyle Türkiye genelinde hizmetlerin yürütümünde farklılaşmalara yol açtığı söylenebilir.

2.1.2. Sosyal Hizmet Uygulamalarının Yerel Yönetimlere Devri

Sosyal hizmet uygulamalarının halka en yakın birimler tarafından sunulması hizmette yerelliği sağlayabilecektir. Bir yerleşim yerinin var olan bir sorununun veya ortaya yeni çıkan bir sorunu söz konusu olduğunda bu sorunun çözüme kavuşturulması yerel yönetimler eliyle gerçekleştirildiğinde hizmetlerin verimli bir biçimde sunulması söz konusu olabilecektir. Ancak bu ideal çözüm yönteminin yurttaşlara yerel yönetimlerin hizmet sunumunda eşitliğin ve adaletin korunması veya sağlanması söz konusu olduğunda iyi bir yöntem olabileceği düşünülmektedir. Kurumsal ilişkilerde hizmet sunan ile hizmet alan arasındaki ilişkiyi düzenleyen temel ilişki bağının ikincil ilişkiler şeklinde ortaya çıkması, hizmet yürütümünün daha resmi ve yasal düzenlemelere daha bağlı, kurallara uygun şekilde yürütüleceği ve böylece kamuoyunda hak edenlerin yardım alabileceği bir sistemin varlığına olan güven düzeyi artacaktır. Fakat hizmet alan ve hizmet sunan sistemler arasındaki kurumsal ilişkileri düzenleyen temel ilişki bağının birincil ilişkilere dayalı bir etkileşim içinde olması durumunda, hizmet yürütümü sırasında yasal düzenlemeleri çevresinden dolanan, yasaya uygun ancak etik kurallara aykırı sonuç doğuran işlemlere gebe olma riski yüksektir. Bu risk ise hizmetten yararlanması gereken,

hizmete ulaşmada öncelikli olması gereken ve gerçek ihtiyaç sahiplerinin değil görece daha az ihtiyaç sahibi ancak siyasal ve sosyal ilişki ağı güçlü olan insanların sunulan hizmetlerden yararlandırılmaları durumudur. Böylece gerçek ihtiyaç sahiplerinin hizmete ulaşması engellenerek mağduriyetlerinin sürmesine neden olunurken diğer taraftan görece hak etmeyen kişilerin hizmet almasına neden olunmuş olur. Yine bu durumda kamu vicdanını zedeleyici bir sonuç doğuracağı düşünölmektedir. Böylelikle hem kamuoyunda hak etmeyenlerin yardım aldığı algısı pekişecek hem de aynı zamanda sosyal hizmetler/yardımlar için ayrılmış olan kaynaklar israf edilmiş olacaktır.

Bu ve benzeri tehditler sosyal hizmetlerin yerel yönetimlerce sunulmasının risklerini ortaya koymaktadır. Bu risklerin varlığına rağmen zaman zaman sosyal hizmetlerin yerel yönetimlere devri ile ilgili düzenlemelerde söz konusu olabilmektedir. Bu devrin gerçekleşmesi için ise yapılan çeşitli planlamalar söz konusudur. Bu planlamalardan birisi de kalkınma planlarıdır.

Kalkınma planları, Devlet'in yürüteceği planların belirli bir düzen içerisinde gerçekleştirilebilmesi için rehber niteliğinde olan metinlerdir. Siyasi iradenin Türkiye'de dönem dönem sık değişmesi (özellikle 2002 öncesi), iktidarın (hükümetlerin) önceden belirlenen seçim dönemlerinden önce değişmek durumunda kalması, başka bir deyişle Türkiye'de siyasi istikrarın düzensiz olması nedeniyle, hükümetler kendi programlarını uygulayabilecek ve takip edebilecekleri bir zaman dilimine genellikle sahip olamamıştır. Sık sık değişen hükümetlerin ve yenilenen seçimlerin aynı zamanda Türkiye'deki sosyal, siyasal, ekonomi gibi alanları doğrudan etkilediği kabul edilecek bir gerçektir. Bu gerçektikten de hareketle planlı bir değişim öngören kalkınma planları ile hükümet/devlet programları zamanında uygulanamamıştır ve takibi yapılamamıştır. Hazırladığı dönemin sorunlarına ve ihtiyaçlarına odaklanan aynı zamanda kısa, orta ve uzun vadede planlama yapan kalkınma planları ile gerçekleştirilen uygulamaların, planlanandan bugüne kadar hep gerisinde kaldığı değerlendirilmektedir. Önerildiği/Planlandığı kendi dönemindeki sosyal, siyasal ekonomik vb. gerçekliklere daha uygun planlanan kalkınma planları, önerildiği/planlandığı dönemden daha sonra uygulanmaya tabi tutulduğunda, uygulandığı dönemin sosyal, siyasal vb. gerçeklikleriyle uyum sağlayamayacağı bilinmelidir. Bu durumda toplumsal gerçektikle uyuşmayan sonuçları beraberinde getirdiği düşünölmektedir. Sosyal hizmetlerin yerel yönetimlere devri ile ilgili ilk olarak III. ve VII. Beş Yıllık Kalkınma Planlarında (Çetin, 2017:168) önerildiği/planlandığı ancak bu planın VIII. ve IX. kalkınma döneminde gerçekleştirilmek istendiğinde toplumsal gerçektiklere uyum sağlayamadığı (kamuoyu tarafından kabulü görmediği) ve bu devir uygulamasının mahkeme kararıyla iptal edildiği görölmektedir. Çetin'in (2017:171-172) yaptığı çalışmada bu durum aşağıdaki gibi özetlenmiştir.

“58 inci Hükümet Programı kapsamında hazırlanan “*Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı*”nda, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünün taşra teşkilatı belediye sınırları içinde belediyelere, belediye sınırları dışında ise il özel idarelerine devredileceği hüküm altına alınmıştır (Geçici Md. 1/e). Diğer taraftan 15/07/2004 tarih ve 5227 sayılı yürürlükte olmayan “*Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması*

Hakkında Kanun” da ise, SHÇEK Genel Müdürlüğünün taşra teşkilatı önce il özel idarelerine, daha sonra belirlenecek esas ve usullere göre de belediyelere devredilebilecektir (Geçici Md. 1).

2011 tarih ve 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile SHÇEK Genel Müdürlüğüne bağlı sosyal hizmet kuruluşlarının 1 yıl içinde il özel idarelerine devir hükmü, 2011 tarih ve 662 sayılı KHK ile 3 yıla çıkarılmıştır. Ancak, 633 sayılı KHK ile SHÇEK Genel Müdürlüğünün taşra teşkilatının il özel idarelerine devrini içeren madde (Geçici Md. 9), söz konusu KHK'nın dayanağı olan 6223 sayılı Yetki Kanunu kapsamında olmadığı gerekçesiyle, 18 Temmuz 2013 tarih ve 28711 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan, Anayasa Mahkemesinin 11 Ekim 2012 tarihindeki toplantısında iptal edilmiştir.

Bu arada, ASPB'nin taşra teşkilatındaki sosyal hizmet kuruluşlarının devredileceği il özel idarelerinden, büyükşehir belediyelerinin bulunduğu illerde olanlar kaldırılmıştır (6360 S. K., Md. 1). Böylece, sosyal hizmet kuruluşlarının tüm illerde, il özel idarelerine devredilme durumu ortadan kalkmıştır.”

2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Büyükşehir yasası ile 30 ildeki il özel idareleri kaldırılmış varlığı Büyükşehir Belediyelerine devredilmiştir. Büyükşehir Belediyesi kurulan illerde, il özel idarelerinin kaldırılmasına rağmen önceden İl özel idarelerinin gerçekleştirdiği faaliyetlerin bir kısmını devralarak yürüten, Valiliklere bağlı, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları oluşturulmuştur. Bu yeni birim, İl özel idarelerinin önceden yaptığı işlerin Büyükşehir belediyelerince yerine getirilememesi sonucu kurulmuştur. Böylece bu yeni birimin il özel idarelerinin devamı niteliği taşıdığı düşünülebilir. Çünkü 6360 yasayla Büyükşehir belediyelerindeki il özel idareleri kaldırılmış, ancak il özel idarenin görev ve yetkileri Büyükşehir Belediyesine tamamen devredilmemiştir. Yasayla hem Büyükşehir Belediyesine devir hem de Büyükşehir Belediyesinin yerine getiremeyeceği veya hizmette aksamalara yol açabilecek görev ve sorumluluklar, yine, il özel idaresi gibi işlev görecek başka bir birime devredilmiştir (Önez Çetin, 2015:250). Büyükşehir belediyelerinin yerine getiremediği görevleri merkezi yönetimin temsilcisi olan Valilik yerine getirecektir. Dolayısıyla yerel yönetimlerin bir yandan güçlendirilirken bir yandan da merkezileştirme paradoksu yaşandığı iddia edilebilir.

Sosyal hizmetlerin yerel yönetimlere devri gerçekleştirildiğinde çeşitli riskleri de beraberinde taşıyacağı düşünülmektedir. Bu riskler hali hazırda sunulan hizmetlerin yerel yönetimlere devredilmesi halinde aynı ya da benzer bir hizmet sunumuyla devam edememe riskidir. Ülke genelinde hizmet sunumunda eşdeğerliğin sağlanamamasıdır. Yerel yönetimlerin klientalizm yapması (Yuvalı, 2018:399) ve oy kaygısı taşımalarıdır. Yerel yönetimlerin yerel baskı gruplarına (Işık, 2006:40) karşı direnme gücünün zayıflığı gibi farklı riskleri beraberinde taşımaktadır. Öte yandan yerel yönetimlerden il özel idarelerinin bir başka yerel yönetim olan Büyükşehir belediyelerine devri gerçekleştiğinde bile yerel nitelikli hizmet uygulamalarında, bir önceki paragrafta anlatıldığı gibi, aksamalar meydana gelmiştir. Bu sorunun çözümü için ise yeni düzenlemelere gidilmiştir. Sosyal hizmetlerle ilgili olarak, sosyal hizmetlerin yerel yönetimlere devri söz konusu olduğunda, yukarıda bahsedilen nedenlere dayalı olarak

benzer hizmet aksamalarının meydana gelebileceği düşünölmektedir. Bu aksamaları gidermek için yeniden merkezileştirmeye ihtiyaç duyulabilecektir. Sosyal hizmetlerden yararlanan risk grupları adına hizmet kalitesi düşümüne neden olmamak için yerel yönetimlere sosyal hizmet uygulamalarının hiç devredilmemesinin yerinde bir karar olacağı düşünölmektedir.

BÖLÜM 3:

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu araştırmanın temel iki amacı vardır. Bunlar İl Genel Meclis üyeleri ve Belediye Meclisi üyelerinin sosyal hizmet kavramını duyduklarında sahip oldukları çağrışımları öğrenerek bu çağrışımların yapılacak olan hizmetlere olan etkisini öğrenebilmektir. Bir diğer amacı ise çocuk, engelli, kadın ve yaşlılara yönelik hizmetlerin merkezi yönetimden ayrılıp yerel yönetimler tarafından sunulması durumunda sosyal hizmet uygulamalarının siyasal bir müdahaleye maruz kalıp kalmayacağı hususunda yerel meclis üyelerinin görüşlerini ortaya koymaktır.

Araştırmada sosyal hizmet alanını ilgilendiren çeşitli kavramlar meclis üyeleri tarafından nasıl algılanmaktadır, bunlar öğrenilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın verileri İl Genel Meclis ve Belediye Meclis üyelerinden elde edilmiştir. Ayrıca yürütme organını temsilen bir bürokratla Vali adına, yine bir başka danışmanla Belediye Başkanı adına veri toplanmıştır.

Araştırmada, sosyal yardım, sosyal hizmet, çocuk, engelli, kadın, yaşlılık, mikro kredi ve sosyal belediyecilik üzerine olmak üzere sekiz kavram üzerine bulgular toplanmıştır. Araştırmada görüşmecilerden veriler toplanırken istenen tüm bilgileri paylaşma konusunda görüşmeciler kendi onadıkları kadar veri paylaşmıştır. Bu nedenle tüm görüşmeciler bir konuyla ilgili olarak düşüncelerini açıklamada ya da kendi demografik/ekonomik verilerini paylaşma konusunda zaman zaman çekinik kalmışlardır.

Çalışma boyunca yapılan görüşmelerde, görüşmecilerin sıklıkla sistem yaklaşımı olarak birbirini etkileyen yapılara/sistemlere vurgu yaptığı ve özellikle ekolojik yaklaşım bağlamında *çevresi içinde birey* kavramsallaştırmasına bağlı olarak soruları cevaplandığı görülmüştür. Meclis üyeleri özellikle çocuk ve aile ilişkilerini hem sistem yaklaşımı (Carter, 2011:5) hem de ekolojik yaklaşımı (Wakefield, 1996:4) ifade ederek aktarmaya çalışmışlardır. Yine çocuklarla ilgili gösterilecek özenin değerlendirilmesinin de insancıl kuram/humanistik kuram (Goroff, 1981:1) çerçevesinde yapıldığı görülmüştür.

3.1. Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet

Sosyal yardım ve sosyal hizmet kavramı hem birbirinin içinde kaynaşmış hem de birbirinden farklı özellikleri olan kavramlardır. Bu farkı ancak alanda mesleki bir bakış açısına ait becerilerle fark etmek mümkündür. Birbirinin yerine yersiz kullanılan kavramlar anlam kargaşasına yol açabilmektedir. Toplumun yardım olgusuna ilişkin gösterdiği özel ilgi/anlam yardımseverlik/hayırseverlik anlayışıyla örtüştüğünden her insanın sosyal yardım hakkında söyleyebileceği birkaç cümle bulunmaktadır. Her sosyal hizmet uygulaması aynı zamanda sosyal yardım özelliği taşıyabilirken her sosyal yardım sosyal hizmet uygulaması içermeyebilmektedir.

Yardım talebinde bulunan başvuru sahiplerinin kendi durumlarını değerlendirme becerileri sadece kendi durumlarına bağlı öznel olarak gelişmektedir. Kimi yurttaşların

kamusal kaynaklardan yararlanabilmek için herhangi bir ölçü/sınır gözetmeksizin istekte bulunması söz konusu olabilmektedir. Hâlbuki talepte bulunan yurttaşların taleplerinin haklı bir gerekçeye dayanması ve yapılan yardımların kamu vicdanını rahatsız etmeyecek nitelikte olması gerekmektedir. Yardım için hak sahibi olma özelliğini taşıyan yurttaşların sosyal yardım/sosyal hizmet desteklerinden yararlandırılması kamusal sosyal yardım mekanizmasının gözetmesi gereken bir ilke olarak değerlendirilmelidir. Yapılacak yardımlar için siyasal aktörlerin yetkilendirilmesi halinde yurttaşlardan gelecek taleplerin karşılanması sürecinde yersiz taleplerin önünde siyasal aktörlerin durabilmesine ilişkin direnç noktalarının zayıf olduğu düşünülmektedir. Bu zayıflığın etkisinin ortadan kaldırılabilmesi için siyasal sürecin dışında varlığını sürdüren araçlara dikkat çekilmektedir.

“Sosyal hizmet dendiği zaman ilk etapta ihtiyaç sahiplerine, ... durumları tutanlara yardım eli uzanması aklıma geliyor. Bu durumda da [yardım talebinde bulunanlar] eğer gerçek ihtiyaç sahipleri ise [ihtiyaçlarının karşılanması] çok güzel bir durum diyorum ama bunun yanında işte bazen yalan yanlış [taleplerle gelinir ve bu talebin karşılanma sürecinde] ... yerel yönetimlere falan yani kayma [yetkilendirme] durumu olursa yalan yanlış [yersiz uygulamalar] ... meydana çıkabilir. Siyasal baskılar oluyor çünkü vatandaş[ın talebiyle] karşılaşıyoruz. Ufak bir [konuda bile isteği] ... oluyor, işte ağır özür [engelli] rapor alma noktasında destek istiyor” (G/1, İÖİ).

“... [yardımı hak edebilmek için] kriterleri tutmuyor ama ... [yardımı alabilmek için] zorluyor, ... seni de zorda bırakıyor. Eğer bu [vatandaşa yardım yapılması kararı verilmesi hususunda] imkan elimizde olsa [vatandaşa yardım vermek] ... durumunda kalırız siyasiler olarak ama sosyal yardımlaşmada [şu andaki uygulama sürecinde] biz ne yapıyoruz, sosyal hizmetlere yönlendiriyoruz. ... Bu insanın bize göre [yardım alabilmesi için] kriterleri tutuyor ama sizin tarafınızdan baktığımız zaman [gerçekten sosyal inceleme sonuçlarına göre] tutuyorsa [yardım] desteğinizi istiyoruz, tutmuyorsa yapılacak bir şey yok diyoruz. ... karşı taraf var. ... derse ki vatandaş ya [yardım kararı verme] sizde bitiyormuş bu iş, benim bu [yardım] işimi halledin. ... [yardım kararı verme süreci] yerel yönetimlere geçtiği zaman [yardımlara hak edenlerin ulaşması bağlamında] sıkıntılar olur diye düşünüyorum” (G/1, İÖİ).

“Sadece ... [haksızlık] meselesi de değil..., oy kaygısı meselesi de değil. Şimdi, insanlar, [şunu dile getiriyor] ya ne olacak ya, işte elinde imkan varken, [bana/bize/tanıdıklarımıza yardım etsen] ne olacak gibi [ifadeler kullanıyor]. [siyasal aktörlerin yardım sürecinin içine girdiği] durumlarda da baskı olur. ... devlet memuru değilsin ... neticede siyasisin. Yani işimi hallet [diyor]. Bazı durumlarda da biz bunu[n zorluğunu] yaşıyoruz. Yani bize göre bir de [hak etmeyenlerin yardımı elde etmemesi ile ilgili bir] vicdan meselesi var ama vatandaş dinlemiyor ki [hak, hukuk, adalet üzerine] vicdan meselesini. Bana yardım et diyor, bana yardımcı ol. Bana seni söylediler, seni gösterdiler, sen yaparmışsın gibi bir istekle... [geliyorlar] (G/1, İÖİ).

“[Yardım taleplerinin karşılanması ile ilgili] senin elinde imkanlar varsa kullanmak zorunda kalacaksın ama yoksa [siyasal aktörlerin yurttaşı yönlendirebildiği hali hazırda] ... bir adres var. Sosyal yardımlaşmaya git [deniyor], orada [isteklerinin karşılanması ile ilgili] kriterlerin tutuyorsa [oraya git diyoruz ve] o kapıyı oraya kadar açıyoruz. Git, orada işte falanca memur var veya şu müdür var. Git, görüş. Zaten şimdi ki sistemde giriyor, bilgisayarda giriyor, [SOYBİS'ten] bakıyor; senin üzerinden aylık varsa, bir ne bileyim arsa varsa, ev varsa, [taşınır-taşınmaz varlıkların] varsa ... [talep edilen yardım] yapılmıyor, o zaman da [güzel bir

sonuç olarak] vatandaş [a diyebiliyoruz ki] ... bizim elimizden bir şey gelmez diyoruz ama yetki bizde olursa ... [yetkini] kullan diyecek adam” (G/1, İÖİ).

“Eğer o partiliyseniz, hangi parti olursa olsun, o partiliyseniz oradaki kapılar size açılıyor. O partinin dışındaysanız yine dışarıda kalıyorsunuz. Ama bunu merkezi hükümet yaparsa asla siyaset bulaşmayacak. ... Ama genelde mutlaka siyaset karışır bu işe” (G/12, BMÜ).

Her ne kadar sosyal yardım/sosyal hizmetlerle ilgili merkezi yönetimin yürüttüğü hizmetlere yönelik olumlu bir bakış açısı olsa ve karar mekanizmasının hak eden vatandaşların talebini karşılamayı öncelediği biliniyor olsa da zaman zaman yardım talebinin başvurulduğu kaynağa/mekanizmaya bağlı olarak yardım sisteminde suiistimallerin söz konusu olabileceği düşünülmektedir.

“[Öncelikle] asıl ihtiyaç sahibinin bir defa tespiti önemli. ... Bu zaten şu anda ... [yardım çalışmaları] doğru bir şekilde devam ediyor. Suiistimaller var mı, yok mu bilemem. ... Onun ötesinde nasıl bir tarif edeyim ... ihtiyaç sahiplerinin başvurduğu yer orası, çözüm noktası orası. [Ancak] Atıyorum ... köyde bir muhtar vasıtasıyla bazen siyasiler vasıtasıyla [Yardım veren kurumlara, SYDV gibi] başvurular yapılıyor ve büyük ihtimalle ... yüzde yüze varan bir ... [oranda talep] yerine getiriliyor” (G/1, İÖİ).

Sosyal yardım kavramı her bireyde farklı bir çağrışım yapabilmektedir. Bazen yardımın kendisi, bazen yardım veren kuruluşların kendisi ilk olarak akla gelen kavramlar olarak görülebilmektedir. Sosyal hizmet kavramı ise hem geniş anlamıyla tüm vatandaşların kullandığı ve devletin yapmış olduğu çalışmaların hepsini kapsıyor gibi bir çağrışım yapabilmekte hem de sosyal adaletede vurgu yaparak aynı zamanda dar anlamda sosyal hizmet kuruluşlarını çağrıştırabilmektedir.

“... Herkesin gelir düzeyi eşit değil şu anda. [yardım talep eden] insanlarımız da var ... geliri düşük olanlar var, şu anda zaten her ilçede var, kaymakamlıklarda [SYDV] var. Orada sosyal hizmetler müdürlüğü var, oradan insanlarımız faydalıyor, ... orada belli [yardım taleplerinin yerine getirebilmesi için] kriterler var bildiğim kadarıyla. ... [bunlara göre yardım] yapılıyor ...” (G/3, İÖİ).

“Sosyal hizmet dediğinizde ... [kentteki] bütün ... alt yapı hizmetleriyle beraber ...şehirde [ihtiyaç] ... [olan]... su, kanalizasyon, doğalgaz [gibi hizmetlerin] ... köylere kadar aktarılması [dahil], bunun ötesinde spor [faaliyetleri], ...tiyatro, sanat [gibi] ... sosyal etkinliklerin [yapılmasını] sosyal hizmetler diye düşünüyorum” (G/3, İÖİ).

“Sosyal hizmet, ... ülkemizde muhtaç olan çocuk hakları, kadın hakları hatta hayvan hakları, bu gibi ... [konularda] yardımcı olmak” (G/5, İÖİ).

“Sosyal hizmetler dediğin zaman kültürel etkinlikler, özürülere [engellilere], okullara yapabileceğimiz [destekler] ... spor kulüplerinde [spor yapanlara] yardım yapmak” (G/6, İÖİ).

“Köylerimizde, çiftçilerimizin gelir kaynaklarını artırıcı alternatif ürünler [için] il ve ilçe tarım müdürlüklerimiz aracılığıyla hazırlanan projelere destek veriyoruz. ... Köyde genç

çiftçilerimizin köyden göçünü önlemek için aile ve kendi gelirlerine katkı sunabilecek hükümetin geliştirdiği projelerin takibini yapıyoruz. ...Kendi yaptığımız projelerle, örneğin, köyde ikamet eden ailenin, kadınlarının, genç kızlarının, ... el emeği göz nuru hazırladıkları ... hediyelik eşyalarını ya da gıda maddeleri için ... satış reyonları yapabiliyoruz, onların pazarlamasını sağlamak için bir imkan sağlıyoruz” (G/9, İÖİ).

“... kapalı bir grupta değil de genel anlamda yaşadığı toplumun her konusunda vatandaşa, topluma, memlekete hizmet demek bence. Yani kapalı bir ortam değil de yaygın bir şekilde yapılacak her güzel iş de faaliyet göstermek benim için ... sosyal hizmet demektir” (G/12, BMÜ).

“Sosyal devletin getirdiği bir zorunluluktur sosyal yardım ... yaşlı bakımı, [kimsesiz] çocuklara yönelik [hizmetler], ... sokakta yaşayanlara ev bulmak. Yardım derken çok geniş kapsamlı bir şey” (G/14, BMÜ).

“Sosyal hizmet her toplumda, her ülkede sosyal, sosyal olmak bilinciyle birlikte ..., toplum örgütlenmesidir diye düşünüyorum” (G/14, BMÜ).

Sosyal yardım yapılabilmesinin kamusal kaynaklar haricinde bireysel yapılabileceğine dair bir tutum göstermekle birlikte bu yardım eyleminin tek başına yeterli olamayacağı çağrışımları da söz konusu olabilmektedir.

“Sosyal yardım, işte, herkes elinden geleni yapacak. Şöyle bir şey: bize [gelen bir talebin] il özel idaresi tarafından [karşılanması] veyahutta esnaflarla, ... arkadaşlarla [dayanışma içinde] onlarla yapabilirsin yoksa başka tek başına yapma şansın yok” (G/6, İÖİ).

“İnsanların [hayat standartlarının yükseltilerek düzenlenmesinde] daha yaşanabilir ortamların sağlanması, ... sosyal hizmet insanlar arasındaki dengesizliği düzeltmek işte, fakiri fukaranın ... düşkünün yanında olmak özellikle ...insanlara yaşam şartlarını iyileştirmek, eğitimlerini vermek, ... illa parasal değil bu ...aile yapısını sağlamlaştırmak, birey yapısının sağlamlaştırmak, geliştirmek. Bunlar hep sosyal hizmet kavramına girer” (G/7, İÖİ).

Yardım alma eyleminin yoksul insanlar için bir geçinme stratejine dönüşmesi yerine yoksulların içinde yaşadıkları yoksulluk sarmalından kurtulmaları için bir geçici bir süreliğine desteklenmesi gerektiği düşüncesiyle de karşılaşılmaktadır. Ancak bireysel olarak becerilerinin kısıtlandığı ya da kazanç elde etme yeteneklerinin azalması sonucu yardıma ihtiyaç duyan birey ya da grupların desteklenmesi gerektiğine de inanılmaktadır. Tortusal bir yaklaşım (Karataş, 1999:35) sergilenmektedir.

“Sosyal yardım aslında biraz abartıldı gibi geliyor bana. ... İnsanların ömür boyu bir yardımla geçinmek [amacıyla] değil belirli bir süre sonra [yardım almaları ve yoksullar] aldıkları bu yardımlar ve desteklerle kendi ayakları üzerinde durabilecek bir seviyeye getirilmelidir. ... Bu, ömür boyu olmamalıdır ama bu tabii yaşlılar için değil tabii. Özellikle genç nüfus ...iş hayatına, üretime katkı sağlayabilecek şekilde eğitilmelidir. Sürekli yardımlarla ayakta

tutulmamalıdır. ... Onun da bir dengesinin olması lazım. Bir de fazla yardım yapılması, boşanmalara ... sebep oluyor [gibi] geliyor bana” (G/7, İÖİ).

“[Yardım beklentisinin oluşmaması ile ilgili] sorumluluğun, eğitimin, temelden başlaması gerektiğini düşünüyorum. Örneğin, nasıl söyleyeyim, bir kişinin, yani Türkiye’de, daha çok kendi görüşümü söylüyorum, devletin bana yardım etmesi, devlet nerde, devlet bana yardım edecek mi beklentisi içinde olmaması gerekli. Yani yardımların bu kadar, çok çok fazla yapıldığı bir ülkede, [insanları] tembelliğe ittiğimizi düşünüyorum. Çevreye bakarak da bu gerçeği görüyorum. ... Reşitsin, çalışabilirsin” (G/20, BMÜ).

Kadınlara sosyal yardım/sosyal hizmet desteğinin yapılmasının kadınların lehine, erkeklerin aleyhine bir sonuç doğurabildiği iddia edilebilmektedir. Ataerkil aile yapısının getirdiği kültürel kodlar, aile içi sosyo-ekonomik ilişkileri doğrudan etkilemektedir. Kadının ekonomik olarak sosyal yardımlarla desteklenmesi, ekonomik bağımlılığa dayalı kadın-erkek arasında kurulan ilişkiyi zayıflatmakta ve kadını erkeğe karşı daha güvenceli bir role büründürmektedir. Bu rol, şiddete uğrama gibi sorun yaşadığı alanlarda kadınların kocalarına karşı daha dirayetli olmalarını, kendilerini daha güvende hissetmelerini sağlamakta ve yardım miktarının kadınlar için boşanma sonrası ekonomik güvence konusunda daha cesaretlendirici olduğu düşünülmektedir.

“... Mesela evliliği, boşanmayı çok rahat götürüyor kadın. Nasıl olsa bir yardım alır, bir şey alır, yaşayabilirim. Yani insanlarda tahammül, aile yapısına ve evde tahammül gücünü [yardımlar] azaltıyor. ... İnsan, eşler birbirine daha sıkı sıkı sarılıp bir yuvayı yaşatmaktansa nasıl olsa sosyal yardımlarla bir şekilde, desteklerle ...hayatımı devam ettiririm. Yani erkeğe [tahammül] etmiyor; erkek, kadına tahammül etmiyor, daha çok bunu bayanlar yapıyor. Zaten ondan sonra bakıyorsun aile yuvası dağılıyor ...” (G/7, İÖİ).

Toplumsal kalkınmaya dayalı, kırsal yerleşim yerlerindeki yerleşik halkın genel olarak hem kendi ihtiyacını karşılayabileceği hem de gelir elde edebileceği projelerle desteklendiği makro düzeyli uygulamalar da sosyal hizmet uygulaması olarak değerlendirilebilmektedir.

“Köylerde ... [şehirde yaşayan] vatandaşa köy ekmeği yapıp satıyorlar ama ... [bazı köylülerin ekmeği için kendilerine ait] fırını yok, [köylünün kendisi tarafından yapılmış fırın] bir iki köyde var. Biz bunu tespit ettik. Hangi köylerde bunu [nasıl] yapsak [diye] ... [Sonra kararımızı İl özel idare olarak şöyle verdik] köyün ortak malı üzerinde yapalım; kimse ... sen benim ocağımı [gelip] niye ...yaktın demesin, [köylü, kendisi] orada pişirsin ekmeğini [Böylece kazanç elde edebilsin diye] (G/9, İÖİ).

Sosyal yardımların yerel yönetimlere devri söz konusu olduğunda vatandaşın bir denetim rolü üstlenebileceğini ve bu durumda hizmetlerin daha iyi gerçekleştirilebileceği de iddia edilmektedir. Siyasal sorumluluk ölçütü’ne (Genç ve Barış, 2015:107) dikkat çekilmektedir. Ancak bilinmelidir ki Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın

sosyal hizmet çalışmalarının yürütülmesinde, siyasal hesap verme yerine, işgörenlerin idari ve adli hesap verme yükümlülüğü bulunmaktadır.

“Yaşlılara ve hastalara, çocuklara, engellilere bakmak zorundayız. Onlara yardım etmek zorundayız. Bunu da en iyi Ankara'dan değil buradan yapar. Buranın yönetim yapar. Ha Sosyal Politikalar Bakanlığı [Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı kast ediliyor], burada da bir müdürlüğü var zaten. Ha onlar da yapabilir mi, onlar da yaparlar. Ama gene diyorum mahalli idareler de olursa bu; bir, halk adına bir koz olur. Belediye Başkanı bu işi istese de istemese de yapmak zorunda kalır. Ama Sosyal Hizmetler Müdürlüğü istemezse yapmaz. Buna kimse de karışmaz ama burada bir halk tepkisi olabilir” (G/11, BMÜ).

Sosyal yardım sistemi içerisinde vatandaşın sosyal yardım sisteminden pasif bir biçimde yararlanması değil desteğe ihtiyaç duyan vatandaşların meslek ve iş sahibi edindirilmeleri gerektiği düşüncesi paylaşılmaktadır. Sosyal yardım rejim odağının değiştirilerek sosyal yardıma ihtiyaç duyan bireylerin kendi ayakları üzerinde duran bireylere dönüşmesi gerektiği düşünülmektedir.

Yoksullara yapılacak yardımların ailenin/bireyin/hanenin yoksulluğunu giderecek bir niteliğe sahip olması düşüncesi bazı görüşmeciler tarafından paylaşılmaktadır. Topçuoğlu ve Aksan'a göre (2014:130) yoksullara finansal yardımlarla destek değil yoksulluğun giderilmesi için güçlendirici çalışmalar [meslek ve iş edindirme gibi] daha yararlıdır.

“Devlet olarak balık tutmayı öğretmek gerekiyor bence. Sosyal yardım üç ay, beş ay, beş sene, ... bir yerde vatandaş da tembelleğe alıştıyor. O yüzden sosyal yardımın sisteminin değişmesi gerekiyor” (G/12, BMÜ).

“[Sosyal yardımlar için] belli bir fon ayrılıyor. Her yıl dağıtılmak üzere. Hani bunu da sosyal devletin gereği diyorlar. Bence sosyal devlet olmanın gereği o değil. Sosyal devletin gereği balık tutmayı öğretmek. Sosyal devletin görevi bu aslında. O fonu ... yatırıma koyacak. Bakın insanlar o zaman çok daha kaliteli yaşamaya başlayacaklar.” ... Çünkü ailenin gelir düzeyi yükseldikçe çocuklarının eğitime katkısı, çocuklarının yetiştirilmesine de faydalı olacak. Ama bunu kim yapar, dediğim gibi, bilemiyorum” (G/12, BMÜ).

“Sosyal yardım kurumların, kurumların kendi bütçe veya kaynaklarından değil, sosyal yardım, o toplumun [hemşehrilerin] içerisinde üretilecek kaynakların eşit ve adil bir şekilde dağıtılması [olarak] ... geliyor aklıma. ... Benim kendi dünyamda benimsediğim asıl ...model sosyal yardım böyle olmalı diye düşünüyorum. [Örneğin] iller bankası bana 1 milyon para verecek, ben 1 milyon parayı ... Yalova'ya dağıtacağım. Hayır. Yalova, 1 milyon para kaynağını kendisi yaratacak, bunu kendi içerisinde [yeniden üreterek dağıtacak] ... eskiden köylerimizde yaptığımız imece usulüne uygun şekilde adil bir dağıtım veya yardım mekanizması kurması gerekir. Ben bunun daha doğru olduğunu düşünüyorum” (G/13, BMÜ).

“Ben aynı zamanda sosyal yardımlaşma vakfı mütevellit heyetinde uzun yıllar görev yaptım. Ben diyorum ki bin kişi mi yardım alıyor orada. Her ilde bir fabrika kurulsun. İşte istihdam

yaratacak. O istihdamda devletin hastanesinin ne ihtiyacı var, masa örtüsü yapacak. O ildeki sosyal yardımlaşma vakfına bağlı bütün yardım alan kişileri toplayacak; gel buraya, sen bu işte çalışacaksın. Çalışmıyor musun? Ben senin sosyal yardımını kesiyorum. Şimdi devlet birkaç çeşit kar edecek. Bir taraftan o şahısların bir yandan sağlık sorumluluğu üstünden kalkacak. Her ay, her yıl onlara eğitim yardımından tutun kömür yardımına kadar o yardımdan kurtulacak ve dışarıdan alacağı hizmetten daha ucuza, daha kaliteli hizmet alacak” (G/12, BMÜ).

İnsanların ihtiyaçları başkaları tarafından bilinen ihtiyaçlar ve başkaları tarafından bilinmeyen ihtiyaçlar olarak en az iki farklı durumda değerlendirilmelidir. Ayrıca ihtiyaç dediğimiz kavramın tanımı ve durumu kişilere göre değişiklik gösterebilmektedir. İhtiyaç, olması gerekenle olan arasındaki farktır denilebilir. Bu ihtiyaçların tespiti nasıl gerçekleştirilmelidir? Sosyal çalışma mesleğinde bilgi kaynağı olarak başvuru yapılabilecek seçeneklerden birisi de “sosyal çevre”dir. Ancak bu bilgi kaynağı mesleki formasyonu olmayan bir görevli tarafından kullanıldığında sosyal hizmet açısından mesleki yararın elde edilemeyeceği düşünülmektedir. Yerel yönetim meclis üyelerinin böyle bir kaygısı da görünmemektedir. Bu kaygının olmamasının gerekçesi de, belediye adına, mahallelerde bulunan görevlilere, Yalova belediyesi tarafından organize edilmiş, sosyal hizmet alanındaki çalışan diğer kamu personeli aracılığıyla yapılan “kurum içi” seminerlerin yeterli görülmesi olabilir.

“Sosyal yardım, ilk önce, bence yardıma ihtiyaç kişilerin tespiti çok önemli. ... Mahallelerde umut evleri var, ordaki personelimiz, ... mahalleyi çok güzel tanıyan kişiler bunlar. Kimin neye ihtiyacı olduğunu biliyorlar, onların yardımıyla [aracılığıyla] yardımlar yapıyor” (G/20, BMÜ).

“... 50 küsur kadar ilk defa evlerinden çıkmış, daha önce çalışma hayatları olmamış kadınlarımıza ve genç kızlarımıza eğitimler verdik. Hangi kurum, hangi hizmetleri sunar? ... Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı hangi durumdaki kişilere, ne tür hizmetleri veriyor? Bunun için şartları neler, mevzuatları neler; böyle biriyle mahallemizde karşılaştığımızda, hangi evraklar gerekli, hangi numaralar ve kimlerle görüşülüyor? ... Sosyal Yardımlaşmadan topladık, bu arkadaşlarımızı anlattılar. Daha sonra Aile ve Sosyal Politikalar. ... Ben organize ettim. En çok karşılaşılan konular; evde engelli bakım hizmetleri, nakdi yardım. Huzur evine girişle ilgili talep varsa eğer kurum bakımı hizmetleri, bunlarla ilgili olan, o birimde çalışan arkadaşlarımız geldiler. Hangi şartlarda, bu hizmetler nasıl sunuluyor? Hangi telefon numarası aranıyor? Hangi evraklar gerekli? Çünkü öyle bir durum var ki bazen vatandaş çok yaşlı, alzaymır, demans, ortopedik engelli vs. gibi bir durum oluyor. Hem nereye müracaat edeceğini bilmiyor hem de o evrakları hazırlamaya gücü yetmiyor. ... Toplum destekli polis, denetimli serbestlik, sağlık müdürlüğü, ... Milli Eğitim Rehberlik Araştırma Merkezinden özellikle rica ettik gelmesini. Toplamda 7-8 tane kurum bu şekilde gelip daha çok sosyal hizmetlere ihtiyacı olan vatandaşlarla ilgili bu bilgileri arkadaşlarımıza verdiler. Bu arkadaşlarımızla da bir saha çalışması içersindeydik biz. Kapı kapı, ev ev hiç taramadığımız yer kalmadı bu anlamda. Aslında bir yerde diğer kurumların da çok hoşuna gitti ve işine geldi bu durum ...” (G/16, Danışman).

Sosyal yardımların yalnızca kamu kaynakları kullanılarak değil aynı zamanda sivil toplum kaynakları kullanılarak da çeşitlendirilmesi ve kaynakların artırılması gerektiğine de dikkat çekilmektedir.

“Sosyal yardımlar, dezavantajlı gruplara, yine söylüyorum dezavantajlı gruplara eğitimden tutun maddi yardıma kadar öncelikle devletin görevi ama devletin görevi de olarak da sadece devletin görevi düşüncesi ile duyarsız bir toplum değil burada son derece duyarlı, önce aile yakınlarından başlayarak toplumun tüm bireylerinin dezavantajlı gruplara farkındalığı edinerek yardım etmelerini anlıyorum” (G/4, İÖİ).

3.2. Sosyal Belediyecilik

Hemşehrilerin kendi başlarına karşılamakta yeterli olamadıkları barınma, ısınma, gıda, sağlık, eğitim, danışmanlık, tıbbi/medikal araç-gereç gibi ihtiyaçlarının halka en yakın hizmet birimi olmaları nedeniyle belediyeler tarafından giderilerek karşılanması, yerel halkın desteklemesi faaliyetlerine sosyal belediyecilik denebilir.

Sosyal belediyecilik, hemşehrilerinin yoksulluk, engellilik, dışlanma, yaşlılık, sağlık sorunları gibi toplumsal hayata katılımlarının önündeki engelleri ortadan kaldırmacı; sosyal adaleti gözeterek sosyal içermeyi sağlayan bir amaca yönelik olarak bir bireyin/grubun insan onuruna yakışan biçimde hayat kurmasına ve bunu sürdürmesine olanak sağlayan bir işleyişi hayata katarak destek olmasıdır. Sosyal belediyeciliğin aynı-nakdi yardımlarla sınırlandırılması ve sosyal belediyecilik desteklerinden yararlananların yeniden aynı destek mekanizmasına bağımlı olmasına neden olabilecek bir işlevde yürütülmemesine özen gösterilmesine ihtiyaç vardır. Ancak sosyal belediyecilik uygulamalarının büyük çoğunluğunun aynı-nakdi yardımlarla sınırlı kalması ve ihtiyaç sahiplerinin muhtaçlık döngüsünün kırılmadığı da bir gerçektir. Yerele özgü ihtiyaçların karşılanmasında yerel sosyal hizmet uygulamaları daha başarılı olabilir (Ateş, 2009:90).

Sosyal belediyecilik, 5393 sayılı belediye yasasının, yerel yönetimlere vermiş olduğu sorumluluklar bağlamında “... sosyal hizmet ve yardım, ... meslek ve beceri kazandırma, ... hizmetlerini yapar ya da yaptırır.” denilerek yasal dayanağını ortaya koyar. Yasal düzenleme, genel bir çerçeve çizer ve hizmetlerin niceliği ve niteliği belediye meclisi ve/veya Belediye Başkanı'nın alacağı kararlara göre şekillenir.

“Sosyal belediyecilik, yaşamış olduğumuz ilin, yerin kıymetini bilip gelen bütün artıları değerlendirip bunu vatandaşımıza eşit ve düzgün bir şekilde aktarmamız. ... Yani çevre bilinci, temiz hava; vatandaşına, engellisine, kadınına, çocuğuna, yardım eden, eğitim kurumlarına yardım edebilen; yeri geldiği zaman camisine, kilisesine, cem evine yardım eden çalışmalar ...” (G/2, BMÜ).

“Sosyal belediyecilik, toplumun her kesimine belediyenin bütün imkânlarını sunmaktadır. Bu benim adımım ya da burası zengin bölge, burası fakir bölge diye ayırmamaktır sosyallik. Sosyal her vatandaşı, Kemerköprü’de ki tek katlı sobası olmayan eve, oradaki kişilere yardım etmek, buradakilere [şehir merkezindekiler] aynı şekilde yardım etmek. Sosyal belediyecilik budur bence. Herkese aynı mesafede olacaksınız. Kimsenin de hakkını yemeyeceksiniz, kimsenin ama. Yani bu zengindi diye buna bir takım imtiyazlar verip, oradaki fakirinde üstüne gitmeyeceksiniz. Biz bu yüzden, imar komisyonu başkanımı dedim ya, yani imarda çok şeyler oluyor. Farklı durumlar oluyor ama biz bilhassa da mazlumların, elleri az insanların ... [gücü oluyoruz] ...” (G/11, BMÜ).

“Sosyal belediyecilik, ne anlıyoruz? Yani sosyal yaşantımızı ilgilendiren her konuda belediyemizin olması gerektiğini anlıyorum ben. Sosyal konular nedir? Yani sırf ulaşım, trafik bilmem ne değil, yaşayan halkın ihtiyaçlarında görülebilecek her şey işte ... sosyal belediyecilik ...”. “... Mesela evi yanyan bir insanın, eşyasız kalıyor. Bu konuda gerekli duyuruyu yapıp onun eşyalarını tamamlamak... bir sürü göç geldi mesela, göçmenlere bir sürü yardım yapıldı”. “... Çok eşya yardımı yapıldı. Evler bulundu, işler... Bir sürü [işyeri] açma ruhsatlarında kolaylıklar tanındı. Yani çok yardımlaşma oldu bizim belediyemizde” (G/15, BMÜ).

Yerel yönetimlerden belediyelerde hem belediye başkanının hem de belediye meclisinin sosyal hizmet ve yardımlarla ilgili hem birbirinden bağımsız hem de birbiriyle ilişkili sorumlulukları bulunmaktadır. Yalova belediye başkanı ile yapılmak istenen görüşme şahsen sağlanamamış olup Başkan’ın yönlendirmesi ise Sosyal hizmetlerden sorumlu danışmanı ile görüşme sağlanmıştır. Bu görüşmede belediye başkanının sosyal hizmet ile ilgili çalışmaları ve bakış açısı aktarılmaya çalışılmıştır.

“Sosyal belediyecilikte bizim Başkan’ımızın izlediği yol ilk baştan itibaren şu oldu: Vatandaş ne istiyor? Ne talep ediyor? Hangi konuda, neye ihtiyacı var? Onu öğrenmek. Bununla ilgili, mevcutta, önceki yıllardan beri devam eden hizmetler vardı; onları bir tık daha iyileştirmeyi planladık. Daha sistemli, daha programlı olabilmesi için. Yaklaşık her mahallede [hepsinde olan karanfil evleri; sonradan umut merkezi diye isimlendirildi] hemen hemen ki eksik olanları da tamamladı Başkanımız. Evlerinde oturan kadınlarımızın kurslara, kendini geliştirmeye ve elinde ürettiklerini, eve istihdam sağlayacak hale getirmeye devam etmesini, gelir getirici bir niteliğe sahip olması. O konuda mesela çok talep vardı. Onunla ilgili sistemi kurmak... biraz satışlarla ilgili yerler gösterildi, stantlar, özel günler, şenlikler... Başkanın bazı [başka kentlerden] kentimize yeni gelenlere hoş geldin derken, onların ürettiği ... [ürünlerden] satın alıp [desteklemek için] o şekilde kullanmaya çalıştık ama bu tabii çok fazla bir şey getirmedi. Bu işleri de bir miktar çözülmüş oldu ya da kesintili olarak çözüm bulmuş oldu aslında. Ancak, bu, bütün umut merkezlerimiz, buralarda çalışan, artık her mahalledeki muhtarlıklarda çalışan, evlerinden çıkıp ilk defa meslek hayatlarına başlayan kadınlarımız, genç kızlarımız... Daha çok kadın ağırlıklı seçti Başkanımız bunları. Onlarla ilk başta yaptığımız şeydi; biz dedik ki belediye olarak [diğer] kurumların mevzuatla tanımlanmış hizmetlerini tekrar tekrar yapmanın anlamı yok. Her kurum kendi mevzuatı çerçevesinde, yasal zorunluluk altında yapması gerekeni zaten yapsın. Biz aradaki köprüyü sağlayalım, bu vatandaşlarımızın ihtiyaç duyduğu, sosyal hizmetlerle ilgili olanları, artık yerel anlamda da, belediye anlamında da sosyal belediyecilik çatısı altında o kurumların karşılayamadığı hizmetleri de yerine getirelim, eksik kalanları tamamlayalım. Aslında bakış açısı temelde bunu oluşturdu bununla ilgili. Bunun için bu elli küsur kadar ilk defa evlerinden çıkmış, daha önce çalışma hayatları olmamış kadınlarımıza ve genç kızlarımıza eğitimler verdik. Hangi kurum hangi hizmetleri sunar? ... Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı hangi durumdaki kişilere ne tür hizmetleri veriyor? Bunun için şartları neler? Mevzuatları neler? Böyle biriyle mahallemizde karşılaştığımızda hangi evraklar gerekli, [diğer kurumlara ait] hangi numaralar ve kimlerle görüşülüyor? Geldiler, Sosyal Yardımlaşmadan topladık bu arkadaşlarımızı, anlattılar. Daha sonra Aile ve Sosyal Politikalar [Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler], ben zaten eski müdürüyüm, ben organize ettim... En çok karşılaşılan konular; evde engelli bakım hizmetleri, nakdi yardım. Huzur evine girişle ilgili talep varsa eğer kurum bakımı hizmetleri, bunlarla ilgili olan, o birimde çalışan arkadaşlarımız geldiler. Hangi şartlarda bu hizmetler nasıl sunuluyor? Hangi telefon numarası aranıyor? Hangi evraklar gerekli? Çünkü öyle bir durum var ki bazen vatandaş çok yaşlı, alzaymır, demans, ortopedik engelli vs. gibi bir durum oluyor; hem nereye müracaat edeceğini bilmiyor hem de o evrakları hazırlamaya gücü yetmiyor. Bu şekilde hangi kurumları sayabiliriz? Toplum destekli polis, denetimli serbestlik, sağlık müdürlüğü, ... milli eğitim, ... 7-8 tane kurum bu şekilde ... gelip daha çok sosyal hizmetlere ihtiyacı olan vatandaşlarla ilgili bu bilgileri arkadaşlarımıza verdiler. Bu

arkadaşlarımızla da bir saha çalışması içersindeydik biz. Kapı kapı, ev ev hiç taramadığımız yer kalmadı bu anlamda. Aslında bir yerde, diğer kurumların da çok hoşuna gitti ve işine geldi bu durum. Karşılaştıklarında böyle bir durumla, bu kurumlarla bağlantıyı sağlama, hastaneye gidecek, ona refakat etme, araç ayarlama, hasta malzemeleri lazım, bununla ilgili birimler veya belediyemizin imkânları doğrultusunda tekerlekli sandalye, akülü sandalye falan dağıttı başkanımız bir dönem bunlarla ilgili. ... İlk baştan itibaren aile içi ilişkiler, çocuklara yönelik cinsel istismar, kadına yönelik şiddet, madde bağımlılığı en çok karşılaştığımız sıkıntılı konulardan biri ama biliyorsunuz meslektaşım olarak; aile bunu ifade de etmiyor, genelde çok rahat bir şekilde, dayak yiyorsa da “yok falan filan” diyor, kapısına çarpmış birinde ilk ifadede. Bu anlamda hangi belirtiler kişide gördüğünüz [zaman], hangi belirtilerle bunu hissedebiliriz ve nasıl yardımcı olabiliriz anlamında ya onları [kadınları] bir kursa yönlendirme ya da danışmanlık terapi hizmetleri başlattık ...” (G/16, Danışman).

“... Bir çok belediye kendi mücavir alanları içerisinde sosyal projeler üretiyorlar ve hayata geçiriyorlar. Sosyal devlet zaten vatandaşını mağdur etmeyen ve vatandaşını geçimini sağlayabilecek olanakları yerine getiren devlettir. Biz belediye olarak... sosyal hizmetlerimiz var, bizim kadın-aile müdürlüğümüz var. Sırf bu konularla ilgileniyor. ... Mahallelerde kurmuş olduğumuz umut evlerimiz var, umut evleri de yoksul, ihtiyacı olan hastalara zaten ulaşım sağlıyoruz. ... Sosyal hizmet projelerimiz var, yeni doğan bebeklere. Biz zaten bunları Bakanlık onayı olsun olmasın, biz zaten yapıyoruz bulunduğumuz ilde. Bu anlamda dönemsel sosyal hizmetlerimiz oluyor. Dönemsel dediğimiz; kış geldiği zaman odunu kömürü olmayan insanlara yardımcı oluyoruz. ... Sonra yaşlılara evde bakım hizmeti veriyoruz, ... 250 tane fakir ve yoksul aileye yemek dağıtıyoruz, günde iki kez olmak üzere, öğlen ve akşam ekmeğe dağıtıyoruz. Bunun yanı sıra berber hizmeti veriyoruz; evde hasta ve yaşlı, dışarı çıkamayacak olan insanların ayağına, biz burdan berber götürüyoruz, bakımlarını yapıyoruz”. “...ev temizliği yapıyoruz” (G/19, BMÜ); (G/20, BMÜ).

Kamusal bir hizmet olan eğitim kurumlarının çevre düzenlemelerinden donatılarına, tamirine varıncaya değin tüm hizmetlerin merkezi hükümetten beklendiği anlaşılmaktadır. Belediye kanununda yer almasına rağmen belediye sorumluluğundaki hizmetlerin kendi istekleri doğrultusunda gerçekleştirildiği düşünülmektedir.

“Yalova’da ki Camilerin temizliğini, talep olduğu sürece, ufak tefek işlerini yapıyoruz. Aynı zamanda devletin yapması gereken veyahut da Milli eğitimin yapması gereken konularda da, biz, Yalova’da ki devlet okullarına, ... maddi ve manevi anlamda destek veriyoruz. Ufak tefek işlerini, bize gelen isteklerini, imkanlarımız dahilinde, hepsini yerine getirmeye çalışıyoruz” (G/19, BMÜ).

Sosyal belediyecilik çalışmaları kapsamında sağlık hizmetlerine erişimde güçlük yaşayan vatandaşların sağlık erişimine kolaylıklar sağlanmaktadır. Özellikle kronik hastalıklarda ve sürekli bakım gerektiren hastalıklarda bireylerin kendi imkânları yetersiz olduğunda sosyal destek ihtiyaçları daha fazla artmaktadır. Ulaşım başlı başına bir sorun alanı olarak değerlendirilebilir. Bunun içinde artan bu ihtiyacı Yalova belediyesi karşılamaktadır.

“... Sağlık hizmetlerinde de hasta, yaşlı kendi imkânlarıyla hastaneye gidemeyenlere belediyeden araç ayarlayıp götürüyoruz. Ambulans hizmetimiz var. Bursa Uludağ Üniversitesine düzenli olarak araç kaldırıyoruz”. “Kanser hastalarına, oraya [Uludağ Üniversitesi Eğitim Araştırma Hastanesi] gitme gücü olmayan hastalarımızı biz götürüyoruz, tedavilerini yaptırıp tekrar geri getiriyoruz” (G/19, BMÜ) ve (G/18, BMÜ).

3.3. Mikro Kredi

Yalova il özel idaresi tarafından mikro kredi ile ilgili olarak yapılan uygulamalar hakkında meclis üyeleri ile yapılan görüşmede elde edilen bilgilere göre meclis üyelerinin bir kısmı mikro kredi uygulamasından haberdar iken bir kısmı mevzuatlarında yer almasına rağmen mikro kredi konusu hakkında bir bilgi sahibi değildir.

Yalova İl özel idaresindeki meclis üyeleri bir ya da iki dönemdir meclis üyesi olarak görev yapmaktadır. Son dönemdeki (2014-2019 arası) görev yapan meclis üyeleri mikro kredi uygulamasının önceki dönemde yapılması ve kendi dönemlerinde hiç uygulanmamasından ötürü mikro kredi uygulamaları hakkında bilgi aktaramamışlardır. Ancak 2009-2014 döneminde ve tek seferlik bir uygulama şansı bulan ve İl genel meclisinde bir önceki dönemde de görev yapmış olan meclis üyeleri konu hakkında bilgi vermiştir ancak verilen bilgilerin doyurucu nitelikte olmadığı düşünülmektedir.

“Pek bilmiyorum” (G/1, İÖİ).

“Mikro kredi bizim dışımızdaki bir [uygulama], o daha çok şeyle alakalı, ne diyorlar ona, sanayi müdürlüğümüzün [KOSGEB’in hibe programları var], ... Bizde yok” (G/9, İÖİ).

“ ... Mikro kredi hakkında bir şey söyleyemeyim, onunla ilgili ... çünkü bir şey yapmadık” (G/10, İÖİ).

“Burada bayanlar için mikro krediler verildi. Bu konuda çalışan arkadaşlar var, yani bir iş sahibi olsun, insanlar küçük de olsa bu kredileri alıp hani ellerinden gelen bir sanat varsa onu kullansınlar diye o konuda destekler var” (G/3, İÖİ).

“Mikro kredi, benim bildiğim yine böyle yetenekli aileye, bayanlara ... yapılan yardımlar ve bu konuda becerilerini ortaya çıkararak hükümetimiz tarafından ... verilen bir kredi bunu biliyorum” (G/5, İÖİ).

“Eğer ...[proje] evrakları tamamı elinde varsa mikro krediyi zaten biz köylüye veyahut da yoksullara mikro krediyi veriyoruz il özel idaresi olarak” (G/6, İÖİ).

“Bizim verdiğimiz mikro kredi nasıl gidiyor bilmiyorum ama ilk çıktığındaki parasal değeriyle şu andaki değeri tam tutmuyor yani hukuken de sıkıntı oldu zaten” (G/7, İÖİ).

“... Enflasyondan ötürü... var da birde küçük paralarla bu işler çözülmüyor yani ancak o kazandığıyla... kendini idare ediyor, bu sefer de geri ödemede sıkıntı çıktı” (G/7, İÖİ).

“Hibe desteklerimiz var, verdiğimiz fidan-fide desteği yani bunlar karşılıksız. Bana göre bunlar geri dönüşüm kredilerinden daha iyi. Bizden çok önceki dönemlerde ...verdiler;

koyun falan verilmişti. Arıcılık, arıcılar falan destek verilmişti. Noldu, bu alanların çoğu icralık oldu yani yürütemediler işi. İki kovanla arıcılık olmaz. Yani böyle bir şey yok. İki kovanla arıcılık olmaz. Adam yapacaksa elli altmış kovan vereceksin. Ya doğru dürtüst yapacak. İki kovandan birinden çıkardığı balı kendi yiyor zaten ... geri dönüşü de olmuyor onun için. Ya hibe vereceksin veyahut da verdiğin destek ... sürdürebilir olmalı, yoksa işe yaramaz. İki kovan verildi, iki koyun verildi. Adamlar koyunları kurbanda kesti, yedi. Şimdi icra geliyor, işte yok 12 taksit yapalım yok bilmem ne yapalım. Onun için yani bence verilecek desteği, krediyi sürdürebilir olmalı ... yani geri dönüşü daha doğrusu vatandaşı memnun edecek ve artanlarla geri dönüşü olacak yoksa [yararlı olmuyor]" (G/7, İÖİ).

"Bunlar önemli tabi, mikro kredi; ... , özel idarede veriyoruz, mesela tarımda veriyoruz, çiftçilikte veriyoruz bunları, ceviz ekiminde alıyorlar, çilek ekiminde alıyorlar, bayanlara el örgülerinde destekleniyor, önemli şeyler bunlar, çünkü evdeki, işletme sahibi olmayan ama işletmeye yönelik evde eline bir şey geçen insanlar için önemli bir şey. O krediyi alıp ev ekonomisine katkı sağlanabiliyor, önemli bir şey mikro kredi, destekliyorum, inşallah daha da yükseltiriz oranı" (G/8, İÖİ).

3.4. Çocuk

Kendisini yetiştiren, koruma ve gözetimi sağlayan bireylere karşı bağımlı, yasal olarak ailesine bağlı ve 0-18yaş grubundaki tüm bireyler çocuk olarak kabul edilir. Çocuklar, kendi ayakları üzerinde durabilmeleri için geliştirme desteğine ihtiyaç duyan, fiziksel, duygusal, ahlaki gelişimlerini tamamlamamış ve bunların gelişimleri için desteklenmesi gereken nüfus grubu olarak değerlendirilebilir. 18 yaşına kadar tüm bireyler çocuktur (Çocuk Hakları Sözleşmesi, 1989).

Çocuklar gerek doğdukları andan itibaren gerekse 18 yaşına gelinceye kadar bakım, korunma ve gözetim ihtiyacı olan, eğitim hayatından kişisel gelişimlerine, spor aktivitelerinden sanatsal becerilerinin geliştirilmesine kadar bir dizi farklı alanlarda özel önem verilmesi gereken demografik bir gruptur. Aynı zamanda toplumun geleceğini şekillendiren bir özelliğe de sahiptir (Demir Gürdal, 2013:14-15).

Çocuklar, genellikle bir aile ortamında doğar, gelişimlerini sürdürür ve bağımsız bireyler olarak topluma katılım sağlarlar. Topluma katılım göstermeleri aynı zamanda toplumun yeniden üremesine de imkân sağlamak şeklinde de kendini gösterir. Bu gelişim ve katılım süreci her çocuk için başarılı bir biçimde gerçekleşmeyebilir. Bazen anne-babadan ayrı kalınması veya anne-babadan biri veya her ikisini kaybetme, bazen ebeveynlerin sağ olmasına rağmen başarılı bir toplumsal katılım gösterme hususunda ailelerin gelişimlerinin yeterli olamaması gibi nedenlerle veya bazen istenmeyen bir çocuk olunması gibi nedenlerden dolayı çocuklar ebeveynleri veya bakıcıları dışında kendilerini koruyacak, gözetecek, bakım ve korunmalarını sağlayacak sistemlere ihtiyaç duyabilirler. Sosyal devlet özelliğine sahip toplumlarda bu fonksiyonu üstlenmiş kamu kurumları bulunmaktadır. Bu kamu kurumlarının işleyişini de yasalar düzenlemekte, dolayısıyla toplumsal yapı, çocuklarla ilgili hizmetleri etkilemektedir denebilir. Çocukların toplumsal koruma altına alınması ve sosyal içerme (Yolcuoğlu, 2012:155) çerçevesinde sosyalleşmesi sağlanabilmektedir.

3.4.1. Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuk

Birbirlerini hukuki bağlarla ilişkilendirmiş bir yapı, kendini, aile olarak değerlendirilebilir. Aile, geleneksel bir değerlendirme olarak, toplumun yapı taşı oluşturulan bir unsurdur. Anne, baba ve çocuk üçlemesinden meydana gelir. Geniş aile, çekirdek aile, tek ebeveynli aile gibi farklı çeşitleri olsa da aileye bu vasfı veren temel unsurlardan biri de çocuğun varlığıdır. Çocuk, aile içinde kendi varlığını hissetme/fark etme; bakım, korunma ve gözetim görme; fiziksel, sosyal, ahlaki ve bilişsel gelişimini aile içinde tamamlama hakkına sahiptir. Bu hakkın aile tarafından, bazen ailenin kendinden kaynaklanan nedenlerle ya da ailenin de istemediği gerekçelerle yerine gelemediği durumlarda devlet, çocuğun yetişmesi sürecine dâhil olur. Ailenin yerine, devletin kendisi, çocuk için bu görevleri yerine getirir. Sadece aile değil bazen farklı bireysel ya da toplumsal nedenlerle de (savaş, doğal afet, tecavüz, istenmeyen gebelik sonrası doğum vb.) çocuk geleceğini inşa eden koruyucu-kollayıcı bir mekanizmanın dışında kalabilir. Her iki durumda da çocuğun yüksek yararı (Karataş, 2013:265) gözetilerek çocuk hakkında sosyal hizmet müdahalesi gerçekleştirilir.

Aileler veya çocuğun bakımından sorumlu yetişkinler, genellikle çocuklarının ekonomik ihtiyaçlarını karşılama konusunda isteklidirler. Ekonomik ilişkiye dayanan her türlü faaliyet bu kapsamda değerlendirilebilir. Çocuğun doğum öncesinden başlayıp hayata atılmasına kadar geçen süreçte bu korumacı yaklaşım kendini gösterir. Annenin/Kadının hamile olduğu öğrenildiği andan itibaren sağlık kontrolleri takip edilir. Çocuk doğduktan sonra beslenmesine, sağlığına özen gösterilir. Eğitim çağı gelince okula gönderilir. Eğitim sürecinde meslek edinme eğitimi için orta öğretim ya da yükseköğretime devam ettirilir. Bu örnekler ekonomik boyuta da olan faaliyetlerdendir. Bu maddi kaynak karşılanırken ya ailenin desteği vardır veya çocuğun velayetine sahip olanlar tarafından bu maddi katkı sağlanır ya da toplumsal kaynaklar kullanılarak bu ihtiyaç karşılanır. Ancak aileler her zaman ve sürekliliği kesintisiz bir biçimde ekonomik faaliyet sürdürme konusunda yetersiz kalabilir. Bu işlevselliğin yürütülemediği durumlarda sosyal hizmet devreye girerek tamamlayıcı bir rol üstlenir. Böylece çocuğun toplumsal hayata hazırlanması sağlanır.

Çocuğun ihtiyaçları sadece ekonomik boyutlu değildir. Eşzamanlı olarak karşılanması gereken sosyal, duygusal, fizyolojik vb. alanlarda da karşılanması gereken ihtiyaçları bulunmaktadır. Aileler ya da bakıcılar hem hukuki olarak hem de geleneksel bir değer olarak çocuklarının biyo-psiko-sosyal ihtiyaçları eşzamanlı karşılamakla yükümlüdür. Bu ihtiyaçlar karşılanamayarak ihmal söz konusu olduğunda, ya da kasten karşılanmayarak istismar söz konusu olduğunda ya da çocuğunun ihtiyaçlarının (Duman,2014:5) karşılanması gerektiğinin yeteri kadar farkında olmayan aileler için sosyal hizmet müdahalesi gerçekleştirilir.

Çocuklar, sosyal hizmet açısından risk gruplarının en özellikli gruplarından birisidir. 18 yaşına kadar herkes çocuktur ilkesiyle çalışmalar yürütülür. Çocuklar arasında da en çok bakım, korunma, gözetim ve barınma gibi konularda ailesi dışındaki sistemlere bağımlılık ihtiyacı olan çocuklar bir başka deyişle korunmaya ihtiyacı olan çocuklar risk

gruplandırmasında ilk sırada yer alır. Çocuklar aynı zamanda yetişkin insanlar tarafından fiziksel, duygusal ve cinsel istismara uğrayabilir. (Shardlow, 2013:1)

Meclis üyelerinin korunmaya ihtiyacı olan çocuk deyince sahip oldukları tutumlar birbirine benzer özellikler taşımaktadır. Ancak meclis üyelerinin bireysel deneyimleri başka insanların deneyimlediklerinin önüne geçebilmekte ve kendi deneyimledikleri yaşantılar tutumlarını belirleyici olabilmektedir.

“[Çocuğa] Ailesinden ilgi, alakadan eksik, muhtaç olan bir durum ... Sevgi, ... Ondan sonra da maddiyat geliyor” (G/1, İÖİ).

“... Şöyle yani, [çocuk] olağanüstü bir işkence çekiyorsa, ... zulüm ediliyorsa, onlar... öyle yani, birçok, çevremizde görüyoruz, ihtiyaç sahipleri yani çocuğun layıkıyla, itina, özenle yaşam sürmediğini görüyoruz zaten. İşte yoksulluk vesaire gibi. Bunun dışında öyle tarif edeceğimiz, çevremizde öyle bir şey, çocuk görmüyorum ben. Yani aileler elinden geldiğince, kendi bütçeleri oranında veyahut da kültür, gördüğü oranda ilgi, alaka çocuğun yaşamasını sağlamaya çalışıyorlar gördüğüm kadarıyla. Bizim o tarif ettiğimiz olumsuzluk, hani bir şey alana bakın, bilmem ne gibi bir durumla karşı karşıya olan bir aile, çocuk çevremizde göremiyorum” (G/1, İÖİ).

Meclis üyelerinin kendiliğinden sorumluluk duyup harekete geçme özellikleri geliştirilmesi gereken becerilerden birisi olarak düşünülmektedir. Bir sorunun giderilebilmesi için kamu yöneticilerinin resen harekete geçip önleyici çalışmalara ağırlık vermesi iyi bir bürokratik tutum olabilecektir. Sorunların ortaya çıktıktan sonra çözülmesi için harekete geçilmesi Türk bürokrasisinin marazlı tutumlarından birisidir. Toplumda görünür olmayan sorunların/durumların ortaya çıkartılması konusunda ilgili tutumlar farklılaşmaktadır.

“... Yani görmüyoruz öyle, biz ailelerini görüyoruz, ailelerde veyahutta kulaktan duyma bir durum varsa dikkatimizi çekiyor. Onun ötesinde bir araştırmacı falan da değiliz yani. Etrafımıza baktığımız zaman gördüğümüzü, duyduğumuzu konuşuyoruz. Yani kenarda köşede var mıdır, yok mudur, bunu araştırmak lazım mı, kimlerin araştırması lazım... Gerçi bu durumlar genelde mahalle muhtarları, köy muhtarları filan, bilgi sahibi oluyor; O, gerekli yerlere bu konuları taşıyorlar diye biliyorum ama ben çevremde yaşamadım, görmedim yani” (G/1, İÖİ).

3.4.2. İhmal ve İstismar Edilen Çocuk

Çocuk, fiziksel, bilişsel ve duygusal gelişimini tamamlamamış, baskı ve şiddete karşı dayanıksız, anlama/kavrama becerisi tamamlanmamış, incinebilir grupta yer alan bir bireydir. Ailelerin ya da çocuğun gelişiminden sorumlu olan bireylerin çocuğun bu özelliğine bilerek ya da bilmeyerek dikkat etmeksizin ya da kasıtlı olarak çocuğa yönelik yıkıcı tutum ve davranışları olabilir. Bu tutum ve davranışlardan çocuk fiziksel ve/veya ruhsal zarar görebilir. Bu zarar görme biçimi fiziksel, ekonomik, psikolojik/duygusal ve cinsel yönden zarar görme şeklinde gerçekleşebilir.

Çocuklar, kendi başlarına hayatlarını sürdürme becerisine ve yetkinliğine sahip değildirler. Özellikle 0-12 yaş grubu, tamamen bağımlı bir grup olarak değerlendirilebilir. Çevrelerinde olan biteni tam kavrama ve doğru olarak anlama/değerlendirme becerisi gelişmemiş / olgunlaşmamış/tamamlanmamış bireyler olarak yaşamlarını yetişkinlere bağımlı olarak sürdürürler. Çocukların bu özelliği, onların aynı zamanda çevrelerindeki risklere karşı da savunmasız halde olmalarına neden olmaktadır. Çocukların çevrelerindeki olan-biteni kavrama becerileri gelişinceye kadar savunmasızlıklarının meydana getirdiği riski giderecek olan mekanizma ise onların bakım ve gözetiminden sorumlu olan yetişkin bireyler veya aileleridir. Aileler, çocukları için sahip oldukları bu sorumlulukları yerine getirmekle yükümlüdür.

Çocukların ihtiyaçları zamanında, şartsız ve yeteri kadar karşılanmalıdır. Çocuğun duygusal, fizyolojik, sosyal vb. ihtiyaçlarının tam zamanında ve çocuğun duygusal, fizyolojik ve sosyal gelişimini tamamlayacak biçimde yeterince karşılanmaması çocuk ihmali ortaya çıkarmaktadır. Çocuğun bilişsel, duygusal ve fiziksel olgunlaşmasını tamamlamamış olmasından kaynaklanan nedenlerle çocuk üzerinden elde edilen her türlü menfaat çocuğun fiziksel, duygusal, ekonomik, cinsel istismarı şeklinde değerlendirilebilir.

Çocukların zorla çalıştırılmaları ve eğitim hakkından mahrum bırakılmaları önemli bir istismar sorunudur (Aktaş, 2006:20).

Çocuğa bilinçli olarak fiziksel zarar verilmesi, çocuk üzerinden ekonomik fayda elde etmek, çocuk bedeni üzerinden cinsel ihtiyaçlarını doğrudan ya da dolaylı olarak karşılamak, çocuğun göstermiş olduğu ilgi ve yakınlığı bilinçli olarak kullanıp bundan yarar elde etmek gibi durumlarda çocukların istismar edildiği söylenebilir.

Kadının sosyo-ekonomik açıdan güçlendirilmesi çocuklarda meydana gelen ihmal ve istismar durumlarını azaltmaya yardımcı olabilecektir (Aktaş, 2006:22).

Korunmaya ihtiyacı olan çocukların yaşadıkları sorunlar çok farklı nedenlerle ilintilidir. Çok farklı nedene dayalı oluşan sorunların çözümü de birden fazla yaklaşımla sağlanmalıdır. Korunmaya ihtiyacı olan çocuklar; anne ve/ya babası olmayan ya da bakıcıları tarafından korunmayan çocuklardan evi terk eden çocuklara, sokakta yaşayan ya da çalışan/çalıştırılan çocuklardan madde bağımlısı olan çocuklara kadar farklılaşabilmektedir. Yerel yönetimler, bu çocukların tespiti ve ihtiyaçlarının karşılanması ile ilgili konularda inisiyatif alabilir (Karataş, 2001: 225).

Bir durumu ya da sorun alanının ilk değerlendirmesi gerçekleştirilirken kişisel deneyimlerin önplana çıktığı görülmektedir. Çocuğa yönelik ihmal veya istismar gibi konularla ilgili bir değerlendirme yapılırken de bu durum dikkat çekmektedir. Ancak bu görmezden gelme, ihmal ve istismarın olmadığını varsayma hem ihmal ve istismar gerçeğini örtmüyor hem de bu konularda alınması gereken tedbirlerin alınmasını zorlaştıran bir etken/bakış açısı olarak düşünülmektedir. Zaman zaman ret/inkar tutumları (Yüksel, 2017:172) da görülebilmektedir. Yok sayma/görmezden gelme/farkında olmama tutumunun bir sorunun çözümünde, sorunun kendisinden daha derin, sorunlu bir alan/durum oluşturduğu söylenebilir.

“Çocuğa... yani bu çok istisna bir şeyler, yani ben inanmıyorum; hiç çevremde de yaşamadım. Çocuğa şiddet konusunda, çevremde hiç görmedim, yaşamadım, şahit olmadım, duymadım. Yani çevreme baktığım zaman. Ama genelde işte haberlerde falan bazen görüyoruz, duyuyoruz. Yani bu olağan dışı bir şey yani çocuğa şiddet olabilir mi? Suiistimal olabilir mi?” (G/1, İÖİ).

“İhmal ediyor diyemeyiz. Şimdi toplumun büyük bir kesimi... Türkiye’de aile bağları çok sıkı yani. Avrupa’dan da sıkı. Ben Avrupa’nın bir sürü ülkesine gittim, [Türkiye] oralarından daha sıkı. Ha, ihmal edenler var mı, var. Ama normalde insanlar... çocukları kırk yaşına da gelse onlardan elini çekmiyor yani. Avrupa’da böyle değilmiş... Yani Türkiye’de aile bağları çok sıkı, çocuklarını çok fazla ihmal etmiyorlar ama eden bir grup var mı? Var yani, grup demeyeyim de, eden insanlar var tabi, yani toplumda” (G/3, İÖİ).

“... Benim yaşım altmış, hala annem, işte babamız vefat etti; annem hala, oğlum bunu böle yap, bunu böle yap... yani tamam diyoruz, kırmıyoruz ...” (G/3, İÖİ).

“... Türk toplumu korumacı bir toplum. Çocuklarına karşı üstüne titrer. Tamam... İşte bazı aileler ilgilenmez, şey yapmaz ama büyük bir çoğunluğu bana göre çocuklarının iyi yerde gelmesini ister, iyi olmasını ister, iyi yerde görmek ister” (G/3, İÖİ).

“İstismarla ilgili çocukların küçük yaşta çalıştırılması; bunu söyleyebiliriz ...Yalova ...bizim bu yaşadığımız bölgede daha böyle kötü bir istismarlar söz konusu değil. Cinsel sapıklar var aramızda cinsel olarak ama Yalova’da şu an öyle bir şey mevcut yok yani ben duymadım” (G/5, İÖİ).

“Ben Türk toplumunda bunu ...parantez içinde söylüyorum kabullenmeyenlerdenim. Tekrar ediyorum, Türk toplumuna bunu yakıştıramıyorum ve kabullenemeyenlerdenim. Bu konuda yorum bile yapmak istemem. İstismar konusu çok hassas olduğum bir çizgi” (G/13, BMÜ).

“Televizyondan izlediğimiz, basından izlediğimiz kadar... Gördüklerimiz suça sürükleniyor tabi, kötü şeylere kapılıyorlar yani. Ama benim etrafımda böyle suça sürüklenen yok yani öyle. Onun için Allah korusun diyorum” (G/15, BMÜ).

Çocukla ilgili çevre diye değerlendirilen muhit; yakın tanıdıklar, aile, akraba ve komşu ilişkileriyle bağlı olan çevre düşünülmektedir. Bununla birlikte çocukların yaşadığı diğer köy/mahalle veya yerleşim yerindeki tüm yaşam alanlarının çocuklar için potansiyel sorun alanı olduğunun bilinmesi gerekir. Çocuğa şiddet konusunun cinsel istismar gibi özellikli durumları içerdiği ve bu durumların açığa çıkmasının, gerek kapalı mekânlarda gerçekleşmesi nedeniyle gerekse travmatik bağlanma (Özer, 2016:1) veya korku/tehdit/inanılmama gibi nedenlerle, zor olduğunun farkında olunmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

“Yani konu komşu derken yaşadığımız bölge, burada yani görebildiğimiz kadar. Yani illa komşularımızla, akrabalarımızla kalmıyor. Atıyorum köyün bütünü veyahutta ilde belirli bir yere kadar. Tabi kenar mahalleleri bilmiyoruz, belirli bir yere kadar muhakkak duyuyoruz, ediyoruz, şahit oluyoruz bu gibi şeylere ama buralarda göremiyorum böyle bir şey” (G/1, İÖİ).

Çocukların ihmal ve istismar durumları ile ilgili farkındalık düzeyleri bazı meclis üyelerinin düşüktür. İhmal ve istismar gibi durumlarda ilk akla gelen bilginin olumlu özelliklere sahip aileler olması, sorun yaşayan çocukları ve ailelerinin farkına varılmasını zorlaştırdığı düşünülmektedir. Öte yandan ailelerin büyük çoğunluğunun çocuklarına yönelik tutumlarının olumlu olduğu düşünülmektedir. Ailelerin çocuklarını ihmal veya istismar edebileceği düşünülememektedir. Dini öğretilerin çocukları yetiştirme konusunda ebeveynlerin tutumlarını etkilemesine dikkat çekilmektedir.

“Bölge bölge değişebilir bence, denilemez. Ama görmediğim, bilmediğim, işte kenar köşede kalmışlar [da ihmal olabilir] yani, benim görüşüm: denilemez” (G/1, İÖİ).

“Ya bence veli olarak, çocukları... yani anne baba olarak... [insanlar] zaten çocukları için yaşıyor ... insanlar, ülkemizde böyle yani. Bir defa, dinen, biz çocuklarımızı bir yere kadar, onları yetiştirme noktasında, gelişmesi noktasında [sorumluyuz]; bu, bizim; anne babaların vazifesi bu yani, yüzde doksanın üzeri... İşte görmediklerimizi say[m]ıyorum, duymadıklarımız, bilmediklerimizin dışında, yüzde doksanı diyelim çocuklarını iyi yetiştirmek yani iyi yaşatmak için çaba harcıyor elinden geldiği kadarıyla. Bırakın yani ötesi yani istismar etme noktasında yani çocuğa anne baba eziyet ettirir mi? [Çocuklarının] Gelişmesi noktasında yani ona herhangi bir imkan varken imkansızlık halinde bulundurmamak ister mi? Ben bu görüşte, öyle istismar edecek bir aile düşünemiyorum” (G/1, İÖİ).

“Yok. Yani onu belki bu toplumun içinde yüzde 10 gibi görüyorum. Onun ... dışında Türkiye’de ki aile toplumu, çocuk[luk]larından çok çok iyi. Hele şimdi, yeni nesilde bunu çok daha güzel fark ediyoruz. Yani nesilde, yeni nesilde babaların çocuklarla olan ilişkileri çok farklı. Eğitiminden tutun, oyunundan tutun... Hani eskiden biz ataerkil yetiştiğimiz için, özellikle babalar, çocuklardan uzak duruyordu ama şimdi [değişt], bunu toplumda görüyoruz yani ...” (G/12, BMÜ).

Ailelerin işsizlik, yoksulluk, madde bağımlılığı gibi toplumsal etkenlere bağlı olarak çocukları ile sağlıklı bir etkileşim içerisinde olamadıkları düşünülmektedir. Ailelerin çocukları için sağlamaları gereken bakım ve gözetimler ile ilgili sorumluluklarını yeteri kadar gerçekleştiremedikleri düşünülmektedir. Aynı zamanda bazı ailelerin çocuklarını ihmal ve istismar ettiği durumlar söz konusu olabilmektedir. Sağlıklı bir toplum üyesi yetiştiremeyen ebeveynlerin çocuklarının sosyal becerilerinin gelişimini tamamlayamadıkları ve ahlaki tutum kazandıramadıkları durumlarda çocukların suçla sürüklenebildikleri kabul edilebilir. Çocukların korunması, gözetimi ve toplumla uyum içerisinde yaşabilmeleri için hem ailelerinin desteklenmesi hem de çocukların desteklenmesi yararlı olabilecektir. Annelerin eğitimsizliği, babaların işsizliği çocuklarına yönelik ihmal ve istismar suçunu işlemelerine neden olabilir (Aktaş, 2006:18). Yerel yönetimlerin kentin hemşehrısı olan yeni üyelerini onurlandırdığı gibi risk grubundaki aileleri de bulup desteklenmesi gerekliliğine dikkat çekilmektedir.

“Bunları duyuyoruz, televizyonlar da olsun, haberler de olsun. Bu bilgileri alıyoruz. Bu gibi durumlar da, tabi ki çocukların korunması ve büyük cezaların olması, caydırıcı bir şeylerin ortaya konması lazım. İşte, böyle insanlar da çıkabiliyor. Bu gibi durumlar da sosyal faaliyet önemlidir. Oradaki insanlar, bu gibi durumlara düşmeden, ayıklayıcı noktalarda, mahalle muhtarları mı olur belediyeler mi olur. Nasıl bazen işlerine geldiğinde belediyeler örnek

veriyorum, Yalova'ya dışarıda[n] ikamet eden bir vatandaş gelsin. Onu, tespit edip buluyorlar, 'hoş geldiniz' diyorlar oy meselesiyle ilgili. O zaman bu gibi ihtiyaç sahiplerini de araştırırsınlar. Araştırılsın, tespit edilsin. O duruma düşmeden o çocukları koruma altına alınması lazım diye düşünüyorum. Risk altında olan aileleri tespit etmek lazımdır. Yani bir uyarı, denetleme yapılabilir; bu aile düzelebilir mi, düzelmez ise de koruma altına almak lazım" (G/1, İÖİ).

3.4.3. Suça Sürüklenen Çocuk

Çocuk, bilişsel ve sosyal olgunlaşmasını tamamlamamış olmasından ötürü davranışları ve sonuçları arasındaki bağlantıyı doğru olarak ilişkilendirememektedir. Bu nedenle yaptığı bir davranışın doğru ya da yanlış bir davranış olup olmadığını kavrayamamaktadır. Diğer yandan çocuk bilişsel gelişimi tamamlanmamış ve sosyal becerisi hala gelişmekte olan bir birey olarak varlığını toplum içinde geliştirmeye ve sürdürmeye ihtiyaç duymaktadır. Öte yandan çocuk içinde yaşadığı toplumun gerçekliklerinden etkilenmektedir. Ailelerinin koruma ve denetiminden uzak olan çocukların şiddete meyletme durumları önemli bir sorundur (Aktaş, 2006:18). Gerek yaptığı davranışın sonuçlarını muhakeme becerisi tamamlanmamış olmasından ötürü gerekse bireysel ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılamada dışlanma, eğitime ulaşamama, suç geçmişi olan bir çevrede yetişmesi ya da toplumsal fırsatlardan ihtiyacı kadar yararlanamaması başka bir deyişle toplumsal nedenlerden ötürü yasaya muhalefet ederek, çocuk, suça sürüklenmektedir.

Suç davranışı, yetişkinler için, yazılı toplumsal kurallara uyum konusundaki durumlarda kanuna muhalefet etme veya yasal davranış bozukluğu şeklinde ortaya çıktığı söylenebilir. Çocuğun gerçekleştirdiği eyleme ilişkin yaklaşımda çocuğun kanuna muhalefet etme durumunda toplumsal ve yasal tutumun suça sürüklenen çocuk şeklinde değerlendirildiği görülmektedir (Karataş, 2017:5-6). Yetişkinlerin yaptıkları eylemlerin sonuçlarını idrak edebildikleri ve yetişkinlerin suç davranışını kendi iradeleri ile gerçekleştirdikleri varsayılır. Aynı davranış 12-18 yaş grubundaki (işitme ve konuşma engelli bireylerde 15-21 yaş arası) çocuklar tarafından gerçekleştirdiğinde ise yaptıkları eylemlerin sonuçlarını kavrama becerilerinin gelişmekte olduğu ve toplumsal etkenler (baskılar) nedeniyle kendi iradelerinin başka dış etkenlerle etki altında kalması yüzünden çocukların suça sürüklendiği kabul edilir. Böylece yetişkinler yaptıkları suç davranışına ilişkin sorumlulukları kendileri üstlenirken çocukların yaptıkları aynı/benzer davranışlar nedeniyle suça sürüklendiği kabul edilir. Çocukların toplum tarafından korumacı bir yaklaşımla değerlendirilmesi halinde suça sürüklenen çocukların topluma kazandırılma/iyileştirme çalışmalarının başarılı olabilmesi için bu yaklaşımın daha verimli olacağı kabul edilir.

"...istisnalar dışındakiler değildir. Belirli kesimler de var. Sahipsiz, sahip çıkamamış çocuğuna, birtakım sebeplerden; anne babadan kaynaklı. Onlar dışarı da suça itiliyor. Onun dışında, hiçbir aile, çocuğunun o noktaya gelmesinde katkılı olamaz. Biraz da yoksulluktan, cahillikten, ilgisiz kalmaları belki sebep olabilir. Diğer yönde [bilerek] sürüklendiğini düşünemeyiz" (G/1, İÖİ).

Çocukların suça sürüklenmesi konusunda sadece sokakta değil aynı zamanda son 10 yıldır gelişen sosyal medya aracılığı ile yaygınlaşan şiddetin ve şiddet türlerinin de meclis üyeleri farkındadır. Şiddet davranışının yaygınlaşmasına neden olan etkenlerle mücadelede bireysel çabalardan bahsetmek mümkündür.

“Şiddet nerde var; televizyonda, gazetede... medya, Internet, oyunda birini öldürmek, bıçakla kesmek... bunlar çocuğa çok doğal gelir ve hayatta da öyle zannedilir. Biz bu örneği daha öncelerde Amerika da gördük. Bizim için o zamanlarda çok kötü geliyordu.Şimdi zaman zaman ülkemizde görüyoruz. 10 yaşındaki çocuk, diğerine şiddet yapıyor; bu mavi balina oyunu Türkiye’de çok can aldı. Bu tarz etkenlerde maalesef çocuklar suça sürükleniyor. Aslında yaptıkları üzerinde, çocuk onun suç olup olmadığına belki de bilincinde değil; Neden: Oynadığı oyunda, gördüğü filmde şiddet var, medyada şiddet var, görselde, yazıda şiddet var... Burada kesinlikle ciddi bir program yapılmalı. Ben şahsen birkaç oyunu şikayet ettim savcılara, verdim oyunların kaldırılması için. Bunlar çocukların psikolojisini, dengesini bozup onları farklı yerlere götürüyor. Şiddet var ve istemese de çocuklar suça sürükleniyor” (G/2, BMÜ).

Ailelerin çocuklarını denetlemesi, koruyup gözetmesi, arkadaş ilişkilerine dikkat etmesi beklentisi yüksektir. Ailelerin çocukları ile ilgilenmemelerinin sonucu olarak çocukların karşılaşacağı risklere dikkat çekilmektedir. Bu risk durumlarının da çocuğu ihmal anlamına geldiği ifade edilmektedir.

“Biraz edildiğini düşünüyorum. ... Hepimiz çocukluktan geçtik. [Çocuğun] Anne babasına karşı sorumluluğunu bilmesi lazım. Ama bir anne babada evladına karşı sorumluluğunu bilmesi lazım. Sen şimdi çocuğunu, diyelim iki tane çocuğun var. Erkek, kız farketmez. Çocuğunun nerede olduğunu bilmiyorsan, nereye çıkıp nereye [gittiğini], ne zaman geleceğini bilmiyorsan sorumsuz bir insansın. Ve o çocuk hakkında da bir hakkın olmaz. Çocuk oradan uyuşturucuya da teröre de bulaşır; anarşist olur. Bütün bunların sorumlusu da ailedir. Aile, çocuktan sorumludur. Sorumluluğu almamışsa, o çocukta hak iddia etmemesi lazım. Böyle şey olmaz, şimdi Yalova'da da var bir sürü. Bu uyuşturucular... Hepsi bulaşmış, ilkokula kadar gitmiş bunlar. Ya sen çocuğun kaçta eve geliyor, kaçta dersine çalışıyor, kaçta oyun oynuyor dışarıda, kaçta geliyor? Bunları sen disipline etmezsen aile olarak, sen görevini yapmamış sayılırsın” (G/11, BMÜ).

Ailelerin çocuklarına karşı çocuk yetiştirmede farklı tutumlarda oldukları bilinmektedir. Bazı ebeveyn tutumları şunlardır: Baskıcı-otoriter ana-baba tutumu, koruyucu ana-baba tutumu, ilgisiz-kayıtsız ana-baba tutumu, demokratik ana-baba tutumu vb. olarak değerlendirilebilir (Günalp, 2007:41-52). Ebeveynlerin çocuklarına yönelik yeni tutumlarından birisi olarak kabul edilen helikopter ebeveyn tutumu (Yılmaz, 2019:7) eleştirilmektedir.

“Ya illa ben, şiddeti dayak olarak düşünmüyorum. Manevi baskı, çocuğun bir sürü haklarından mahrum edilmesi, bana göre işte [şiddet] sadece iki tane tokatla [dövmek] demek değildir. Dayak atmadan da çok işkence gören vatandaşımız var. Çocuğu ...görüyoruz.

Çocuğu ezik yetiştiriyor, eğitimini engelliyor, çocuğu çalıştırıyor. Bunlar hep bence işkencedir. Dayaktan daha kötüdür” (G/12, BMÜ).

“Şimdi ailesine göre değişir tabi, yani ihmal eden de var, ihmal etmeyen de var. ... Çok fazla üzerine düşen de var yani, haşa ben şunu söylüyorum: Bizim şu zamanda, çocuğuna taparcasına, fazla müsamahakar mı deyim yani, o karakterini yerine getirmede, bir mücadele veren de var işte, kendisi ailesinden görmediklerini ... etmediklerini, kendisi yaşamadığını çocuğuna yaşatmak istiyor. Belki sekiz yaşında, beş yaşında; bakıyorsun makyaj yapıyor, niye; annesi babası bunu yapamamış, onu çocuğun üzerinde deniyor maalesef; ... yok sınır yok. Bu işte yani” (G/7, İÖİ).

Ebeveynlerinden biri ya da ikisini de kaybetmiş çocuklarla; refakatsiz küçüklerin (Tapan ve Derin, 2019:856) durumuna dikkat çekilmektedir. Bazı meclis üyelerinin çocukların özel durumlarıyla ilgili farkındalık düzeyi de yüksektir.

“... Parçalanmış ailelerin çocukları gündeme geliyor. Anne baba ayrılıyor, boşanıyor. ... Farklı evlilikler yapılıyor, çocuklar ortada kalabiliyor. ... Anne baba veya ikisinden bir tanesi vefat ediyor, [çocuk/lar] ortada kalıyor. ... Dede... bakma imkanı olmuyor. ... Yurt dışından ... şu anda ... savaş olan bölgelerden ülkemize gelen yabancı uyrukluların ... orada annesini babasını kaybeden, ... bakacak kimseleri olmayan çocuklar var gündemde...” (G/9, İÖİ).

İstismar, üzerinde denetim kurulabilen her türlü canlı ya da cansız varlıkların üzerinden yarar elde etme veya menfaat temin etme şeklinde tanımlanabilir. Çocuklar söz konusu olduğunda ise çocukların ekonomik, fiziksel ve duygusal zorbalığa karşı gösterebilecekleri direncin çok zayıf olması nedeniyle istismar, yetişkinlere göre, çocuklarda daha fazla gerçekleştirilebilir bir araca dönüşebilir.

“İlgilenmemek, ne bileyim; yollarda çalıştırmak. İşte görüyoruz yollarda, ... mendil satmaya çalışıyorlar. Cinsel istismar da olabilir yani, onun ötesinde, onların sırtından bir şeyler kazanmaya çalışmak, yani ne bileyim küçük yaşta çalıştırmak gibi” (G/3, İÖİ).

Anayasa, çocukların korunmasıyla ilgili olarak 41. ve 61. maddesi çerçevesinde devlete sorumluluklar yüklemektedir. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile de bu çalışmaların çerçevesini çizmektedir. Yine çocuklarla ilgili olarak bazı kamu kurumları hatırlanacak olursa kolluk kuvvetlerinin, adalet sisteminin, milli eğitimin ve sağlık bakanlığının da çocuklarla ilgili farklı ve ortak yükümlülükleri bulunmaktadır. Öte yandan kamu tüm bu sorumluluklarını bir hizmet çerçevesinde yürütmeye çalışırken, kamu, toplum tarafından yalnız bırakılmamalıdır. Çocuklarla ilgili iyi bir genel uygulama için, ailelerin çocuklarını sağlıklı olarak topluma kazandırması uygulamalarının önemine dikkat edilmelidir. Çocuklarla ilgili koruma, bakım ve gözetimin öncelikli olarak aile tarafından yerine getirilmesi hatırlatılmaktadır. Fakat ailenin sorumluluklarının yeterince yerine getirilmediğinde ve çocuklar için riskli deneyimler söz konusu olduğunda kamusal

müdahale gerekliliği hususunda farklı görüşler mevcuttur. Geleneksel yaklaşım sahibi meclis üyeleri bulunmaktadır.

“Valla devletten çok, bana göre aileye iş düşüyor yani. Şimdi devlet, herkesin çocuğunu takip etmez ancak mağdur olana yardım etmeye çalışır. ... Herkes kendi çocuğunu iyi takip etmeli ... genel olarak. Ailelere [de sorumluluk düşüyor] yani ben ... [çocuk yaptım] saldım, devlet yapsınla [korusunla] da iş bitmiyor yani. O [devlet] ne kadar [ilgilenecek]. mesela ... ailenizde iki tane, üç tane çocuk var, bunlarla baş edemeyip gönderip okula, bunu öğretmen halletsin dersiniz, orada kırk tane çocuk var, otuz tane çocuk var, onun halletmesi daha zor bir şey. Herkes kendi çocuğunu kendi takip edecek; ha yetmeyen yerde devlet destek olabilir, olur da işte. Ama kimin çocuğu tinerci, kimin çocuğu bilmem neci, bunu kimse takip etmez, ne Kaymakam takip eder, ne Belediye Başkanı takip eder ancak zor durumda olanlara yardım eder kurumlar diye düşünüyorum. Herkes kendi çocuğunu takip edecek yani, dünyaya getirdiyse bu çocuğu, bunun eğitiminden, şeyine kadar... Biz öyle yaptık veya en azından ben böyle düşünüyorum yani benim çocuklarım üniversiteyi bitirdi, ikisi de işte çalışıyorlar. Bir topluma faydalı insan yetiştirmek önemli olan ...” (G/3, İÖİ).

İnsan, davranışlarını sosyalleşme yoluyla şekillendirir. Bu sosyalleşme hem formal hem informal yollarla gerçekleşir. Formal yol gerek eğitim/öğretim gerekse diğer yasal düzenlemelerle geliştirilen programlar aracılığıyla meydana gelirken informal yol ise içinde yaşanan sosyal çevre değerlerinin içselleştirilmesiyle mümkün olabilir. Çocuğa yönelik davranış değişikliklerinin geçmişten günümüze iyileşme sürecinde olduğuna dikkat çekilmektedir.

“Çocuğa yönelik şiddet eskiden daha çoktu diye düşünüyorum. Şu anda, ... belli bir farkındalık var. Şu anda artık gözünü karartmış tabiri caizse bilinçsiz veya kötü niyetli olan insanlar tarafından yapılıyor. Eskiden kızını dövmeyen dizini döver, işte çocukları şımartmak [şımartmamak] lazım falan düşüncesiyle... bazıları terbiye etmek için bile ... [dayak] kullanılırdı ama onlar... bence bazıları şefkatten doğan şeylerdi şimdi şiddet artık tamamen art niyetle, kötü niyetle, çocuklara yapılan darplar ve yüklenmeler olarak değerlendiriyorum. Günümüzde çocuk dövme olayları azaldı ama eğer ki bir darp olayı varsa artık şiddettir bunun adı. Eskiden biraz terbiye etmek için falanda böyle kullanılırdı”. ... “Böyle, şefkat tokadı falan dediğimiz şeyler. ... Şimdi bunlar yapılmıyor. Herkes [Hiç kimse] toz kondurmuyor çocuğuna. ... Eğer çocuğa yönelik bir darp, kaba kuvvette bir müdahale varsa bunun adı artık şiddettir günümüzde” (G/4, İÖİ).

Çocuğun istismar edilme biçimi, çocuktan çocuğa değişmekte ve çocuğu istismar eden insanların istismar etme niteliklerine göre şekillenmektedir.

“... Ediliyor yani, ... küçücük çocuk, hem de böyle oyun oynar gibi, camlara yapıyor, para dileniyor, ben üzülüyorum yani; özellikle var olmasına rağmen, işte ayakkabı çıkarılarak falanda böyle bir mizansenle o çocuklar dilendiriliyor. Bizde son yıllarda, bu bizim göçmen, mülteciler falanda var, onlar falanda düşünecek olursak ... e tabi bu çocuk istismardır, o çocuk; okula gitmesi gerekir, oyun oynaması gerekir; soğukta incecik elbiselerle, ... dilenmeye çalışılıyor ... ajite ederek toplumu, yani bu istismardır” (G/4, İÖİ).

Çocukların ihmal edilmeleri farklı nedenlere dayalı olmaktadır. Farklı biçimlerde yeni ihmal çeşitlerinin türediği ve bu yeni ihmal türlerinin klasik ihmal durumlarından daha tehlikeli olabileceği öngörülmektedir.

“... Ortam çok müsait. ... Herkese, böyle küçücük çocukların önünde [tablet vs veriliyor], bir tek aile ve yakınları değil... İnternet üzerinden büyük bir tehlike altında aslında büyüklerde. Bir tehlike altında yetişkinlerde olsa... Bu anlamda diyecek olursak; işte marjinal grupların, boşanmış ailelerin çocuklarını, eşim öğretmen olduğu için biliyorum, genelde problemi olan çocukların, genelde aile bütünlüklerinin olmadıklarından böyle bir ... bilgimiz var. Ondan sonra ilgisiz çocuklar, işte bu marjinal grupların çocukları ve iki yaşındaki çocuk dahi susması [için] sussun diye ailesi tarafından verilen bir tablet ... çocuklar artık böyle, dünyanın her bir tarafından ... İnternet bilgi ağı, yanlış bilgilerle [karşılaşma] falan çok tehlikeli. Ben böyle sokakta dilendirmekten daha tehlikeli olduğunu düşünüyorum bu konunun, yanlış bilgilendirmelerin, yanlış yönlendirmeler...” (G/4, İÖİ).

Anne babaların ebeveynlik rollerini yerine getirmede kusurlu davranması ve çocuklarının ekonomik ihtiyaçlarını karşılamada gösterdikleri davranışların çocukların ihmal edildiğine dair tutumu pekiştirdiği görülmektedir. Sadece ekonomik ihtiyaçların karşılanması değil duygusal ihtiyaçlarının karşılanmaması da ihmal düşüncesini ortaya koymaktadır. Bu ihmal tutumlarının sosyal sorunların oluşmasına ilişkin etkisinden de bahsedilmektedir.

“Ekonomik... En çok ekonomik ... Bir de annelik görevini yapmıyor. İşte ne bileyim, ben yaşadım; çocuğu geldi. [Adam] Kumar oynuyordu, çocuğu bir lira para istedi, okula giderken önlükle. Adam “git” dedi. ... Bu da ihmaldir çocukları, bu şekilde ihmal ediyorlar. Kendisi kumar oynarken hiçbir şey yok ama çocuğuna bir lira para vermiyor; bu da ihmal” (G/6, İÖİ).

“... Zamanı çocuklara ayırmıyoruz; zannediyoruz ki maddi olarak imkanlarını sağlayınca bitiyor. Bu işte bitmiyor, yani çocuğun manevi olarak da eğitim olarak da anneye babaya ihtiyacı olduğu dönemlerde yanında olmamız lazım, destek olmamız lazım, yani iş yoğunluğundan veya işte yetişme tarzından da yani ihmalkarlık yapılıyor...” (G/7, İÖİ).

“Bu, mesela çocuk üzerinden, örneğin okul çağındaki çocukların çalıştırılması, mesela bu bir istismar yani, bir bakıyoruz çocuk okulda olması gereken zamanlarda [okulda değil], bunun çok önüne geçilmeye çalışılır, cezai müeyyideleri var ama... işte bakıyorsunuz, ... doğuda, güneydoğu da bu daha çok böyle. İşte tarım alanlarında belli zamanlarda göç yapılıyor, çocuklar ne kadar fazla olursa, ne kadar çok çalışırsa, o kadar para kazanılıyor gibi gözüküyor. Burada çocuklar istismar ediliyor, çocuğun asıl olması gereken yerler okullar. Bunun haricinde, çocuklara gereken ilgi, alaka yakınlaşma sağlanamadığı zaman, toplumda zararlı kesimlerin istismarına uğruyor; örneğin uyuşturucu, hap taşınması gibi... Toplumsal ... suçlara, ... hırsızlık, yaralama, gasp... O da ailelerin istismarından [veya ismalinden] yani ailelerin gerekli hassasiyeti göstermemesinden çocuklar bu tip suçlara ulaşabiliyor. ... Onun yanında cinsel istismar da var, belli bir kesimlerde, belli bir işte az da olsa, çok az sayıda da olsa, bu da var işte. Genç yaşta [erken] evlendirilmeler var, evlilikler var. Hani, şimdi biz bunun üzerine bayağı gidiyoruz ama maalesef hala böyle işte kontrol altına alınamayan, işte kolluk kuvvetlerinin uzanamadığı yerlerde bunlar hala bir istismar olarak karşımıza çıkıyor” (G/9, İÖİ).

Çocukların okul dışındaki zamanlarını ev haricinde geçirmede koruyucu alternatif mekânların/alanların yokluğu çeşitli sorunlara yol açabilmektedir. Çocuklar, okul dışı vakitlerini yerleşim yerlerindeki ortak alanları kullanarak değerlendirmektedir. Ancak bu alanlar, çocuklar için yeteri kadar güvenli alanlar olmayabilir. Kolluk kuvvetlerinin alacağı polisiye tedbirler yeteri kadar tüm sokakları kapsayıcı olmaktan uzaktır. Ayrıca bu polisiye tedbirlerin sürekli olması önleyici bir çabadan ziyade süreklilik arz etmesi halinde toplumu düzenleyici niteliğe bürünebilecek bir riski de içinde barındırabileceği düşünülmektedir. Bunun yerine çocukların/gençlerin kendi mahallelerinde oluşturulacak güvenli alanların/mekânların varlığına ihtiyaç vardır. Bu mekânlar spor alanları, okul dışı eğitim mekânları, sosyal-kültürel faaliyet alanları olabilir. Bu alanlar hem çocukların eğitim/öğretim süreçlerine katkı sunabilecek, eğitim becerilerini artıracak hem de madde kullanımının engellenmesi, enerjilerini spor yoluyla boşaltarak sağalmaları gibi katkılar sunabilecektir.

“Biz, mesela meclis üyesi olarak, geçen gün bir okula gittik. ... Orası da işte yukarısı bizim ... mahallesi dediğimiz yer. ... Uyuşturucunun biraz daha kullanıldığı bir bölge. O okulun müdürü dedi ki bize; “Bu şeyler de çocuklara çok bulaştırıyorlar bu işleri”. “Nasıl yani” dedim. [Uyuşturucuya] Bulaştırıyorlar, bu yüzden ... burada ... belediye [olarak] planda spor alanı olan bir yere bir spor sahası yaptırın dedi. Biz bunu olumlu karşıladık, doğru söylüyor. Çocuklar en azından okuldan çıktı, ders çalıştı, gitsin spor sahasında top oynasın. Bunları bizim geliştirmemiz lazım. Yerel yönetimler burada devreye giriyor. Yani onların daha fazla boş zamanını çalıp spora yönlendirmek, her türlü spora... sadece futbol demiyorum yani. Teniste olur, voleybolda olur, basketbolda olur. Bu gibi şeylere yormak, çocukları o şekilde yönlendirmek, yerel yönetimlerin zemin hazırlamak açısından vazifesi” (G/11, BMÜ).

Çocuklara yönelik hizmetlerin kamu sorumluluğunda ve güvencesinde kamusal bir hizmet olarak gerçekleştirilmesi söz konusudur. Her birey özeldir ve sadece insan olarak yaratılmasından ötürü; varlığı, hiçbir ayrıma tabi tutulmaksızın, değerlidir. Bir birey olan çocuklar için devletin koruyucu hizmetleri de zorunlu olarak yapılmalıdır.

“Yapılmasa olmaz. Şöyle çünkü onlar, birer şey yani. Bu ülkenin değerleri. ... O çocukların arasında ne cevherler var, yani bunları... tabi anne baba bakamıyorsa, parçalanmış bir aile ise veya eğitim düzeyi çok kötü ise bunlara devlet sahip çıkmalı” (G/3, İÖİ).

3.5. Engellilik

Engelliler, toplumsal kaynakları kamu aracılığı ile kullanırken kamu idarelerinin engelliler için sağladığı imkânları talep ederek ya da onlara sunulan hizmetleri doğrudan kullanarak yararlanır.

Engellilere yönelik hizmetlerin sunulmasında il genel meclisi üyelerinin engellilere yönelik hizmetleri değerlendirmeleri daha çok bireysel kanaatlerine dayanmaktadır. Toplumsal olarak görünürlüğü artan, toplumsal kaynaklardan eşit olarak yararlanmak isteyen engellilerin görünürlüğü ve toplumda karşılık görmesi söz konusudur.

Engellilerin toplumsal hayata katılımlarını sağlayan birkaç araçtan bahsedilecek olursa bunların istihdam, sosyal-kültürel etkinlikler, spor faaliyetlerine katılımı gibi konulardan

oluştugu görülecektir. Bu araçlara ulaşmak imkânı ise bireysel imkanlardan ziyade kamu destekli olması engellilerin bu ihtiyaçlarını karşılamaya daha elverişli bir ortam sunacaktır.

“Engelliler, hele son dönemlerde herkesin başının tacı oldu. Yeterli midir değil midir onu bilemiyorum ama engelliye herkesin saygısı sevgisi vardır. Son zamanlarda çok arttı bu, çok üst seviyelere geldi. Devletimiz de yardımcı oluyor her konuda ...” (G/1, İÖİ).

Kamu kurumlarında görev yapan meclis üyelerinin zaman zaman mecliste yapılan hizmetlerle ilgili olarak farklı seviyelerde farkındalık düzeyinde oldukları görülmüştür. Engellilerle ilgili meclislerin neler yaptığı üzerine bilgi düzeyleri araştırıldığında farklı cevaplar verilmiştir. İl özel idarelerinin engelliler ile ilgili ne tür çalışmalar yaptığı öğrenilmek istendiğine/sorulduğunda:

“Yok. Hiçbir çalışmaya şahit olmadım” (G/1, İÖİ).

denilmiştir. Ancak önceki görüşmelerden sağlanan bilgilerle engellilere yönelik özellikle spor kulüplerinin desteklenmesi, tekerlekli sandalye alımı gibi konular da ağırlıklı olarak çalışmalar yapıldığı ifade edildiğinde yapılan çalışmalar hatırlanmıştır.

“O, genellikle bütün spor camiasına yapılıyor. Özellikle engelli diye yapılmıyor. Engellilere biraz daha masraflı oluyor. Onlar yapıldı fakat engelli oldukları için değil. Onların talepleri, tekerlekli sandalyelerin biraz pahalı olduğu dikkatimizi çekiyor. Ama olması gerektiğini düşünüyorum çünkü tüm spor camiasına yapılan bir yardım bu. Özellikle engelli diye öyle bir çalışmaya daha şahit olmadım” (G/1, İÖİ).

“Engellilerde yine yerel yönetimler olarak büyük sorumluluklar düşüyor ama bu konuda belediyemiz olsun il genel meclisimiz olsun büyük özeni gösteriyor gerek eğitimleriyle ilgili gerek sporlarıyla ilgili işte kurdukları derneklere maddi ve manevi yardımlarını yapıyorlar” (G/5, İÖİ).

“Daha da ziyade sosyal aktivitelere, maddi ve manevi yardımlarda bulunuyoruz dernekleri vasıtası ile. Çalışmalarımız var spor konusunda biraz” (G/5, İÖİ).

“Engellilere de işte Yalova’dan mesela engellilere destek yapılıyor yani ne yapılıyor spor yapabilenlere destek yapılıyor işte. Avrupa’ya gidişleri falan sağlandı. ... Ne bileyim bir takım cihazlar alındı, verildi yani. Bisikletti... o tür aletler [yardım olarak] zaman zaman buradan da yapıldı, yapılıyor yani. O tür bir ihtiyacı olan gelirse buraya, destekleniyor. Geçen dönemde, epey bir ... engelli aracı teslim edildi, dağıtıldı. Belediyeler de bu konuda yapıyorlar bu işi” (G/3, İÖİ).

“Biz engellilere yönelik tabii... Türkiye’de son yıllarda çok büyük çalışmalar oldu, çok büyük gelişmeler oldu, çalışmalar devam ediyor. Bizlerde elimizden geldiği kadar onlara araç, özellikle tekerlekli araba, yönünden bayağı destek vermeye çalışıyoruz yani” (G/7, İÖİ).

“Engellilerle ilgili işte, bizim dediğimiz tekerlekli sandalye, bazen ilçelerde elektronik olan şey olan varya, akülü olan araçlarla ilgili, burada ortopedik tekerlekli sandalye takımının [desteklenmesi] bizim süper ligde oynuyorlar onlar, onlarla ilgili sandalye ... [alındı]” (G/17, İÖİ).

“Tekerlekli sandalye... bu basketbol takımı var, onlara işte tekerlekli sandalye yardımlarında bulundu özel idare. O tip şeylerde, ufak tip şeylerde, bir bisikletini [satın almak] yirmi - yirmi beş bin liradan aşağı değil bir tekerlekli sandalye. O tip şeylerde, yardımda talepte bulundular. İlimizi, Yalovamızı temsil ediyorlar diye... Tekerlekli sandalye takımı süper ligde oynuyorlar, Fenerbahçe, Galatasaray, Beşiktaş falan... Onlara, o konuda yardımda bulunduk ...” (G/17, İÖİ).

Engellilerin dikkate alınması toplumda uzun zaman almıştır, hala da kimi noktalarda bu eksiklikler hissedilmektedir. Bununla birlikte kamusal hizmet yürütücülerinde farkındalığın artması ve engellilerin görünürlüğünün artması üzerine engellilerin de yararlanabildiği alanlar çoğalmaktadır.

“Yapılan yollardır ... [kaldırımlardır] işte bunlarında engellilerin daha rahat kullanabilecek şekilde yapılması çalışılıyor. Biz, mesela eskiden köy tuvaletlerinde [proje] yapacağımız ...[zaman] engelli ... [tuvaleti] düşünmüyorduk ama şimdi bundan sonra yapılan projelerde, aşağı yukarı ... üç beş senedir ben burada olduğum sürece, her yaptığımız ... bir [projede] engellilere ihtiyacını karşılayabilecek şekilde, neyse tuvaletiydi, oturma yeri ... uygulamaya çalışıyoruz yani” (G/7, İÖİ).

“Yasal sorumluluk değil de uyandırdığımız için” (G/7, İÖİ).

“Zorunluluğumuz yok, şey bile yaptık yani biz, mesela bebek emzirme odası bile yaptım bir tane Kılıç köyünde. Yaptık, piknik alanı yaptık. Orada mesela annenin bebeğin işte altını değiştirip [bakım yapması için] ... emzirme odası dahi yaptık yani. İnsanların ihtiyaçlarını gördükçe, sosyalleştikçe [toplumsallaştıkça] daha farklı şeyler [ihtiyaçlar ve çözümler] çıkıyor yani” (G/7, İÖİ).

“Hepimiz engelli adayız, engelli vatandaşlarımız için önemli hizmetler son dönemlerde yapılıyor. İşte kapılar olsun, yürüyen merdivenler olsun, merdivenlerde geçiş olsun, bunlar çoğalmalı. ... Şeyler yapılmalı, mesela toplu taşıma araçlarını görüyoruz; engelli araç, engellilere geçiş şeklinde bir rampa falan yapıyorlar. Bakıyoruz engelli kafe diye bir kafeler açılıyor, bunlar çoğalmalı. Bunlar... sürekli desteklenmeli. İşte burada yerel yönetimlerde, devlet; kamu yerlerinde de, kamu binalarında da sürekli bunlar olmalı. Engelli... hepimizde engelli adayız, hep sahip çıkmamız lazım onlara” (G/8, İÖİ).

denilmektedir. Bu durumunda meclis üyelerinin özellikle risk grubu içerisinde yer alan ve öncelikli hizmet almasına özen gösterilmesi gereken gruplara yönelik çalışmalarda sosyal içermeyle ilişkili gerekli yaklaşımın yeteri kadar gelişmediği anlaşılmaktadır. Kişisel çabalarla yetinilmektedir. Kurumsal yaklaşımın geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Meclis organlarında görev yapan üyelerin bireysel deneyimleri, ailelerinden bir engellinin varlığı kamusal hizmetlerin anlaşılmasında empati becerilerini geliştirmekte ve engellilere yönelik hizmetlerin sağlanmasında yol açıcı bir özelliğe sahiptir.

“...Eskiden engelli insanlar engelinden ötürü bir yatağa bir odaya mahkum ediliyorlarmış. Şimdi son yıllarda ortaya çıkan farkındalık, alt yapıdaki iyileştirmeler, şunlarda bunlarda veya engelli vatandaşlardaki özgüvenin ortaya çıkışıyla bunu anladık. Her birimiz hani bir engelli adayız. Allah göstermesin, yaşlanınca bile; işte benim ... var; yürüyemeyen, her tarafı yaralı bir annem var. Pazartesi kontrole götüreceğim. Çıkarken ambulans servis görevlileriyle çıkardım, şu anda Pazartesi sabahın köründe nasıl, kiminle nasıl indirebilirim? Sadece bu kadar. Bak, ben kara kara bunu düşünüyorum şu an ve bu ömür boyu yatağa veya şeye bağlı olan insanları düşünün. Eskiden imkansızlıklar içinde, bu insanlar, bir yatağa, karanlık bir odaya ...yani ruh halleri de bozulur, mahkum ediliyorlarmış. Son yıllardaki bu farkındalıkla, gerçekten bu alt yapıda iyileşmeler, bu makinalar, yardımlar,...Bu insanları topluma kazandırdı, daha duyarlı insanlar ...Ben sonuna kadar engelli insanların, devletin de, vatandaşlarında, yakınlarında uzaktakilerinde sırtında taşıyacak kadar bu konuda duyarlı olunması gerektiğine inanıyorum. Bununla ilgili de biz İl özel idaresi olarak kırsalda yaşayan engelli insanların mevcut durumlarıyla ilgili, bir kalkınma ajansıya, ortak bir proje yürüttük. Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı [Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Yalova İl Müdürlüğü] bu konuda bir haritasını çıkardı bunların. Sosyal güvencesi, engel durumu, nedeni, erişebilirlik durumu, ... Mesela [şehirde] tekerlekli sandalyeyle çarşıya kadar gider ama köyde öyle olmayabilir. Bununla ilgili bizim yapacağımız, köylerdeki altyapı hizmetlerinde de engelli erişebilirliği konusunda nasıl kararlar almamız gerekiyor da öneren, paket olarak içeren bir kitap haline de getirdik. Böyle bir çalışmamızda var mesela. Engellilere ne yapılırsa azdır çünkü herkeste bir sakatlık geçmese başından ... yaşarsa yaşlanınca engelli oluyor zaten insanlar, ... bunu görüyoruz” (G/4, İÖİ).

Bireysel olarak insanların yaşadıkları zorluklar aynı zamanda toplumsal zorluklara karşılık gelir. Engellilik bir organ fonksiyon kaybını içermekle beraber organların fonksiyonlarını herhangi bir nedene bağlı olarak tam yerine getirememesini de içermektedir. Örneğin yaşlı ve hasta olmasından ötürü kendi imkanları ile tedavi sürecinde araç gereç desteğine ihtiyaç duyan bir insanda engelli hizmetlerinden yararlanabilecek birisi olarak değerlendirilmelidir. Bu durumda olan engellilerin (hastaların) doğal sosyal destek sisteminin yetersiz kaldığı durumlarda engelli destekleyecek ikincil bir sosyal destek sisteminden yararlanması engellinin iyilik halini arttıracaktır.

“... zaten bu hizmeti Aile Sosyal Politikaları [Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler] olsun sağlık müdürlüğü veya belediyelerde yeterince var. Mesela biz bunları, kendi Yalova adına konuşuyorum ben, Yalova il özel idaresi olarak mobil hizmet ve mobil iletişim konusunda Yalova’da bir sıkıntı yok. Bakın geçen yıl ciddi bir kar yağdı, bir hafta sürdü, iki üç gün sürdü. Diyaliz hastaları vardı. Diyaliz hastalarının diyaliz ünitesine bağlanması için bir kritik günleri ... dönemleri var. Biz gece sabaha kadar,... bütün işimizi gücümüzü, iş makinemizi varlığımızı ortaya koyarak, bizim sorumlu bölgemizdeymiş-değilmiş, bunu ayırt etmeksizin ... [diyaliz tedavisi için kullanılan] o aracı köye kadar götürecektir şekilde, [evinin] önünde, tüm ekipmanlarımızla gittik. ... O yolu açtık, o vatandaşlar bindiler ve Yalova’nın değişik yerlerinde, dağılık vaziyette, dağı, köyü de var, ... önde bizim makinalarımız, yolu açma [gittik]. İlk işimiz bu oldu. Ben bu konuda bir özverili ... olduğumuzu düşünüyorum.Yalnız Yalova ulaşımı, erişimi çok kolay her yere. En uzak köye bir saatte varıyoruz biz. Armutlu’nun ilçesine, bir köyüne, en uzak köye bir saatte ve yollarımız sıcak asfalt. Bu yüzden şunu düşündük.Yani bu konuda mesela işte bir ambulans hizmeti, hasta nakil... Yalova’daki mevcut araç gereç edevat, ... diğer kurumların verdiği hizmetlerin sayısal olarak

[durumu] yeterli yani bize çok ihtiyaç duyulmuyor. ... Farklı alanlara kaydırdık biz o hizmetlerimizi. ... Biz planladık mesela her köye geçici yaralanmalar, ameliyat olan, ... hasta yatağı alalım; otokontrolünü yapamayacak olduğumuzdan [ve] evde bakım servisi sağlık teşkilatının verdiğini bildiğimiz için [gerçekleştiremedik]. Yalova çok küçük, Sivas'ta görev yaptım. Sivas'ı düşünün, ne sağlık il müdürlüğü yetişir ne ... [İl Özel idare, ne Belediye] yetişir. 2 000 tane köyü var oranın.... Yalova'da bu konuda yeterince şey var, donanım var yani. Kurumların biz eksik olan tarafını tamamlamaya çalışıyoruz. Mesela diyaliz makinesi aldık; öyle diyeyim, hastaneye, Çınarcık hastanesine... Onu hediye [ettik] demeyeyim, bayağı planlı projeli bir iş, onu aldık, teslim ettik mesela” (G/4, İÖİ).

Engellilerin toplumsal hayata katılımı için gerekli olan düzenlemelerin engelliler dikkate alınarak yapılması gerektiği düşünülmektedir.

“... onları da desteklememiz lazım.Onlara da bir çareler düşünmemiz lazım. Yerleşim yerlerini ona göre yapmamız lazım. İşte o toplu taşıma araçlarını da onlara göre yapmamız lazım. Onların sıkıntı çekmemesi lazım” (G/6, İÖİ).

“... , bunu zaten şu anda, bizim biliyorsunuz, engellilere yönelik engelsiz kafemiz var, orada engelli çocuklar daha çok çalıştırılarak, topluma kazandırılmak isteniyor. Ama tam anlamıyla engellik [sorunlarının çözümü] hakikaten bayağı büyük bir iş. Bunu ben yerel yönetimlerin desteksiz yapabileceğine inanmıyorum. Tam anlamıyla yapamaz, yeterli hizmeti veremeyebilir” (G/19, BMÜ).

Ancak engellilerin ihtiyaçlarının karşılanması için taleplerin kurumsal bir çatı altında gelmesi gerektiğine dikkat çekilirken bireysel taleplerin olmadığı ya da olan taleplerinde (yeteri kadar) karşılanmadığı ifade edilmektedir.

“Kurumsallara cevap veriyoruz ...” (G/6, İÖİ).

“... engellilere de bizim ... hükümetimiz [tarafından] zaten gerekli destek veriliyor. Engellilerin raporlarına göre tabi. Engelli araçları temin ediyoruz. Onun haricinde, engelli spor kulüplerimiz var bizim, Yalova sporu, ortopedik spor kulübü var bizim. ... Mesela basketbol kulübümüz var. Biz onların o basket oynadıkları araçlarını, aldığımız kararla destek veriyoruz. Pahalı da araçlar yani ha. Toptan mesela on tane, on beş tane alamıyoruz da mesela ihtiyaç olarak, iki tane alıyoruz, ihtiyaçta iki tane daha alıyoruz böyle”. ... “İşte spor malzemelerine destek veriyoruz engellilerimiz için, bizim yapamayacağımız şey yoktur yani. Talep geldiğinde, onlarla ilgili bütçemiz imkanlarını da değerlendirerek karar alıp destek oluyoruz” (G/9, İÖİ).

“Engellilerle ilgili bir çalışma. ... Yalova da birkaç tane engelliler ... dernekleri var. Özellikle bizim bir tek yaptığımız engellilere, mesela onların turnuvalarını falan, forma falan, ondan sonra elektrikli, şarjlı sandalyeler alıyoruz, diğer sandalyeler de alıyoruz, fazla yapılan bir yardım yok yani, bunları yapıyoruz” (G/10, İÖİ).

“... bu zamana kadar engellilerin gönderdiği bütün teklifleri kabul ettik. İl özel idaresi, il genel meclisi gereken yardımı yapıyor” (G/6, İÖİ).

Yalova ili özelinde il özel idaresinin 2014-2019 arasındaki dönemde meclis çalışmalarında engellilere yönelik sportif destek dışında yapılan çalışmaların olmadığı ifade edilmiştir.

“Yok, yok şu an” (G/10, İÖİ).

Yerel yönetim olarak benzer fonksiyonları üstlenen, aynı ilin farklı coğrafi alanlarında (mücavir alan ve mücavir alan dışı) hizmet yürüten il genel meclisi ve belediye meclis üyeleri, kurumlarının fonksiyonundan ve kişisel özelliklerinden kaynaklanan nedenlere bağlı olarak hizmetlerin projelendirmesinden yürütülmesine, çeşitli projelerin desteklenmesine varıncaya değin kimi noktalarda benzeşmekte ve bazen de farklılaşmaktadırlar. Yalova İl özel idaresi engelli sporcuların araç gereç ihtiyaçlarına daha çok yoğunlaşmışken Yalova Belediyesi araç-gereç dışında spor kulübü derneklerinin kurumsal ihtiyaçlarına da cevap vermeye çalışmaktadır.

“Yalova’da iki ya da üç tane engelliler ile ilgili dernek var. Çok da iyi çalışıyorlar. Başarılılar. Belediyenin bu konuda destekleri var. Belediye, sosyal sorumluluk projesi adı altında bunlara bir şekilde aracı oluyor. Mesela engellilere tekerlekli sandalye verilmesi. Her dönemde 200 - 300 tane tekerlekli sandalye getirme gibi. Engellilere karşı ciddi bir yerel yönetimlerin katkısı var” (G/2, BMÜ).

“Bağlı buldukları derneklerin kiraları var, onlara destekler sağlanıyor. Yaşlı olduğunda öncelik sağlanıyor, ihtiyaç sahiplerine, anında ambulanslar, evde bakım gerekirse evde bakım yapılıyor. Bunu belediyeler çok güzel yapıyor, bu yönde bütün belediyeleri tebrik ediyoruz. Yalova belediyesi aynı şekilde çalışıyor” (G/2, BMÜ).

“Evet, ... yapılıyor, spor müsabakaları var, onlar ayarlanıyor. Yani onlara da bir yaşam sevinci haline gelecek bir şey yapılıyor, spor alanları açıldı” (G/15, BMÜ).

Engellilerin hayatını kolaylaştıran ve toplumsal katılımlarının önündeki fiziki/yapısal engelleri aşmak için yapılan düzenlemelerin belediye tarafından dikkate alındığı görülmektedir. Yapılan kanuni düzenlemelere yapılan (pozitif/negatif) vurgu meclis üyelerinin genel düzenlemelere ilişkin bakış açılarını da ortaya koymaktadır.

“Başarılı merkezi talimatlarla başlayan, yaklaşık on yıldır, bu iş çok daha ciddi şekilde yapılıyor. Kaldırımlarda iniş çıkışların, kaldırım üzerindeki, gri renkli bordüllerin, devlet dairelerine girerken rampa ve asansörlerin yapılması. ... Fiziksel engelli kardeşlerimiz için bir çok çalışma yapılıyor. Bu konuda hem merkezi yönetim hem de yerel yönetim üzerine düşen bütün görevi yapıyor. Burada bir eksiklik görmüyoruz. İhtiyaçlarını her türlü karşılayabiliyor. ... Her insan engelli olma adayıdır. Ona göre yaşamak, ona göre davranmamız lazım” (G/2, BMÜ).

Engellilerin toplumsal hayata katılımlarının önemli olduğunu, engellinin kendisini değerli hissetmesinin önemine vurgu yapan görüşmelerde olmuştur. Bireyin toplumsal hayata katılımı ve bu süre zarfında ortaya koyduğu becerilerle toplumsal katma değer üretmesinin engelli bireyler içinde önemli olduğuna dikkat çekilmektedir.

“Belediye tarafından da güzel şeyler yapılıyor. Sosyal Hizmetlerde de güzel şeyler yapılıyor. Öyle duyuyorum. Engellilere, engelli olmadığımı hissettirebilmek önemli. Engelli olmadığımı hissettirdiğiniz an, o kardeşlerimizden var ya her birini alırsın. Ama herşey nerde yetiyor biliyor musun? Ben dedim ya bi kadının, kadın konukevinde, sadece git, yap, ye, iç değil. Sadece o değil. Biraz da kendi emeğini bir şeylere döküp bende böyle [kendi üretimimle topluma katkı verici] şeyler yapabiliyorum hazzını vermek lazım dedim ya. Engellilerde de aynı. Birinin ayakları yoktur, birinin elleri yoktur, birisi özürdür [engellidir] vesairedir. Ama onlarda bir şeyi yapabiliyorum hissini verebilmek, o hazzı verebilmek adına, onlara bizim yardımcı olmamız lazım” (G/11, BMÜ).

Gerçek engelliliğin fiziksel ya da zihinsel engellilikte olmadığını, bilakis üretim becerisinden yoksun olmanın, topluma katkı üretmemenin kendisinin bir engellilik olduğuna dair felsefi görüşlerde paylaşılmıştır.

“Yani var diye biliyorum. Engelliler adına yani engelli bir kardeşimiz var. A. diye. O’da onların zaten başkanı galiba. ... [Onlara yardım] yapılıyor diye biliyorum. Gerekli bütün sosyal yardımlar yapılıyor bunlara. Dışarda engelsiz diye gezen, engellilerden beter insanlar var. Hayatında hiçbir şey yapmamış, hiçbir çapaya sap olamamış, hiç bir işte “Bende bunu yaptım” diyemeyen insanlar var. Hiç birşey yapmıyorsun. Bence, asıl bu insanlar engelli. Bu gerçek engelli kardeşimize bir şeyleri başarmanın verdiği hazzı, biz onlara verirsek var ya, bu iş biter ya” (G/11, BMÜ).

Engellilere yönelik yapılan düzenlemelerin yasal sorumluluklar ve zorunluluklar çerçevesinde gerçekleştirilen örnekleri de görülebilmektedir. Engellilerin yararlanabileceği düzenlemelerde, eksik gerçekleştirilen ya da yanlış yapılan, altyapı veya üstyapı hizmetleri yeniden projelendirilerek engellilerin hizmetine sunulmaktadır.

“Bizim bu konuda ödüllerimiz bile var, gerçekten engellilere yönelik yok yok. Bizim Yalova için söylüyorum, her türlü ... [isteklerini] yerine getirdik. 3 Aralık, biliyorsunuz engelliler günüydü. Yine çok yardımcı olduk. Başkan o konuda çok duyarlı, hatta hiç engelli bile demez; özel insanlar der. Bütün desteği veriyoruz. Ulaşılabilirlik adına da veriyoruz dikkat ediyorsanız” (G/14, BMÜ).

“Şimdi o düzenlemeler bize yasa gereği geldi zaten” (G/14, BMÜ).

“Evet, mesela yanlış olan bir şeyler olmuştu. Onlar düzeltildi. Tekrar yeniden yapıldı. Görme özürü [engelli] arkadaşların yollarıyla ilgili... o yasanın, taşın büyüklüğü falan değişti, o yeniden yapıldı, bir sürü şeyler ama ... yani direk bir proje kapsamında bir şey yapılmış değil” (G/14, BMÜ).

Engelliler için yapılan yasal düzenlemelerin varlığının engelliler için yeterli olmadığı dikkate alınmalıdır. Gerek yasal düzenlemelerin varlığı ve uygulanması gerekse uygulamada hayatın herhangi bir zamanında ve herhangi bir yerde engellilere yönelik yapılan çalışmalar amacına uygun bir biçimde yerine ulaşamayabilmektedir. Tüm yasal düzenlemeler istedik ölçüde yerine getirilmiş olsa bile bazen toplumsal duyarsızlıklar nedeniyle yapılan çalışmalardan beklenen verim sınırlanabilmektedir.

“Son zamanlarda çok bilinçlenmeye başladık hepimiz, bütün toplum olarak. Yani bilinçlenmeye başladık ama yapıyor, yapılan yerlerde işgal ediliyor; mesela engelli rampaları, arabalar tarafından, bilmem neden [işgal ediliyor] ... yani bu ne olacak bilemiyorum ben. Evinde engellisi olan bunu tabi kendisi düzgün uyguluyor, anlayabiliyor ama olmayanda maalesef bunların farkında değil hala daha. Daha çok bilinçlenmek gerekiyor bu konuda” (G/15, BMÜ).

Yerel yönetimlerden Yalova Belediyesinin engelliler için verdiği destekler, engellilerin ihtiyaç duyduğu, dile getirdiği isteğe ve belediyenin ilgili kurullarının alacağı karara göre şekillenebilmektedir.

“Bayağı belediye olarak biz yapıyoruz. Mesela sandalye gereksinimi oluyor, yatak gereksinimi oluyor engelli olup da. Genellikle bu konuda ulaştırıyoruz yani yerlerine bunu yapabiliyoruz. Başka... engelli olarak ... otobüs rampaları falan var herhalde, evet onlar var” (G/15, BMÜ).

3.6. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

Şiddet; bireylerin arzu etmedikleri biçimde meydana gelen fiziksel, ekonomik, duygusal/psikolojik ve cinsel yönden saldırıya uğrayarak fiziksel, ekonomik, duygusal/psikolojik olarak ve cinsel sağlık yönünden zarar görülmesidir denebilir.

Şiddet, uygulayanlar tarafından mağdurlar/kurbanlar (Özateş, 2009:100) üzerinde isteyerek ya da (kimi durumlarda) bilinçsizce güç gösterme, kendini haklı çıkarma, baskı kurma; ekonomik, duygusal veya cinsel menfaat sağlama gibi amaçlarla kendini tatmin edebilmek için yapılan ve mağdur/kurban tarafından fark edilen ya da fark edilmeyen bir biçimde gerçekleştirilen ve mağdurda acı/travma oluşturan her türlü durum olarak değerlendirilebilir.

Aile içi ilişkilerin yeteri kadar sağlıklı yürütülemediği ailelerde, sorun çözme becerisinden yoksun erkeğin ve kadının yürütemediği ilişkilerde, özellikle erkekten kadına yönelik gerçekleştirilen sözlü ve fiziki saldırganlık durumunda şiddet ve şiddet mağduru meydana gelmektedir. Bu mağduriyeti yaşayanlar ise genellikle kadınlardır (İbiloğlu, 2012:206).

Kadına yönelik şiddet konusunda ise bir bireyin kadın olmasından kaynaklanan nedenlerden ötürü fiziksel şiddete maruz kalarak dayak yemesi, ekonomik olarak gelir sahibi edilmemesi ve/veya ihtiyaçlarının karşılanmaması, duygusal ve psikolojik olarak örselenmesi ve istemediği gayri-meşru bir cinsel ilişkiye zorlanması gibi durumlar kadına yönelik şiddet çeşitleri olarak açıklanabilir (Güler, Tel ve Tuncay, 2005:51-56).

Kadına yönelik aile içi şiddet kavramı ise kadının aile/ev içinde eşinden ya da aynı hane içinde bir arada yaşadığı diğer bireylerden (baba, kardeş, çocuk veya birlikte yaşadığı bir insan tarafından) kendisine yönelik yapılan fiziksel şiddet, ekonomik faaliyetlerin kısıtlanması, duygusal/psikolojik baskı ve cinsel istismar (Page ve İnce, 2008:82) olarak açıklanabilir.

3.6.1. Şiddetin Sonuçları

Fiziksel şiddet, evdeki dominant karakter tarafından kadının/erkeğin aile/ev içinde fiziksel olarak zarar görmesidir. Bu zarar, bazen ateşli, yaralayıcı silah ve aletlerle gerçekleştirilirken bazen de evdeki kullanılan eşyalar aracılığıyla görülür. Doğrudan el-ayak gibi organlar kullanılarak kadının/erkeğin gözüne, yüzüne, koluna, bacağına vb. organları hedef gözeterek ya da rastgele vurmak suretiyle; ya da sigara söndürme, kaynamış su ya da kızgın yağ serpmeye/dökme gibi yanıcı ve yakıcı yöntemler kullanmak suretiyle de fiziksel şiddet gerçekleştirilebilir. İnsan organizmasının onaylamadığı, acı duyduğu ve tüm ağrı eşiklerini geçen baskı durumları fiziksel şiddet olarak görülebilir.

Ekonomik şiddet, kadının kendi başına ekonomik bir faaliyet içine girememesi, girme isteğinin engellenmesi, ekonomik bir faaliyet (bir işyerinde çalışma, bir işyeri açma, geçici ve sürekli gelir elde edebileceği bir sistemin içinde yer alarak parasal kazanç elde etmesi gibi) gerçekleştirdiğinde ise elde ettiği kazancı kendisinin (bazen hiç) kullanamaması; bunların dışında zorla çalıştırılma, elde ettiği gelirin ailenin ekonomik hayatını devam ettirebilmesi ve/veya kendisi için değil hanede dominant olan karakterin harcaması (genellikle koca veya bazen baba-abi/kardeş vb.), kazanç elde edilmesi için yasal olmayan ve toplumsal onay görmeyen fuhuş, hırsızlık gibi aynı zamanda suç olan eylemlere zorlanarak bundan elde ettiği yasadışı ve gayri meşru menfaati yine aile içindeki dominant karakterin kullanması gibi durumlar ekonomik şiddet olarak görülebilir.

Duygusal ve psikolojik şiddet; bireyin hissettikleri ile ilgili olarak bireyi etki altına almak ve bireydeki özgüvenin yok edilmesi, bireye kendisini değersiz hissettirerek özsaygısının yitimine neden olmak, ev/aile ortamında eş/aile üyelerine yönelik ilgisizlik ve sevgisizliğin varlığı, bireyin arzu etmediği biçimde düşünmeye zorlanması, kendi iradesinin yok sayılması gibi bireyin duyu dünyasının baskılanması ve psikolojik etki altına alınması, bireyin uğradığı duygusal ve psikolojik şiddet olarak tanımlanabilir.

Aile içi cinsel istismar ve taciz suçu oransal olarak bilinmese de ülkemizde var olan bir sorundur (Aktaş, 2006:18). Cinsel şiddet, kadın veya erkeğin biyolojik ve psikolojik olarak uygun olmadığı zaman ve mekânlarda iradesi (kendi isteği) dışında cinsel birlikteliğe zorlanması olarak düşünülebilir. Nikâhsız ilişkiye zorlanmak da aynı zamanda taciz ve tecavüz özelliği de taşıyabilir.

Kadınların yaşadığı sorunların çok faktörlü özelliği, yaşanan sorunların giderilebilmesi için uzun erimli ve çok boyutlu çalışmalara olan ihtiyacı artırmaktadır (Aktaş, 2006:16).

Anayasanın 41. maddesi ailenin düzeni, kadının ve çocuğun korunması ile ilgili düzenlemelerde devleti yükümlü tutmaktadır.

Yasal düzenlemelerin varlığı, eşitliklerin belirginleşmesini sağlamaya her zaman yeterli olmuyor ve aktüel yaşamdaki gerçekliği dönüştürmüyor veya gerçeklikle örtüşmüyor denebilir. Bu nedenle tüm ülkelerde risk gruplarının varlığı belirginleşiyor ve risk gruplarının korunmasına olan ihtiyaç artmaktadır. Özellikle gelişmiş ve müreffeh ülkelerdeki sosyo-ekonomik durumları açıklayan eşitliği artırıcı göstergelerin varlığı aynı zamanda bireylerin hayatında da eşitliğin sağlanabildiğini göstermeye yeterli olmayabilir. Bu nedenle sosyo-ekonomik eşitliği sağlayacak olan temel adalet becerilerinin tabana yayılmasında başka bir deyişle bireylerin gündelik hayatının bir parçası halindeki beceriye dönüştürülmesi gerçek adaleti ve eşitliği sağlamaya yardımcı olabilir.

Kadının aile içi şiddet görmesine rağmen şiddet eyleminde bulunan faile yönelik tepki geliştirememesinin nedenleri olarak, önceden, erkeğe karşı gelmemesi gerektiği gibi öğrendiği bilgiler ve bunların içselleştirilmesi; yaşadığı çaresizliğe yönelik başatma becerisini geliştirememiş olması; ev içinde yaşanan olayların dışarıya aktarılmaması gerektiği ile ilgili tutumları ile toplumsal destek mekanizmaların işlevselliğinin kendini tam olarak koruyabileceğine dair güvence hissettirmemesi veya bunlardan habersiz olması gibi etkenler sayılabilir (Aktaş, 2006:43-58). Öğrenilmiş çaresizlik geliştiren bir birey kamusal destek mekanizmalarını bilse bile bu hizmetlerden yararlanmaya ya inancı düşüktür ya da cesareti kırılmıştır veya kalmamış da olabilir.

Kadına yönelik şiddetin nedenlerinden birisinin toplumsal cinsiyete dayalı çocuk yetiştirme tutumlarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı çocuk yetiştirme tutumunun değiştirilerek kız ve erkek çocuklarına eşit davranılması gerektiği, eşit davranılmasıyla birlikte çocukların küçüklükte ve yetişkinlikte de birbirlerine zarar verme olasılıklarının azalacağı varsayılmaktadır.

“Ne desek, temel ilkokuldan başlayacak. ... Bugün ilkokul, anaokulunda olan kız çocuğu, 20 sene sonra bir annedir ama bunu ilkokulda öğrendiği zaman, şiddetin olmaması gerektiğini öğrendiği zaman, başına bir şey geldiği zaman gizlememesi, açığa vurması gerektiğini bildiği zaman... yani ilerde o bir anne olduğu zaman, çocuğuna zaten öyle davranmayacaktır [diğer kadın katılımcı evet ifadeleriyle destekliyor]. Yani yine temel diyorum ben. Temelden başlayıp... ... Benim Türkiye’de gördüğüm bir farklılık var. Kız çocuğu ailede farklı yetiştiriliyor, erkek çocuğu farklı yetiştiriliyor. Bir kız çocuğuna saat 6,7,8 karanlık olduğu zaman dışarıya çıkamayacağına veya ekme alınacak, unutulmuş veya sen kızsın gidip alamazsın, abin gitsin veya kardeşin gitsin dendiğinde yani sen kızsın, sen bir kahveye girip oturamazsın, bir kahve içemezsin erkeklerin olduğu yerde denmemesi gerektiğini... Yani bunların farklı yerlerde, kırsal kesimlerde yani bir şekilde kızlarla erkeklerin ...onların bir arada olmaması gerektiğini, kötü bir şey başına geleceğini aile düşünerek [izin vermiyor] yani” (G/20, BMÜ).

“Erkek çocuk, [kız] sınıf arkadaşıyla neden okuldan gelirken bir kahveye oturup da bir kahve içemesin, hep kötü yormamak lazım; kız çocuğunun beynine bunu girmek lazım, erkek çocuğuna da bunu söylemek lazım, eğer bir kız çocuğuyla bir yere oturduğunda kötü anlamlı düşünmemesi gerektiğinin öğretilmesi lazım. Bu kız çocuğunun seninle bir yere geldiğinde, ... bu kızın başka arayışlarda olduğunu düşünmemesi gerekiyor. Bir kız çocuğunun... ... televizyonlarda medyalarda görüyoruz, kısa giymiş, tecavüze davetiye çıkartmış... bunu bir erkek çocuğunun düşünmemesi gerektiğinin öğretilmesi lazım yani. Bunların farklılığı, erkek çocuğuna erkek çocuğudur, bu her şeyi yapar, ne yapsa yakışır denmemesi gerektiğini düşünüyorum. ... Bu çocuk temelden eğitildiği zaman bunu ailesinde şiddeti de uygulamaz,

ailesinde bu erkek çocuğuna da kız çocuğuna da farklı davranmaz. Çünkü ben bunu ailemde görmedim der” (G/20, BMÜ).

3.6.2. Kadın Konukevi

Evlilik bağı ile hayatını birleştirmiş olduğu kişiden, aynı çatı altında yaşadığı kişilerden veya aile üyelerinden ve özellikle erkek aile üyeleri (baba, abi-kardeş, dede, (eski) sözlü-nişanlı, erkek arkadaş vd.) tarafından sözlü ya da fiziki şiddet gören kadınların daha fazla zarar görmelerini, örselenmelerini önlemek için korunmaları amacıyla Devlet tarafından barındırıldıkları mekânlara kadın konukevi denmektedir.

Kadın konukevleri Batı Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri’nde 1970’li yıllarda kurulmaya başlanmıştır. Türkiye’de ise 1980’lerde başlamıştır (Sallan Gül, 2014:190). Kadına yönelik şiddetin önlenmesi ile ilgili yasal düzenlemeler uluslararası CEDAW gibi anlaşmalar veya İstanbul Sözleşmesi gibi metinler üzerinden yürütülmüştür. Türkiye’de 1998 tarihli 4320 sayılı “Aile’nin Korunmasına İlişkin Kanun” yürürlüğe girmiştir. Aynı kanun 2012 yılında bir dizi değişik düzenlemeyle 6284 sayılı “Aile’nin Korunması ve Kadının Şiddete Karşı Korunması” kanunu olarak yeniden düzenlenmiştir. Uğradıkları şiddete karşı kadınları koruyan yasal düzenlemeler mevcut olsa bile bu düzenlemeler kadınların hayatını yasal açıdan korumakla birlikte gündelik yaşamda bazı kadınların bazı erkekler tarafından maruz kaldığı şiddeti önlemekte zorlanmaktadır. Kadınları koruyan yasalarla birlikte şiddetin kaynağındaki (erkekte kadına veya kadından erkeğe) davranışların sebepleri üzerinde yoğunlaşarak bunların giderilmesine yönelik önleyici çalışmalara da ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi ile ilgili olarak yapılan kurumsal hizmetlerin başında kadın konukevleri gelmektedir. Kadın konukevleri geçici barındırma ve kadınları güçlendirme çalışmalarıyla başat bir rol üstlenmektedir (Sallan Gül, 2014:183).

Osmanlı’da ilk olarak İstanbul/Eyüp’te 17. Yüzyılın sonunda inşa edilen Hatuniye Dergâhı’nın, bir diğer adıyla Karılar Tekkesi’nin eşinden şiddet gören kadınların barındığı bir koruma mekânı olarak 1900’lü yılların ortalarına kadar faaliyet gösterdiği bilinmektedir. Dergâhta kalan kadınlara becerilerine göre meslek edindirilip kendi geçimlerini sağlayabilecekleri güçlendirme çalışmaları yapıldığı ifade edilmektedir. (Küçükali, 2016:45).

Ancak bugün bu dergâhın bulunduğu alan konut vb. donatılarla yok edilmiştir. Sadece kayıtlarda yer almaktadır. Dergâh, döneminin kendine has özelliklerini bir Mevlevihane (Yücer, 2015) olarak içerirken aynı zamanda kadına yönelik şiddet konusundaki sosyal bir soruna da çözüm üreten, bilinen ilk mekân olarak değerlendirilebilir.

Kadınlar toplumsal hayatın ayrılmaz bir parçasıdır. Toplum, kadın ve erkeğin birlikteliğinden oluşur. Oluşan bu birliktelik aile olarak da adlandırılabilir. Bu birlikteliğin doğal bir sonucu olarak çocuk sahibi olunur ve toplum nüfus olarak artar. Ancak aile içi ilişkiler her zaman istendik düzeyde gerçekleşmez ve anlaşmazlıkların veya sorunların çözümü olarak erkek veya kadın zarar verici tutum ve davranışlara yönelebilir.

Kadınlara yönelik aile içi şiddetin medya tarafından yansıtılması fark edilmektedir. Yasal düzenlemelerin yetersizliği ya da cezaların caydırıcı olmadığı düşünülmektedir. Cezaların caydırıcı olması için artırılması gerektiği düşünülmektedir. Aynı zamanda kadınlara yönelik aile içi şiddetin önlenmesi ve şiddet sonrası durumlarla ilgili yapılabilecekler hakkında hem il genel meclis üyeleri hem de belediye meclis üyeleri yerel yönetimlerin yetersizliğini düşünmektedir.

“Her yerde, televizyonlar da sıkça görüyoruz. Bazı yerler de baktığımız zaman suçlar [cezalar] çok caydırıcı değil. Vatandaş tehdit altında, bizim kanun, yasalarımız bir şey yapmıyor. Yani vatandaş tehlike olduğu halde koruma altına alınamıyor ya da başından bir şey geçiyor yani tehlike arzı var orada, bir şey yapılamıyor. Ne yapılabilir bu konuda, bu gibi suçları işleyenlerin bir defa, cezaları ağır olması lazım. Sokakta karısını bıçaklıyor ise birkaç yılda çıkacak durumda olmaması lazım. Görüyoruz, ertesi gün bir daha görüyoruz. Bir daha görüyoruz, bir daha duyuyoruz. Bu caydırıcılık, nasıl bir yasa ve kanun ile hayata geçirilir, bilemiyorum. Dilim varmıyor aslında fakat bu gibi ağır suçlar da kesin idamı gündeme getireceksin yani korkması lazım insanın. Nasıl ki biz trafikte, Avrupa’da herkes trafikten korkarak kurallara tabi oluyorsa, biz de şimdi yavaş yavaş başladı korkular, cezalar arttıkça. Alışmamız lazım, görmemiz, korkmamız lazım. Cezalardan korkmamız lazım. Adamın biri, akşam örneğini yaşadık, küçük bir suçtan 2,5 yıl hapis yiyor. Daha ağır bir suçtan gidiyor 3-5 gün de çıkıyor. Yani bu dediğim olaylar beni aşıyor, bunları araştırmak lazım, [çözümleri] geliştirmek lazım” (G/1, İÖİ).

“Bu kanun koyucu, bunlara çok ciddi cezalar hazırlayabilirse erkek şiddetten kaçır” (G/2, BMÜ).

“... Eğer o erkekte şiddet varsa, o kadın evinde şiddet görüyorsa, o kişide problem vardır. Kadın, o kişiyle devam edecekse ayrı konu, etmeyecekse yaşamının ve hayatta kalmasının garantiye alınması gerek. Burada ceza ve kanun koyucunun ciddi yaptırımları olması lazım. Son dönemlerde bununla ilgili çok şey [düzenleme] var. Erkeğin uzak durması, ulaşamaması, ihlal durumunda cezasının iki veya üçe katlanması gibi. Yerel yönetimin çözeceği bir konu değil bu, merkezi yönetimin yapacağı bir şeydir” (G/2, BMÜ).

Kadınlara yönelik aile içi şiddet ya da daha geniş anlamıyla kadına yönelik şiddet eğer kan bağı olan kadınlara yakın akrabadan, baba-abi-dayı-amca gibi, geliyorsa bu suç davranışının toplum tarafından affedilemez ve cezalandırılması gereken bir davranış olarak görülmesi söz konusudur. Yetişkin bir bireyin işlediği suçla ilgili topluma kazandırılmasının belirsiz olduğu düşüncesi dile getirilmektedir. Ancak yine de topluma kazandırılmama risklerinin ortadan kaldırılması için yapılacak akademik çalışmalara olan ihtiyaca ve topluma kazandırılacak bir bireyin yaş grubunun önemli olduğuna dikkat çekilmektedir.

“Bu belirli kriterler de olabilir. Örneğin atıyorum bir baba kız çocuğuna tecavüz ediyorsa, bunu artık topluma kazandırma diye bir lüksü yok. Bence yok. Şimdi o adamı topluma kazandırma ne gibi bir katkı verecek? Yani 13-15 yaşında cahil biri olur, bilmem ne olur kazandırılabilir. Bir baba, kız çocuğuna tecavüz ediyorsa, ona işkence çektiriyorsa bunun artık geriye dönüşü var mıdır? Olsa da kime faydası olur? Yani bu ve bunun gibi kriterler olabilir. İnsan suç işler, sinirden suç işler. Sinirine hâkim olma konusunda eğitirsin, bir daha yapmaz etmez de bazı noktalar da affi olmayan bir suç olduğu zaman bunun çok ağır bir cezası olması lazım. O zihniyette olan bir insan bile şahit olduğu zaman ki bunlar da daha geniş kapsamda kamuoyunda yankı bulması lazım. Bırak kendi çocuğunu bazıları da gidiyor

çocuk çocuğu takip ediyor, kaçırıyor. O noktada çocuk nasıl işkence görüyorsa, tecavüz ediyor ve öldürüyor. Bu insan, nasıl olacak bu insan? Nasıl topluma kazandırılacak? Topluma onun korkusunun kazandırılması lazım. Bu korkuyla, o düşünceden [tecavüz, işkenceden] çayıp normal bir hale dönmesi lazım. Bilmiyorum, bu bilim adamlarının işi. Biz tahmini, kabaca konuşuyoruz” (G/1, İÖİ).

Kadına yönelik aile içi şiddetin toplum üyeleri tarafından bilinirliği açık bir şekilde görülmektedir. Öte yandan kadınlara yönelik erkek davranışlarının yanlışlandığı durumlarda görülmektedir.

“O var tabi, yani Türk toplumunda hemen böyle döverim, söverim; kırım, dökelim. İşte gazetelerde, üçüncü sayfalarda okuyoruz bunları sürekli. Olmaması gerekiyor yani. Bizim kadını aşağılamamız gerekir. ... Atatürk 1936’larda seçme seçilme hakkı vermiş, eşitlik vermiş. Bu önemli ama bizim toplumumuza [günümüze] kadar bu devam ediyor hala. İşte herkes işin kolayına gidiyor, [kadını] konuşurmuyor, bir şey olduğunda vur, kır; çocuklarına da aynı şiddeti uyguluyor, eşine de veya toplumda böyle bir eğilim var” (G/3, İÖİ).

Kadına yönelik aile içi şiddetin ülke genelindeki yaygınlığı ile ilgili meclis üyelerinin farkındalığı bulunmaktadır.

“...Türkiye’de olsun, Yalova’da olsun, bu tür şeyler sıkça görülüyor, kadına şiddet ...görülmüyor” (G/5, İÖİ).

İnsanlar, insanlık onuru içinde hayatlarını sürdürme hakkına sahiptir. Bir bireyin en temel hakkı, yaşama hakkıdır. Bu hak ihlal edilemez. Aynı zamanda yaşama hakkını kullanırken beden bütünlüğüne yönelik ve ruhsal sağlığına yönelik saldırılmaması hakkına da sahip olduğu söylenebilir. Kadına yönelik aile içi şiddetin onaylanmadığı meclis üyelerinin ifadelerinden anlaşılmaktadır. Kadınlara yönelik geleneksel tutumların meclis üyeleri tarafından taşındığı da görülebilmektedir.

“Çok yanlış bir şey, aile içi şiddet; ne erkeğe yakışır, ne kadına yakışır, şiddet ne demektir!?” (G/6, İÖİ).

“Tabi, kadına yönelik... neticesinde onlar bizim kadınlarımız, annelerimiz. Kadına yönelik şiddet olmamalı ama maalesef ..., görüyoruz, duyuyoruz televizyonlarda, gazetelerde maalesef var kadına yönelik şiddet ülkemizde. ... ama seneler geçtikçe, yavaş yavaş insanlar bilinçleniyor, daha da azaldığını düşünüyorum eskiye oranla. Dediğim gibi yine eğitim, eğitim... Çocuklar, işte baştan ...iyi eğitilirse, güzel eğitilirse zannediyorum ki kadına şiddette olmaz diye düşünüyorum ama son derece yanlış kadına şiddet.” (G/8, İÖİ).

“Kadına yönelik şiddet konusunda yani biz, örf ve adetimize uymayan şeyler. Kadın, başımızın tacıdır. Kadınları yani ikinci sınıf vatandaşlıktan çıkartmak gerek artık günümüzde ... bizim toplumumuzda bazı insanlar ...kadınları ikinci sınıf insan görüyorlar, bunun olmaması gerekir. Bunlar da tabi ki eğitimden geçiyor” (G/10, İÖİ).

“Olmaması gerekiyor, kadın bizim şeyimiz yani, olmaması gerek. Şiddet olmaması gerekir fakat ama maalesef toplumumuz içinde. Bunlarda mevcut ...” (G/17, İÖİ).

Kadına yönelik şiddetin önlenmesinin aynı zamanda aile büyükleri tarafından çözülmesine yönelik bir müdahaleye ihtiyaç duyulduğunu ifade eden meclis üyeleri de bulunmaktadır. Geleneksel bir yaklaşımı sergileyen bu tutum kamusal sorumluluğu ve kadına hukuksal desteği arka plana almaktadır. Ancak kadınların eğitilmiş, meslek ve iş sahibi olmaları halinde şiddete sürekli maruz kalmalarının düşük olacağı da düşünülmektedir.

“Tabi, herkesin sorumluluğu var; yerel yönetimlerin sorumluluğu var, aile büyüklerinin sorumluluğu var, [şiddet olduğunda] hemen aile büyükleri devreye girmeli; aile, oradaki ... ortadaki olan anlaşmazlıkları çözmeli ama baktığın zaman [şiddet] kronikleşmişse, bu sürekli ... [şiddet] yapıyorsa bunu artık ...kesip atmalı diye düşünüyorum. Yerel yönetimlerde tabi bunlara destek olmalı, kadınlar ayakları üzerinde durduğu müddetçe, kadınlara şiddet daha da azalır diye düşünüyorum. Güçlü oldukları müddetçe sıkıntı olmaz, günümüzde yavaş yavaş şiddet azalıyor” (G/8, İÖİ).

Sosyal ilişkiler, insanların diğerleriyle kurduğu maddi temelli ilişkiler zemininde yürütülmektedir. Bu ilişkilerin aynı zamanda hem ekonomik hem de bireysel ilişkileri etkilediği düşünülmektedir. Düşük ekonomik gelirin aile içi ilişkileri etkilediği iddia edilmektedir. Bu etki daha çok erkekten kadına yönelik ekonomik ve fiziksel şiddete doğru olmaktadır. Aile içi ilişkileri düzenleyen sorumlulukları hem erkeğin hem de kadının yerine getirmesine dikkat çekilmektedir. Bu sorumlulukların yerine getirilmediğinde ise bu durumun istenmeyen sonuçlara yol açtığı düşünülmektedir.

“Çok önemli bir konu yani aile içi şiddet. ... Günümüzde birçok önlemler alınmasına rağmen hala bunun önüne geçemiyoruz. Bunun tabi, en başında ekonomik sorunlar ... aileyi [etkiliyor], maalesef fedakarlık yapmak gerekirken ...ekonomik sorunlar toplumsal soruna dönüşüyor, kavgaya dönüşüyor. Ondan sonra ayrılmalara dönüşüyor, şiddete dönüşüyor, daha çok erkekten kadına şiddet oluyor. Kadından erkeğe de belki azınlıkta da olsa var ama genel kaynağı, tabi ben ekonomik olarak görüyorum. Onun yanında işte, eğitim eksikliği diyoruz buna. Onun yanında ... dış etkenler yani ailenin içerisine ... dışardan eşlerden birinin etki altına alınması, farklı düşüncelere ... gönül ilişkilerine girmesi, bu da ...bir şiddet konusu oluyor, kıskançlıktır işte yani bu çok boyutlandı ama ben genelde bunu eşlerin birbirine olan sorumluluklarının yerine getirilememesi [olarak görüyorum] tabi ki bunda ekonomi başta geliyor. ... Eğer sorunsuz bir ortam yaratmak isteniyorsa bunu eşler sağlayabilir. ... Kendini sorumlu hisseden eş, örneğin evin erkeği ne yapar yapar, evini geçindirmek de hassasiyetli davranır ama az ama çok bir bütçe oluşturur; eşi de buna destek verir, o aileyi geçindirir ama eşlerden biri burada umursamaz ...kumar, içki, ... yasak aşklar... Bunlar; aile içi önce şiddete dönüşüyor, sonra parçalanmalara, sonra cinayete kadar uzanan sebebiyetler verebiliyor” (G/9, İÖİ).

Aile içi şiddetin yaşanması durumunda kadınların yaşadıkları sorunlarla ilgili olarak çözüm arayışı içine girmeleri beklenmektedir. Kadın, kocasından şiddet gördüğünde alacağı tutumun boşanmaya kadar varan bir süreci beraberinde taşıması öngörülmektedir. Kadının travmatik bağlanması (Duman, 2012:169) ya da şiddet gördüğünde bu durumu

kabul etmesi kabullenilemez olarak düşünölmektedir. Bir erkek şiddet türü olarak babanın şiddetine tahammöl toleransı yüksek iken kocanın şiddetine olan tolerans ise düşüktür.

“Ben, tabi çok radikalim o anlamda. Ben, nasıl diyeyim onu, hemcinslerimi de yaralamak istemiyorum. Aile içi şiddet devam ediyorsa kadının suçudur; niye, o anda tavrını koyup [itiraz etmesi gerekiyor]; kocamdır, severde döver de derse tekrar şiddeti kendisi çağırıyor demektir. Beraber barınmayacak o zaman o eşle veya babaya tamam belki bir derece, o evden evlilik [yoluyla] kurtulmuş oluyor, evleniyorlar falan ama koca şiddetinden bahsediyorsak, evlilikteki şiddetten bahsediyorsak, bence kadınlar bunu başarmalı diye düşünüyorum. Şiddet gördüğü an gerekeni yapmalı. ... Bence boşanabilir. ..., tamam, o yüzden cinayetler işleniyor, yok, koca boşanmak istemiyor. Ne oldu, bir tane vurdum diye. Bunları kanıksamamak lazım yani kanıksandığı sürece ne oluyor, erkeğin eli sürekli kalkık vaziyette oluyor. Kanıksarsan bu olur. Kanıksamayacaksın. Direkt tepkini göstereceksin. Uzaklaştırma aldıracaksın. Ben hukuken mücadeleden yanayım. Dayak yiyip oturmam yani” (G/14, BMÜ).

Sosyal dışlanma ve öğrenilmiş çaresizlik duygusu kadınların yaşadıkları aile içi şiddete karşı direnç göstermelerini zayıflatan bir unsur olarak değerlendiriliyor. Toplumsal normlara karşı direnç gösterme konusundaki zayıf tutum bireylerin/ailelerin mağduriyetini bir kat daha artırmaktadır ve suç davranışını gerçekleştirenlerin yaptıkları suç davranışlarını kolaylıkla tekrar işlemelerine zemin hazırlamaktadır. Ancak buna karşın şiddete uğramış mağdur kadınların cesaretlendirilerek zorluklar karşısında şiddete meydan okuması yaşanan şiddetin devam etmesini engelleyebilir.

“Aslında, içinde utanma duygusu, el ne der duygusu. ... Eğer utanma duygusu, çevreden utanma duygusu olmamış olsaydı ve bunlara daha bilinçli [tepki gösterilse] ensest ilişki olmayacaktı ona baktığımızda. Baba, yıllarca kızına tecavüz ediyor. [Kız] Anneye söylüyor veya dayı, fark etmiyor. Anne diyor ki; sus işte, duymasın, komşu duymasın, o duymasın. Yüreklice kalkıp bir demiyor. Hiçbir yere kızını bir bekaret için götürüyor veya onu ortaya çıkaramıyor çünkü arkasından gelebilecekleri düşünüyor, ya öldürülecek ya linç edilecek. Bir sürü aslında ...[riski] var bunun. Çok geniş kapsamlı bir şey o utanma ve çevre ne der duygusu da bunu şey yapıyor” (G/14, BMÜ).

Şiddet mağduru kadınlara yönelik faaliyet gösteren kamu kurumları ve özellikle sivil toplum kuruluşlarının çalışmaları eleştirel bir gözle değerlendirilmektedir. Şiddet konusunda gösterilen tepkilerin haklı olmakla birlikte çözüm için yapılacak çalışmalarda günöbirlik tepkilerin değil sonuç alıcı ve kalıcı bir yönteme olan ihtiyaca dikkat çekilmektedir.

“... [Kadın konukevi evleri] tabi ki yaygınlaşsın yalnız şöyle değil: Feminist kadınlar, böyle gösteri yapmak için, işte hayvan hakları, kadın hakları, mor çatı, mor sümböl. Bu değil benim dediğim. Gerçekten sosyal hizmet uzmanı olan, psikoloğu olan, sürekliliği olan bir yerde barınma ama bunları sadece barınma da değil üretken de olmaları sağlanmalı mutlaka. Topluma katkıda ve kendini topluma yararlı bireyler haline getirecek, ayakları üzerinde dursun, sonuçta [daha sonra] gidecek yine kocaya teslim olacak veya bir başkasına yine teslim olacak” (G/14, BMÜ).

Şiddet olgusu toplumun her kesiminde gerçekleşebilecek bir olgu olarak görölmektedir. Eğitim seviyesi, ekonomik durum, sosyal roller gibi değişkenler eşlerin birbirine olan

şiddet olgusunu yaşatmada anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Yüksek eğitilmiş, yüksek gelire sahip, itibarlı bir konumda bulunan insanlarda eşleri tarafından ya da aynı çatı altında birlikte yaşadığı diğer insanlar tarafından da şiddet görebilmektedir. Şiddet, sadece yoksulların, eğitim seviyesi düşük bireyler gibi niteliklere sahip olan insanların sorunu değildir.

“Valla hep eğitim, eğitim, eğitim diyeceğim ama görüyoruz, istatistiklerde duyuyoruz, televizyonda da, eğitilmiş kişilerde de şiddetin olduğunu. Yani üniversite mezunu erkeklerin, sanatçıların bize örnek olabilecek kişilerinde bunlara maruz kaldıklarını. Yani bu konuda ne yapılabilir, işte bir kere çok vahşi ve hain bir toplum olduk, gittikçe çığırından çıkıyoruz. Mutsuz olduk ve bundan dolayı hareketlerimiz sertleşiyor. Daha sevgi dolu, mutlu, korkmayan bireyler haline dönmedikçe bunlar artacaktır” (G/15, BMÜ).

Özellikle erkekten kadına yönelik fiziksel şiddet olgusu görünür ve toplum tarafından bilinir durumdadır. Erkeğin gerçekleştirdiği fiziksel şiddet bazen hedef gözetmeksizin yapılabilmektedir. Bu şiddetin gerçekleştirilmesinin önlenebilirliği yasal düzenlemeler ve kolluk kuvvetlerinin alacağı tedbirlerle mümkün olabilecektir. Kadına yönelik hizmetlerin içinde yer alan kadın konukevlerinin yerel yönetimlerin gözetiminde işletilmesinin can güvenliğiyle ilgili çeşitli riskleri içinde barındırdığı düşünülmektedir.

“... Yerel yönetimlerden ziyade bence hükümet olarak buna sahip çıkmaları lazım. Çünkü yerel yönetimler... görüyoruz işte... silahla evi basıyor; kaynana, kayınpederini öldüren insan, konukevi evinde de karısına zarar verebilir. Yani emniyet, jandarma bunun... hükümet olarak desteklerse bu tip şeyleri koruyabilir. Belediyenin böyle koruma gücü yok” (G/15, BMÜ).

Kadına yönelik aile içi şiddetin varlığının farkında olunmakta ve şiddete uğramış kadınlara verilecek hizmetlerin çeşitliliği hakkında bir kanaat taşınmaktadır. Bu kanaat ise belediyenin yapmış olduğu hizmetlerin bilinirliği ile sınırlı kalmaktadır. Yapılabilecek diğer hizmetler hakkında bir paylaşımda bulunulmamaktadır. Öte yandan Aile, Çalışma ve Sosyal hizmetler Bakanlığının yaptığı çalışmalar hatırlatılmaktadır.

“Vardır ve bu, belediyenin her mahallesinde, illerde de mevcuttur. Yani her belediyenin mutlaka Kadın Aile Müdürlüğünün gerçekleştirmiş olduğu evler vardır ve bu kadınların, orada, [yaşadıkları] bu tarz sıkıntıları çözülebiliyor. Aile içi şiddetleri orada onlar dile getirdikleri takdirde en azından bir şekilde [belediyeler] sahiplenebiliyor. Bu konuda devlet, son üç dört yılda, ciddi yasalar getirdi. Kadını korumak üzere, sosyal belediyelikte bunun en fazla psikolojik desteği yapılabilir. Yani onun daha fazlasını merkezi sistem [AÇSHB] yapıyor” (G/2, BMÜ).

Aile içi şiddet olgusunun varlığı ve kamuoyunda gündemde tutulmasının zaman zaman farklı değerlendirildiği görülmektedir. Öte yandan kadına yönelik şiddet veya aile içi şiddet davranışları üzerinde derinlemesine değerlendirme yapıldığında kadına yönelik

şiddet veya kadına yönelik aile içi şiddet olduğunun farkına varılmaktadır. Kadınlara yönelik düzenlemeler ve bunların kullanılması ile ilgili ikilemler yaşansa da aynı zamanda kadına yönelik şiddet söz konusu olduğunda bir barınma/korunma alanı olarak kadın konukevlerinin bir ihtiyacı karşıladığının farkına varılmaktadır.

“Aile içi şiddet, inanın, eskiden böyle şey ailelerde bilinirdi. Hani, eğitimsiz falan, şimdi, aydın aile dediğimiz ailelerde de [görülüyor] çok. Ben ifratla tefrit dediğimiz ...noktada gidip geliyorum yani. Böyle çok abartıldığını da düşünüyorum ... Kadın hakları konusu, Türkiye’de bir başlık olarak girdiğinde, o süreçte gereğinden fazla [önem verilerek] bakıldığı, buna mukabil, bir taraftan da kadınlarda halen daha... Bu farkındalık oluşmuşken, kadınlar yeterince haklarını almışken halen daha... Sadece bir kırsalda, böyle bir geri kalmış ailelerde falan değil, en böyle aydın diyebileceğimiz böyle şeylerde bile oralarda da bir sürü böyle bir sosyolojik anlamda problemler var, ahlaki dejenerasyon anlamında. Kadına çok yaygın olmasada, her kesimde, köyde, kasabada, ilçede, ilde neyse ...okullarda falan şiddetin olduğunu düşünmüyorum çünkü son günlerde... şu an şahit olmaya başladık; evlilik ne kadar yasal, meşru, anlaşarak, görüşerek, akde dayalı bir birliktelikte boşanmakta o kadar güvence altına alınmış bir konu iken eskiden hiç duymadığımız [kadına yönelik aile içi şiddet konusunda] medya mı bunu böyle kaşıyor kamuoyunu, böyle şey yapmaya çalışıyor, bunu kestiremiyorum. Boşanma isteyen, her nedense, artık nedenini bilemeyiz, binbir türlü neden var, şiddetten şundan bundan. Boşanmak isteyen kadınlar sokak ortasında öldürülüyor buna eskiden biz şahit olmazdık, o zaman kadına şiddet var diyebiliriz Türkiye’de. ... Arzu ettiğimiz şey şu: keşke eskiden olduğu gibi duyarlı bir toplum olsaydık da ne huzurevleri olsaydı ne kadın konukevleri olsaydı. Bunların varlığı, problemin olduğunu gösterir ama ...işte seksen milyonun yaşadığı bir toplumda da bir kadın, her ne sebepten olursa olsun dışarıda kalmışsa da mutlaka o kadının, dışarıda kalmadan, güvenle, sıcacık kalabileceği konukevlerine ihtiyaçları var; ... bu yüzden son derece önemli buluyorum” (G/4, İÖİ).

“...[Kadına yönelik şiddet] O biraz çoğaldı ya, bilmiyorum, televizyonda çoğaldı diye mi gözüküyor yoksa şimdi kadınlar dışarıya vurdukları için mi çoğaldı, gerçekten bunun bir şekilde önleminin alınması lazım. ... Kadınların erkeklere yönelik şiddeti de var yani kadına şiddet değil de ama erkekler biraz daha gururuna yediremeyip belki daha çıkartamıyor ama kadına gerçekten büyük şiddet var, özellikle bu, boşanma dönemlerinde ölümle sonuçlanan ... [vakalar]. Bunların bir an önce, bir şekilde çözülmesi lazım. Yani insanlar boşanmadan önce bunların bir psikiyatrik tedaviden mi geçmesi lazım [başka bir] süreçten geçmesi mi lazım, hiç ... insanlığa yakışan bir şey değil ...bunlar” (G/7, İÖİ).

Kadın konukevlerinin birincil fonksiyonunun bireyin/kadının yaşam hakkını korumak olduğu söylenebilir. Ancak bu fonksiyonun kadınlar için geçici bir süreyle sağlanabildiği de bir gerçektir. Mevzuatın öngördüğü sürelerde veya süre uzatımları ile geçici korunma, barınma ve bakım hizmetleri kadınlar için sağlansa da bu hizmetler süresiz değildir. Kadının güçlendirilmesi çabaları yeterli ve başarılı olduğunda istenen hedefe ulaşılmış olacaktır. Ancak bu durum şiddet mağduru kadının bireysel becerilerinin ya da sosyal becerilerinin geliştirilemediği durumlarda, kadının, şiddet döngüsüne yeniden girmesini önlemekte yetersiz kalabilecektir.

“... Kadın konukevi, en aciliyetinden şiddete uğrayan, tacize uğrayan, işte öldürülme korkusu olan tabi ki kadınların ilk etapta tabi ... korunması amacıyla ...kadın konukevi [var] ama nereye kadar, yani nereye kadar koruyabilirsiniz veya o kadın, orada, ne kadar hayatını idame ettirebilir, onunda bir süresi var, onunda bir yasal bir sınırı var, dolayısıyla biz, o insanlara, ...

hayatını idame ettirebilecek kendi özgüvenini kazanacak, meslek kurslarında onları eğitmek ondan sonra da meslekle alakalı muhakkak suretle gelir temin edecek işlerde iştegal etmelerini sağlamamız lazım” (G/9, İÖİ).

“Güzel bir şey ama çözüm değil. Konukevine gitti kadın. Belli bir dönem kaldı, sürekli kalamıyor çünkü. Sonrası... Meydanda cinayet. Hani bunun iyisi de var ama sonuçları öyle, çok kötü olanı da var. Bir çok cinayet... sokak ortasında işlenmiş cinayetlerin, dikkat edin, kadınlar hep konukevlerinden çıkma. Ne kadar yararlıyız... ama tabi olsun, tabi çoğalsın. Yalova'da on tane olsun. Birbirlerini bilmemesi lazım; biliyorsunuz hiçbir şekilde adres verilmiyor falan filan” (G/14, BMÜ).

“Orada, mutlaka kadını toplumda iyileştirme ve üretme ikisi beraber, iyileştirme ve üretime katmak gerekiyor ki kadın o özgüvenini bulsun ve toplumda diyelim ki ayrılma noktasına mı geldi artık hiç olmazsa ayakları üzerinde durabilsin. Yani konukevi evi yan gelip yatma yeri olmamalı” (G/14, BMÜ).

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda alınacak yasal tedbirlerin başında uzaklaştırma kararları yer almaktadır. Kadının erkeği evinden uzaklaştırma kararı aldırmasından sonra erkeğin eşiyle birlikte yaşadığı aile konutunda uzaklaştırma kararı sona erinceye değin erkeğin barınma seçeneği hususunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Uzaklaştırma kararı sonrası erkeğin barınma sorununa ilişkin hiçbir yasal düzenleme ve tedbirin olmaması başka sorunların kaynağı olabilecek potansiyeli barındırmaktadır. Yasa koyucu, bu durumla ilgili eksik bir düzenleme yapmıştır. Bir mağduriyetin giderilmesi sağlanarak kadınların can güvenlikleri erkeklere uzaklaştırma verilerek sağlanmaya çalışılırken bir başka barınma sorunu ortaya çıkartan mağduriyet üretilmesi, kadına yönelik şiddetin önlenmesi çalışmalarını etkisizleştiren faktörlerden birisi olarak düşünülebilir.

“Kadın konukevleri... Bu konuda çalışılması gerekiyor. Sürekli olması gerektiği bir yer. Sadece kadınlara yönelik değil erkeklere de olması gerekiyor. Mahkeme kararı var, erkeğe uzaklaşma var... Eee... uzaklaşmayı veriyorsun, peki nereye gidecek erkek, nereye gidecek? ... Bu konuda hem erkek hem kadında olması gerekiyor, tek kadına yönelik olmaması gerekir” (G/18, BMÜ).

Kadın konukevi adresinin hem yasal sorumluluk açısından hem de işlevsel olması açısından gizliliğine dikkat edilmesi gerekmektedir. Bir gizlilik ihlali durumunda kadın konukevinin koruyucu özelliği, kurumun niteliğini bilenler açısından kaybolmaya başlar. Bu durumda da kurum, koruma fonksiyonunu amacına uygun olarak yerine getiremez. Gizlilik temelli özelliğini kaybeden kurumun kapatılarak bu fonksiyonunu yeniden kazanabilmesi için yeni adres değişikliğine ihtiyaç olacaktır. Bu adres değişiklikleri kurumun idari açıdan işlevselliğinin örselenmesine neden olabilir. Bu nedenle kadın konukevi adreslerinin gizliliğinin korunmasına hem kamu görevlilerinin hem de kadın konukevinden yararlanan / yararlanabilecek olan kadınların (ve çocukların) kurumun adresinin açığa çıkmaması konusunda gereken özeni göstermeleri gerekmektedir. Kadın

konukevinin adresinin bilinirliği kamu görevlilerinin idari pozisyonları ile de ilişki olarak değişiklik gösterebilmektedir.

“Var, şimdi bazıları güvenlik açısından ... [gizli] tutuluyor, ben biliyorum da, ... şiddete maruz kadınların kaldığı yerler, özellikle adresi belli olmuyor, öyle bir güven veriliyor ...” (G/4, İÖİ).

Ancak,

“... Mesela bir komşum vardı. Eşiyle bir problem yaşadı, konukevine gitti. Her dakika konukevi değişmiyordur herhalde. O, çıktığı zaman şuraya gittim diye anlatıyor. Sonuçta bilinen bir yer haline geliyor. ...[Bunu] yapıyorlar maalesef” (G/15, BMÜ).

Öte yandan belediye meclis üyeleri de kendi kurumlarının kadına yönelik şiddetin etkilerini azaltmak için faaliyet gösteren Kadın Konukevi hizmetini belediyelerin verebileceği iddiasını dile getirmektedir. Kadın konukevlerinde verilen hizmetin bir otel hizmeti gibi düşünöldüğü ve bunun bir işletmeyi idare etmek gibi bir beceriyle yeterli olacağı düşünölmektedir. Kadın konukevlerinin kadınların korunmaları, bakımları ve kadınları güçlendirme hizmetleri gibi durumları için özellikle bir hizmet alanı olduğu düşünölmemektedir.

“Korunması zaten standarttır. Yani kanunun vermiş olduğu standart bir koruma vardır. Bunu yerel yönetimde sağlayabilir, kadın konukevleri vardır. Bu evler yerel yönetimler yapabilir; oranın güvenliğiyle, yaşamıyla, sıcaklığıyla, temizliğiyle ilgilenebilir, bunlar kolay şeyler. Bunları yerel yönetim yapabilir” (G/2, BMÜ).

Kadın konukevleri, kadınların aile bireylerinden şiddet gördüğünde kamusal bir hizmet alanı olarak kurumsal bir hizmet sunmaktadır. Kadın konukevleri kocası tarafından şiddete uğradığı için evden ayrılan ya da aynı çatı altında birlikte yaşadığı erkek tarafından *şiddet gören / kapı dışarı edilen*, ailesi tarafından kabul edilmeyen/görmeyen kadınlar için varsa küçük yaştaki erkek çocukları (altı yaşına kadar) veya kızı/kızları ile beraber geçici süreli barına imkânı sağlanan bir mekân olarak hizmet vermektedir. Çaresizlik içindeki kadının toplumda (daha çok ailesinde) barınma, bakım, gözetim imkânlarının sınırlı olduğu ya da olmadığı durumların ortaya koyduğu bağımlılık/şiddet döngüsünü azaltan ya da kıran bir faktör olarak kadın konukevleri, kadını, şiddetin devamından koruyan koruyucu bir işleve sahiptir. Bu işlevin görüşmeciler tarafından da yararlı olduğu ifade edilmektedir.

“Eğer ... [şiddete uğramış] duruma düşmüş bir kadın varsa gayet güzel bir yapılanmadır. ‘Ben artık burada yapamayacağım, ne yaparım, nereye giderim, nasıl yaşarım’ diyen bir insan için güzel bir olay” (G/1, İÖİ).

“Yani bunların çoğaltılması lazım. Yani şiddet gören kadınlar var tabii, istenen bu değil ama yani yapılacakta bir şey yok yani. Onlara daha fazla yani kadınlara destek olunması lazım diye düşünüyorum” (G/3, İÖİ).

İnsanlar, hayatta olup bitenler hakkındaki değerlendirmelerini sadece kendi hayatlarındaki deneyimlere göre şekillendirebilmektedir. Bu bakış açısı ise ne yazık ki büyük resmin görülmesine engel olmakta, bir başka deyişle bu düşüncenin diğer insanların deneyimledikleri hakkında yetersiz ve yersiz bir kanaatin oluşmasına zemin hazırladığı düşünülebilir. Kadına yönelik şiddet ya da aile içi şiddetin kanıtı dayalı bir biçimde deneyimlenmemiş olması kurumsal hizmetlerin varlığı hakkında da bilgi sahibi olmayı etkilemektedir. Öte yandan kadın konukevinin varlığının bilinmemesinin yaygın olmasının nedenlerinin birinin de kadın konukevinin adreslerinin gizli kalması/tutulması ilkesiyle de ilişkili olduğu düşünülebilir.

“İşte bu, çok seyrek, çok az olan bir durum, yani her yerde olmayan. Ben bu yaşıma geldim, daha böyle bir olayla [kadın konukevine giden bir kadınla] karşılaşmadım. Evde belki zulüm görmüştür ama onun bir sığınma yeri, bir ailesi vardır. Annesi, babası, bir kardeşi vardır. Bu sığınma evine, buralarda, hiç bu zamana kadar şahit olmadım” (G/2, BMÜ).

“Böyle, bu kadar şiddet olacak, kadın konukevleri de oluyor doğal olarak. ..., bizim ailelerden orada kimse olmadığı için pek bilgim yok o konuda” (G/7, İÖİ).

3.7. Yaşlılık

İnsanoğlu, hayatı boyunca farklı gelişim dönemleri geçirir. Doğumdan ölüme kadar süren bu dönemler her birey için farklıdır. Hayatın olağan akışı içinde doğum, bebeklik, çocukluk, yetişkinlik ve yaşlılık gibi birbiriyle iç içe geçmiş farklı dönemler bulunur. Bu dönemlerin en sonuncusu yaşlılıktır.

Bireyler, hayatlarını kendi başlarına sürdürme becerisine sahiptir. Ancak bu durum çok uzun süreli sürdürülemez. Bu nedenle insanlar bir arada yaşarlar. Bu aynı zamanda bireylerin birbirlerinin ihtiyacını karşılıklı olarak tamamlama seçeneğini de ortaya koyar. Birlikte yaşama süreci aile içinde eş ve çocuk sahibi olma, kendini bir gruba ait hissetme, belli bir rolü yerine getirme gibi farklı unsurları da içerebilir.

Yaşlılık, insanın kronolojik olarak hayatının son dönemlerini veya gelişim dönemleri açısından son gelişim dönemini ifade eder. Birey, yaşlandığında gençlik ve yetişkinlikteki gibi fiziksel aktiviteleri yerine getiremez hale gelmiştir, sosyal ilişkileri yavaşlamıştır ancak deneyimleri artmış bir bireye dönüşmüştür. Birey, artık yavaş yavaş diğer sistemlere ihtiyacı olan bir kişiye dönüşmüştür. Diğer sistemler ise yakınları veya kurumsal hizmetlerdir. Kurumsal hizmetlerden birisi de huzurevleridir.

Yaşlanma, Türkiye’de çok hızlı bir biçimde kendini göstermektedir. Yaşlanma oranı hesaplanmasında, nüfus içindeki çocukların sayısı ve yetişkinlerin doğurganlık nitelikleri/özellikleri önem kazanmaktadır. Bir ülkedeki doğurganlık hızı arttıkça yaşlı nüfus oranı azalmakta veya doğurganlık hızı düştükçe yaşlı nüfus oranı artmaktadır. Bazı Avrupa ülkelerinde nüfusun % 7 yaşlı oranına ulaşıldıktan sonra, yaşlı nüfusun % 14 oranına

ulaşma süresi 45 yıldır. Türkiye’de ise 2012 yılında ulaşılan % 7’lik oranın 2039 yılına geldiğinde % 14’e ulaşması beklenmektedir (Çağlar, 2017:12). Bu süre ise 27 yıl gibi çok kısa bir zaman dilimidir. Türkiye’nin yaşlanma hızı, yaşlılarla ilgili ihtiyaçların karşılanmasında geç kalınmaması gerektiğini uyarılmaktadır. Bu konuda yapılacak çalışmalar hem sosyal güvenlikle ilgili hem de kurumsal bakım modelleri ve yaşlı bakım modelleri ile ilgilidir.

3.7.1. Huzurevi

Günümüz dünyasında farklı ülkelerde farklı sosyal ve ekonomik ilişkiler yaşanmaktadır. Ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeylerine göre sosyal ilişkileri de farklılaşmaktadır. Ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeyi arttıkça bireysellikleri de artış gösteren bir yaklaşım sergilemektedir.

Daha alt ekonomik gelir seviyesindeki ülkelerde daha toplumcu, geleneksel değerler, aile ilişkileri önceki dönemlere ait değerleri devam ettirebilirken orta ve üst ekonomik gelir seviyesinde olan ülkelerde yeni yaşam biçimleri ortaya çıkabilmektedir. Bu yeni yaşam biçimi aynı zamanda aileler/bireyler için yeni hizmetleri de beraberinde getirmektedir. Bu hizmetlerden birisi de yaşlılara yönelik hizmetlerdir. Bu hizmetler yaşlılar için gündüz verilen bakım hizmetleri ile yine yaşlılar için verilen yatılı bakım hizmetleridir. Hizmet alanlar kendi kendilerine hayatlarını sürdürmekte zorlanan yaşlı bireyler ve eşler, kendi çocukları ya da yetişkin gözetiminde bakım sağlanmayan yaşlılar, engellilikleri ya da hastalıkları sebebiyle kurum desteğine ihtiyaç duyan vb. yaşlılar diye gruplandırmak da mümkün olabilir.

Kadınların iş hayatında yer almalarıyla birlikte evden ayrılmaları ve yaşlılara yönelik gerekli olan evde bakım hizmetini yapamamaları sonucu yaşlıların huzurevinde yaşamaya ihtiyaçları olabileceği ifade edilmektedir. Ayrıca yaşlıların hem kendi çocukları tarafından hem de gelini/damadı veya torunları tarafından ihmal, istismar veya şiddete maruz kalmasından ötürü de kurum bakıma ihtiyaç duyabileceği (Aktaş, 2006:23) bilinmelidir.

Bireysel olarak geleneksel değerlere sahip olmak, geçmişi korumak şeklinde ifade edilebilecek olan tutumlar, iyi olmakla birlikte, gündelik hayatla pek örtüşmemektedir. Geleneksel değerlerin sadece bireysel /ailevi desteklerle yaşatılacağını düşünmek, öngörmek ve bu duruma ilişkin bir tutuma sahip olmak, bazen, gerçeklerle örtüşmeyebilmektedir. Günlük hayatı şekillendiren mekanizmalar/sistemler eğitim hayatından çalışma hayatına, siyasetten kültüre varıncaya değin geleneksel değer motifleriyle bezenmediği için bunlardan geleneksel değer içeren bir çıktı elde etmek, böyle bir beklenti içinde olmak, gerçekçi olmayacaktır. Bunun yerine hem geleneksel değerlerle örtüşen hem de güncel hayatın ihtiyaçlarını karşılayan çözümler üretmek yerinde olacaktır.

Yaşlılıkta verilen hizmetlerin geçmiş dönemlerde de var olduğu bilinmektedir.

“Geçmişte 11. Yüzyılda, Sivas'ta, Rehaoğulları tarafından kurulan Darülreha isimli huzurevi, Mısır'da Erbil Atabeyi Muzafereddin Ebu Sait tarafından inşa ettirilen Gökbörü tesisleri, dört darülaceze ve dul insanlar için yaptırılan barınma evi, 13. Yüzyılda ise dul kadın ve yaşlılara yönelik hizmet veren Seyfettin Kalavun hastanesi” (Arpacı'dan aktaran Çağlar, 2015:164-165).

gibi kurumsal yapılar geçmiş dönemlerde de, başka bir deyişle geleneksel dönemde de yaşlılara yönelik kurumsal hizmetlerin varlığını göstermektedir.

Yaşlanma, hayatın olağan akışı içerisinde meydana gelen doğal bir fizyolojik değişimdir. Günlük aktivitelerin yavaşladığı, bilişsel gerilemenin meydana geldiği bir dönem olarak da görülür. Çalışma hayatıyla bağlantılı olarak da istihdamdan çıkış ya da istihdama yeteri kadar katılamama durumuyla da karşı karşıya kalınan bir durumdur. Bu durum, yaşlının ekonomik faaliyetlerini etkilemekte bazen de kısıtlamaktadır. Fakat aynı zamanda yaşlanmayla birlikte bireylerde deneyim/tecrübe değeri de birikmektedir. Ekonomik birikim sahibi olunabilmektedir. Sosyal, eğitsel, kültürel, sanatsal faaliyet icra edebilecek beceriye sahip olan bireyler becerilerini uygulayabilecekleri geniş bir zamana kavuşmaktadır. Var olan bu beşeri sermayenin toplumsal kazanıma dönüştürülmesine ihtiyaç vardır.

Geniş aileden çekirdek aileye doğru toplumsal değişim/dönüşüm yaşayan Türkiye'de hem merkezi hükümet'in hem de yerel yönetimlerin bu değişimden en çok etkilenecek olan yaşlı grubunu fark ederek gerekli tedbirleri alması yaşlılığın bireyler için sağlıklı bir biçimde yaşanmasını sağlayacaktır (Çağlar, 2017:19).

Hem merkezi hükümet'in hem de yerel yönetimlerin Birleşmiş Milletlerin “Bağımsızlık, Katılım, Bakım, Kendini Gerçekleştirme, İtibar” (Öksüz, 2015:54-56) gibi yaşlılık ilkeleri çerçevesinde yaşlılara yönelik hizmetlerini dönüştürmesi, kaliteli yaşlanmaya imkân verecektir.

Yaşlılık, bireyin fizyolojik/biyolojik fonksiyonlarında azalma ve yavaşlama, sosyal hayata katılımda kısıtlanma, emeklilik ve çeşitli sağlık sorunlarının eşlik ettiği hayatın gelişimsel aşamalarından son halidir.

Yaşlılık, hayatın gelişimsel evrelerini tamamlamaya yaklaşmış olan bireyin toplumsal rollerini yerine getirmede desteğe ihtiyaç duyduğu dönemdir.

Çekirdek aile olgusunun gündelik hayatımızın bir parçası olmasıyla birlikte aile yaşantısında/döngüsünde çeşitli değişiklikler meydana gelmiştir. Geniş aileden vazgeçip çekirdek aile olma seçimi ailelerin doğal sosyal destek sistemlerinden yoksun olmasını beraberinde getirmiştir. Gerek ekonomik şartların zorlaması gerekse modernleşmeye bağlı bireyselleşmenin getirdiği bir sonuç olarak çekirdek aile olma, ebeveyn olan bireylerinde çekirdek aileye dönüşmesine yol açmıştır.

Tek başına hayatını sürdürmekte zorlanma ya da eşiyle birlikte yaşlanma sonrası kendi başlarına bakım, korunma, beslenme, tedavi takibi gibi konularda, yaşlılıkta, desteğe ihtiyaç duyulmaya başlanır. Bu ihtiyacın karşılanması bazen çocuklarının bakımı, yakınlarının bakımı yoluyla giderilir. Yaşlılar, ücret karşılığı kendileri için çalışan

bireyler temin edebilecekleri gibi bunu yapmaya her zaman sosyo-ekonomik imkân bulamayabilir. Böyle bir durumda da kurumsal bakım hizmetleri devreye girer. Bu kurumsal hizmetler ise kamu huzurevleri ya da özel huzurevleri ve kamu/özel yaşlı bakım rehabilitasyon merkezleri aracılığı ile karşılanır. Bu durumda yaşlı bakım kurumlarının varlığı önemsenmektedir.

“Olumlu. ‘Ben burada yaşarım’ diyorsa insan ve o kriterler ona uyuyorsa orada güzel bir hayat olduğunu söylüyorlar. Ailesi tarafından bakıma muhtaç olan, ailesi olmayan veya dışlanan birileri için barınabilecek güzel bir yer” (G/1, İÖİ).

“Onlarda aynı yani tabi şimdi Yalova’da yapıldı ama cevap veriyor mu dersiniz, vermiyor. Yani yeterli değil ama bizim toplumumuzda zaten herkes anasına babasına bakabilir yani bir Avrupa gibi değildir. İlişkiler daha sıcaktır veya bizim kültürümüzde budur yani. Hiç kimse annesini babasını yaşlandı diye bırakmak istemez. Ya işte, ilişkileri bozuk ailelerde bunlar oluyor veya mecbur kalıyor insanlar yani. Çocukları olmuyor veya ama bunların bir şey haline getirilmesi lazım. Yani işte aman bu adam muhtaçta burada kalsından ziyade ... Bunlar çoğaltılıp [artırılmalı] ama işte insanlar emekli oluyor, emekli parasıyla da orada yaşayabilecek kurumlar oluşmalı. İşte Yalova’da bir tane ama yeterli dersiniz, yetmez” (G/3, İÖİ).

“Huzur evi, bizim belediye meclis üyeliği yaptığım zaman Çınarcık’ta biz bir huzurevi yaptırıldı. Bu da aşağı yukarı... O zaman, konuştuğumuz zaman dünyada ikinci diyorlardı. O kadar güzel bir huzurevi yapıldı, ... aslında bunların çoğaltılması gerekiyor. Özellikle bizim bölgemiz, işte yaşlı nüfusun çok olduğu bir bölge. Oradaki bakımlarından tut her şeyleri [karşılama lazım], zaman zaman gidiyorum, görüyorum. İnsanlar memnun ve bunları daha da çok geliştirmek lazım” (G/10, İÖİ).

Geleneksel değer tutumlarına sahip olan bireyler yaşlılarına/hastalarına bakım, koruma ve gözetim işlevlerinin yerine getirilmesinde geniş aile sistemine ihtiyaç duyduklarını belirtmektedirler. Geniş aile sisteminde en az iki kuşağın bir arada bulunduğu, ailelerin birbirlerinin bakım, korunma, gözetim ve tedavi gibi süreçlerinde doğal sosyal destek sistemini işler kıldıkları görülmektedir. Sosyalleşme süreçlerinde, kendinden sonraki kuşaklara kültürel değerlerini aktarma işlevlerini de böylece yerine getirmektedirler. Bununla birlikte doğal sosyal destek sisteminden tamamen yoksun olma veya farklı gerekçelerle kurumsal hizmet modellerine olan ihtiyacında farkında olunduğu görülmektedir. Geleneksel tutum olsa da kurumsal yaklaşıma (Zastrow, 2015:44-49) doğru bir değişim söz konusudur.

“Ben şu anda kalp ameliyatı geçirmiş annesine evinde bakan birisi olarak söylüyorum; keşke bu huzur evleri evladı olup da yeğeni, evladı, akrabası olup da oraya düşenler düşmesin keşke. Ama şu da var, hiçbir evladı olmayabilir, yaşlıdır, çocukları gurbettedir falan, hani evladı da ortada yoksa bu insanların inanın başında olduğu için söylüyorum gereğinden fazla haddinden fazla böyle bakıma ihtiyacı var. Veballi de bir iş. Çok büyük bir işi de var görev ... devletin asli görevleri arasında olması gerekiyor. ... Ben eskiden huzur evleri olmasa işte, niye insanlar [büyüklerini] orada bırakıyor [diye düşünürken] şimdi şiddetle olması gerektiğini düşünüyorum” (G/4, İÖİ).

“Evet, halen daha şunu savunuyorum. Yakını olanların keşke huzur evine büyükler düşmese, düşürmeseler, baksalar. Devlette bununla ilgili bir sürü bakım ücreti, şu bu falanda veriyor zaten ama imkansızsa yani bakacak evladı da hasta olabilir, farklı nedenlerle ortada kalan ya da yalnız yaşayan birisi de sokakta bırakılmaz. Eskiden çok tehlikeli olurlardı şimdi çok şükür evlerinde bulamayacakları da böyle manevi yönünü bilemem ama maddi yönden evlerden daha lüks yerlerde kalıyorlar, bunları diyorum” (G/4, İÖİ).

“Evet, aslında eskiden işte diyordum; şimdi çocuklarımızı bile şeye veriyoruz iki üç yaşında kreşe veriyoruz ya da onlardan sonra yaşlılarımızı. Ha olması gereken bir şey ama yollarını mı? Bence bir ailenin yollamaması gerekli çünkü onlar bize bakıyorlar, doğuyor, büyütüyor. Onlar bize şey [bakım] yapıyor biz de onlara aynı şekilde bakmamız lazım diye düşünüyorum. Yaşlı bakımevi, huzurevi ama olması gereken de bir şey. Herkesin vicdanı bir değil, ... ama olması gereken devletin desteklemesi olan bir sosyal hizmet diye düşünüyorum ama mümkün olduğu kadar aile olarak vermesek daha iyi diye düşünüyorum” (G/8, İÖİ).

“Bakın, bir yakınımın annesi var ve demansları başladı ve geçenlerde ben ona tavsiye ettim. Yani keşke böyle yaşlı bakım evi veya huzur evi gibi bir yere anneni koysaydın. Yok dedi asla yapamam dedi. Niçin dedim orada dedim kendi gibi olan arkadaşları olacak dedim. Siz şimdi eve koyuyorsunuz, bakıcıyla bırakıyorsunuz. Bütün gün o kadın orada yalnız evde dedim. Burada dedim kendi yaşlıları ve kendi gibi olanlarla dedim en azından vakit geçirecek, hoşça vakit geçirecek, yani sıkılmayacak dedim. Biz ne kadar çünkü şey verirsek vakit ayırabilirsek bizden onu alabiliyorlar yaşlılar aynı şey benim başıma da geldi babam rahatsızlanmıştı. Ben evimde bakıcı tuttum. Bakmaya çalıştım ama çok kısa bir süre üç ay ve ben hoşgörü ile baktım ama üç ay geçseydi belki birkaç sene olsaydı belki benimde yaşantımı zorlayacaktı yani bu tip yerler benim için güzel ama dediğim gibi güvenilir ve temiz olması kaydıyla” (G/15, BMÜ).

“Yaşlı bakım evi huzur evi onlarda tabi ki keşke aileleri bakabilse keşke evlatlarıyla beraber olabilseler yakınlarıyla beraber olabilseler ama tabi onlarda devletimizin güzel hizmetlerinden biri. Allah kimseyi oralara düşürmesin yani veyahut da herkesi evinde ailesi içinde sağlık huzur içinde yaşamak nasip etsin öyle diyeyim yani” (G/17, İÖİ).

Kuşaklararası değişimin ortaya koyduğu sonuçlar, kuşaklar arasında farklılaşmayı da beraberinde getirmektedir. Bu değişimin zamanında ve doğru olarak fark edilmesi, yaşanacak sorunların giderilmesinde, gerekli tedbirlerin zamanında alınmasına imkan sağlayacaktır. Kuşaklararası değişimin getirdiği bir sonuç olarak kimi bireylerin aile yakınlarının korunması, bakım ve gözetimleri ile ilgili konularda duyarsızlaşma söz konusu olabilmektedir. Bu duyarsızlaşma ikinci ve daha sonraki kuşaklarda yaşanırken birinci kuşağın ihtiyaçları görmezden gelinmektedir. İkinci kuşak(lar) tarafından görmezden gelinen birinci kuşakların ihtiyacının karşılanmasında kurumsal hizmetlere duyulan ihtiyaca dikkat çekilmektedir. Sadece duyarsızlaşma değil aynı zamanda nesnel nedenlerden dolayı da aile büyüklerinden, anne ve babaya bakım hizmeti verme imkanı olmayabilir. Bu durumda da yine yaşlılıkla ilgili kurumsal hizmetler bir çözüm olarak belirir.

“Yani gerçekten çok önemli bir şey bu yani huzur evinde çünkü bakan insanlar yaşlandığı zaman bazı anne babayı atayı tanımayan insanlar var. Annesini babasını sokakta bırakıp da kendisi rahat rahat uyuyan insanlarımız da var. Onun için huzur evi gerçekten desteklenmesi

gereken bir yerdir. Her konuda, ekonomik de olsa maddi manevi her konuda desteklememiz gerekiyor” (G/6, İÖİ).

“Huzurevleri, Yalova da iki huzur evimiz var. Gayet güzel ikisi de yeni yapıldı zaten. Eski huzur evinden taşındık, bence daha da çoğaltılabilir. Yani aslında [yaşlıların] evde bakılması lazım ama maalesef öyle bir [hale] geldik ki artık aile buna bakamıyor çünkü eskiden büyük aileler vardı yani anne baba dede nene torun büyük aileler vardı. Şimdi aileler küçüldükçe yaşlı bakmaları biraz daha zorlaşır [oldu], bu tip yerlerin olması şahsım açısından olması doğru değil ama maalesef toplumun gerçeği olarak olması ve daha da çoğaltılması [gerekiyor]. Özellikle burada da çalışan insanların iyi seçilmesi iyi eğitilmesi gerekiyor” (G/7, İÖİ).

“Olması lazım. Bu olmalı. Yaşlılar yurdu ya da huzur evleri. İlla çocukları yok kimsesiz yaşlılardan bahsetmiyorum. Çocukları var ama bakamıyorlar. Bakamıyorlar derken çalışıyorlar. Annesine babasına bakamıyorlar ise gene ücretini verip huzur evinde veya yaşlılar yurdunda bakılmasını sağlıyorlar. Bu şekilde ve bunun da elzem olarak olması gerektiğine inanıyorum, kesinlikle gerekli yani” (G/11, BMÜ).

Yaşlıların hayat standartlarının yükseltilmesi, hayatlarının son dönemlerindeki insanların kaliteli bir hayat sürmesi ile mümkündür. Bu standartın (niteliğin) çerçevesini belirleyecek bir üst sınır olmamakla beraber asgari niteliklerde bir ölçünü bulunması gerekmektedir. Yaşlının gündelik hayatını sürdürebileceği beslenme, barınma, korunma, sağlık hizmetleri ve sosyal faaliyetler gibi rutin fonksiyonlarını devam ettirebileceği, tinsel ihtiyaçlarının ve isteklerinin karşılanabileceği kurumsal mekanların oluşturulmasına ihtiyaç vardır. Kurumsal hizmet alan yaşlıların sürekli olarak zaman geçirdiği sakinlerin birer ikişer aralarından ayrıldığı, ölüm gerçeğiyle sürekli yüzleşen sakinlerin ölüme karşı kendilerini hazır ve dirayetli bir iradeye sahip olmaları onları güçlendirecektir. Ölümün kaçınılmaz bir gerçek olduğu dünyada ölümü görmezden gelmek, yok saymak sadece gözü güneşe kapatmaya benzer. Ortalık karanlık olduğu için etraf simsiyah değildir, gözler kapatıldığı için etraf siyahlaşmıştır. Bu gerçeği göz ardı etmeden yaşlıların inanç dünyasındaki anlama göre, yaşlılık dönemlerindeki kurumsal hizmetlerin çeşitlendirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

“Bunları zaten ilgili Bakanlığımız gerekli projeleri üretiyorlar, yapıyorlar tabi bu evlerde kalacak şartları haiz kimseleri kapasite ölçüsünde ama talepleri çok oluyor ben örneğin Yalova içinde yaşıyorum bir de Çınarcık'ta var öyle bir huzurevi bir de bizim Paşaköy'de bizim yaptığımız var, bizim özel idare bütçesinin yaptığımız biz huzur evi var. Paşakent mahallesine, tabi, ama onlara tabi kabul edilme şartları var yani tabi işte maaşı olacak, emekli olacak işte belli bir katkı sunacak işte Çınarcık'taki biraz daha şartları lüks gibi diyelim yani şeylere göre yüksek kalabiliyorlar ben yeterli mi değil bunların daha çoğaltılması birde özel sektörün bu konuda desteklenmesini ben yeterli mi değil bunların daha çoğaltılması birde özel sektörün bu konuda desteklenmesini ben isterdim yani hükümet bunu her yerde tam ihtiyacını karşılayacak yatırım yapmayabilir göremeyebilir de ama özel sektör bununla ilgili çok iyi projeler yapabilir gerekli izni bakanlıktan almak kaydıyla gerçi bakım evleri var onlarda mesela onlarda da bakım evleri yaşlılar ve özürü [engelli] kesimler tedavi ediyor devlet finansmanını sağlıyor fakat ben şöyle düşünüyorum hep hayalimde var örneğin böyle işte geniş bir arazide ağaçlık bir ortamda sanki böyle tatil yapar gibi yaşlı kesimin örneğin özel böyle işte müstakil evleri olan işte ortak spor alanları, yürüyüş alanları, dinlenme alanlarının olduğu yani hayatının ne bileyim o son zamanlarını çok güzel bir ortamda idame

ettiren hayatlarının son günlerini böyle bir rahatlık ve şey içerisinde huzur içerisinde geçimini sağlayan projelerin desteklenmesini isterim ben yani çünkü onlar projeler baya bir bütçeyle olur yani” (G/9, İÖİ).

Aile büyükleriyle kurulan ilişkilerin sağlıklı yürümediği aile tipleri ile de zaman zaman karşılaşmaktadır. Ebeveynlerin çocuklarını koruma, gözetme, bakım, eğitimlerini sağlama gibi ödevleri olduğu kadar; çocuklarında, yaşlılıklarında ebeveynlerini koruma, gözetme, bakım ve tedavilerini yapma/destekleme gibi ahlaki ödevleri bulunduğu söylenebilir. Bu durum, geleneksel değerleri içeren bir yaklaşım içermektedir. Yasal olarak da, yetişkin çocuklar ebeveynlerine yaşlılıklarında gerek sosyal güvenlik düzenlemeleriyle gerekse nafaka yükümlülükleriyle bakmakla yükümlüdürler. Bu yükümlülük geleneksel değerlere bağlılık, vicdan, merhamet, saygı ve sevgi gibi etkenlerle kendiliğinden gerçekleşebileceği gibi yasal zorlamalarla da gerçekleştirilebilir. İmkânı yerinde olan yetişkin çocukların, yaşlandıklarında kendilerine bakamayacak durumda iseler ebeveynlerine bakmakla/nafaka ödemekle yükümlü oldukları bilinmektedir. Bununla birlikte ebeveynlerin hukuki kaynakları kullanmamaları/bilmemeleri söz konusu olabilir. Yetişkin çocukların ebeveynlerine karşı evlatlık ödevlerini yerine getirmede zaman zaman duyarsız davrandıkları görülebilmektedir. Hem ebeveyne karşı duyarsızlıklarının farkında hem de toplumsal baskı nedeniyle ebeveyni ile kurduğu ilişkinin sonucundan huzursuzluk duyan fakat ebeveyninin mağduriyetini giderici rol üstlenmeyen aile/evlat durumlarıyla da karşılaşmaktadır. Kamusal bir sorumluluk üstlenen yerel yönetimler insan onurunu korumaya yönelik bir müdahale gerçekleştirebilmektedir. Ancak bu müdahale kurumsal bir yaklaşım olmayıp yine geleneksel değerlere bağlılıkla ilişkili olup yasal imkanların ihtiyaç sahiplerine kullandırılmasıyla sürdürülmektedir.

“Biz, kendi adıma, belediye adına ama bakın huzurevinden bahsetmiyorum, Başkan gidiyor, ziyaret ediyor, bende gidiyorum, ziyaret ediyorum. Biz bireysel olarak her şeyi yapıyoruz. Hasta bakıma, taşıma, traş, ev temizliği, sıcak yemek... Bunları yapıyoruz ama bunlar hep bireysel. Evlerden teslim ediyoruz. Mesela bir örnek sana. Çok içim acıdı, çok ağlamıştım, oğluna da çok kızmıştım. Bende ara ara katılıyorum bu mahalledeki ... [çalışmalara]. Başkan yardımcısı olmama rağmen arkadaşlarımla gidiyorum. Tespit alıyorum. Şikayet alıyorum. İşte, siz şikayet [ihbar] ediyorsunuz, işte şu komşum var, annesi alt katta oturuyor. Gelinle oğlu üst katta oturuyor ama annesine yemek vermiyor. Bağırıyorlar, çağırıyorlar, ev çöplük. Hemen gönderiyorum [görevlileri] hakikaten de duruyor şey, inanamadım, biliyor musunuz? ... Bir oğul, karısıyla ve iki çocuğuyla yukarıda oturup da annesine yemek vermemesine inanamadım ve ben gittim çalışanlarla, adam bozuldu; siz, dedi neden dedi benim özel şeyime giriyorsunuz dedi. ... dedim özel alanın mı ki bu senin, kadını atmışsın oraya, annen bu senin. “Evet, annem, ne karışıyorsunuz?” [diyor]. Karışırız dedim, gerekirse seni polise vereceğim dedim. Kadın orada, o kadar kötü ki, içler acısı. “Vermiyorum” dedi, “Eşim yapmıyor, vermiyor. Eşimle kavgalı” dedi ve anneyi, öyle orada mağdur [bırakmışlar]. Biz sıcak yemek veriyorduk o kadına; inşallah ölmemiştir. İki senedir bilmiyorum bende. Çünkü annemin derdine düştüm tabi. Yani böyle örnekleri de var ve çok. Biz bunları tespit ediyoruz. Gereken her şeyi yapıyoruz” (G/14, BMÜ).

“Hem utaniyor huzur evine vermiyor, hem bakmıyor. İki çelişki var. Hem utaniyor yani utanma, artık sorumsuzluk ne dersiniz deyin. [Sonra] Hayır, huzurevine gidemez benim

annem. E... o zaman [bakımını yap; yapmıyor.] sıcak yemek veriyorum düşünün böyle bir şey” (G/14, BMÜ).

3.8. Sosyal Hizmetlerin Yerel Yönetimlere Devri İle İlgili Görüşmecilerin Değerlendirmeleri

Sosyal hizmet uygulamalarının yerel yönetimlerce yürütülmesi sırasında tüm Türkiye’de uygulama birliğinin sağlanması zor görünmektedir (Genç, 2009:62). Bu zorluk aynı zamanda hizmetlerin niteliğini de niceliğini de etkileyebilir. Bu zorluğun yaşandığı ve tüm vatandaşların yararlandığı eğitim-öğretim gibi başka bir alandan örnek verilebilir. Bu örneğe göre yerel düzeyde okulların nitelik düzeyinin birbirinden farklı/uzak olması ve bu durumun öğrenciler tarafından okulların tercih edilirliliğini etkilediğine dikkat çekilmektedir. Bu tercih edilirlilik farklı öğrencilerin eğitim alma sürecini doğrudan etkilemektedir. Milli Eğitim Bakanlığı kurulduğu 2 Mayıs 1920’den beri ülke genelinde eğitim-öğretim faaliyetlerini yürütmektedir (MEB, 2019). Tüm çalışmalarının odağında eğitim-öğretim faaliyetleri bulunmaktadır. Buna rağmen neredeyse bir asır geçmesine rağmen hala okullar arası nitelik farkları birbirine yakın değildir. Bu nitelik farklılıklarının giderilmesine yönelik çalışmalar stratejik planlarda yer almaya devam etmektedir (2023 Eğitim Vizyonu, 2019). Aynı sosyo-ekonomik göstergelere, aynı coğrafi şartlara, aynı kültürel özelliklere sahip yerleşim yerlerinde bile okullardaki eğitim-öğretim faaliyetini yürüten okulları birbirinden farklılıklar gösteren Türkiye’de sosyal hizmetlere ilişkin çalışmalardaki niteliklerin birbirine yakın ve ülke düzeyinde dengeli dağılacakını ve yürütüleceğini öngörmek pek mümkün görünmemektedir.

Sosyal hizmetlerle ilgili hizmet birimlerinden çocuk, yaşlı, kadın ve engelli hizmetlerinin yerel yönetimlere devri zaman zaman gündeme gelmiştir. Yerel yönetimlerde yerinden yönetim avantajlı görünmektedir. Hizmetlerin yerindenliği sağlanırken hizmetlerin standardının Türkiye genelinde bir bütünlük içinde sağlanıp sağlanamayacağı ve hizmetlerden yararlanacak risk gruplarındaki bireylere yönelik tedbir kararlarının alınma sürecine yerel yöneticilerin müdahalesi yönünde çeşitli kaygılar taşınmaktadır.

“... Olabilir diyorum yerel yönetimlere ama bir tek endişem var. Yani sevgi evlerine [yönelik] ... Şimdi aslında, normal vicdan sahibi, kim olursa olsun, belediye başkanı alır. Ama birisi [diğeri olarak merkezi yönetim kastediliyor] partili. İşte benim adamım, benim çocuklarım, ben bunu tanıyorum, onu alma, bunu al gibi hesaplar olmamalı ...” (G/11, BMÜ).

“Sosyal hizmetler bunu yapar ama ...dedim ya sana baştan, belediyenin tedirginliğini söyledim yani o parti kazandı, bu parti kazandı. Doğuda mesela Halkların Demokrasi Partisi kazanır. Misal ya Halkların Demokrasi Partisi’nin dışındaki bir adamı, seni almazlar yani. Almazlar. Benim adamım diyecek, bunu alacak, ... Bu gibi şeyler... Ben bunu ırkçılık olarak söylemiyorum. ... Sosyal hizmetler ... ben bunun işini halledeceğim kardeşim diyorsa sosyal hizmetler bunu yapar. Bakanlık yapar yani” (G/11, BMÜ).

Yerel yönetimler, her zaman beklendik/istendik uygulamaları başarılı olarak gerçekleştirmede zaman zaman yeterli olamamaktadır. Yerleşim yerlerindeki hemşehrilerin yararlanması için üst yapı çalışmalarının tamamlanarak hizmete alınması beklenmektedir. Doğrudan sosyal hizmeti ilgilendirmese de üst yapı çalışmalarından birisi de mahalle aralarında açılan parklardır. Ancak bu hizmetlere ihtiyaç üst düzeyde olsa da amacına uygun üst yapı faaliyetlerin yerine getirilmesinde amaç dışı uygulamaların olduğu da iddia edilmektedir. Bir örnek yoluyla sosyal hizmete ilişkin uygulamaların da öncelenmediği iddia edilmektedir. Sosyal hizmet uygulamalarının devredilmesi durumunda da benzer ihmalin devam edebileceği öngörülmektedir.

“Benim bugün Yalova'[da] ... uğraştığım konu ne, biliyor musunuz? Bak, bunu bire bir, isterseniz belgelerim ile gösterebilirim. ... ovasında 2.5 dönüm belediyeye ait arsayı, bakın ... ovasında 2.5 dönüm belediyeye ait arsayı, aylık 850 tl artı kdv'ye, bir vatandaşa, halı saha yapsın diye kiraya veriyor, biliyor musunuz? O 2.5 dönüm araziyi, imar planlarında, o planlamayı yapan planlamacı, ne diye ayırmıştı biliyor musunuz? Park alanı, evet efendim, park alanı olarak ayrılan yerin ..., 2,5 dönümlük araziyi, çoluk çocuk gitsin, aileleriyle, anneleriyle babalarıyla gitsin, zaman geçirsin, temiz hava alsın diye ayrılan park alanını, ... aylık 850 lira artı kdv bir vatandaş 3 kuruş daha fazla para kazansın diye, halı saha yapsın diye kiraya verebiliyor. ...” (G/13, BMÜ).

Sosyal hizmetlerle ilgili çalışmaların yerel yönetimlere devri konusunda yapılacak çalışmalarda işletme tutumu devreye giriyor ve kurum çalışmalarının gerçekleştirilmesinde yerinden yönetimin avantajları önplanda değerlendiriliyor. Başka bir çalışma da benzer bir yaklaşımın olduğu görülmektedir (Danış, 2017:241).

“Tabi bu iş ciddi bir bütçe gerektirir fakat bence merkezi hükümetin yaptığı belirli bir bütçe gönderiliyor. Geri kalan da orda dışarıdan desteklerle yürüyor. Yerele geçerse bu iş çok daha iyi olur çünkü yerelin bütçesi değişkendir. Yani ihtiyaç anında müdahale çok rahat yapılabilir. Merkezi sistemde müdahale için izinler yazışmalar gerekmekte bence bu iş yerel yönetimi gelirse çok daha sağlıklı olabilir. Ama yine otokontrolde olması lazım onun yöneticisinin düzgün olması ve çalışan personelin sevgisi olması lazım” (G/2, BMÜ).

Çocuklar dünyaya gelirken ebeveynlerinin kim olduklarını ve nasıl dünyaya geleceklerini seçemezler. Çocukların dünyaya gelme biçimi toplumsal normlara uygun olduğu kadar toplumsal normlara aykırı da olabilir. Bu, çocuklar için özel bir durumdur. Çocuklarla ilgili özel durumların değerlendirmesinde kurum yöneticilerinin ve meslek elemanlarının çocukların kurum hizmetlerinden yararlandırılmaları hususunda inisiyatifi sınırlıdır. Ancak yerel yönetimdeki idarecilerin çocukların özel durumları hakkında zaman zaman farklı inisiyatif geliştirme seçenekleri mevcuttur. Bu imkân, çocukların lehine olabileceği gibi aleyhine de gelişebilir.

“... Bu çok hassas bir konu. Kesinlikle merkezi yönetimin yani devletin yapması lazım. Devletin şefkat eli vardır. Devletin şefkat eliyle bunlar olur. Yerel

yönetimlerde de şefkat eli olur fakat seçili olarak gelir, görevini yapar, gider. Yeni gelen, seçilmiş, farklı şekilde bir işlem yapabilir, o hassasiyeti göstermeyebilir. Belki kazanmıştır ama hak etmeden oraya gelmiştir. Her gelen seçilmiş, [işe] aldığı elemanları herhangi bir standarttan geçirmeyebilir. Her gelen seçilmiş, bir öncekini köşeye atar, yeni eleman koyar. Yani devlet memuru statüsünde değildir onlar, bu tarz insanlar, oradakilerini [kurum hizmetlerinden yararlanan veya yararlanacak çocukları] daha feci hale sokabilirler” (G/2, BMÜ).

- ...Verilecek olan hizmetin niteliğinin düşebileceği hakkında kaygınız mı var?

“Kesinlikle ve onun önüne geçemezsiniz” (G/2, BMÜ).

“Bence kesin ... merkezi sistemde (AÇSHB) kalması lazım. Hani, biz burayı görüyoruz. Yalova’da yaşıyoruz. Evet, burada, bu iş güzel yapılabilir ama farklı bir yerde, çok kötü de olabilir. ... Her yerel yönetimin ekonomik düzeyi aynı olmayabilir ya da iyi niyetli insanlar olmayabilir. Ben buna kesinlikle karşıyım. Bu tarz yerlerde, kesinlikle devlet olmalıdır. Ama yerel yönetimi yöneten kişi de muhakkak, bu konuda biraz vicdan sahibi olarak, oraya destek vermesi lazım” (G/2, BMÜ).

Çocuklarla ilgili hizmetlerin yerel yönetimler tarafından yürütülmesi hususu; sadece bir idari işletme becerisinin dışında özellik barındıran nitelikleri içinde barındırmaktadır. Sosyal hizmet açısından yüksek risk gruplarından birisi kabul edilen çocuklarla ilgili olarak çocukların geleceğinin güven içinde inşa edilmesine ihtiyaç vardır. Çocuğun hayata hazırlandığı sistemde güven örüntüsünün sağlıklı yürütülmesi zorunludur. Bu güven örüntüsü çocukların ruh ve beden sağlıklarının iyi korunmasıyla mümkündür. Çocuklarla ilgili hizmetlerin gerek kurum çalışmalarının yürütüldüğü hizmet birimlerinde (sevgi evleri gibi) gerekse yerleşim yerlerindeki hanelerde başka bir deyişle kendi konutlarında ikamet eden ailelerin çocukları ile ilgili ihmal veya özellikle (cinsel) istismar durumlarında yerel siyaset mekanizmalarının baskın olduğu/olacağı riskinin varlığı düşünülmekte; istismara uğrayan çocukla ilgili tedbir uygulamaları gerçekleştirecek olan kurum birimlerinde vaka yönetimlerinin siyaset üstü bir tutum ve davranışla uyumlu olarak gerçekleştirilebilmesi, çocuğu yüksek yararının öncelikle gözetilme durumu, tartışmalıdır.

“Bu noktada, eğer söz konusu çocuk istismarı ise buna hiç kimse taraf olmaz. Yani bizim tabirimizle utanç verici, bu durumdaki insana hiç kimse yardımcı olmaz, destek olmaz. ***Olağan üstü bir durum dışında yani sıra dışı olağan üstü bir şey olabilir veya yetkili kişiler de zaaf olabilir. İstisnalar hariç*** genel anlamda babamın oğlu da olsa bu durumda göz yummam diye düşünüyorum. Genel kanaatim bu yönde” (G/1, İÖİ).

“Burada tabi ki şuna inanıyorum. Böyle bir personelin bir defa bunu paylaşacağı amiri, memuru vardır. Tek başına bir odada karar verip böyle yapsam tehlike olur mu olmaz mı diye düşünmeyecek mi? Birilerinin bu konuya vakıf olması söz konusu. Burada şuna güveniyorum ben. Birçok insan bu noktada, bu çocuk olsun veya cinsel istismar olsun bu noktada hassas

davranır. Eğer böyle bir Şey varsa cezasını çeksin diye bir tavır takınır. ***Bir takım istisnalar olabilir bilemiyorum onu***” (G/1, İÖİ).

Yerel yönetimlere bağlı çocuklarla ilgili hizmet yürüten birimlerin, özellikle toplumda bilinen kişi veya gruplarla alakalı ya da etkin bir mevkide bulunan bürokrat/siyasetçi kimliği taşıyan bireylerin ihmal/istismar vakalarında taraf olması/fail olması durumunda, konu edinilen ihmal/istismar vakalarında idari mekanizmaya karşı kurum gerçekten bağımsız davranabilir mi sorusunun cevabı kayęı verici bir tutuma işaret etmektedir.

“Bu noktalarda biraz zorlanacak tabi. Hatır olacak, oy kayęısı olacak, baskı olacak. Bu konular da biraz daha direnme zayıf olur. Yerel yönetimler de direnme zayıf olur” (G/1, İÖİ).

Kurum hizmetlerinden yararlanmak isteyen bireylerin kurum hizmetlerine alınma sürecine yaşlıların kişisel ihtiyaçlarından ziyade değerlendirme ölçütüne siyasi mekanizmanın etki edebileceği öngörülmektedir. Bu durum klientalizm (Yuvalı, 2018:399) riskini ortaya çıkarmaktadır. Klientalizm, yardım yapmada öncelik tanıyarak siyasi kayırmacılık yapmak ya da yok sayıp dıŐlayarak, ihtiyaç sahibini siyasi güç kullanmak suretiyle yardımdan mahrum ederek cezalandırmadır denebilir.

Yaşlı hizmetlerinin yerel yönetimlere devri söz konusu olduğunda hizmetlerde yerellik temalı yetki ve görev devri gerçekleştirilmiş olur. Ancak bu devirden en çok etkilenecek olan özne (yaşlı birey/ler) artık bir nesne olarak görülmeye baŐlanacaktır. Huzurevlerinden yararlanacak olan bireylerin kurum hizmetlerinden yararlanma fırsatı; görece fırsat eŐitlięinin olduğu merkezi sistem yönetiminden çıkıp yerele devredildiğinde fırsat eŐitsizlięine dnrebilecektir. Bu fırsatların engellenmesi aynı zamanda sosyal dıŐlanmayı beraberinde getirir ve sosyal içermeyi yok eder. Aynı zamanda yerel siyasetteki karar mekanizmalarına bağımlı bireyi bir nesne haline dönüŐtürür.

“Kesinlikle eder” (G/2, BM).

“Siyasal yapının ki yapar. O yüzden dediğim gibi bu işin zaten zelide var yaşlı bakım evi ve huzur evlerinin özelde çok daha keyifli devletin yaptığı da gayet iyi dediğimiz gibi bu iş Yerel Yönetime devrolduğu takdirde siyasi yakınlık kimden yanaysa maalesef öncelik ona gider bu iş böyledir” (G/2, BM).

“Sınavdan yüz aldın ama mülakattan geesin o ayrı bir Şeydir” (G/2, BM).

“Yani %100 yapılacağını tahmin etmiyorum ama Şu anda sosyal projeler çerçevesinde yaşlılar ve bakıma muhtaç insanlara evlerinde sadece yardım edebiliyoruz çünkü belediye olarak onlara bir yer tahsis etmiş durumumuz yok. Ama yaşlılara ve maddi durumu bozuk olanlara yemek yardımı, berber yardımı gibi konularda erzak yardımı kıŐın kömür yardımlarımız var” (G/19, BM).

“Sosyal hizmet dendiği zaman ilk etapta ihtiyaç sahiplerine eğer durumları tutanlara yardım eli uzanması aklıma geliyor. Bu durumda da eğer gerçek ihtiyaç sahipleri ise çok güzel bir durum diyorum ama bunun yanında işte bazen yalan yanlış şeyler işte bu yani yerel yönetimlere falan yani kayma durumu olursa yalan yanlış yerlerde meydana çıkabilir. Siyasilere baskılar oluyor çünkü vatandaş karşılaşıyoruz. Ufak bir şey oluyor işte ağır özürlü rapor alma noktasında destek istiyor” (Görüşmecı 1, İÖİ).

“Tabi, tabi. Yani ... kriterleri tutmuyor ama ...zorluyor ...seni de[meclis üyelerini] zorda bırakıyor. Eğer bu imkân elimizde olsa kullanmak durumunda kalırız siyasiler olarak ama sosyal yardımlaşmada biz ne yapıyoruz, sosyal hizmetlere yönlendiriyoruz. Yani bu İnsan bize göre kriterleri tutuyor ama sizin tarafınızdan baktığımız zaman tutuyorsa desteğinizi istiyoruz, tutmuyorsa yapılacak bir şey yok diyoruz yani karşı taraf var. Ya sende derse ki vatandaş ya sizde bitirmiş bu iş, benim bu işimi halledin. O yönden işte yerel yönetimlere geçtiği zaman sıkıntılar olur diye düşünüyorum” (G/1, İÖİ).

Devletçi bir yaklaşım sergileyip devletin denetim ve düzenlemede aktif rol alması da düşünülmektedir.

“Devlet destekli olması gerekiyor. Yani her şeyin yerel yönetimlere bırakılmaması gerekiyor” (G/18, BMÜ).

Kurum hizmetlerinde yaşlıların bakım hizmeti alımı için siyasal iradenin herhangi bir etkisinin bulunmayacağı da iddia edilmektedir. Ancak bu iddia kişisel kanaatler taşımaktadır.

“Yürütür. Artık yaşlılar yüzünden de kimse parti marti meselesini gözetmeyeceğini düşünüyorum. Kim olursa olsun yaşlı olduğu için ve bakıma muhtaç olduğu için. Ya ben belediye başkan vekilliği yaptım. Başkan işte hacca gitmişti. Bizim bayramlarda ilk gittiğimiz yer huzurevidir. Vali, Belediye Başkanı olarak da efendim Garnizon Komutanı vesaire hepimiz ilk huzurevine, yaşlılar yurduna gittik. Çünkü onların gerçekten şefkate ihtiyaçları var. Yani oraya gittiğimiz zaman ben ağlamadan duramam.Yani öyle bir pozisyonda oluyorum çünkü düşününce öyle ağlamam gerek yani.Bir annenin,babanın düşünebiliyor musun? Ben gerçi bırakmam diyorsun ama benim kayınvalidem var. Benim evimde yatalak. Ben şimdi bunu hanıma diyorum, istersen bunu bir bakım evine koyalım. Bakım evi, huzurevi de değil. Şimdi yatalak olduğu için. O da diyor ki ben bakarım. Bende diyorum, başım üstüne sen bak. Bir yere götüremiyor. Bir yere gidemiyor. Helal olsun. Anasına babasına, sağlığı zamanında bakmayanların vay haline. Öldükten sonra ah anam vah babam geç bu hikâyeyi. Ölene kadar baktın mı? Bakmadıysan hiç konuşma. Anaya babaya bakmayacaksın da kime bakacaksın kardeşim. Ama dediğim gibi çalışıyor olabilirsin. Karı koca bakamıyor olur. O da bakıma muhtaç olsuna gelmiştir, onu bakım evine göndermek zorundasın. Onlardan bahsediyorum” (G/11, BMÜ).

Devletin yerel yönetimlere vermiş olduğu sorumlulukların aynı zamanda devlet tarafından desteklenmesi gerektiğine de dikkat çekilmektedir.

“Benim kanaatim, her zaman, yerel yönetimlere her şeyin bırakılmaması gerektiğidir. Devlet, tabi ki bu devlet katkısıyla, maddi konuda desteğiyle kontrollü şekilde olması gerektiğini düşünüyorum” (G/18, BMÜ).

Yerel yönetimler, yerinden yönetimin önemli bir unsuru olarak halka en yakın idari kurum/kuruluş olarak değerlendirilebilir. Ancak bu önemli pozisyon, sunulan sosyal hizmetlerin, Türkiye genelinde her yerel yönetimde benzer standartta yürütülebileceği anlamına gelmemektedir (Artan, 2017:56-57). Gerek yerel yönetimlerin insan kaynakları politikası, gerekse bütçe kaynakları ve büyüklükleri ve ilin/ilçenin demografik özellikleri birbirinden farklılık göstermektedir. Bu nedenle hizmet sunumları arasındaki farklılıklar oluşabilmektedir.

“... yerel yönetimler tabii ki ihtiyaçların tamamını karşılayamaz, devlet zaten maaşlarını bağlamıştır. Belirli bir engelli yüzdesine göre, oranına göre engelli aylığı vardır. Yerel yönetimler sadece bir katkı da bulunabilir ama sadece tek yerel yönetimlere bırakılırsa gereken imkânları veremeyeceğini düşünüyorum ben” (G/20, BMÜ).

“Tam anlamıyla engellilik [sorunlarının çözümü] hakikaten bayağı büyük bir iş. Bunu ben yerel yönetimlerin desteksiz yapabileceğine inanmıyorum. Tam anlamıyla yapamaz, yeterli hizmeti veremeyebilir” (G/19, BMÜ).

Kadına yönelik aile içi şiddetin önlenmesi ve şiddete uğramış kişilerin mağduriyetinin giderilmesi ile ilgili süreçte yerel yönetimler aktif rol alabilir mi ve aldığı rolü gerçekten başarıya ulaştırabilir mi sorusunun cevabı araştırıldığında siyasi tepkiler nedeniyle başarılı bir mücadele imkânının mümkün olmadığı düşünülmektedir.

“Bence yerel yönetimler bu konuyla baş edemez ve bu konuda ne deyim aktif bir rol alamaz diye düşünüyorum. ... Aile kapalı bir kutu ve içine girmek çok zor. Aynı zamanda da ...biliyorsunuz yerel yönetimler oya dayalıdır, oy kaygısı da meydana gelecektir büyük ihtimalle. O yüzden aile işlerine pek gireceğini düşünmüyorum. Bunun daha çok devlet eliyle ve kanun yoluyla olması ile gerekiyor” (G/19, BMÜ).

“Oy kaygısı olabilir dedik ama oy katkısı da olabilir” (G/20, BMÜ).

Aile içi şiddetin önlenmesi ile ilgili çalışmalar ve aile içi şiddet mağdurlarına yönelik yapılacak çalışmaların yerel yönetimlere devri söz konusu olduğunda; bu hizmetlerin *devlet kurumu* olması nedeniyle il özel idareleri tarafından yapılabileceğinden bahsedilirken aynı hizmetin bir başka yerel yönetim kurumu olan belediyeler tarafından yürütülemeyeceği düşünülmektedir. Devlet kurumunun objektif / herhangi bir baskı/etki altında kalmadan hareket edebileceği düşünülürken belediyelerin subjektif ve karar süreçlerine etki edebilecek siyasi aktörlerin etkisinin olabileceği kaygısı taşındığı düşünülmektedir.

“Yapılabilir. İl Özel İdaresi de bir nevi devlet kurumu. Yani kurumda işler sağlıklı yürüyebilir. Belediyeler gibi yürümez. İl Özel İdare daha iyi yürütür. Yani devleti temsil ediyor, İl Özel İdare üstesinden gelir” (G/1, İÖİ).

Yerel yönetimlerde sorumluluk sahibi olan meclis üyeleri farklı partilerden olmalarına karşın sosyal hizmetlerin yerel yönetimler tarafından sunulabileceği veya sunulamayacağı üzerinde farklı görüşlere sahiptir. Aynı partiye mensup meclis üyeleri ile farklı partiye mensup meclis üyeleri sosyal hizmetlerin yerel yönetimler tarafından sunulmasının doğuracağı kimi sakıncaları paylaşırken benzer şekilde sosyal hizmetlerin yerel yönetimler tarafından sunulmasının ortaya koyacağı yararlılıklar hakkında da görüş birliğinde olabilmektedirler.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Sosyal sorunların ortaya çıktığı ve yaygınlaştığı yerler, insanların bir arada yaşadığı mekânlardır. Köylerden Büyükşehirlere değin her biri farklı büyüklükte olan yerleşim yerleri vardır. Türkiye’de, her yerleşim yerinin, muhtarlıktan Büyükşehir belediyesine varıncaya kadar farklı kademelerde yerel yöneticileri ve (coğrafi) yerinden yönetimleri bulunmaktadır. Bu yerel yönetimler, hemşehrilerine en yakın ve en iyi hizmeti vermekle yükümlüdür. Genel belediyeçilik anlayışı şehirlerin alt yapı ve üst yapı düzenleme çalışmalarını içermektedir. Ancak artık yerleşim alanlarımızda görece hem alt yapı ve üst yapı düzenlemelerinin belirli bir standarta hem de doygunluğa (yeni yerleşim alanları üretimleri ile yenilenmeler ve tamamlanacak kısımlar hariç) ulaşılmış olması nedeniyle yerel yönetimler artık şehirlerin sosyo-kültürel ihtiyaçlarını da karşılamaya başlamış, hatta sosyal belediyeçilik gibi yeni hizmet alanlarını keşfederek halkın ihtiyaçlarını bütçeleri ve vizyonları çerçevesinde yerine getirmeye başlamıştır denilebilir.

Yerel yönetimlerin, bugün ki bağlamıyla, Türkiye’de gelişimi Osmanlı devletinin son zamanlarına rastlar. Son bir buçuk asrı aşkındır yürütülen yerel yönetim faaliyetleri hem Osmanlı döneminde hem de Türkiye Cumhuriyeti döneminde merkezi yönetimin hem idari vesayeti altında hem de merkezi yönetimin kurallarını çizdiği ölçüde faaliyet göstermektedir.

Belediye olarak ilk yerel yönetimler İstanbul’da kurulmuş, gelişimi ve yaygınlaştırılması İstanbul örnekleriyle sağlanmıştır. Daha önceleri yerel hizmet sunan devlet birimleri ihtiyaç duyuldukça geliştirilmiş ve kabiliyetleri artırılmıştır. Örneğin muhassıllık meclisleri ihtiyacı karşılamayınca memleket meclislerine dönüştürülmüştür. Başkanı Vali, üyeleri yerel temsilcilerden oluşturulmuştur. İl özel idareleri de Osmanlı devletinin son zamanlarında kurumsallaştırılan yerel yönetim birimlerindedir.

Türkiye’de yerel yönetimler üç farklı düzeyde faaliyet göstermektedir. Köy muhtarlığı, İl Özel İdareleri ve Belediyelik olarak çalışmalar yürütülmektedir.

Cumhuriyet döneminde yerel yönetimlerle ilgili bilinen ilk yasal düzenleme 1924 tarih ve 442 sayılı köy kanunudur. Daha sonra 1930 tarih ve 1580 sayılı (mülga) belediye kanunu çıkartılmıştır. 442 sayılı köy kanunu halen yürürlüktedir. 1580 sayılı belediye kanunu 2005 yılına kadar 75 yıl süreyle hizmet veren bir kanun olmuştur. 2005 yılında 5393 sayılı Belediye kanunuyla yerel yönetimleri ilgilendiren düzenlemeler yeniden yapılmıştır. 2005 tarih ve 5302 sayılı il özel idaresi kanunu da yerel yönetimlerle ilgili düzenlemeler içermektedir. 2004 tarih ve 5216 sayılı Büyükşehir belediye kanunu da yerel yönetimleri ilgilendiren yasalar arasında yer almaktadır.

Yerel yönetimler idari yönden farklı kademelerde yürütüm seçeneklerine sahiptir. Karar organları ve yürütme organı olarak bu yürütümler gerçekleştirilir. Yerel yönetimler faaliyetlerini yürütebilmek için üç farklı kademeyi kullanır. Bunlar karar organı olarak meclis ve encümenlik; yürütme organı olarak Belediye başkanı veya il özel idaresi için Vali’lerden oluşmaktadır.

Büyükşehir belediyesi haline gelen illerde il özel idareleri 6360 sayılı yasayla kaldırılmıştır. Kaldırılan il özel idarelerinin tüm varlıklarıyla beraber Büyükşehir belediyelerine devredilmeleri öngörülmüş ve buna istinaden il özel idareleri Büyükşehir bünyesine devredilmişlerdir. Ancak gerek Büyükşehir belediyelerinin kurumsal yapısının bu değişikliğe hazır olmaması gerekse hizmetleri yürütüm noktasında ortaya çıkan sorunlar nedeniyle önceden il özel idareleri tarafından yürütülen hizmetlerin bir kısmı yeniden Valiliklere bağlı oluşturulan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarına devredilmiştir. Böylece her ne kadar il özel idareleri kaldırılmış olsa da yürüttüğü hizmetler Büyükşehir belediyeleri tarafından yeteri kadar yerine getirilememiş ve il özel idarelerinin gördüğü hizmetlerin bir kısmı yeniden merkezi idarenin tasarrufuna verilmiştir. Bu durum aynı zamanda şunu göstermektedir. Sosyal hizmetlerle ilgili birimlerin devredilmesi halinde de merkezi idare tarafından yürütülen hizmetlerin sunumundaki özelliklerin zedelenip örselenmesi söz konusu olabilecektir. İlerleyen zamanlarda sosyal hizmetlerle ilgili çalışmalar yeniden merkezi yönetim faaliyetleri arasına alınabilecektir. Ortaya çıkacak sorunların giderilebilmesi için buna ihtiyaç duyulabilecektir. Arada geçen süreçte hem idari, hem beşeri kaynakların zarar görmesi söz konusudur hem de hizmetten yararlananların mağduriyeti oluşabilecektir. Bu nedenle yerel yönetimlere devir konusu bir kez daha düşünülmelidir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın çatısı altında hizmet alan korunmaya ihtiyacı olan çocuk, kadın, engelli ve yaşlılarla ilgili hizmetlerin yürütümü tek bir Bakanlık tarafından yapılmamaktadır. AÇSŞB, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı gibi farklı bakanlıkların koordinasyonunda yürütülmesi gereken hizmetler de bulunmaktadır. Bu hizmetlerin koordinasyonunun sağlanması ve ülke genelinde eşit hizmet sunumunun gerçekleştirilmesi yerel yönetimlerdeki farklılıklardan ötürü başarılı bir çalışma olarak yürütülemeyeceği düşünülmektedir.

Sosyal bilimlerdeki çoğu kavramda olduğu gibi sosyal hizmet'in tanımı üzerinde de tam bir mutabakata hala varılamamıştır. Günlük hayatımızın bir parçası olarak da hayatımızda var olan sosyal hizmet kavramı günlük dilde farklı, literatürde farklı olarak tanımlanmaktadır. Bu aynı zamanda doğal bir durumdur. Çünkü bir kavramın hem sözlük anlamı hem de terim anlamı bulunmaktadır. Bazen literatürdeki anlam ve gündelik dilde kullandığımız kavramlar birbirinin yerine kullanılabilmekte ve bu durumda farklı sonuçların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Yerel meclis üyelerinin de sosyal hizmet ve sosyal yardım kavramını birbirinin yerine kullandığı görülmektedir. Sosyal hizmet; içinde ekonomi, eğitim, sağlık, tinsellik, engellilik, yaşlılık, kadın, çocuk, mültecilik gibi birbirinden farklı risk gruplarına ait sorunları eş zamanlı ya da farklı farklı çözen, birey ya da grupların sorunlarının çözümü için başvurarak ya da tespit edildiklerinde yararlandığı sistemli bir mekanizmadır.

Yoksullara yardım etme, mağduru koruma, yaşlılara hürmet etme, merhamet sahibi olma gibi erdemlere sahip olan toplum; bu erdemin gereği olarak destekleyici faaliyetlerini yürütürken bu tutumlarını aynı zamanda bilimsel olarak akla uygun, kanıta dayalı olarak araştıran ve sorunların çözümünü eşitlik ve hak kavramları çerçevesinde

şekillendirebilmelidir. Ancak bu şekilde desteğe ihtiyaç duyan insanların insan onurunun korunması ve sosyal adaletin gerçekleştirilebilmesi için uygun bir adım atılmış olabilir.

Yerel meclis üyelerine göre sosyal yardım taleplerinin karşılanmasında sadece kamu kaynakları değil aynı zamanda toplumsal kaynakların da kullanılması gerektiği düşünülmektedir. Kimi görüşmeciler yardım çalışmalarının sadece devletin görevi değil aynı zamanda halkında ödevi olduğuna dikkat çekmektedir. Kimi görüşmeciler sosyal yardım için ayrılan kaynakların doğrudan yardım olarak kullanılması yerine istihdam odaklı bir çerçevede yoksulların çalışabileceği işyerleri için kullanılması gerektiği görüşünü paylaşmışlardır.

Korunmaya ihtiyacı olan çocuk, ailesi tarafından bireysel ve toplumsal gelişimi için gerekli ihtiyaçları yeterince karşılanamayan çocuk demektir. Bu ihtiyacın karşılanamaması bireysel ya da toplumsal nedenlere bağlı olarak değişebilmektedir. Çocuklar; terk edilme, ebeveynlerinin vefatı, doğal afet, savaş, deprem gibi nedenlerle ihtiyaç sahibi olabilmektedir. Kendi ihtiyaçlarını yeteri kadar karşılayamayan ailelere ve çocuklarına yönelik onların ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bir sisteme ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyacın karşılandığı sistemin adı da sosyal hizmetlerdir. Çocukların yaşayabilecekleri mağduriyetlerin sınırlarının bilinmesi bazen meclis üyelerinin deneyimleri kadar sınırlı olabilmektedir. Bu da hizmetlerin sunumunu kısıtlayıcı bir nitelik olarak değerlendirilmektedir.

Türkiye’de çocukların suça sürüklenmesinin, ihmal ve istismar durumlarının bilinirliğinin farkında olunmasına rağmen kimi görüşmeciler bu durumu toplumsal gerçeklerle örtüştüremediklerinden olsa gerek inkâr etmekte veya topluma konduramamakta ve yakıştıramamaktadır. Kimi görüşmeciler çocuklara yönelik ihmal ve istismarın varlığını kabul etseler de bu sorunun çözümünü cezaların daha fazla artırılmasında bulmaktadır. Yerel yönetimlerin bu konudaki sorunların çözümünde yetersiz kalabileceğini ifade etmektedir. Her iki tutumunda çocuklara yönelik yerel yönetimlerin sunabileceği hizmetlerde çocuğun yüksek yararının örselenebileceğini gösterdiği söylenebilir.

Engelliliğin hayatın bir parçası olduğunun meclis üyeleri farkındadır. Ancak yerel yönetimlerin hizmet sunumlarının daha çok kurumsal taleplerin karşılanması yönünde gerçekleştirildiği görülmektedir. Bireysel sorunların çözümüne yönelik çabalar yeteri kadar gelişmemiştir. Spor malzemeleri desteği ile sandalye ihtiyaçları gibi taleplerin kısmen karşılanabildiği görülmektedir. Yerel yönetimlerin engellilere yönelik yaptığı hizmetlerinin geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Kadına yönelik şiddetin toplumun tüm kesimleri tarafından onaylanmadığı görülmektedir. Kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi ile ilgili olarak kadınların kendini koruyucu bir tutum takınması gerektiği düşünülmektedir. Kadınlara yönelik şiddetin önlenmesi için şiddet davranışını caydırabilmenin yolunun cezaların artırılması yoluyla mümkün olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca eğitim yoluyla da tutum değişikliğine dikkat çekilmektedir.

Kadın konukları ile ilgili olarak yerel yönetimler bütüncül bir bakış açısına sahip

değildir. Şiddete uğramış kadınların ihtiyaçlarına yönelik hizmetlerin karşılanması noktasında genel beklentinin merkezi hükümet tarafından yerine getirilmesi beklentisi mevcuttur. Yalova belediyesinin sorumluluk alanında olmasına rağmen kadın konukevi yapılmadığı görülmüştür. Yalova'da halen bu hizmet kiralama yoluyla karşılanmakta veya şiddet mağduru kadınlar civar illere gönderilmektedir. Kimi meclis üyelerinin kadınlara yönelik kadın konukevi hizmetini bilmedikleri; bilen meclis üyelerinin bazılarının ise kadın konukevinin yerini bilmedikleri; bazı meclis üyeleri ve görüşmecilerin ise kadın konukevinin yerini görevleri ve sorumlulukları gereği bildikleri görülmüştür.

Sosyal belediyecilik, yerel yönetimlerin sosyal yardımlarla ilgili yaptıkları çalışmalara genel olarak verdikleri bir tanımlama olarak görülmektedir. Belediyenin yapmış olduğu ekonomik destekleri, yaşlı, kimsesiz ve bakıma muhtaç kişilere yönelik özbakım hizmetleri, temizlik hizmetleri, beslenme desteği, hasta nakil hizmetleri, yönlendirme hizmetleri, okul ve cami gibi yapılara yönelik yapılan temizlik, bina bakım ve onarım gibi hizmetler sosyal belediyecilik kapsamında değerlendirilmektedir.

Mikro kredi uygulamaları il özel idaresi tarafından aktif olarak uygulanmamaktadır. Bir kez uygulanan ancak istenen başarı elde edilemediği için mikro kredi uygulaması yeniden gerçekleştirilmemektedir. İlk uygulaması yapılan projenin sonlandırılması için halen çalışıldığı öğrenilmiştir. Bu durumda da yoksulluğun azaltılmasına yönelik faaliyetler noktasına Yalova İl özel idaresinin mikro kredi vb. uygulamalarını geliştirmesi gerektiği düşünülmektedir.

Her doğan insanoğlu belirlenmiş olan bir gelişim sürecini yaşar. Bu, doğumdan ölüme varıncaya değin bir süreçtir. Bebeklik/çocukluk, yetişkinlik ve yaşlılık olarak genel bir dönemlendirme yapılabilir. İnsanlar yaşlandıklarında biyo-psiko-sosyal özelliklerini, gençlik ve yetişkinlik dönemlerindeki gibi kullanamayarak, çeşitli yetilerini kaybetmeye başlar. Yaşlılık, aynı zamanda emeklilik, eş kaybı, evlatlardan ayrı yaşama özelliklerini de beraberinde getirebilmektedir. Sosyal ilişkileri zayıflamış olan bireyler, sosyal ihtiyaçlarını karşılayıp kendilerini geliştirebilecekleri mekanizmalara ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyaçların geliştirebileceği mekânların oluşturulması için kurumsal hizmetlere ihtiyaç duyulur. Bu kurumsal hizmetleri merkezi yönetim ya da yerel yönetimler gerçekleştirir.

Yerel yönetimler yaşlılara yönelik hizmetlerde aktif bir rol alabilir. Bu aktif rol hem yerleşim yerinin içinde hemşehrilerin özbakım ve beslenme gibi fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanması yönünde gelişirken aynı zamanda sosyal ilişkileri kuvvetlendirecek olan kurumsal hizmetleri geliştirerek de mümkün olabilir. Kurumsal hizmetler gündüzlü ya da yatılı kurum çeşitleri olarak gerçekleştirilebilir. Yalova ilindeki yerel yönetimlerin (özellikle İl özel idaresi) yaşlılık politikalarını geliştirmeye ihtiyaçları vardır.

Yerel yönetimlerin sosyal hizmetlere devrinin avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Avantajları yerel sorunlara yerinde çözüm üretmeleri halinde başarılı sonuçlar gelebilir. Kırtasiyeciliğin ve bürokrasinin azalması, sorunların çözümüne hızlı müdahale, kaynakların verimli kullanılabilmesi, sosyal dayanışmayı artıracak

çalışmalara imkân vermesi gibi özellikler avantajları arasında değerlendirilebilir. Dezavantajları açısından değerlendirildiğinde ise başat bir faktör olarak klientalizm (Yuvalı, 2018:399) gelmektedir. Denetim sürecindeki yetersizlikler, yerel bir karar merciinden gelecek sonuca göre davranış belirleme, toplumsal dayanışma ağının geliştirilememesi gibi nedenler öne sürülebilir. Sosyal hizmetlerden yararlanan özellikle korunmaya ihtiyacı olan çocuklarla ilgili hizmetler ve kadınlara yönelik hizmetlerin yürütümü ülke genelinde eşdeğer bir ölçüde yürütülmesine öncelikle ihtiyaç duyulan alanlardan birisi olarak görülmelidir. Can güvenliği, uyum sağlayamama, eğitim, sağlık vb. nedenlerden ötürü kurum değiştirmek durumunda kalan çocuklar ya da kadınlara ayrıldıkları ve katılım gösterdikleri kurum hizmetlerinin birbiriyle eşdeğer olmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu eşdeğerlik ise ancak merkezi hükümet uygulamalarının yönetiminde ve denetiminde olan teşkilatlanmalarda mümkündür. Yerel yönetimlerin alt yapı ve üst yapı gibi zorunlu hizmet birimlerinde bile birbirine eşdeğerliğin olmadığı kurumsal bir yapıda sosyal hizmetlerle ilgili bu birlikteliğin sağlanacağını öngörmek pek mümkün görünmemektedir.

Öte yandan yerel yönetimlere bağlı hizmet yürüten çocuk, kadın, engelli ya da yaşlılara yönelik ihmal ve istismar durumlarında kurumlarda çalışan personelin baskı altında kalabileceği düşünölmektedir. Babamın oğlu olsa göz yummam diyen bir düşünceenin aynı zamanda istisnaların olabileceğini ve bu istisnalara müdahale edilemeyeceğini öngörmesi (G/I, İÖİ) imtiyazlı bir zümrenin oluşması ve aynı zamanda bunların ihmal ve istismarına göz yumulabileceğini göstermektedir.

Kurum hizmetlerinde klientalizm yaşanabileceği öngörülmektedir. “Sınavdan yüz aldım ama mülakattan geesin o ayrı bir şeydir” (G/2, BMÜ) düşünceesi hizmetlerden yararlanılmasının hak temelli değil siyasi yakınlığa göre şekillenebileceğini göstermektedir. Siyasi yakınlığa göre hizmet alabilme durumu ise insan haklarına aykırı, insan onurunu yok sayan ve (siyasi, ekonomik vb.) bağımlılık üreten sistemlerin kendini yeniden üretmesine neden olabilecektir. Bu durum, sosyal hizmetin temel felsefesine aykırı bir durumdur.

Kent konseyleri uygulamalarının yerel halkın taleplerini yeteri kadar karşılamada zorlandığı ve kent konseyleri çalışmalarında kent konseylerinin etkili ve verimli olarak amacına uygun faaliyet yürütemediği düşünölmektedir. Kent konseyleri sosyal hizmet risk gruplarının da yararlanabileceği mekanizmalardan birisi olabilir. Ancak işlevsellikleri Türkiye’de hala istendik seviyede gelişmemiştir. Bu nedenlerle sosyal hizmetlerin yerel yönetimlere devri halinde bu işlevsizlik gibi devri gerçekleştirilecek hizmetlerin de negatif yönlü etkilenmelerinin söz konusu olacağı düşünölmektedir.

Sosyal hizmetlerin yerel yönetimlere devri yerine, merkezi hükümete bağlı sosyal hizmet taşra teşkilatlanmasının hem insan kaynakları, hem bütçe hem de yetkilendirme yönünden kuvvetlendirilmesi, sosyal hizmetlerden yararlanan hak sahipleri için daha yararlı olacaktır.

Çocuklar, kadınlar, engelliler, yaşlılar ve yoksullar gibi risk gruplarında yer alarak sosyal hizmet desteğine ihtiyaç duyan gruplara yönelik hizmetlerin yerinde ve yerel yönetimlerden merkezi yapılanmaya değin farklı birimlerin sorumlulukları ve yetkilendirilmeleri yararlı olabilecektir. Sosyal hizmet, amaçları açısından üç tür çalışma gerçekleştirir. Bunlar koruyucu-önleyici, tedavi edici-rehabilite edici – iyileştirici ve

araştırıcı-geliştirici olarak ifade edilebilir. Özellikle sosyal hizmetlerin önleyici-koruyucu hizmetlerinin yerel yönetimler tarafından yerine getirilmesi, yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi sosyal sorunların derinleşmesini ve artmasını önleyebilir.

Koruyucu-önleyici hizmetlerin yerel yönetimler tarafından nasıl yapılabileceği ile ilgili sosyal hizmet alanının ilgilendiren bir örnek vermek gerekirse;

Birinci basamak olarak imar alanlarında zorunlu sosyal hizmet alanlarının (alt yapı-üst yapısı dahil) eğitim alanı, ibadet alanı, park-bahçe-yeşil alan ve yol gibi temel zorunlu ayrılması gereken alanlardan birisi haline getirilmesine ihtiyaç vardır. Bu konuyla ilgili (zorunlu olabilmesi için) yasal düzenlemeye ihtiyaç duyulmaktadır. Öte yandan bu yapılaşma için yasal düzenleme olmaksızın da yerel yönetimler meclis kararıyla Belediye'ye ait bir araziyi/binayı sosyal hizmet alanı için ayırarak bunaların sosyal hizmet amaçlı kullanılmasını sağlayabilir.

Örneğe devam edilecek olursa risk gruplarından olan çocuk, kadın, yaşlı ve engelli gibi gruplar için yapılacak üst yapı hizmetleri ikinci basamağı oluşturur. Bu hizmet birimleri her mahallede belirli bir nüfus yoğunluğu ve coğrafi mekân gözetilerek planlanmalıdır. Bu kurumlar çocuk dostu, engelli dostu ve yaşlı dostu olarak fiziksel ulaşılabilirliği ve fiziksel kullanılabilirliği gözetilerek bina edilmelidir.

Üçüncü aşamada sunulan hizmetlerden yararlanacak hedef kitlenin kurum hizmetlerinden yararlandırılması sağlanmalıdır. Bu hizmet sunumu, sürekli olarak planlanmalı ve Belediye seçiminden seçimine nicelik ve nitelik düşüşüne mahal verilmemelidir. Yerel ihtiyaçlara göre düzenlenmeli ve bu ihtiyaçlar düzenli karşılanabilmelidir. Bu mekânlar oluşturulurken risk grupları için ortak alanlar oluşturulabilir ancak her risk grubunun ihtiyaç duyduğu yapılar birbirinden ayrılmalı ve birbirinin yerine kullanılmamalıdır.

Bu planlamalar yapılırken sağlık hizmet birimleri bu alan içinde yer almalıdır. Çocuğa, kadına, yaşlıya yönelik istismarın kısa sürede tespiti için yararlı olabileceği düşünülmektedir. Günümüzde aile hekimliği uygulamasında yerel bazda düzenlemeler mevcut olmasına rağmen çoğu aile hekimliği birimi sorumlu olduğu mahallede değil imkân bulabildiği başka mahallelerde, aile hekimleri için birleştirilmiş mekânlarda hizmet sunmaktadır. Dolayısıyla istismarı erken tespit noktasında yetersiz kaldığı / olabileceği düşünülmektedir. Bu sorunun giderilebilmesi için yerel yönetimlerin bina desteği yararlı olacaktır.

Toplumsal değerlerin üretimi, kazanımı, yeniden üretimi ve aktarımı sosyalleşme yoluyla meydana gelmektedir. Toplumda (olumlu) sosyal değişimin meydana gelmesi yavaş olmakta ve uzun zaman almaktadır. Toplum kendi olağan devinimi içerisinde kendi ürettiği ve etkilendiği kültürel ve sosyal kodları yaygınlaştırır. Ancak bu kodlar her zaman bireylerin iyilik hallerini artırıcı nitelikte değildir. Zaman zaman bireylerin ve grupların dolayısıyla toplumun iyilik haline zarar verici özellikte olabilir. Bu sosyalleşme sürecinde üretilen yararlı değerlerin bilinçli olarak ve etkin bir biçimde benimsenebilmesi bireylerin (ailelerin) hayatlarına doğrudan dokunmakla mümkün olabilecektir. Kitlelesel eğitimler, seminerler farkındalık oluştursa da toplumda gerekli dönüşümü sağlamada zorlandığı söylenebilir. Neredeyse toplumda herkesin kadınlara yönelik şiddet hakkında

veya çocuk ihmal ve istismarı (İçağasıoğlu Çoban, 2013:106) hakkında ne düşündüğü sorusu sorulduğunda; fikrini beyan etmeye fırsatı olduğunda kadına yönelik şiddetin zararlarından, çocukların ihmal ve istismar edilmemesi gerektiği hususunda fikir beyan ettiği görülecektir. Ancak adli makamlara intikal etmiş olaylar değerlendirildiğinde ise bu hemfikirliğin yeteri kadar hayata yerleşmişliğinin söz konusu olmadığı görülebilecektir. İşte bu tutarsızlıkların giderilebilmesi için genel eğitim yerine bireyselleştirilmiş aile eğitim modeli önerilebilir. Bu aile eğitim modeline ailelerin katılımını sağlayabilmenin yolu ise bireylerin bulunduğu / vatandaşın bulunduğu yerden başlamak olmalıdır. Bu kuruluşlar Mahalle Merkezleri adı altında oluşturulabilir (Yalova Belediyesi'nde Kadın ve Aile Müdürlüğü'ne bağlı Karanfil Evleri bunun için örnek bir başlangıç sayılabilir; ancak geliştirilmelidir). Mahallelerde bir ya da birden fazla kurulabilecek olan Mahalle Merkezleri çocuk, yaşlı, engelli gibi risk gruplarını sosyal içerme yoluyla toplumla bütünleştirirken öte yandan sosyal sorunların yerinde tespiti ve çözümü; şehirleşme ve göç yoluyla meydana gelen ve kaybolduğu düşünülen otokontrol mekanizmasının toplumdaki özdenetim/otokontrol işlevinin yeniden işlerlik kazanmasına yardımcı olabilir. Böylece bireylerin/ailelerin yaşadığı sorunun mahallinde/yerinde çözümü için etkin bir araç üretilebilir. Bu araç, adli olayların azalmasında da katkı sunabilecektir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bağlı faaliyet gösteren taşra teşkilatlanmasının mahalle düzeyinde bir yapılanma modeli bulunmamaktadır. Önerilen Mahalle Merkezleriyle bu yapılanma sağlanabilir. Mahalle Merkezleri ortak ve ara bir kurum olarak bir toplanma ve dağıtım merkezi rolü üstlenebilir. Mahalle(li)nin sorunlarının toplanarak tespiti ve sorunların çözümü için farklı kurumlara yönlendirerek dağıtım merkezi rolü üstlenebilir.

Mahalle Merkezlerinde bir sosyal hizmet müdahalesinin yapılabilmesi için yaşanacak süreç genel bir değerlendirmeye tabi tutulacak olursa;

Müracaatçı veya başvuru kuruma doğrudan ya da ihbar yoluyla ulaşır. Kuruma ulaşan bilgiye göre hizmetten yararlanacak kişi için bir dosya hazırlanır. Daha sonra dosya ilgili birim tarafından sosyal incelemeye tabi tutulur. Yapılan inceleme ile birlikte sosyal inceleme raporu hazırlanır. Hazırlanan rapora göre başvurusu yapılan konu kurum tarafından değerlendirilerek sonuca (red/kabul gibi) bağlanır.

Bu sosyal inceleme sırasında müracaatçının bilgileri, belgeleri ve beyanı esastır. Değerlendirmenin temelini, yapılan görüşmede elde edilen bilgi, belge, bulgu ve beyanlar ile sosyal hizmet uzmanının mesleki kararı oluşturur. Aktüel uygulamada müracaatçının durumu ile ilgili yapılan iyilik halini artırıcı çalışmalar müracaatçı ihtiyaç duyduktan sonra veya müracaatçı mağdur/kurban olduktan sonra müdahale gerçekleşmektedir. Yerel yönetimlerin Mahalle Merkezleri kurması, bu merkezler aracılığı ile ihtiyaç duyulan hizmetlere yerinde ulaşımı kolaylaştıracaktır.

Mahalle Merkezlerinde (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından görevlendirilecek veya) yerel yönetimler tarafından çalıştırılacak olan bir sosyal hizmet uzmanının bağlantı kurucu veya vaka yöneticiliği gibi mesleki rollerini kullanarak tedavi edici/rehabilite edici hizmetlerden müracaatçıların yararlanmasını sağlayabilir.

Boşanma oranlarının artmasıyla toplumda gittikçe tek ebeveynli aile sayısı artmaktadır. Tek ebeveynli aileye dönüşmüş olan bir ebeveynin tedavi görmesi, eğitim alması, meslek edinmesi, iş bulması, şiddetten korunması ve kendi ayakları üzerinde durabileceği bir güce kavuşabilmesi için toplumsal korumanın varlığını ve işlerliğini görmesine ihtiyacı vardır. Bunu da yerel yönetimler takip ederek, destekleyici – geliştirici faaliyetler yürütmek suretiyle hemşehrilerini koruyucu-önleyici bir çalışmayla yaşanabilecek sosyo-ekonomik sorunlardan koruyabilir.

Böylelikle talep odaklı değil mahalle merkezleri aracılığıyla arz odaklı sosyal hizmet uygulamaları yürütülebilir.

Bu çalışmalar koruyucu-önleyici hizmetler olarak yapılmalıdır. Mahalle Merkezleri tarafından mahalledeki her ailenin tanınıyor, biliniyor olması ve alması gereken hizmetler için yönlendirilmesi; sosyal desteğe ihtiyaç duyan çocuk, kadın, engelli, yaşlı gibi risk gruplarının hem ihmalini önleyecek hem de istismarını önlemede yararlı olabilecektir. Örnekleri artırmak mümkündür. Çalışmanın sınırlılığı nedeniyle örnekler sonlandırılmıştır.

Yerel yönetimler, özellikle yaşlanmış hemşehrilerinin var olan potansiyellerinin değerlendirilmesi, fizyolojik, bilişsel ve sosyal beceri kayıplarının önlenmesi için gerekli tedbirleri yerel düzeyde almalıdır.

Yaşlılıkla ilgili düzenlemeler gerçekleştirilirken hem merkezi hükümet yükümlülükleri hem de yerel yönetim yükümlülükleri yaşlının yüksek refahını önceleyerek gerçekleştirilmelidir.

Yerel yönetimler tarafından yaşlılar için yaşlı dostu yaşam alanlarının oluşturulması; engelliler için engelli dostu çevre düzenlemeleri ve engelli dostu hizmet birimleri; kadınlar ve erkekler için eğitim ve meslek edindirme çalışmalarının yürütülmesi, sorun çözme becerilerinin artırılması, yaşadıkları sorunların çözümü için profesyonel destek almalarının sağlanması; çocuklar için kreş, çocuk dostu oyun alanları, eğitim çalışmalarını destekleyici birimler oluşturulmalı ve bu eğitimler alanlarında uzman olan profesyonel meslek elemanlarınca sağlanmalıdır.

Yerel yönetimlerin neden koruyucu-önleyici hizmetler için yararlı olabileceği, neden iyileştirici/tedavi edici hizmetleri merkezi hükümetin sunması gerektiği hususu tartışmaya açık bir konudur. Ülke olarak hizmetten yararlanacakların tespit edilmesi, müracaatçıların hizmetten yararlanma haklarıyla ilgili sürece siyasal aktörlerin bir müdahalesinin olmadığı bir siyasal kültür olgunluğuna ulaşıldığında, mesleki iş akışına saygının olduğu, ülkedeki bölgesel/yerel gelişmişlik düzeyi farklarının azaldığı, ekonomik ve sosyo-kültürel bir denge sağlandığında, toplumsal farklılıkların giderilmesinde eşitlik ve adalet gözetiminin toplumu yönetenler tarafından içselleştirildiğinde, siyasal farklılıkların hizmet yürütümünü etkilemediği bir yönetim becerisi geliştirildikten sonra sosyal hizmetlerin yerel yönetimler tarafından yürütülmesinin daha yararlı olabileceği düşünülmektedir.

Merkezi idarenin taşra teşkilatlanması insan kaynakları, bütçe ve yetki açısından güçlendirilmelidir.

Yerel sorunlara karşı yerel müdahaleleri gerçekleştirebilecek araştırma-geliştirme birimleri kurulmalıdır.

Yerel yönetimler ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüklerinin işbirliği çalışmaları teşvik edilmeli veya zorunlu tutulmalıdır.

Meclis üyelerinin aynı partiye mensup olma durumları, aynı cinsiyete sahip olma durumlarının sosyal hizmetlerin yerel yönetimler tarafından sunulması hakkında aynı görüş üzerinde hem fikir olmadıklarını göstermektedir. Meclis üyelerinin bireysel deneyimlerinin tutumlarını oluşturmada etkili olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abay, A. R. ve Ceylan, H. (2011). *Sosyal Hizmet Kurumlarının Tarihi*. Sosyal Hizmet Kurumlarında Yönetim. Editöryal Kitap. (1-24). Ankara. Nobel Yayın Dağıtım.
- Aka, V. (2018). *Çocuklara Yönelik Yerel Yönetim Uygulamaları: Esenler Belediyesi Örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yalova.
- Aktaş, A. M. (2006). *Aile İçi Şiddet, Kadının ve Çocuğun Korunması*. Ankara. BRC.
- Albayrak, H. ve Kelebek, G. (2017). *Yerel Yönetimlerde Kadınlara Yönelik Hizmetlerin Feminist Sosyal Çalışma Perspektifiyle Değerlendirilmesi*. 8. Ulusal Sosyal Hizmetler Kongresi Türkiye’de Sosyal Politikanın Dönüşümü: Yerelleşme ve Sosyal Hizmetler. 15-16 Nisan 2016. Ankara. ISBN: 978-9944-705-42-4.
- Alpman, P. S. (2018). *Maduniyet Üreten Mekanizmalar Karşısında Eleştirel Sosyal Hizmetin İmkânları*. Ed. Salih Batal. Sosyal Bilimlerde Alternatif Yorumlar içinde. S. (9-28) Gece Kitaplığı.
- Anbarlı Boztaş, Ş. ve Kızılkaya, K. (2016). Merkezden Yönetim Yerinden Yönetim Odağında Bir Düzenleme: 6360 Sayılı Yasa Hakkındaki Değerlendirmeler. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*. 6(1). (609-637).
- Arslan, M. (2013). *Yerel Yönetimlerde Sosyal Belediyecilik Faaliyetleri (Arnavutköy Belediyesi Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Artan, T. (2011). *Yeni Yerel Yönetim Yapılanmasında Sosyal Hizmetler; İstanbul Örneği*. (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Artan, T. (2017). *Türkiye’de Sosyal Hizmetlerin Yerelleşmesi: Fırsatlar ve Riskler*. 8. Ulusal Sosyal Hizmetler Kongresi Türkiye’de Sosyal Politikanın Dönüşümü: Yerelleşme ve Sosyal Hizmetler. 15-16 Nisan 2016. Ankara. ISBN: 978-9944-705-42-4.
- Ateş, H. (2009). “Sosyal Belediyecilik”. *Çerçeve Dergisi*. Ocak. s. (88-95).
- Aydın, H. (2010). *Yerel Yönetimlerin Çocuk Suçluluğunu Önlemedeki Rolü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.
- Bayat, M. (2005). Öğretim Süreci Ve Hemşirelik. *Sağlık Bilimleri Dergisi*. 14 s. (66-72).
- Bayraktutan, Y. Akatay, M. (2012). Kentsel Yoksulluk ve Mikro Finansman: Kocaeli Örneği. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (24) s. (1-34).
- Beki, A. (2008). *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları (Umraniye Belediyesi Örneği)*. (Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.
- Birleşmiş Milletler. Genel Kurul. *Çocuk Hakları Sözleşmesi*. New York: Birleşmiş Milletler. 1989.
- Buğra, A. (2011). “Kapitalizm, Yoksulluk ve Türkiye’de Sosyal Politika”. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Carter, I. (2011). *Human Behavior In The Social Environment A Social Systems Approach*. (6. ed). London and New York.
- Coşkun, M. K. (2010). *Engellilere Yönelik Hizmetler: Amasya Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sivas.
- Çağlar, T. (2015). *Türkiye ve Almanya’da Karşılaştırmalı Yaşlı Bakım Model ve Uygulamaları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Çağlar, T. (2017). *Yaşlı Bakımı Modeller ve Uygulamalar*. Nika. Ankara.
- Çetin, H. (2017). Kamu Yönetimi Reformu Çerçevesinde Yerel Yönetimlerde Sosyal Hizmetler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 17 (38). S. (152-167).
- Çiçek, Y. (2014). Geçmişten Günümüze Türkiye’de Yerel Yönetimler. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. Nisan 2014. Cilt:11. Sayı:1. Sayfa (53-64).
- Danış, M. Z. (2017). *Yerel Yönetimlerin Sosyal Boyutu: Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardımlar*. 8. Ulusal Sosyal Hizmetler Kongresi Türkiye’de Sosyal Politikanın Dönüşümü: Yerelleşme ve Sosyal Hizmetler. 15-16 Nisan 2016. Ankara. ISBN: 978-9944-705-42-4. S. (234-259).

- Demir Gürdal, A. (2013). Sosyolojinin İhmal Edilen Kategorisi Çocuklar Üzerinden Çocukluk Sosyolojisine ve Sosyolojiye Bakmak. "İş, Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, Ekim 15(4), 1-26.
- Demir, S.A. ve Çelebi, Ş.G. (2017). Tek Ebeveynli Ailelerin Sorunları: Nitel Bir Araştırma. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*. 7 (13). S. (111-128). DOI: 10.17828/yalovasosbil.333891
- Demirhan, E. S. (2013). *Yalova Romanlarının Kimlik, Kültür, Değişim ve Sosyal Hizmet Algılarına Yönelik Bir Alan araştırması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yalova.
- Doğan, A. (2013). Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Sağlamaya Yönelik Hizmet Veren Kamu Kurumları ve Hizmetleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (2). S. (75-95).
- Doğan, M. (2004). Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmetler. *T.C. Başbakanlık SHÇEK Genel Müdürlüğü, Birinci Sosyal Hizmetler Şurası, Ön Komisyon Raporları ve Bireysel Çalışmalar Kitabı*. 19-21 Nisan. Ankara. s. (619-626).
- Duman, N. (2014). Okul Sosyal Hizmetinin Tanımı, Kapsamı ve Çocuk Koruma Sistemi İçindeki Yeri. G. Polat (Eds.). *Sosyal Hizmet/Journal of Social Work, Okul Sosyal Hizmeti Özel Sayısı* içinde. Ocak-Haziran/Temmuz-Aralık 2014. s. (1-7). Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını.
- Duman, Ö.Y. (2017). Kadına Yönelik Şiddetten Kadın Cinayetlerine Uzanan Yol: Ev Tipi Cezaevinden Mektuplar. *III. Kadın Hekimlik Ve Kadın Sağlığı Kongresi Kadını Görmeyen Aile Ve Sağlık Politikaları. 18-20 Mayıs 2012. Kongre Kitabı* içinde s. (166-171). Ankara. Türk Tabipler Birliği Yayınları.
- Eken, İ. (2009). *Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Hükümleri Çerçevesinde 5393 Sayılı Belediye Yasası Ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Yasası*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Diyarbakır.
- Ende İnce, Z. ve Güdücü Tüfekci, F. (2015). Engelli Çocuğu Olan Ebeveynlerde Evlilik Uyumu Ve Yaşam Doyumunun Değerlendirilmesi Ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 4 (1). S. (102-112).
- Ersöz, H. Y. (2004). *Sosyal Politika Perspektifinden Yerel Yönetimler, (İngiltere, İsveç ve Türkiye Örneği)*, İstanbul: Filiz Kitapevi.
- Eryılmaz, B. (2007). Kapak Soruşturması: Sosyal Politikalarda, Önce ‘Aile’, Sonra ‘Sivil Toplum’, Sonra ‘Yerel Yönetimler’ ve Daha Üst Düzeyde ‘Merkezi Yönetim’ Kuruluşlarının Rol Alması Daha Doğru Bir Yaklaşımdır. *Sosyal Politikalar Dergisi*. Kış. Sayı: 02. s. (80-82).
- Genç, Y. (2009). Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmet Uygulamaları. *Kamuda Sosyal Politika Dergisi*.C.5. S. 9. ss. (60-67).
- Genç, Y. (2009). Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmet Uygulamaları. *Kamuda Sosyal Politika Dergisi*.C.5. sayfa. (60-67).
- Genç, Y. ve Barış, İ. (2015). Sosyal Hizmetlerin Yeniden Yapılandırılmasında Yerinden Yönetimin İşlevselliği. *International Journal of Social Science* Number: 32, p. 95-117. Winter III. Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2745>.
- Güler, N., Tel, H., ve Özkan Tuncay, F. (2005). Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı. *C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*. 27. (2) s.(51 – 56).
- Gülmez, M. (2007). *Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı, Avrupa Sosyal Şartı'na Uyum Sağlayabilecek Miyiz? Çalışma ve Toplum Dergisi*. 12. S. (29-31).
- Günel, A. (2007). *Farklı Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Eğitim Çağındaki Çocukların Öz güven Duygusunun Gelişimine Etkisi (Aksaray İli Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Gündüz, H. (2013). *Yerel Yönetimlerin Sosyal Belediyecilik Kapsamında Yardıma Muhtaç Ailelere Yaptıkları Sosyal Yardımlar: Bağcılar Belediyesi Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

- Hancıoğlu, E. (2008). *Yerel Yönetişim: Yerel Gündem 21 Sürecinde Çankaya Belediyesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kocaeli.
- Işık, G. (2006). *Bir Baskı Grubu Olarak Tüsiad'ın Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecindeki Rolünün Yazılı Basında Sunumu*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- İçağasıoğlu Çoban, A. (2013). Çocuk İhmal-İstismarında Uzmanlaşmış Koruyucu Aile Modeli, *Türkiye'de Çocuğun Refahı ve Korunması "Kapsayıcı Bir Yaklaşım Arayışı" Uluslararası Katılımlı Sosyal Hizmet Sempozyumu*. (Ed:) Elvan Atamtürk, Ezgi Yaman. Kocaeli.
- Kara, H. ve Karakılçık, Y. (2016). 5018 Sayılı Kanun Kapsamında Yerel Yönetimlerin Denetimi: Getirdiği Yenilikler, Uygulamalar ve Karşılaşılan Eksiklikler. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 6(3). Aralık. (727-738).
- Kara, V. (2019). Ekonomik Ve Sosyal Açından İmar Barışının Önemi. *Katre Uluslararası İnsan Araştırmaları Dergisi*. (7). S. (307-333).
- Karabulak, S. (2013). *Türk Kamu Yönetiminde Belediyecilik Tarihi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Karadağ, Y. (2018). *Türkiye'de Yerel Yönetimlerde Sosyal Harcamalar: Seçilmiş Büyükşehir) Belediyeleri Kapsamında Bir Değerlendirme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Karakaya, S. (2012). *Büyükşehir Belediyelerinin Yapısı Ve Yeniden Düzenlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Hatay.
- Karakılçık, Y. (2013). *Yeni Yerel-Bölgeler Gelişmeler Işığında Yerel Yönetimler Yeni Yerinden Yönetim Uygulamaları, Tartışmalar, Yaklaşımlar ve Yeni Büyükşehir Yasası*. Ankara. Seçkin.
- Karataş, K. (1999). *Sosyal Refah: Kavramsal Boyutu, Gelişimi ve Nitelikler*. Prof. Dr. Sema Kut'a Armağan: Yaşam Boyu Sosyal Hizmet. (Ed.). Nesrin Koşar ve Veli Duyan. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını No: 004. S. (33-43).
- Karataş, K. (2001). *Belediyelerin Sosyal Görevleri: Belediyeler ve Sosyal Hizmetler*. İnsani Gelişme ve Sosyal Hizmet, Prof. Dr. Nesrin Koşar'a Armağan. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmet Yüksekokulu Okulu Yayın No: 009. Ankara. s. (214-226).
- Karataş, K. ve Erkan. G. (2002). *Sosyal Hizmet Eğitiminin Tarihçesi*. Sosyal Hizmet Sempozyumu 2002: Sosyal Hizmet Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar. (Uluslar arası Katılımlı) Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu. 18-19 Ekim 2002. Ankara.
- Karataş, Z. (2013). İntihar Sonucu Ebeveyn Kaybı Yaşayan Çocuğa Yönelik Sosyal Hizmet Müdahalesi: Bir Vaka Sunumu. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*. 24 (2).s. (253-268).
- Kasparoğlu, M. ve Suri, L. (2019). İmar Barışı. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi* Cilt 02. No 01. s. (47-60).
- Kaymaz, M. (2013). *Belediye Meclis Üyelerinin Profili Ve Belediye Meclislerinde Temsil*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Keleş, S. (2008). *Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Afyon.
- Kesgin, B. (2008). *Yoksulluğa Yerel Müdahale "Sosyal Belediyecilik" Karşılaştırmasında Eminönü ve Beşiktaş Belediyeleri Örnekleri*. (Doktora Tezi) Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Kesgin, B. (2012). Kentsel Yoksulluğa Yönelik Yerinden ve Yerel Müdahale: Sosyal Belediyecilik. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. (26).s. (169-180).
- Kesgin, B. (2014). Engellilere Yönelik Yerel Sosyal Politikalar, *Çağdaş Yerel Yönetimler*. 23(4). S. (1-15).
- Kesgin, B. (2016). Sosyal Hizmetin Yerelleşmesi Ve Sosyal Hizmette Yerel Yönetimlerin Artan Rolü. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 14 (4). S. (319-340).

- Kırker, B. (2010). *Yerel Yönetimlerin Kadın Politikası: Kadıköy Belediyesi Aile Dayanışma Merkezleri ve Bursa Büyükşehir Belediyesi Yerel Gündem 21 Kent Gönüllü Evleri Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Kirazaldı, S. (2011). *Yoksullukla Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü (Sakarya Ve Eskişehir Büyükşehir Bediyesi Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.
- Kobak, K. (2006). *Yerel Yönetimlerin Yoksullukla Mücadelede Uyguladığı Sosyal Yardım Ve Sosyal Hizmet Programları Çalışma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.
- Koçak, Y. (2013). *Türkiye’de Yerel Yönetimler*. Siyasal Kitabevi. Ankara.
- Koçum, G. (2013). *Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim programı Yerel Yönetimlerin Kadın Sorunlarına Yaklaşımı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Koşar, N. ve Tufan, B. (1999). *Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Tarihçesine Bir Bakış*. Nesrin Koşar ve Veli Duyan. (Ed.). Prof. Dr. Sema Kut’a Armağan: Yaşam Boyu Sosyal Hizmet içinde. Ankara. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını No: 004.
- Köse, H. (2010). *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir Karşılaştırma: Maltepe ve Kadıköy İlçe Belediyeleri Örnekleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Küçükali, A. (2015). Engellilere Uygulanan Sosyal Yardımlar. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 16 (35). S. (100-115).
- Küçükali, A. (2016). Kadın Konukevi Müdürlüklerinden Hizmet Alan Kadınların Genel Profili ve Kurumlardan Aldıkları Hizmetlerin Verimliliği: Erzurum, Erzincan ve Bayburt Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi* Yıl: 2016. Cilt: 7. Sayı: 14. ss. (43-57).
- L. Krysik, J. ve Finn, J. (2015). *Sosyal Hizmet Araştırması*. (E. Erbay, Çeviri. 1. bs. Vol. 20). Ankara: Nika Yayınevi.
- Mengü, E. (2016). *Yoksullukla Mücadelede Sosyal Girişimcilik: Grameen Mikro Kredi Model* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yalova.
- Mesut, G. (2007). Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartına Uyum Sağlayabilecek miyiz? *Çalışma ve Toplum*. 2007 / 1. Sayı 12. s. (27-52).
- Öksüz, M. (2015). *Sosyal Hizmet Lisans Öğrencilerinin Yaşlı Ayrımcılığına İlişkin Tutumları: Yalova Üniversitesi Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yalova.
- Önez Çetin, Z. (2015). Türkiye’de İl Özel İdaresi Sisteminin Dönüşümü ve 6360 Sayılı Kanunun Dönüşüme Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. C.20. S.2. s.(247-266).
- Özateş, Ö. S. (2009). Bir Sosyal Hizmet Müdahalesi Olarak Aile İçi Şiddet Mağduru Kadın Sorununda Feminist Etik Yaklaşım. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*. 20 (2). S. (99-107).
- Özdemir, H. (2017). *Yaşlıların Belediyelerce Verilen Hizmetlere Bakış Açısı: Etimesgut Belediyesi Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Özer, Ö. (2016). *Travma Sonrası Stres Bozukluğu Olan Hastalarda Talamus Hacimleri Ve Klinik Değişkenlerle İlişkisi*. (Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi). Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi. Elazığ.
- Page, A.Z. ve İnce, M. (2008). Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11 (22), s. (81-94).
- Pekşen, N. (2014). *Sosyal Belediyecilik Çerçevesinde Engellilere Sunulan Hizmetler: Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği*. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya.
- Punch, K. F. (2011). *Introduction to Social Research*. Sage. London.

- Sağ, V. (2003). Toplumsal Değişim ve Eğitim Üzerine. *C.U. Sosyal Bilimler Dergisi*. Mayıs. Cilt:27. No:1. S. (11-25).
- Sallan Gül, S. (2014). Yoksulluk ve Kadın. *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Yoksulluk Arasındaki İlişkiyi Sorgulamak*. (Ed: ATopçuoğlu, G.Aksan, D. Alptekin). Ayrıntı. İstanbul. S. (179-210).
- Selcık, O. ve Güzel, B. (2016). Sosyal Hizmet Mesleğinin Çalışma Alanı ve Sosyal Hizmet Uygulamasının Türkiye Ölçeğinde Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Cilt: 9. Sayı: 46. S. (462-469).
- Seymen, S. (2011). *İl Özel İdaresi ve Mikro Kredi Uygulamaları: Kocaeli İl Özel İdaresi Örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kocaeli.
- Sezgin, S. (2017). Türkiye’de Toplumcu Belediyecilik: İzmit Örneği. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* Yıl: 2017 – Cilt: 6 – Sayı: 2 s. (51-66).
- Shardlow, S. M. (2013). Protecting The Child, The Family And The State: A Brief Reflection. *Türkiye’de Çocuğun Refahı ve Korunması “Kapsayıcı Bir Yaklaşım Arayışı” Uluslararası Katılımlı Sosyal Hizmet Sempozyumu*. Yayına Hazırlayanlar Elvan Atamtürk, Ezgi Yaman. Kocaeli.
- Sönmez, Ş. (2015).*Sosyal Nitelikli Hizmetlerin Yerelleşme Sürecinin Değerlendirilmesi Antalya Büyükşehir Belediyesi Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Afyon.
- Şafak, G. N. (2013). *Kadın Ve Kent İlişkisinde Yerel Yönetimler: Nevşehir İli Örneğinde Kadın Dostu Kentler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Şengül, R. (2011). Yerel Yönetimler. Kocaeli. Umuttepe Yayınları.
- Tapan, M.G. ve Derin, M. (2019). Suça Sürüklenen Refakatsiz Suriyeli Çocuk: Sosyal Hizmet Müdahalesi Olgusu Sunumu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. C:12. S:64. ss. (855-860).
- Taşçı, F. (2010). Yaşlılara Yönelik Sosyal Politikalar: İsveç, Almanya, İngiltere ve İtalya Örnekleri. *Çalışma ve Toplum* 1 s.(175-198).
- Topçuoğlu, A. ve Aksan, G. (2014). Yoksulluk ve Kadın. *Türkiye’de Yoksullukla Mücadele, Sosyal Yardımlar ve Kadınlar*. (Ed: A. Topçuoğlu, G. Aksan, D. Alptekin). İstanbul. Ayrıntı. S. (129-162).
- Turan, N. (1992). *Sosyal Kişisel Çalışma Birey ve Aile İçin Sosyal Hizmet*. Ankara: MN Ofset.
- Uludağ, Ç. (2014). *Türkiye’de Planlı Dönem Öncesi ve Sonrasında Sosyal Hizmetlerin Gelişimi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Usta, V. (2008). Yerel Demokrasi ve Yerel Özerklik İlişkisi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 1 (2). S. (85-102).
- Wakefield, J. C. (1996). Does Social Work Need the Eco-Systems Perspective? Part 1. Is the Perspective Clinically Useful? *Social Service Review* 70, no. 1. Ss. (1-32).
- Yıldırım, U. ve Göktürk, İ. (2008). Toplumsal Sorunların Çözümünde Yeni Belediyecilik Anlayışı: Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı. *1. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu*. Sakarya Üniversitesi. Sakarya, ss. (237- 255).
- Yılmaz, H. (2019). İyi Ebeveyn, Çocuğu İçin Her Zaman Her Şeyi Yapan Ebeveyn Değildir: Algılanan Helikopter Ebeveyn Tutum Ölçeği (AHETÖ) Geliştirme Çalışması. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi* Cilt. 3. Sayı 1. s. (3-30). DOI: 10.24130/eccd-jecs.1967201931114.
- Yılmaz, M. (2014). Türkiye’de Kırsal Nüfusun Değişimi ve İllere Göre Dağılımı (1980-2012). *Doğu Coğrafya Dergisi*. Sayı 33. S. (161-188).
- Yolcuoğlu, İ.G. (2012), Türkiye’de Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetlerin Geliştirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 23 (2) s. (145-157).
- Yüksel, Ş. (2017). Baba-Kız Cinsel İstismarında Annenin Yeri. *III. Kadın Hekimlik Ve Kadın Sağlığı Kongresi Kadını Görmeyen Aile Ve Sağlık Politikaları 18-20 Mayıs 2012. Kongre Kitabı* İçinde s. (172-173). Ankara. Türk Tabipler Birliği Yayınları.

Zengin, O. (2011). Sosyal Hizmetin Sağlık Hizmetlerinin Sunumundaki Rolü. *Konuralp Medical Journal*. 3 (3). S. (29-34).

Elektronik Kaynakça

2004 tarih ve 5393 sayılı Belediye Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> Erişim Tarihi : 16.12.2018.

2005 tarih ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf> Erişim Tarihi : 16.12.2018.

2005 tarih ve 5302 sayılı İl Özel İdare Kanunu. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5302.pdf> Erişim Tarihi : 16.12.2018.

2012 tarih ve 6360 sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6360.doc> Erişim Tarihi: 29.05.2019.

2023 Eğitim Vizyonu, http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf Erişim Tarihi: 15.05.2019.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2015 Yılı Faaliyet Raporu. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/Uploads/sgb/uploads/pages/arge-raporlar/2015-yili-idare-faaliyet-raporu.pdf> Erişim tarihi: 25.05.2019.

Dünya Eşitsizlik Raporu. (2018). <https://wir2018.wid.world/files/download/wir2018-summary-turkish.pdf> Erişim Tarihi:14.05.2019.

Goroff, N. (1981). Humanism and Social Work Paradoxes, Problems, and Promises. *The Journal of Sociology & Social Welfare*: Vol. 8: Iss. 1. Article 2. <https://scholarworks.wmich.edu/jssw/vol8/iss1/2> Erişim Tarihi: 28.05.2019.

Hacettepe Üniversitesi. Nüfus Etüdüleri Enstitüsü. Türkiye'nin Demografik Dönüşümü. http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TurkiyeninDemografikDonusumu_220410.pdf Erişim Tarihi: 26.05.2019.

IFSW ve IASSW. 2014. Global Definition Of Social Work. <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/> Erişim Tarihi: 28.05.2019.

Kakıcı, H. Emeç, Y. Üçdoğruk, P. (2011). Türkiye'de Çalışan Kadınların Çocuk Bakım Tercihleri. *Istanbul University Econometrics and Statistics e-Journal*. 0 (5). 20-40. Retrieved from <http://dergipark.org.tr/iuekois/issue/8990/112086> Erişim Tarihi: 01.05.2019.

Karataş, Z. (2017). Çocuklara Yönelik Denetimli Serbestlik Uygulamalarında Sosyal Hizmet Müdahalesinin Önemi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 1(1). Rize. http://www.turkishsocialwork.com/wp-content/uploads/2017/10/karatas_01.pdf Erişim Tarihi: 31.05.2019.

Milli Eğitim Bakanlığı. <http://www.meb.gov.tr/milli-egitim-bakanliginin-kisa-tarihcesi/duyuru/8852> Erişim Tarihi: 26.05.2019.

TÜBİTAK. (2015). <http://tusside.tubitak.gov.tr/tr/haber/sosyal-politikada-donusum-programi-hizmet-kuruluslarinin-yerel-yonetimlere-devir-altyapi-projesi-izalandi> Erişim Tarihi 27.05.2019.

TÜİK, İstatistiklerle Kadın 2018. <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30707> Erişim tarihi: 01 Nisan 2019.

Yalova Belediyesi. (2019). <http://www.yalova.bel.tr/kent-rehberi/yalova-hakkinda> Erişim Tarihi: 13.05.2019.

Yuvalı, E. (2018). Hak Temelli Sosyal Yardım ve Klientalizm. *TBB Dergisi*. Ss. (384-404). <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2018-135-1761> 28.04.2019 Erişim Tarihi: 29.05.2019.

Yücer, H. M. (2015). İstanbul'da Mesnevihanlık Geleneği ve Mesnevihaneler. *Büyük İstanbul Tarihi* içinde, der. Coşkun Yılmaz, İstanbul: İBB Kültür A.Ş. Online Erişim: http://isamveri.org/pdfrg/D238858/2015/2015_YUCERHM1.pdf Erişim Tarihi: 21.05.2019.

Ek 1: Görüşmeci Tablosu

Görüşmeci Tablosu							
Görüşmeci	Parti & Meclis Üyeliği	Yaş	Meslek	Eğitim	Cinsiyet	Aktif Siyaset Süresi (Yaklaşık)	Doğduğu Ülke
1	AK Parti & İÖİ	62	Esnaf	İlkokul	Erkek	10	TR
2	Ak Parti & BMÜ	48	Esnaf	Lisans	Erkek	22	TR
3	CHP & İÖİ	62	Kimya Mühendisi	Yüksek Lisans	Erkek	10	TR
4	Bürokrat & İÖİ	46	Ziraat Mühendisi	Lisans	Erkek	-	TR
5	CHP & İÖİ	55	Esnaf	Ortaokul	Erkek	10	TR
6	Bağımsız & İÖİ	59	Esnaf	Ortaokul	Erkek	15	TR
7	AK Parti & İÖİ	58	E. Memur	Lisans	Erkek	10	TR
8	AK Parti & İÖİ	41	Turizmci	Önlisans	Erkek	5	TR
9	AK Parti & İÖİ	57	Serbest Meslek	Lisans	Erkek	5	TR
10	AK Parti & İÖİ	48	Esnaf	İlkokul	Erkek	20	TR
11	AK Parti & BMÜ	66	İnş. Mühendis	Lisans	Erkek	41	TR
12	AK Parti & BMÜ	71	Bankacı	Lisans	Kadın	10	TR
13	Bağımsız & BMÜ	42	Mali Müşavir	Lisans	Erkek	16	TR
14	CHP & BMÜ	64	E. Öğretmen	Lisans	Kadın	10	TR
15	CHP & BMÜ	56	Mimar	Lisans	Kadın	8	TR
16	Danışman & BB	-	Sosyal Hizmet Uzmanı/Emekli	Lisans	Kadın	-	TR
17	AK Parti & İÖİ	53	Emekli	Ortaokul	Erkek	5	TR
18	AK Parti & BMÜ	49	E. Öğretmen	Lisans	Erkek	5	BG
19	CHP & BMÜ	48	Esnaf	Lise	Erkek	5	TR
20	AK Parti & BMÜ	64	Emekli	Lise	Kadın	40	BG
21	Ak Parti & BMÜ	65	E. Öğretmen	Lisans	Kadın	17	TR
22	CHP & BMÜ	40	Serbest	Yüksek Lisans	Erkek	16	TR
23	Ak Parti & BMÜ	36	Mali Müşavir	Lisans	Erkek	10	TR

Ek 2: Görüşme Formu

Yarı yapılandırma formunda aşağıdaki sorular kullanılmıştır:

- 1-Sosyal hizmet kavramı sizin için ne anlam ifade etmektedir?
- 2-Sizce sosyal yardım nedir ve nasıl gerçekleştirilmelidir?
- 3-Korunmaya ihtiyacı olan çocuk sizce kimdir?
- 4-Çocuğa yönelik şiddet konusunda neler düşünüyorsunuz?
- 5-Sizce Türkiye’de aileler çocuklarını ihmal ediyor mu?
- 6-Sizce Türkiye’de aileler çocuklarını istismar ediyor mu?
- 7-Sizce çocuklar Türkiye’de suça sürüklenmekte midir?
- 8- Suça sürüklenen çocuklar hakkında sizce neler yapılabilir?
- 9-Türkiye’de Kadına yönelik aile içi şiddet hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 10-Kadın konuk evleri hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
- 11-Yaşlı bakımevi ve huzurevi hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
- 12-Engellilere yönelik hizmetler hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
- 13-Mikro kredi hakkındaki görüşleriniz nelerdir? (İl genel meclisi üyelerine sorulmuştur).
- 14-Sosyal belediyecilik sizce ne anlama gelmektedir? (Belediye meclisi üyelerine sorulmuştur).
- 15-Sizce sosyal hizmetler yerel yönetimler tarafından sunulabilir mi? Sunulursa ortaya çıkabilecek avantajları ve dezavantajları nelerdir?

ÖZGEÇMİŞ

Mahmut Sami KÖKTAŞ, 1978 yılında Nevşehir’de doğdu. İlkokulu Kırşehir ilinde bitirdi. Ortaokul ve Lise eğitimini Nevşehir ilinde aldı. 1999 yılında Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmetler Yüksekokulu’na girdi. Bir yıl yabancı dil hazırlık eğitimi aldı. 2004 yılında mezun oldu. Askerliğini yedek subay olarak yaptı. Üç yıl yoksulluk alanında Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı’nda çalıştı. Daha sonra Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı Sosyal Çalışmacı olarak beş yıl görev yaptı. Yalova Üniversitesi, Çınarcık Meslek Yüksekokulu’nda halen Öğretim Görevlisi olarak çalışmaktadır. Evli, bir kız ve bir erkek çocuğu sahibidir.

